

Raftul
Denisei

PULITZER PRIZE 2017
NATIONAL BOOK AWARD 2016

COLSON
WHITEHEAD

RUTA
SUBTERANĂ

roman

book

HUMANITAS
fiction

COLSON WHITEHEAD

THE UNDERGROUND RAILROAD

Copyright © 2016 by Colson Whitehead

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2017, pentru prezenta versiune românească
(ediția digitală)

ISBN: 978-606-779-282-9 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021.311.23.30

COLSON RUTA
WHITEHEAD
SUBTERANĂ

Traducere din engleză și note de Justina Bandol

Cuprins

RUTA SUBTERANĂ

Ajarry

Georgia

Ridgeway

Carolina de sud

Stevens

Carolina de nord

Ethel

Tennessee

Caesar

Indiana

Mabel

Nordul

Mulțumiri

Pentru Julie

Această operă este o ficțiune. Numele, personajele, locurile și întâmplările sunt fie rodul imaginației autorului, fie sunt folosite în mod fictiv. Orice asemănare cu diferite persoane – în viață sau decedate –, cu evenimente sau locuri reale e pură coincidență.

AJARRY

Prima oară când Caesar i-a propus să fugă în Nord, Cora a spus nu.

Cea care a vorbit atunci a fost bunica ei. Bunica nu văzuse niciodată oceanul până în acea după-amiază strălucitoare din portul Ouidah¹, când apa o orbi după timpul petrecut în temnița fortului. Fuseseră ținuți închiși până la sosirea corăbiilor. Invadatorii dahomey răpiseră mai întâi bărbații, apoi, la următoarea lună, se întorseseră în satul ei după femei și copii și-i mănaseră către mare, în lanțuri, încolonați doi câte doi. Privind cadrul negru al ușii, Ajarry crezuse că acolo jos, în întuneric, avea să-și regăsească tatăl. Supraviețuitorii din satul ei îi spusese că atunci când tatăl ei nu mai făcuse față marșului îndelungat, vânătorii de sclavi îi striviseră capul și-i lăsaseră corpul lângă drum. Mama ei murise cu ani înainte.

¹. Oraș-port în actualul stat african Benin, care ocupă teritoriul fostului regat Dahomey. A fost un important centru al comerțului cu sclavi.

Ajarry fusese vândută de câteva ori până să ajungă în fort – trecută de la unul la altul, la schimb cu ghiocuri și mărgelile de sticlă. Era greu de spus cât se plătise pentru ea în Ouidah, căci făcuse parte dintr-un lot întreg – optzeci și opt de suflete contra șaiszeci de lăzi cu rom și praf de pușcă, preț convenit după tocmeala obișnuită în engleza de coastă. Bărbații sănătoși și viguroși și femeile borțoase făceau mai mult decât copilandrii, și de aceea era greu să socotești prețul fiecărui individ.

Nanny venea de la Liverpool și se mai oprise de două ori pe Coasta de Aur. Căpitanul cumpăra amestecat, ca să nu se trezească vreodată cu o încărcătură de oameni proveniți din aceeași cultură și cu același temperament. Cine știe ce soi de răzmeriță ar fi putut coace prizonierii lui dacă vorbeau aceeași limbă? Aceasta era acum ultima escală înainte de traversarea Atlanticului. Îngânând o melodie, doi marinari cu păr blond o duseră pe Ajarry într-o bărcuță până la corabie.

Aerul viciat al celulei, mohoreala detenției și țipetele celor legați cu lanțuri de ea se aliară s-o scoată pe Ajarry din minți. Cum era încă fragedă, vânzătorii de sclavi nu-și făcuseră imediat mendrele cu ea, dar, până la urmă, la șase săptămâni după ce plecaseră din port, câțiva dintre mateloții

mai versați o târâra afară din celulă. Ea încercă de două ori să se omoare în călătoria spre America, o dată refuzând să mai mănânce și încă o dată dând să se înece. Marinarii o împiedică de fiecare dată, obișnuiți cu tertipurile și pornirile sclavilor. Când vru să sară peste bord, Ajarry nu ajunsese nici măcar până la copastie. Zâmbetul prostesc și înfățișarea demnă de milă, ușor de recunoscut după miile de sclavi ce trecuseră înaintea ei pe acolo, îi trădă intențiile. Se trezi încătușată din cap până-n picioare, într-o creștere exponențială a suferinței.

Familia ei încercase să nu se despartă la mezatul din Ouidah, dar ceilalți membri fuseseră cumpărați de negustori portughezi de pe fregata *Vivilia*, care, cu următoarea ocazie, fusese văzută plutind în derivă la zece mile de Bermude, patru luni mai târziu. Ciurma secerase viețile tuturor celor aflați la bord. Oficialii dăduseră foc vasului și-l priviseră cum trosnește și se scufundă. Ajarry nu știu nimic de soarta vasului. Tot restul vieții și-i imagină pe verii ei lucrând în Nord pentru stăpâni buni și generoși, prinși în îndeletniciri mai milostive ca a ei, țesând ori torcând, departe de munca la câmp. În poveștile ei, Isay, Sidoo și toți ceilalți, bărbați și femei, își cumpărau până la urmă libertatea și trăiau liberi în orașul Pennsylvania, despre care Ajarry îi auzise o dată discutând pe doi bărbați albi. Fanteziile acestea o alinau în vremurile când poverile vieții păreau s-o sfârâme în bucăți.

Avea să fie vândută din nou, după o lună petrecută în spitalul pentru ciумаți de pe Sullivan's Island², de îndată ce medicii confirmară că ea și restul încărcăturii de pe *Nanny* nu erau atinși de molimă. Una dintre zilele aglomerate de la târg. O licitație mare atrăgea întotdeauna o mulțime pestriță. Negustori și samsari de pe toată coasta se strâneau la Charleston, inspectând ochii, încheieturile și spinările mărfurilor, căutându-le de boli lumești și de alte afecțiuni. Privitorii mestecau de zor scoici proaspete și porumb fierbinte, în timp ce conducătorii licitației strigau în toate zărilor. Sclavii stăteau goi pe platformă. Un grup de flăcăi din neamul ashanti, africani cunoscuți pentru hărnicia și musculatura lor, stârni un război între ofertanți, și administratorul unei cariere de calcar cumpără o ceată de copii, după o negociere impresionantă. Ajarry văzu printre gură-cască un băiețel care lîngea o acadea și se întrebă ce băga în gură.

2. Insulă de lângă portul Charleston, Carolina de Sud, folosită drept post de carantină pentru negrii aduși din Africa în coloniile britanice din America de Nord și, ulterior, în Statele Unite.

Chiar înainte de asfințit, un agent o cumpără pentru două sute douăzeci și șase de dolari. Ar fi plătit mai mult pe ea dacă în sezonul acela n-ar fi fost prisosul de fete tinere. Misitul avea un costum din cea mai albă pânză pe care Ajarry o văzuse vreodată și pe degete îi sclipeau inele cu pietre colorate. Când o ciupi de sâni să vadă dacă-i înfloriseră, ea simți răceala metalului pe piele. O înfieră – nu era nici prima, nici ultima oară – și o legă cu lanțuri de celelalte achiziții ale zilei. Convoiul porni în lungul marș spre sud în aceeași seară, târându-se în urma trăsurii negustorului. Între timp, *Nanny* era pe drum înapoi către Liverpool, încărcată cu zahăr și tutun. În cală, urletele se împuținaseră.

S-ar fi zis că Ajarry era blestemată, de atâtea ori a fost vândută, dată la schimb și revândută în următorii câțiva ani. Proprietarii ei ajungeau la sapă de lemn cu o frecvență surprinzătoare. Primul ei stăpân a fost înșelat de vânzătorul unei instalații care curăța, pasămite, bumbacul de două ori mai repede ca mașina de egrenat a lui Whitney³. Schițele erau convingătoare, dar, până la urmă, Ajarry se trezi printre bunurile scoase la mezat, din ordinul magistratului. Ajunse să fie vândută în grabă contra sumei de două sute optsprezece dolari – scădere de preț dictată de realitățile pieței locale. Un alt stăpân muri de dropică, după care văduva lui aranjă să vândă moșia ca să-și plătească întoarcerea în Europa natală, mai curată. Timp de trei luni, Ajarry a fost proprietatea unui galez care, în cele din urmă, îi pierdu pe ea, alți trei sclavi și doi porci la un joc de whist. Și așa mai departe.

3. Mașină care separă fibrele de bumbac de semințele plantei, inventată de americanul Eli Whitney în 1793.

Prețul ei fluctua. Când ești vândut de atâtea ori, lumea te învață să deschizi ochii. Ajarry căpătă astfel deprinderea de a se adapta rapid pe o nouă plantație, deosebindu-i pe adevărații îmblânzitori de negri de cei care erau doar cruzi, pe trântori de cei harnici, pe delatori de cei care știau să-și țină gura. Stăpâni și stăpâne cu varii doze de răutate, moșieri cu averi și ambițiunde tot soiul. Unii plantatori nu voiau decât să-și câștige o existență umilă, dar mai erau bărbații și femeile care voiau să stăpânească lumea

întreagă, ca și cum asta ar fi depins de suprafața de pământ pe care-o dețineau. Două sute patruzeci și opt, două sute șaizeci, două sute șaptezeci de dolari. Oriunde mergea găsea trestie de zahăr și indigotieri, afară de o perioadă de o săptămână, când împături frunze de tutun, înainte să fie vândută iar. Negustorul veni pe plantația de tutun în căutarea unor sclave bune de prăsilă, preferabil cu toți dinții în gură și cu un temperament maleabil. Ajarry era femeie de-acum. Și plecă.

Știa că învățații albi iscodesc în adâncul lucrurilor să vadă cum funcționează. Mișcarea astrilor pe cerul nopții, lucrarea împreună a umorilor din corp. Temperaturile necesare pentru o recoltă bună de bumbac. Ajarry făcu o știință a propriului ei trup negru și acumulează observații. Fiecare lucru avea o valoare și, când valoarea aceasta se schimba, tot restul se schimba odată cu ea. O tighă spartă prețuia mai puțin decât una care păstra apa, un cârlig care ținea agățat somnul era mai căutat decât unul care lăsa prada să scape. Tot șpilul în America era că oamenii erau obiecte. Mai bine reduceai din pierderi scăpând de un moș care n-avea să supraviețuiască voiajului peste ocean. Clienților le curgeau balele după câte un flăcău bine legat dintr-un trib vestit. O femeie tânără care făta plozi era asemenea unei monetării, bani care zămisleau bani. Dacă erai obiect – căruță, cal sau sclav –, valoarea îți determina posibilitățile. Ajarry își știa locul.

În sfârșit, Georgia. Un reprezentant al moșiei Randall o cumpără pentru două sute nouăzeci și doi de dolari, în ciuda privirii goale pe care o căpătase în vremea din urmă și care o făcea să pară sărmană cu duhul. Ajarry nu mai ieși de pe moșia Randall tot restul vieții. Era acasă, pe insula aceasta de unde nu se vedea nimic.

Își luă de trei ori bărbat. Avea o slăbiciune pentru umeri largi și mâini mari, la fel ca Bătrânul Randall, deși stăpânul se gândea la alt fel de muncă decât sclava. Cele două plantații erau bine echipate – nouăzeci de capete de negri în jumătatea nordică și optzeci și cinci în cea sudică. Ajarry avu posibilitatea, în general, să-și aleagă. Când nu putu, așteptă răbdătoare.

Primul ei soț dădu în patima rachiului de porumb și mâinile lui mari începură să se transforme în pumni zdraveni. Lui Ajarry nu-i păru rău să-l vadă plecând, vândut unui plantator de trestie de zahăr din Florida. Se încurcă apoi cu unul dintre băieții cuminți din jumătatea de sud, căruia,

înainte să dea ortul popii din cauza holerei, îi plăcea să povestească istorioare din Biblie, căci fostul lui stăpân avusese înclinații mai liberale în privința sclavilor și a religiei. Ea îi asculta cu plăcere poveștile și parabolele și i se părea că alții aveau dreptatea lor: prea multă vorbărie despre mântuire putea să le dea africanilor idei. Bieți fii ai lui Ham⁴! Ultimul ei soț sfârși cu urechile străpunse fiindcă furase miere. Rănile îi supurară până când se topi pe picioare.

4. Unul dintre cei trei fii ai lui Noe, despre ai cărui descendenți se credea că deveniseră negri din pricina blestemului tatălui său.

De la bărbații aceștia, Ajarry purta în pântec cinci copii, fiecare adus pe lume în același loc, pe scândurile barăcii, la care ea arăta cu degetul când făceau vreo poznă. „De acolo ați venit și acolo vă pun dacă nu sunteți cuminți!“ Învață-i să te asculte pe tine, și poate o să-și asculte viitorii stăpâni și-o să supraviețuiască. Doi muriră în chinuri, de lingoare. Altul se tăie la picior, din joacă, într-un plug ruginit care-i spurcă sângele. Cel mai mic nu se mai trezi după ce un supraveghetor îl lovi în cap cu un butuc. Se duseră unul după altul. „Cel puțin n-au fost niciodată vânduți“, îi spuse o femeie mai în vârstă. Ceea ce era adevărat – pe vremea aceea, Randall arareori își vindea negrișorii. Știai unde și cum o să-ți moară copiii. Singura care trecu de zece ani a fost Mabel, mama Corei.

Ajarry muri în lanul de bumbac, înconjurată de măciuliile care săltau în jurul ei ca niște creste albe pe oceanul nepăsător. Ultima din satul ei, prăbușită printre rândurile de plante de la o umflătură în creier, cu sângele bufnindu-i pe nas și cu spumă albă la gură. De parcă asta s-ar fi putut întâmpla și altundeva, oriunde. Libertatea era rezervată altora, cetățenilor din orașul Pennsylvania, care fremăta de viață la o mie de mile mai la nord. Din noaptea în care fusese răpită, i se măsurase și răsmăsurase valoarea; în fiecare zi se trezi pe talerul altui cântar. Cunoaște-ți valoarea și-ți vei cunoaște locul în ordinea lucrurilor. A evada dincolo de hotarele moșiei însemna a fugi de condițiile fundamentale ale propriei existențe; era, adică, imposibil.

În seara de duminică în care Caesar i-a vorbit Corei despre rută și ea a spus nu, cea care a glăsuیت a fost bunica ei.

Trei săptămâni mai târziu, a spus da.
De data asta a fost maică-sa.

GEORGIA

TREIZECI DE DOLARI RECOMPENSĂ

Fugită de la subscrisul, cu domiciliul în Salisbury, pe data de 5 curentă, o tânără negresă pe nume LIZZIE. Se bănuiește că s-ar afla în preajma moșiei doamnei Steel. Voi plăti recompensa de mai sus dacă fata îmi este adusă în carne și oase sau dacă sunt încunoștințat că se află în orice închisoare de pe teritoriul acestui stat. Oricine o adăpostește pe sus-numita să bage de seamă că va fi pedepsit după lege.

W.M. DIXON
18 IULIE 1820

Ziua lui Jockey era numai o dată sau de două ori pe an. Ceilalți încercau să-l serbeze cum se cuvine. Pica totdeauna duminica, când lucrau numai jumătate de zi. La ora trei, după ce supraveghetorii dădeau semnalul de sfârșit, sclavii de pe plantația de nord, nerăbdători să se pregătească, își terminau în grabă treburile domestice – mici reparații, culesul mușchilor de turbă, peticirea găurilor din acoperiș. Petrecerea devenea mai importantă, afară de cazul când vreunul avea învoire să meargă la oraș să vândă obiecte meșterite de mână sau se angajase zilier. Chiar dacă erai tentat să te lipsești de plata în plus – și nimeni nu era –, un sclav n-avea cum să fie atât de nerușinat încât să-i spună unui alb că nu poate lucra pentru că merge la ziua altui sclav. Toată lumea știa că negrii nu au zi de naștere.

Cora ședea la marginea parcelei, pe butucul ei de arțar de zahăr, și-și curăța pământul de sub unghii. Când putea, aducea la petrecere napi sau ceva verdețuri, dar astăzi nu i se făcuse nimic. Cineva strigă pe potecă, pesemne unul dintre băieții cei noi, încă neîmblânzit de Connelly, și strigătele degenerară într-o dispută. Voci mai mult arțăgoase decât supărate, dar sonore. Avea să fie o zi de naștere memorabilă dacă lumea era deja atât de surescitată.

— Dac-ai putea să-ți alegi ziua de naștere, când ți-ai pune-o? o întreabă Lovey.

Cora nu-i vedea fața din cauza soarelui din spatele ei, dar știa ce exprimă. Lovey era o fată simplă, și în seara aceea urma să aibă loc o petrecere. Lovely jubila în aceste rare momente de evadare, fie că era ziua lui Jockey, Crăciunul sau una dintre nopțile din perioada recoltei, când toată lumea stătea trează să culeagă, iar familia Randall îi puneau pe supraveghetori să împartă rachiul de porumb ca să-i țină pe toți veseli. Trudeau, dar luna le ușura munca. Lovey era prima care-i spunea vioristului să-i zică din scripcă și prima care pornea să danseze. Încerca s-o tragă pe Cora de pe margine, neluându-i în seamă protestele, de parc-ar fi putut să se-nvârtească, ținându-se de braț, și Lovey să prindă din zbor privirea unui băiat la fiecare răsucire, în timp ce Cora ar fi urmat-o. Dar Cora nu venea niciodată lângă ea și-și smulgea brațul. Privea doar.

— Ți-am spus când m-am născut, zise ea.

Se născuse iarna. Maică-sa, Mabel, se plânse mult din cauza complicațiilor la naștere, a înghețului neobișnuit din dimineața aceea, a vântului care șuiera pe la încheieturile colibei. Sângerase zile la rând, iar Connelly nu se sinchisise să cheme medicul decât după ce ea ajunsese să arate aproape ca o fantomă. Din când în când, mintea îi juca feste Corei și-i transforma povestea într-o amintire, îmbogățită cu fețe de stafii ale tuturor sclavilor morți, care o priveau de sus cu dragoste și indulgență. Chiar și cu fețele celor pe care-i ura, care o loveau sau îi furau mâncarea după ce maică-sa dispăruse.

— Da' dac-ai putea s-alegi? zise Lovey.

— Nu poți s-alegi, zise Cora. E deja rânduită.

— Mai bine fii și tu mai veselă! spuse Lovey și se îndepărtă în grabă.

Cora își frământă pulpele, mulțumită că putea să stea jos. Sărbătoare sau nu, aici sfârșea în fiecare duminică, după ce se încheia ziua scurtă de lucru: cocoțată pe scaunul ei, căutând cu privirea ce mai putea repara. Avea în felul ăsta – așa considera ea – câteva ore pe săptămână în care era propriul ei stăpân, liberă să plivească, să culeagă omizi, să mai rărească din ștevia vânoasă⁵ și să fulgere cu privirea pe oricine plănuia incursiuni pe teritoriul ei. Îngrijirea constantă a parcelei era necesară, dar transmitea și un mesaj că rămăsese la fel de hotărâtă ca în ziua întâmplării cu toporișca.

⁵. Plantă comestibilă, cu întrebuințări medicinale.

Pământul de la picioarele ei avea o poveste, cea mai veche pe care o știa Cora. Când Ajarry îl cultivase prima oară, la puțin timp după ce-și încheiase lunga călătorie până la plantație, parcela era o amestecătură de țărână și tufe în spatele barăcii ei, la capătul șirului de locuințe ale sclavilor. Dincolo de ea se așterneau câmpurile și, după ele, mlaștina. Apoi, într-o noapte, Randall avusese un vis despre o mare albă care se întindea cât vedeai cu ochii și trecuse de la cultura sigură a indigotierilor la bumbacul Sea Island cu fibre extralungi. Stabilise legături noi la New Orleans, bătuse palma cu speculanți protejați de Banca Angliei. Bani cuseseră ca niciodată până atunci. Europa era avidă de bumbac și avea nevoie să fie hrănită balot cu

balot. Într-o zi, bărbații doborâseră copacii și seara, când se întorseseră de la câmp, se apucaseră să taie bușteni pentru noul șir de colibe.

Privindu-le acum, în timp ce lumea intra și ieșea din ele, grăbită să se pregătească de petrecere, Corei îi venea greu să-și închipuie vremurile când cele paisprezece barăci nu existau. În ciuda uzurii lor și a suspinelor adânci pe care lemnul le scotea la fiecare pas, întrupau veșnicia dealurilor dinspre vest, a pârâului ce traversa moșia. Emanau permanență și, la rândul lor, trezeau în cei care trăiau și mureau în ele sentimente atemporale: invidie și ranchiună. Un spațiu mai mare lăsat între barăcile vechi și cele noi i-ar fi scutit de multă suferință de-a lungul anilor.

Albii se certau în fața judecătorilor pentru bucăți de pământ desenate pe o hartă, la sute de mile depărtare. Sclavii se ciorovăiau cu tot atâta înverșunare pentru parcelele mărunte de la ușa lor. Fâșia de pământ dintre barăci era locul unde puteai să legi o capră, să ridici un coteț de găini, să cultivi ceva comestibil cu care să-ți umpli burta, pe lângă păsatul împărțit în fiecare dimineață de la bucătărie. Asta dacă ajungeai primul la ea. Când Randall sau, mai târziu, băieții lui își puneau în cap să te vândă, nici n-apuca cerneala să se usuce pe hârtie că parcela era deja înhățată de altcineva. Văzându-te stăpân pe ea în liniștea serii, zâmbind sau fredonând încetișor, vecinului îi putea trece prin minte să te silească s-o abandonezi prin intimidare sau felurite provocări. Căci, la urma urmei, cine ți-ar fi ascultat plângerea? Aici nu existau judecători.

„Dar maică-mea nu-i lăsa să se atingă de câmpul ei“, îi spunea Mabel fiicei sale. „Câmp“ vorba vine, căci terenul lui Ajarry abia dacă avea trei metri pătrați. „Zicea că le crapă capul cu ciocanul și numai dacă-i prinde că se uită la el.“

Imaginea bunicii ei năpustindu-se asupra altui sclav nu se potrivea cu amintirile Corei despre ea, dar, după ce începuse să se ocupe de parcelă, fata înțelesese adevărul portretului. Ajarry își păzise grădina pe parcursul transformărilor aduse de prosperitate. Familia Randall cumpăraseră moșia Spencerilor dinspre nord, după ce aceștia hotărâseră să-și încerce norocul mai la vest, cumpăraseră apoi plantația vecină de la sud și schimbaseră cultura de orez cu cea de bumbac, adăugând câte două barăci pe fiecare șir, dar terenul lui Ajarry rămăsese la mijloc, neclintit, ca un butuc prea adânc

în rădăcinat. După moartea ei, Mabel preluase micul lot cu bame și igname – și orice i-ar fi trăsnet ei prin cap să cultive. Problemele începuseră când parcela trecuse în stăpânirea Corei.

Când Mabel dispăruse, Cora rămăsese a nimănui. Nu mai era nimeni acum care să știe precis câți ani avea – zece, unsprezece sau undeva pe acolo. În starea ei de șoc, lumea se redusese pentru Cora la o sumă de impresii cenușii. Prima culoare de care își aminti a fost maroniul roșcat aprins al pământului de pe parcela familiei. Odată cu el începu să vadă din nou oamenii și lucrurile și hotărî să nu-și abandoneze mica avere, chiar dacă era tânără și firavă și nu mai avea pe nimeni să-i poarte de grijă. Mabel fusese prea tăcută și încăpățânată ca să se facă plăcută, dar Ajarry își câștigase respectul celorlalți. Umbra ei îi oferise Corei protecție. Mulți dintre primii sclavi de pe moșia Randall dispăruseră deja, într-un fel sau altul – fie se făcuseră oale și ulcele, fie erau vânduți. Mai rămăsese oare cineva care să-și amintească de bunica ei? Cora își desenă în minte harta satului – nimeni; toți erau morți.

Se luptă pentru bucata de țărână. Erau, pe de-o parte, micii hoțomani, prea fragezi pentru munca adevărată. Cora îi ușuia pe copiii care-i călcau lăstarii în picioare și țipa la ei când îi dezgropau butașii de ignamă cu aceeași voce cu care, de ziua lui Jockey, îi aduna la un loc pentru jocuri și întreceri. Se purta cu ei fără răutate.

Dar de pe margine se iveau pretendenții. Ava. Mama Corei și Ava crescuseră pe plantație în același timp. Avuseseră parte amândouă de ospitalitatea neamului Randall: de întruchipările ei grotești atât de regulate și de familiare încât ajungeau să pară asemenea unui element al naturii, și de cele atât de inventive în monstruozitatea lor, încât mintea refuza să le cuprindă. Uneori, asemenea experiențe îi legau pe sclavi unii de alții, dar, la fel de des, rușinea de a te afla în puterea altuia îi transforma pe cei care-ți erau martori în dușmani. Ava și Mabel nu se avuseseră bine.

Ava era puternică și vânoasă, cu mâini iuțe ca gura de bumbac¹⁶. Iuțeală bună la cules și la plesnit odraslele peste față pentru lene și alte păcate. Ținea la găinile ei mai mult decât la copii și râvnea la parcela Corei ca să-și lărgască poiata. „O iroseală“, spunea ea, plescăind ușor din limbă. „Tot pământu’ ăla numai pentru ea.“ Ava și Cora dormeau noaptea una lângă alta

la mansardă și, cu toate că se înghesuiau acolo împreună cu alte opt femei, Cora deslușea fiecare frustrare cu care corpul Avei făcea să vibreze lemnul de sub ea. Răsuflarea îi era îmbibată de furie, acră. Avea grijă s-o înghiontească pe Cora de fiecare dată când se ridica să-și facă nevoile.

6. Gura de bumbac (*Agkistrodon piscivorus*) – viperă semiacvatică veninoasă, puternică, rapidă, specifică zonelor umede și mlăștinoase din sud-estul SUA.

— De azi treci la Hob, îi spuse Moses Corei într-o după-amiază, când fata intră în baracă, după ce dăduse o mână de ajutor la balotat. Moses încheiase o înțelegere cu Ava, primind ceva în schimb. Încă de când vataful Connelly îl făcuse, din simplu lucrător la câmp, supraveghetor, adică unul din ajutoarele lui, Moses se statornicise ca mijlocitor al intrigilor din barăci. Disciplina de pe câmp, așa cum era, trebuia păstrată, și erau lucruri pe care un alb nu le putea face. Moses își acceptase rolul cu entuziasm. Corei i se părea că are o față rea, ca o umflătură învolburată pe lemnul unui trunchi îndesat și nădușit. Nu fusese surprinsă când Moses își dezvăluise adevărata fire – dacă așteptai îndeajuns, întotdeauna omul își dădea arama pe față. La fel ca răsăritul. Cora se mută pe furiș în Hob, unde erau surghiuniți cei bătuți de soartă. Aici nu exista recurs, nu existau legi, afară de cele rescrise în fiecare zi. Cineva îi mutase deja lucrurile.

Nimeni nu-l mai ținea minte pe nefericitul care dăduse barăcii numele lui. Trăise suficient ca să ajungă să întruchipeze anumite însușiri înainte de a fi mistuit de ele. În Hob nimereau cei care fuseseră schilodiți de pedepsele supraveghetorilor, cei cărora munca le pricinuiseră beteșuguri vizibile și invizibile, cei care-și pierduseră mințile. Tot în Hob ajungeau și cei fără căpătâi.

Aici locuiseră mai întâi bărbații vătămați, rămași bărbați doar pe jumătate. Apoi se instalaseră femeile. Bărbați albi și bărbați cu pielea întunecată abuzaseră de trupurile femeilor, pruncii veniseră pe lume sfrijiți, piperniciți, bătaia le risipise mințile, și ele îngânau în întuneric numele copiilor morți: Eve, Elizabeth, N'thaniei, Tom. Cora se încovrigă pe podeaua de jos, prea speriată ca să doarmă sus, alături de ele – făpturile acelea abjecte –, blestemându-și meschinăria chiar dacă se simțea neputincioasă să și-o înfrâneze. Privea țință formele întunecate: căminul,

grinzile de pe tavanul podului, uneltele spânzurate în cuie pe pereți. Era prima dată când își petrecea noaptea altundeva decât în baraca unde se născuse. O sută de pași distanță și tot atâtea mile.

N-a mai fost apoi decât o chestiune de timp până când Ava își puse în aplicare următoarea etapă a planului. Îl avea de înfruntat și pe Bătrânul Abraham, care nu era deloc bătrân, dar se purta ca un mizantrop trecut prin viață încă de când învățase să stea în fund. El nu avea pretenții, dar voia ca parcela să dispară din principiu. De ce el și oricine altcineva să fie obligat să respecte dreptul acestei fete doar pentru că bunică-sa răscolise cândva pământul cu sapa? Bătrânul Abraham nu ținea la tradiții. Fusese vândut de prea multe ori pentru ca ideea aceasta să atârne greu pentru el. Adeseori, trecând pe lângă el cu treburi, Cora îl auzea cerând redistribuirea parcelei. „Tot pământu’ ăla numai pentru ea.“ Toți acei trei metri pătrați.

Apoi sosi Blake. În vara aceea, tânărul Terrance Randall își asumă responsabilitatea de a se pregăti pentru ziua în care el și fratele lui aveau să preia frâiele plantației. Cumpără câțiva negri din afara Carolinelor. Dintre cei șase, Fanti și Mandingo, dacă era să-l crezi pe samsar, aveau trupul și firea șlefuite de natură pentru muncă. Blake, Pot, Edward și ceilalți își făcură tribul lor pe moșia Randall și nu se sfiau să se servească din ceea ce nu le aparținea. Terrance Randall dădu de înțeles că erau noii lui favoriți, și Connelly avu grijă ca toată lumea să bage asta la cap. Ceilalți învățară să se dea la o parte când nou-veniții erau prost dispuși sau când, sâmbăta seara, goleau vasele cu cidru.

Blake era o namilă de om, dublu la porție, care se dovedi curând o mărturie vie a talentului de investitor al lui Terrance Randall. Numai banii pe care avea să-i capete pentru prăsila unui asemenea armăsar! Blake se dădea deseori în spectacol luându-se la trântă cu amicii lui și cu oricine mai îndrăznea, răscolind țărâna și ieșind inevitabil învingător. Vocea îi bubuia ca tunetul în lan în timp ce muncea, și chiar și cei care-l disprețuiau nu se puteau opri să-i țină isonul. Omul avea o personalitate jalnică, dar sunetele ieșite din corpul lui făceau munca să zbârnâie.

După câteva săptămâni în care adulmecase și iscodise jumătatea de nord a plantației, Blake hotărî că terenul Corei era locul potrivit să-și lege câinele. Soare, aer și poziție centrală. Pe maidanez îl ademenise în timpul

unei călătorii la oraș. Câinele rămăsese pe moșie, învârtindu-se pe lângă afumătoare în vreme ce Blake lucra, și lătra la orice zgomot în nopțile fremătătoare ale Georgiei. Blake știa ceva tâmplărie – nu fusese, cum se întâmpla adesea, o minciună născocită de negustor ca să-i umfle prețul. Construi un coteț pentru maidanez și încercă să obțină felicitări. Vorbele bune pe care le primi au fost sincere, căci cotețul era o lucrătură zdravănă, bine proporționată, cu colțurile drepte. Avea o ușă cu balama și tăieturi în formă de soare și de lună pe peretele din fund.

— Nu-i un cuibușor pe cinste? îl întreabă el pe Bătrânul Abraham.

De când sosise pe moșie, ajunsese să prețuiască franchețea bătrânului, care i se părea uneori reconfortantă.

— O căsuță de toată isprava. Ăla de-acolo-i culcușul?

Blake cususe o față de pernă și o umpluse cu mușchi. Hotărî apoi că porțiunea din fața barăcii lui era locul cel mai potrivit pentru coteț. Cora fusese invizibilă pentru el, dar acum îi căuta privirea când o vedea aproape, ca s-o avertizeze că nu mai era așa.

Ea încercă să ceară plata de la câțiva oameni care-i fuseseră datori maică-sii – cei pe care-i știa, dar se trezi cu un refuz. Beau, de pildă, croitoreasa pe care Mabel o însănătoșise după ce căzuse la pat de lingoare – îi dăduse porțiile ei de la cină și-i strecurase cu lingura zeamă și rădăcini printre buzele tremurătoare până când fata deschisese iarăși ochii. Beau declară că-și plătitese datoria cu vârf și îndesat și-i spuse Corei să se întoarcă la Hob. Cora își aminti apoi că, odată, când dispăruseră mai multe unelte, Mabel îi furnizase un alibi lui Calvin. Connelly, care se pricepea să mânuiască gârbaciul, i-ar fi sfârtecat sclavului carnea de pe spinare dacă ea n-ar fi născocit ceva în apărarea lui. La fel i-ar fi făcut și lui Mabel dacă ar fi descoperit-o că minte. Cora se strecură pe lângă Calvin după cină: am nevoie de ajutor. El o alungă. Mabel spunea că nu descoperise niciodată la ce-i folosiseră uneltele.

La câțva timp după ce Blake își făcuse cunoscute intențiile, Cora se trezi într-o dimineață că parcela îi fusese violată. Ieșise din Hob să-și inspecteze grădina. Zorile fuseseră reci, și la sol zăboveau încă smocuri de ceață umedă. Și atunci văzu: rămășițele a ceea ce ar fi fost primele ei căpățâni de varză. Vrejurile încâlcite, adunate maldăr lângă treptele barăcii lui Blake, se

uscau deja. Brazdele fuseseră răsturnate și apoi bătătorite bine, transformate într-o curtică pentru cotețul maidanezului, care trona în mijlocul parcelei ca un conac în miezul unei plantații.

Câinele scoase capul pe ușă ca și cum ar fi știut că fusese terenul Corei și voia să-și arate nepăsarea.

Blake păși afară din colibă și-și încrucișă brațele la piept. Apoi scuiță.

Cora văzu cu coada ochiului oameni mișcându-se: umbre de bârfă și ocări. O priveau. Maică-sa dispăruse. Ea fusese mutată în casa nevolnicilor și nimeni nu-i venise în ajutor. Iar acum, bătașul ăsta de trei ori mai mare ca ea îi luase bucata de pământ.

Cora rumega de ceva vreme un plan. În anii următori ar fi putut să apeleze la femeile din Hob sau la Lovey, dar asta era acum. Bunica ei îi prevenise pe ceilalți că era gata să crape capul oricui se atinge de parcelă. Ideea i se păruse exagerată Corei. Ca prin vis, se întoarse în Hob și smulse o toporișcă de pe perete – toporișca la care privea țintă când nu putea să doarmă. Fusese lăsată de una dintre fostele locatari care sfârșise prost – bolnavă de plămâni, sfârtecă de bici ori excretându-și măruntaiele pe podea.

Vorba se dusesse deja, și spectatorii așteptau pe lângă barăci, cu gâturile lungite de nerăbdare. Cora trecu pe lângă ei cu pas hotărât, aplecată de parcă ar fi scormonit în măruntaiele unei furtuni. Nimeni nu făcu vreo mișcare s-o oprească, atât de ciudată îi era înfățișarea. Prima lovitură dărmă acoperișul cotețului și tăie jumătate din coada câinelui, care schelălăi și se târî într-o gaură sub baraca stăpânului său. A doua lovitură mutilă latura stângă a cotețului, și ultima îi curmă definitiv suferința.

Cora rămase în picioare, gâfâind, cu amândouă mâinile pe toporișcă. Securea ezită în aer, smucită parcă de o stafie, dar fata nu se clinti.

Blake strânse pumnii și păși spre Cora. Tovarășii lui îl urmau, încordându-și mușchii. Apoi se opri. Ceea ce se petrecu în clipa aceea între ei – bărbatul tânăr și vânjos și fata subțire în cămașă albă – deveni o chestiune de perspectivă. Pentru privitorii de lângă primul șir de barăci, fața lui Blake se schimonosi de uimire și de îngrijorare, ca a unui om care calcă pe un tărâm al viespilor. Cei care stăteau lângă barăcile mai noi văzură privirea Corei fulgerând dintr-o parte într-alta, ca și cum ar fi măsurat nu un

singur om, ci o întreagă oștire înaintând. O oștire pe care ea era totuși gata s-o înfrunte. Indiferent de punctul de vedere, important era mesajul transmis de unul prin postură și expresie și interpretat de celălalt: „Poate c-o să ai câștig de cauză, dar o să te coste“.

Cei doi stătură locului câteva clipe, până când Alice sună din clopot anunțând micul dejun. Nimeni n-avea de gând să se lipsească de păsat. Când se întoarseră de la câmp, Cora curăță mizeria făcută pe parcela ei, își rostogoli acolo butucul de arțar, lepădat de cineva de la vreo construcție, și pe el se cocoșă din clipa aceea, ori de câte ori avea un moment liber.

Dacă înainte de uneltirile Avei, locul ei nu fusese în Hob, de acum înainte era cu siguranță. Cora deveni locatară cea mai rău famată a barăcii și rămase în ea cel mai mult. Munca le doboră până la urmă pe schiloade, fără greș; cele cu mințile duse erau vândute ieftin ori își luau singure gâtul. Locurile eliberate se ocupau repede. Cora însă rămase. Hob era casa ei.

Folosi cotețul de câine ca să facă focul. Lemnul le ținu de cald – ei și ceilalți – într-o noapte, dar legenda lui o urmări în toți anii cât avea să rămână pe plantația Randall. Blake și prietenii lui se apucară să scorească povești. Blake se dădea mare cum se trezise din somnul de după-amiază și o văzuse pe Cora deasupra lui cu toporișca în mână, bolborosind. Era un mim înnăscut, și gesticulația îl făcea credibil. După ce Corei îi încolțiră sânii, Edward, cel mai păcătos din bandă, se lăudă că fata își dăduse poalele peste cap în fața lui, făcându-i propuneri lascive și, fiindcă el o refuzase, amenințase să-i ia scalpul. Femeile tinere șopteau c-o văzuseră furișându-se afară din colibă pe lună plină, în pădure, unde preacurvea cu țapii și măgarii. Chiar și cei cărora povestea li se părea deșăntată recunoșteau că era util s-o socotească pe fata cea ciudată nedemnă de respect.

La scurtă vreme după ce se află că devenise femeie, Edward, Pot și doi lucrători de pe plantația de sud o târâră pe Cora în spatele afumătoarei. Dacă se găsi cineva care să audă sau să vadă ceva, nu se amestecă. O cusură femeile din Hob. Blake nu mai era pe atunci. Se poate ca, după ce-o privise în față în ziua aceea, să-și fi sfătuit camarazii să nu caute răzbunare: „O să vă coste“. Dar acum nu mai era. La trei ani după ce Cora îi spărsese cotețul, el fugise de pe moșie, ascunzându-se câteva săptămâni în mlaștină. Lătratul

maidanezului îl dăduse de gol. Cora fusese gata să spună că primise ce merita dacă amintirea pedepsei lui nu i-ar fi stârnit un fior pe șira spinării.

Trăseseră deja masa cea mare din bucătărie și o umpluseră cu mâncare pentru ziua lui Jockey. La un capăt, un vânător își jupuia ratonii prinși în capcană, la celălalt, Florence râcâia pământul de pe un morman de igraine. Focul de sub cazanul cel mare trosnea și sfârâia. Supa se învârteja în căldarea neagră, unde bucăți de varză fugăreau capul de porc ce sălta în sus și-n jos, cu ochiul rătăcind în spuma cenușie. Micul Chester veni în goană și încercă să înhațe o mână de fasoliță, dar Alice îl alungă plesnindu-l cu polonicul.

— Nimic pentru azi, Cora? întrebă Alice.

— E prea devreme, spuse ea.

Alice făcu o mutră dezamăgită și se întoarse la gătit.

„Așa arată o minciună“, își zise Cora și ținu minte. Mai bine că grădina refuzase. La ultima zi de naștere a lui Jockey adusesse două căpățâni de varză, care fuseseră primite cu multă amabilitate. Apoi făcuse greșeala să se întoarcă în timp ce dădea să iasă din bucătărie și o surprinsese pe Alice aruncând căpățânile în găleata cu resturi de mâncare. Pășise afară împleticindu-se. Oare Alice îi considera mâncarea pângărită? Oare așa se descotorosise de tot ce adusesse Cora în ultimii cinci ani, așa procedase cu toți bulbii de nap, cu fiecare mănunchi de ștevie? Începuse cu ea, cu Mabel sau cu bunica ei? N-avea rost s-o întrebe deschis. Alice fusese iubită de Randall, și acum de James Randall, care crescuse cu plăcintele ei cu fructe. Exista o ordine a mizeriei, mizerie înăuntrul altor mizerii, și erai obligat să le ții tuturor socoteala.

Frații Randall. Încă din copilărie, James putea fi împăcat cu un dulce din bucătăria lui Alice, merele coapte cu zahăr care retezau orice acces de furie sau toană. Fratele lui mai mic, Terrance, era alt soi. Bucătăreasa avea încă o gâlcă după ureche acolo unde domnișorul Terrance își arătase nemulțumirea față de una dintre supele ei. Avea pe atunci zece ani. Semnele se văzuseră încă de când învățase să meargă, și Terrance își șlefuisse laturile mai neplăcute ale personalității pe măsură ce – smucit și în salturi – devenise adult și-și asumase responsabilități. James avea un temperament de nautil, cufundându-se în propriile pofte, dar Terrance își impunea fiecare fantezie,

trecătoare sau adânc înrădăcinată, asupra tuturor celor aflați în puterea lui. După cum avea și dreptul.

În jurul Corei, oalele zăngăneau și țâncii scânceau la gândul plăcerilor ce aveau să vină. Din jumătatea de sud: nimic. Cu ani în urmă, frații Randall dăduseră cu banul ca să stabilească cine conduce fiecare jumătate a plantației, și în felul acesta făcuseră posibilă ziua de azi. Asemenea sărbători nu se întâmplau pe domeniul lui Terrance, căci fratele mai tânăr era zgârcit cu distracțiile pentru sclavi. Fiii lui Randall își cârmuiau moștenirile fiecare după firea sa. James se mulțumea cu siguranța unei recolte la modă, cu acumularea înceată, inevitabilă a averii. Pământul și negrii care se ocupau de el erau o chezășie mai bună decât orice i-ar fi putut oferi vreodată o bancă. Terrance se implica mai activ, căutând tot timpul căi de a spori încărcăturile trimise la New Orleans și storcând și ultimul dolar. Dacă sângele negrilor aducea bani, Terrance, afaceristul versat, știa să taie vena.

Micul Chester și prietenii lui o apucară brusc pe Cora, sperind-o. Era doar o joacă de copii: venise momentul întrecerilor. Ea îi aranja întotdeauna la linia de start, potrivindu-le vârfurile degetelor, liniștindu-i pe cei care se foiau și mutându-i, dacă era nevoie, pe unii în grupul celor mai mari. Anul acesta îl trecu pe Chester. Era și el rămas fără căpătâi, la fel ca ea – părinții îi fuseseră vânduți înainte să-l învețe să meargă. Cora avea grijă de el. Numai cârlionți și ochi roșii de el. În ultimele șase luni se lungise brusc; munca la câmp stârnise ceva în trupul lui zvelt. Connelly spunea că are ingredientele unui culegător de primă mână – compliment rar din partea lui.

— Ești iute, spuse Cora.

El își încrucișă brațele și-și înălță bărbia: „Nu trebuie să-mi spui nimic“. Era pe jumătate bărbat, chiar dacă nu știa asta. Anul următor n-avea să se mai întreacă, își dădu seama Cora, ci să chibițeze pe margine, glumind cu amicii și punând la cale năzdrăvăanii.

Sclavii tineri și cei în vârstă se adunară de-o parte și de alta a drumului de căruță. Femeile care-și pierduseră copiii se apropiară, încetul cu încetul, ca să-și canonească mintea cu gândul la ce-ar fi fost dacă și n-o să mai fie vreodată. Bărbați adunați în mănunchiuri treceau urcioarele cu cidru din mână-n mână și-și simțeau umilințele topindu-se puțin câte puțin. Femeile

din Hob participau arareori la petreceri, dar Nag se fâțâia peste tot plină de bunăvoință, aducându-i înapoi pe cei mici când se împrăștia.

Lovey stătea arbitru la linia de finis. Toată lumea, în afară de copii, știa că întotdeauna îi declară învingători pe preferații ei, dacă-i merge. Jockey trona și el la sfârșitul cursei în fotoliul lui șubred din lemn de arțar, cel din care, pe vremuri, se uita la stele aproape în fiecare noapte. De ziua lui îl târa pe drum dintr-o parte într-alta ca să poată acorda atenția cuvenită fiecărei distracții organizate în numele lui. Alergătorii veneau la el după ce-și terminau cursa, iar el le punea în palmă câte o bucată de prăjitură cu ghimbir indiferent pe ce loc ieșeau.

Chester gâfâia, cu mâinile pe genunchi. Spre sfârșit își pierduse suflul.

— Ai fost cât pe ce, spuse Cora.

— Da, spuse băiatul și se duse să-și ia prăjitura.

După ultima întrecere, Cora îl bătu ușurel pe braț pe bătrânul sărbătorit. Nu-ți puteai da seama niciodată câte văzuse cu ochii lui apoși.

— Câți ani ai, Jockey?

— Păi stai să văd, zise el, picotind.

Cora era sigură că, la ultima petrecere, pretinsese că are o sută unu. Avea doar pe jumătate, ceea ce-l făcea cel mai bătrân sclav cunoscut vreodată de toți negrii de pe cele două plantații Randall. Odată ce ajungeai atât de bătrân, puteai foarte bine să ai nouăzeci și opt sau o sută opt. Lumea nu mai avea nimic nou să-ți dezvăluie, în afară de ultimele întruchipări ale cruzimii.

Șaisprezece sau șaptesprezece ani – cam pe-acolo se socotea Cora. Un an de când Connelly îi poruncise să-și ia bărbat. Doi ani de când o degustaseră Pot și tovarășii lui. Nu-și repetaseră violul, și nici un bărbat vrednic nu-i dăduse vreo atenție după ziua aceea, date fiind baraca unde locuia și poveștile despre nebunia ei. Șase ani de când maică-sa plecase.

Jockey își alegea bine ziua de naștere, se gândi Cora. Se trezea în câte-o duminică și anunța pe neașteptate petrecerea, și asta era. Uneori se întâmpla în toiul ploilor de primăvară, alteori după recoltă. Unii ani îi sărise, îi uitase sau hotărâse, ținând o socoteală personală a plângerilor, că plantația nu merita să-l serbeze. Mofturile lui nu deranjau pe nimeni. Destul că era cel mai bătrân om de culoare pe care-l cunoscuseră vreodată, că supraviețuise

tuturor supliciilor, mai mici sau mai mari, pe care le scorniseră și le puseseră în aplicare albi. Avea ochii împăienjeniți, șchiopăta de un picior, brațul distrus i se încovoiasă pentru totdeauna ca și cum ar fi rămas încleștat pe săpăligă, dar era în viață.

Albi îl lăsa de-acum în pace. Bătrânul Randall nu-i spusese nimic despre zilele de naștere și nici James, atunci când preluase conducerea. Connelly, vătaful, se făcea nevăzut duminicile, când o chema la el pe sclava pe care și-o luase de ibovnică în luna respectivă. Albi tăceau. Ca și cum ar fi cedat sau ar fi hotărât că o mică libertate era cea mai rea pedeapsă, întrucât puneă răsplata adevăratei libertăți într-o lumină dureroasă.

Într-o zi, Jockey era sortit să-și aleagă ziua lui adevărată de naștere, dacă trăia suficient. Iar dacă așa stăteau lucrurile, atunci Cora putea să-și aleagă și ea o zi de naștere pe care s-o aniverseze din când în când, și, cine știe, la un moment dat ar fi putut s-o nimerească pe cea adevărată. De fapt, chiar azi putea fi ziua ei. Ce primeai pentru asta – pentru că știai ziua în care ai venit pe lumea albilor? Nu părea ceva demn de ținut minte. Mai degrabă de uitat.

— Cora!

Majoritatea sclavilor de pe plantația de nord se mutaseră la bucătărie să mănânce, dar Caesar zăbovea. Iată-l deci. Cora n-avusese niciodată ocazia să-i vorbească de când își făcuse apariția pe plantație. Sclavii noi erau repede preveniți în legătură cu femeile din Hob. Ca să nu-și mai irosească timpul.

— Pot să vorbesc cu tine? o întrebă el.

James Randall îl cumpărase împreună cu alți trei de la un agent itinerant după ce mai mulți sclavi îi muriseră de lingoare, cu un an și jumătate înainte. Două femei la spălătorie, Caesar și Prince pentru echipele de la câmp. Cora îl văzuse cioplină – mușcând din butucii de pin cu cuțitele lui curbate de sculptat. Se ținea departe de sclavii cei mai supărători de pe moșie, și ea știa că iese uneori cu Frances, una dintre fetele în casă. Oare se culca și acum cu ea? Lovey ar fi trebuit să știe. Nu era decât o fetișcană, dar ținea socoteala relațiilor dintre bărbați și femei, cu toate aranjamentele care se puneau la cale.

Cora adoptă o atitudine protocolară.

— Ce dorești, Caesar?

El nu se sinchisi să vadă dacă-i auzea cineva. Știa că nu e nimeni prin preajmă, pentru că urzise totul dinainte.

— Mă întorc în Nord, spuse el. În curând. Plec. Și vreau să vii cu mine.

Cora încercă să-și închipuie cine-l pusese să-i joace o asemenea festă.

— Tu du-te în Nord, iar eu mă duc să mănânc, spuse ea.

Caesar o apucă de mână, blând și insistent. Avea corpul subțire și viguros, ca orice lucrător la câmp de vârsta lui, dar își purta robustețea cu lejeritate. Fața rotundă, cu nasul turtit ca un nasture – Corei îi fulgeră prin minte amintirea gropițelor pe care le făcea râzând. De ce-i rămăsese așa ceva în cap?

— N-aș vrea să mă părăști, spuse el. Nu pot decât să mă încred în tine. Dar plec curând, și vreau să vii cu mine. Să-mi porți noroc.

Atunci ea îl înțelese. Nu era o festă pe care i-o juca cineva. Festa și-o juca el singur. Era un băiat simplu. Mirosul cărnii de raton îi aduse iar aminte de petrecere, și ea își trase brațul.

— N-am eu de gând să mă omoare Connelly sau patrulele. Sau șerpia.

Când primi primul castron cu supă, Cora se gândea încă, cu coada minții, la prostia lui. Albii fac tot ce pot să te omoare încetul cu încetul în fiecare zi, în afară de dățile când te omoară repede. De ce să le înlesnești planul? Țsta era un soi de muncă pe care puteai să-l refuzi.

O găsi pe Lovey, dar n-o întrebă ce șușoteau fetele despre Caesar și Frances. Dacă el vorbise serios, Frances era deja văduvă.

Nici un bărbat tânăr nu-i mai vorbise atâta de când se mutase în Hob.

Se aprinseră torțele pentru trântă. Cineva dezgropase o rezervă secretă de cidru și de rachiu de porumb, care circulă la momentul potrivit și hrăni entuziasmul spectatorilor. Soții care trăiau pe alte plantații veniseră deja pentru vizitele de duminică noapte. Străbătând distanța, avuseseră timp să fabuleze. Unele soții erau mai fericite la gândul căsătoriei decât altele.

Lovey chicoti.

— M-aș lua la trântă cu el, spuse ea arătând cu capul spre Major.

Major înălță privirea de parcă ar fi auzit-o. Se făcea un tânăr de toată isprava. Muncea din greu și arareori îi silea pe supraveghetori să ridice biciul. Se purta respectuos cu Lovey, și n-ar fi fost de mirare ca vătaful să le

aranjeze într-o zi căsătoria. Acum, el și rivalul lui se răsuceau în iarbă. Îți verși năduful asupra celor ca tine dacă n-o poți face cu cei care merită. Copiii iscodeau cu privirea din spatele adulților, punând rămășaguri fără plată. Deocamdată smulgeau buruienile și lucrau în echipe de curățenie, dar, într-o zi, munca la câmp avea să-i facă la fel de vânjoși ca pe bărbații care se înșfăcau și se trânteau unul pe altul în țărână până ce nu mai mișcau. Ia-l, trage-i-o, dă-i o lecție să te țină minte!

Când începu muzica și se apucară să danseze, își dădură seama cât de recunoscători îi erau lui Jockey. Alesese încă o dată ziua potrivită pentru petrecere. Fusese conectat la o tensiune comună, o temere colectivă care trecea dincolo de realitatea de zi cu zi a servituții. Se umpluse paharul. Ultimele câteva ore îl goliseră în mare parte. Aveau să poată înfrunta acum truda dimineții ce urma, și a dimineților de după, și a zilelor lungi, cu spiritul revigorat, cât de puțin, de o seară foarte plăcută la care să revină cu gândul și de perspectiva următoarei petreceri, pe care s-o aștepte cu nerăbdare. De faptul că alcătuiseră din ei înșiși un cerc care le separa spiritul dinlăuntru de degradarea din afară.

Noble apucă o tamburină și bătu ușor în ea cu buricele degetelor. La câmp, se pricepea să adune repede bumbacul, iar în afara lui, să înveselească lumea; în seara asta își folosea ambele dexterități. „Bate din palme, îndoiaie coatele, leagănă-ți șoldurile!“ Există instrumentele și există oamenii care cântă la ele, dar uneori o vioară sau o tobă îi transformă în instrumente pe cei care cântă, și toată lumea se supune muzicii. Așa se întâmpla când George și Wesley își luau vioara și banjoul, în zilele de chef. Jockey stătea în fotoliul lui de arțar, bătând ritmul cu tălpile goale în țărână. Sclavii ieșiră în mijloc să danseze.

Cora nu se mișcă. Se temea că, uneori, când muzica era smucită, puteai să te trezești lângă un bărbat care nu se știe ce era în stare să facă. Toate corpurile erau în mișcare, libere. Gata să te tragă, să-ți ia amândouă mâinile, chiar dacă n-o făceau cu gând rău. O dată de ziua lui, Jockey îi delectase cu un cântec pe care îl știa de pe vremea când trăise în Nord, un sunet nou, neauzit de vreunul dintre ei până atunci. Cora îndrăznise să iasă la dans, să închidă ochii, să se învâртеască, și, când îi deschisese, îl văzuse pe Edward cu privirea în flăcări. Chiar și după ce Edward și Pot muriseră – Edward

spânzurat pentru că păcălise cântarul îngreunându-și sacul cu pietre, Pot răpus de o mușcătură de șobolan care-l făcuse negru-violet –, ea se ferea să-și dea frâu liber instinctelor. George despica aerul cu vioara, și notele se învâртеbeau în noapte ca scânteile ce țâșneau din foc. Nimeni nu se apropie s-o tragă în mijlocul nebuniei însuflețite.

Muzica se opri brusc. Cercul se sparse. Un sclav se putea pierde uneori într-un scurt vârtej de libertate. În balansul unei reverii neașteptate printre rânduri, la câmp, ori în încercarea de a descâlci misterul unui vis al dimineții. În mijlocul unui cântec într-o noapte caldă de duminică. Apoi însă vine întotdeauna strigătul vătafului, chemarea la muncă, umbra stăpânului, conștiința faptului că ești o ființă umană pentru numai o clipită în eternitatea robiei.

Frații Randall ieșiseră din conac și veniseră printre ei.

Sclavii se dădură la o parte, calculând în minte distanța care să reprezinte proporția corectă de frică și respect. Godfrey, ajutorul în casă al lui James, ducea un felinar. După spusele Bătrânului Abraham, James semăna cu maică-sa – îndesat ca un butoiăș și cu trăsăturile feței la fel de ferme, iar Terrance, cu tatăl – înalt, cu o față de bufniță, veșnic gata să se năpustească asupra prăzii. Odată cu moșia îl moșteniseră și pe croitorul părintelui lor, care venea o dată pe lună în droșca lui șubredă cu mostrele de pânză de in și de bumbac. Cei doi frați se îmbrăcaseră la fel în copilărie și făceau același lucru și acum. Pantalonii și cămășile lor albe erau spălate cât de bine puteau mâinile fetelor de la spălătorie, și luciul lor portocaliu îi făcea pe cei doi frați să arate ca niște stafii ivite din întuneric.

— Bună seara, Master James! spuse Jockey și se prinse cu brațul bun de fotoliu ca și cum ar fi vrut să se ridice, dar nu se clinti. Bună seara, Master Terrance!

— Nu vrem să vă deranjăm, spuse Terrance. Eu și fratele meu discutăm afaceri, când am auzit deodată muzica. I-am spus: Țsta e cel mai groaznic tărăboi care mi-a ajuns vreodată la urechi.

Frații beau vin din pocale de cristal și păreau să fi golit deja câteva sticle. Cora căută în mulțime chipul lui Caesar, dar nu-l găsi. Nu fusese de față ultima oară când cei doi apăruseră împreună pe plantația de nord. Orice sclav făcea bine să țină minte feluritele lecții ce se desprindeau din

asemenea momente. Întotdeauna se întâmpla ceva când cei doi Randall coborau printre negri. Mai devreme sau mai târziu. Ceva nou ce nu puteai să prevezi până când nu dădea peste tine.

James lăsa grija de zi cu zi a plantației în seama omului său de încredere, Connelly, și rareori venea în vizită. Se mai întâmpla să-i facă un tur câte unui oaspete – vreun vecin distins sau un plantator curios dintr-un alt fund de lume –, dar asta rar. Vorbea puțin cu negrii lui, pe care biciul îi învățase să-și vadă de lucru și să nu-l bage în seamă. Când apărea pe plantația fratelui său, Terrance de obicei îi cântărea din priviri pe toți sclavii și decidea care erau bărbații cei mai viguroși și femeile cele mai atrăgătoare. Se mulțumea să rânjească la ele, deși din femeile de pe propria jumătate se înfrupta din belșug. „Îmi place să-mi gust piersicile“, spunea el, călcând șirurile de barăci ca să vadă cine-i mai trezește interesul. Viola legăturile afective, vizitându-și uneori sclavii în noaptea nunții ca să-i arate soțului cum să-și îndeplinească îndatoririle de bărbat. Își gusta piersicile, le rupea pielița și-și lăsa în ele mușcătura.

Despre James se știa că e de alt soi. Spre deosebire de tatăl și fratele său, el nu se folosea de bunurile proprii ca să-și satisfacă poftele. Uneori invita la masă femei din comitat, și Alice se îngrijea întotdeauna să prepare cina cea mai somptuoasă și mai seducătoare pe care și-o permitea. Doamna Randall, mama lui James, decedase cu mulți ani înainte, și Alice considera că o femeie ar fi fost o prezență civilizatoare pe plantație. James își dădea silința luni la rând să întrețină aceste făpturi palide, ale căror trăsuri albe băteau făgașurile noroioase până la conac. Fetele de la bucătărie chicoteau între ele și-și dădeau cu presupusul. Apoi apărea o altă femeie.

Dacă era să te iei după poveștile lui Prideful, valetul, James își rezerva manifestările erotice pentru odăile specializate ale unui anumit stabiliment din New Orleans. Matroana era o femeie modernă, deschisă la minte, bună cunoscătoare a meandrelor dorinței omenești. Poveștile lui Prideful erau greu de crezut, în ciuda asigurărilor lui că primește informațiile de la angajatele stabilimentului, cu care se împrietenise de-a lungul timpului. Căci ce fel de bărbat alb s-ar supune de bunăvoie biciului?

Terrance râcăi cu bastonul în țărână. Fusesse bastonul tatălui său și avea mâner de argint în forma unui cap de lup. Multora le rămăsese întipărită în

carne mușcătura lui.

— Apoi mi-am amintit, spuse Terrance, cum James mi-a povestit că are un negru aici care știe să spună pe de rost *Declarația de Independență*. Parcă nu-mi vine să cred. M-am gândit că în seara asta ar putea să mi-l arate, dacă toată lumea a ieșit oricum la aer, din câte se pare.

— Se face, spuse James. Unde e flăcăul ăla? Michael.

Nimeni nu spuse nimic. Godfrey flutură lămpașul în jur cu gesturi deznădăjduite. Din nefericire pentru el, Moses era supraveghetorul care se nimeri cel mai aproape de frații Randall. Își dresе vocea.

— Michael a murit, Master James.

Îl trimise pe unul dintre copii să-l cheme pe Connelly, chiar dacă asta însemna să-i întrerupă vătăfului concubinajul de duminică seara. Expresia de pe chipul lui James dădea de înțeles că cerea explicații.

Michael, sclavul cu pricina, se pricepuse într-adevăr să recite pasaje lungi. După spusele lui Connelly, care auzise povestea de la negustorul de negri, fostul stăpân al lui Michael era fascinat de talentele papagalilor sud-americiani și socotise că, dacă o pasăre putea fi învățată să spună limerickuri, un sclav ar fi trebuit și el să fie în stare să memoreze ceva. O simplă privire comparativă asupra craniilor era de ajuns ca să-ți dai seama că un negru avea creierul mai mare ca al unei vrăbii.

Michael era fiul vizitiului și poseda un soi de istețime animală, genul pe care-l vezi uneori la porci. Stăpânul și improbabilul său elev începuseră cu poezioare simple și pasaje scurte din versificatori britanici la modă. Zăboveau la cuvintele pe care negrul nu le înțelegea – și, ca s-o spunem drept, nici stăpânul nu le înțelegea decât pe jumătate, căci preceptorul lui fusese un depravat dat afară din toate posturile decente pe care le avusese vreodată și care hotărâse să transforme ultima slujbă deținută într-un fundal al răzbunării sale secrete. Făcuseră minuni – plantatorul de tutun și fiul vizitiului. *Declarația de Independență* fusese capodopera lor. „O suită lungă de abuzuri și deposedări.”⁷

⁷. Citat din *Declarația de Independență* a SUA, cu referire la regimul regelui George al III-lea al Marii Britanii.

Talentul lui Michael nu ajunsese niciodată să fie mai mult decât o scamatorie, cu care musafirii se delectau înainte să îndrepte discuția – cum se întâmpla întotdeauna – spre subiectul facultăților limitate ale negrilor. Stăpânul se plictisise cu vremea și-l vânduse în Sud. Până când ajunsese pe moșia Randall, cine știe ce tortură sau pedeapsă îi alterase deja lui Michael simțurile. Era un lucrător la câmp mediocru. Se plângea de zgomote și de farmece care-i topeau amintirile. Exasperat, Connelly îi risipise cu bătaia și ce-i mai rămăsese întreg din creier. Fusesse o biciuială căreia Michael n-ar fi trebuit să-i supraviețuiască – și-și atinsese scopul.

— Ar fi fost cazul să fiu anunțat, zise James, cu o expresie vizibilă de neplăcere pe chip.

Pasajele recitate de Michael fuseseră o distracție inedită în cele două dăți când se mândrise cu el în fața oaspeților.

Lui Terrance îi plăcea să-și tachineze fratele.

— James, spuse el, trebuie să ții mai bine socoteala bunurilor tale.

— Nu te amesteca!

— Știi că-ți lași sclavii să chefuiască, dar habar n-aveam că se dezlănțuie chiar așa. Încerci să mă faci să par rău?

— Terrance, nu te mai preface că-ți pasă de ceea ce cred negrii despre tine!

James își golise paharul și se întoarse să plece.

— Încă un cântec, James. Muzica asta a ajuns să-mi placă.

George și Wesley arătau plouați. Noble dispăruse fără urmă, cu tamburină cu tot. James strânse din buze, făcu semn, și cei doi începură să cânte.

Terrance bătu ritmul cu bastonul. Înconjură cu privirea mulțimea de spectatori, și fața i se lungi.

— Nu vreți să dansați? Dar insist. Tu și tu!

Nimeni nu mai așteptă semnalul stăpânului. Sclavii din jumătatea de nord se adunară în drum, șovăitori, încercând să-și regăsească ritmul și să facă impresie. Ava cea cocârjată nu-și uitase prefăcătorie de pe vremea când o hărțuia pe Cora: chiui acum și bătu pământul ca în toiul petrecerii de Crăciun. Datul în spectacol în fața stăpânului era o aptitudine bine-cunoscută tuturor – micile tertipuri și avantaje ale măștii –, și, pe măsură ce

intrau în rol, negrii se eliberau de frică. Ah, ce mai țopăiau și răcneau, ce mai strigau și săltau! Era, cu siguranță, cea mai vioaie melodie pe care o auziseră vreodată, iar muzicanții erau cei mai pricepuți din tot neamul african. Cora intră și ea cu de-a sila în cerc, uitându-se, ca toți ceilalți, de fiecare dată când se învârtea, să vadă reacția fraților Randall. Jockey își rotea mâinile din încheieturi ținând ritmul. Cora descoperi chipul lui Caesar. Stătea în umbra bucătăriei, cu o expresie impasibilă. Apoi se retrase.

— Tu!

Era Terrance. Întinsese mâna înainte ca și cum i-ar fi fost acoperită de o pată veșnică pe care numai el o putea vedea. Apoi Cora o zări – o singură picătură de vin pătând manșeta elegantei cămăși albe. Chester dăduse peste el.

Chester zâmbi tâmp și se îndoi de spate în fața bărbatului alb.

— Iertare, stăpâne! Iertare!

Bastonul i se prăbuși peste umăr și peste cap de mai multe ori. Băiatul tipă și se chirci în țărână, în timp ce loviturile continuau. Brațul lui Terrance se înălța și cădea. James părea obosit.

O singură picătură. O veche emoție trezită la viață în Cora. Nu mai pusese stăpânire pe ea de ani de zile, de când se năpustise cu toporișca asupra cotețului meșterit de Blake, făcând așchiile să zboare în toate părțile. Văzuse bărbați spânzurați în copaci și lăsați pradă corbilor și uliilor. Văzuse femei cu carnea sfârtecată până la os de biciul cu șfichi de plumb. Trupuri vii și moarte fripte la foc. Lăbi de picioare tăiate ca să nu fugă și mâini tăiate ca să nu mai fure. Văzuse fete și băieți mai tineri decât acesta bătuți și nu făcuse nimic. În seara asta, vechea emoție i se strecură iarăși în suflet. O luă în stăpânire, și înainte ca sclava din ea să domine ființa umană, se trezi acoperind trupul băiatului cu trupul ei, ca un scut. Apucă bastonul așa cum un locuitor al mlaștinilor ar ține un șarpe și-i văzu ornamentul de pe măciulie. Lupul de argint rânji dezvelindu-și colții. Apoi bastonul îi zbură din mână și i se prăvăli peste cap. O izbi încă o dată, cu toată puterea, și de data asta, colții de argint îi sfâșiară ochii și sângele ei împrășcă țărâna.

Femeile din Hob erau în număr de șapte, în anul acela. Mary era cea mai în vârstă și ajunsese în Hob pentru că avea crize. Făcea spume la gură ca un câine turbat și se zvârcolea în țărână cu o privire sălbatică. Ținuse ani de zile vrajbă cu o altă culegătoare pe nume Bertha, care, până la urmă, aruncase un blestem asupra ei. Bătrânul Abraham se plângea că boala lui Mary venea din copilărie, dar nimeni nu-i dădea ascultare. Crizele de acum nu puteau fi nicicum asemăunate cu cele pe care le suferise în tinerețe. Mary se trezea după ele strivită, năucită, apatică, și atunci primea pedepse pentru munca pierdută, iar până se recupera după pedepse pierdea și mai mult din timpul de lucru. Dacă intrai în dizgrația supraveghetorilor, puteai trage pe oricine după tine. Mary se mutase în Hob ca să scape de disprețul tovarășelor de baracă. Venise târșâindu-și picioarele, ca și cum ar fi așteptat să intervină cineva.

Lucra la lăptărie cu Margaret și Rida. Acestea două fuseseră atât de răvășite de suferințe înainte să fie cumpărate de James Randall, încât nu se putuseră adapta la viața plantației. Margaret scotea sunete teribile în momente nepotrivite – sunete animalice, bocetele cele mai sinistre și imprecățiile cele mai vulgare. Când stăpânul își făcea rondul, ea își acoperea gura ca să nu atragă atenția asupra cusurului său. Ridei nu-i păsa de igienă și nici un fel de putere de convingere sau de amenințare n-ar fi putut s-o schimbe. Putea.

Lucy și Titania nu vorbeau niciodată, cea dintâi pentru că așa hotărâse, cealaltă pentru că un fost stăpân îi smulsese limba. Lucrau la bucătărie sub comanda lui Alice, care prefera ajutoare neispitite să trângănească toată ziua, doar ca să-și audă ea mai bine vocea.

Două alte femei își puseseră capăt zilelor în primăvara aceea – mai multe decât în mod obișnuit, dar nimic ieșit din comun. Nici uneia n-avea să i se mai știe numele până în iarnă, atât trecuseră de neobservate. Rămâneau Nag și Cora, care luau parte la toate etapele producției de bumbac.

La sfârșitul zilei de lucru, Cora se clătină pe picioare, și Nag se repezi s-o susțină. O conduse înapoi în Hob. Supraveghetorul le urmări încruntat cum ies cu pas încet din lan, dar nu spuse nimic. Nebunia evidentă a Corei o

scăpase de ocările curente. Trecură pe lângă Caesar, care-și făcea de lucru pe lângă unul din ateliere cu un grup de băieți, cioplinind o bucată de lemn cu cuțitul. Cora își întoarse privirea, și chipul ei deveni ca de piatră, cum se întâmpla mereu de când el îi făcuse propunerea.

Trecuseră două săptămâni de la ziua lui Jockey, și Cora nu se vindecase de tot. Loviturile primite peste față îi umflaseră ochiul în asemenea hal, încât nu i se mai deschidea și-i lăsaseră o rană urâtă la tâmplă. Umflătura cedase, dar, pe locul unde-și înfipsese colții lupul de argint, era acum o cicatrice îndurerată, ca un X. Îi supurase zile la rând. Acesta era răbojul ei din noaptea petrecerii. Mult mai rea fusese totuși bătaia cu biciul pe care Connelly i-o dăduse a doua zi dimineată sub crengile neîndurătoare ale copacului unde erau legați sclavii.

Connelly fusese unul dintre primii angajați ai Bătrânului Randall. James îl păstrase în post sub comanda sa. În copilăria Corei, părul de un roșu irlandez decolorat i se bucla vătafului de sub pălăria de paie ca aripile unui cardinal. Pe atunci își făcea rondurile la adăpostul unei umbrele negre, dar, până la urmă, se dăduse bătut, și acum bluzele lui albe contrastau cu pielea bronzată. Părul îi albise și burta i se revărsa peste curea, dar, în afară de asta, era același bărbat care le biciuise pe bunica, și apoi pe mama Corei, străbătând satul cu priviri lacome și cu un pas lăaturalnic care ei îi amintea de un bou bătrân. N-aveai cum să-l zorești dacă nu se lăsa el zorit. Singurele momente când dădea dovadă de iuțeală erau atunci când își apuca gârbaciul. Atunci se arăta energic și nestăpânit ca un copil care și-a găsit o nouă distracție.

Connelly nu fusese încântat de ceea ce ieșise la iveală în timpul vizitei neașteptate a fraților Randall. În primul rând, fusese întrerupt în timp ce-și făcea plăcerea cu Gloria, femeiușca lui din ultima vreme. Îl cravașase pe mesager, după care se ridicase din pat. În al doilea rând, povestea cu Michael. Connelly nu-l informase pe James despre pierderea lui Michael fiindcă stăpânul nu se interesa niciodată de fluctuațiile curente ale mâinii de lucru, dar acum curiozitatea lui Terrance complicase lucrurile.

Mai erau apoi stângăcia lui Chester și gestul de neînțeleas al Corei. Connelly le jupuisese carnea a doua zi la răsărit. Începuse cu Chester, ca să respecte ordinea în care avuseseră loc delictele, și ceruse ca spinările

însângerate să le fie pe urmă șterse cu apă piperată. Fusesse prima biciuire adevărată a lui Chester, iar pentru Cora, prima după jumătate de an. Connelly repetase bătaia două dimineți la rând. Potrivit sclavilor de la conac, Master James era mai supărat că frate-său se atinsese de ceea ce era proprietatea lui, mai ales în fața atâtor martori, decât era pe Chester și pe Cora. Astfel duceau sclavii greul mâniei unui frate față de altul. Chester nu mai vorbise de atunci cu Cora.

Nag o ajută să urce scările până în Hob. Când intrară și scăpară de privirile celorlalți, Cora se prăbuși.

— Stai să-ți aduc niște supă! spuse Nag.

Asemenea Corei, Nag fusese mutată în Hob în urma unor intrigi. Ani de zile fusese preferata lui Connelly și-și petrecuse majoritatea nopților în patul lui. Nag era mult prea încrezută pentru o negresă tânără încă dinainte să intre în grațiile zgârcite ale vătafului, cu ochii ei cenușii și coapsele rotitoare. Apoi devenise insuportabilă. Se umfla în pene, jubila cu răutate că numai ea scăpase de cazne. Maică-sa se încurcase adesea cu bărbați albi și o inițiasse în practicile desfrâului. Nag își dăduse toată silința să-l satisfacă pe Connelly chiar și când el făcea schimb cu progeniturile ei. Cele două jumătăți ale uriașei plantații Randall schimbau sclavi în mod constant, pasându-și una alteia, într-un joc dezlânat, negri istoviți, lucrători puturoși și șarlatani. Copiii lui Nag erau monedă de schimb. Connelly nu-și putea suferi bastarzii mulatri când cârlionții le scânteiau roșcovani în soare.

Într-o dimineată, vătaful dăduse limpede de înțeles că n-o mai voia pe Nag în patul lui. Fusesse ziua pe care o așteptau de mult dușmanii ei. Toată lumea își dăduse seama că se apropie, în afară de ea. Nag se întorsese de la câmp și descoperise că lucrurile îi fuseseră mutate în Hob, proclamându-i decăderea în fața întregii colonii. Ceilalți îi savuraseră rușinea mai mult decât orice mâncare. Apoi Hob o înăsprise, așa cum făcea cu toate. Baraca avea darul să coaguleze personalitatea.

Nag nu fusese niciodată apropiată de mama Corei, dar asta n-o oprise să devină prietenă cu fata când aceasta rămăsese fără căpătâi. După seara petrecerii și în zilele însângerate care urmau, ea și Mary o trataseră pe Cora, punându-i saramură și cataplasme pe pielea zdrențuită și având grijă să-i dea să mănânce. Îi ținuseră capul în poală și le cântaseră, prin ea,

odraslelor pierdute cântece de leagăn. Lovey își vizitase și ea prietena, dar tânăra nu era imună la reputația femeilor din Hob și începea să se agite în prezența lui Nag, a lui Mary și a celorlalte. Rămânea cât o țineau nervii.

Cora rămase întinsă pe podea, gemând. La două săptămâni după biciuire suferea de amețeli și de o durere pulsatorie în țeastă. De obicei reușea să și le reprime și să-și vadă de treabă, dar uneori abia dacă mai era în stare să se țină pe picioare până cobora soarele. De fiecare dată când fata cu apa aducea polonicul, Cora îl lingea până la ultima picătură, până simțea metalul sub dinți. Acum nu-i mai rămăsese nimic.

Apăru Mary.

— Iar ți-e rău, spuse ea.

Avea o cârpă udă pregătită și i-o puse pe frunte. Păstra încă o rezervă de sentimente materne după ce-și pierduse cei cinci copii – trei îi muriseră încă în fașă, iar ceilalți fuseseră vânduți când crescuseră suficient ca să aducă apă și să smulgă buruienile din jurul conacului. Mary era de neam ashanti pur-sânge, așa cum îi fuseseră și cei doi soți. Pentru a vinde asemenea prăsilă n-aveai nevoie să fii cine știe ce negustor. Cora își mișcă buzele tăcut, mulțumindu-i. Simțea că pereții barăcii o apasă. Sus la mansardă, una din celelalte femei – Rita, după putoare – răscolea ceva și trântea. Nag îi masă Corei bătăturile noduroase de pe mâini.

— Nici nu știi ce-i mai rău, spuse ea. Să-ți fie rău și să zaci aici sau să te ții pe picioare și să ieși mâine, când vine Master Terrance.

La gândul acestei vizite, Cora se simți vlăguită. James Randall căzuse la pat. Se îmbolnăvisese după o călătorie făcută la New Orleans ca să negocieze cu niște agenți comerciali din Liverpool și să-și viziteze rușinosul bârlog. La întoarcere leșinase în trăsură și de atunci nu mai fusese văzut. Acum, negrii de la conac șușoteau că Terrance avea să preia frâiele până se întrema fratele lui. Dimineață urma să inspecteze plantația de nord ca s-o aducă în armonie cu felul cum mergeau lucrurile în jumătatea de sud.

Nimeni nu se îndoia că avea să fie o armonie pătată cu sânge.

Mâinile prietenelor ei se estompară, pereții își slăbiră strânsoarea, și Cora își pierdu cunoștința. Se trezi în groapa întunecată a nopții, cu capul așezat pe un pled din pânză aspră de in, făcut sul. Deasupra, toată lumea dormea. Își frecă cicatricea de la tâmplă și o simți de parcă îi mustea. Știa de ce se

repezise să-l apere pe Chester, dar ceva o oprea când încerca să-și amintească impulsul de moment, miezul emoției care o copleșise. Se ascunsese acum în acel ungher întunecat al ființei ei, din care venise, și nu putea fi convinsă să mai iasă. Ca să-și potolească neastâmpărul, se strecură afară pe parcela ei, se așează pe butuc, adușmeacă aerul și ascultă. Din mlaștină se auzeau șuierături și pleoscăieli, făpturi care vânau în bezna vie. Să intri pe târâmul acela noaptea și să te-ndrești spre Nord, către statele libere. Trebuia să fii smintit ca să faci așa ceva.

Dar maică-sa asta făcuse.

Parcă în oglindă cu Ajarry, care nu mai călcase afară de pe moșia Randall odată ce pusese piciorul pe ea, Mabel nu părăsise niciodată plantația până în ziua când evadase. Nu pomenise nimănui ce avea de gând, cel puțin nimănui dintre cei care, în timpul anchetei ce urmasă, recunoscuseră că știa. Nu era puțin lucru, într-un loc ce colcăia de farisei și informatori gata să-și vândă ființele cele mai dragi pentru a scăpa de șfichiul plumbuit.

Cora adormise cuibărită lângă burta mamei și n-o mai văzuse de atunci. Bătrânul Randall dăduse alarma și chemase patrula de sclavi⁸. În mai puțin de o oră, ceata de vânători pleoscăia deja în mlaștină urmând câinii lui Nate Ketchum. Ultimul reprezentant al unui neam deprins de mult cu așa ceva, Ketchum avea hăituiala sclavilor în sânge. Ogarii lui fuseseră crescuți de generații să detecteze mirosul de negru în tot comitatul, strivind și sfârtecând mâinile fugarilor. Când făpturile acestea smuceau de hamurile lor de piele și loveau aerul cu laba, lătratul lor stârnea în orice sclav de pe plantație dorința înfricoșată de a fugi la adăpostul barăcilor. Dar îi aștepta, întâi de toate, o zi întreagă de cules, așa că își plecaseră capetele în fața poruncilor, răbdând hămăitul înfiorător al dulăilor și viziunea sângelui ce avea să curgă.

⁸. Patrulele de sclavi au fost o instituție cvasioficială specifică statelor din Sudul american, care urmărea, în esență, să mențină dominația albilor asupra populației de culoare.

Anunțurile și foile volante circulasă pe sute de mile. Negri liberi care făceau un ban în plus prinzând negri fugari scotociseră pădurile și storseseră informații de la posibili complici. Patrulele de sclavi și detașamentele de voluntari dintre albi de rând hărțuiau și agresau oamenii. Sălașurile

sclavilor de pe toate plantațiile învecinate fuseseră cercetate în amănunt, și mulți dintre ei fuseseră bătuți din principiu. Dar ogarii se întorseseră cu cozile între picioare, la fel ca stăpânii lor.

Randall angajase o vrăjitoare care să arunce un blestem asupra sclavilor lui, astfel încât orice ființă cu sânge african care ar fi încercat să fugă să fie lovită de dambla. Vrăjitoarea îngropase fetișuri în mai multe locuri secrete, își luase plata și plecase în căruța ei trasă de catâri. În colonie avusese loc o discuție aprinsă despre natura blestemului. Se aplica oare numai celor care aveau de gând să fugă sau tuturor indivizilor de culoare care călcau hotarele moșiei? Trecuse o săptămână înainte ca sclavii să iasă iar la vânătoare și la scotocit prin mlaștină. Acolo era mâncarea.

Nici urmă de Mabel. Nimeni nu mai scăpase vreodată de pe plantația Randall. Fugarii erau întotdeauna târați înapoi, după ce fuseseră trădați de prieteni sau interpretaseră greșit stelele, punându-și singuri de gât lațul și mai gros al robiei. La întoarcere erau schingiuiți cumplit până să li se dea voie să moară, iar cei rămași în viață erau siliți să asiste la etapele înfiorătoare ale acestei agonii treptate.

O săptămână mai târziu apăruse pe plantație faimosul vânător de sclavi Ridgeway. Venise călare cu ajutoarele sale, cinci bărbați cu purtări mai mult decât dubioase, conduși de un temut cercetaș indian care purta la gât un colier de urechi zbârcite. Ridgeway avea aproape doi metri înălțime, o față pătrată și gâtul gros ca un mâner de ciocan. Se comporta cu foarte mult calm, dar stârnea în jur o aură amenințătoare, ca un tunet care pare îndepărtat, dar apoi îți bubuie dintr-odată violent deasupra capului.

Primirea lui durase jumătate de oră. Luase notițe într-un caietel și, după spusele sclavilor de la conac, era un bărbat cu o deosebită putere de concentrare și cu o vorbire plină de înflorituri. Nu se întorsese decât peste doi ani, cu puțin înainte de moartea Bătrânului Randall, ca să-și ceară iertare în persoană pentru lipsa lui de izbândă. Indianul dispăruse, dar Ridgeway avea acum un alt călăreț, tânăr și brunet, cu părul lung, care purta un inel asemănător de trofee peste vesta de piele groasă. Vânătorul de sclavi se aflase în zonă, în vizită la un plantator vecin, să aducă, drept dovadă că-i prinsese, capetele a doi sclavi evadați, într-un sac de piele. Trecerea graniței statale era în Georgia infracțiune pasibilă de pedeapsa cu moartea; uneori

stăpânii preferau să dea un exemplu în loc să-și primească înapoi ceea ce le aparținea.

Vânătorul de sclavi relatase zvonuri despre o nouă linie subterană, care, oricât de fantezist ar fi sunat, se spunea că operează în partea de sud a statului. Bătrânul Randall pufnise disprețuitor. Cei care-i ajutau pe negri aveau să fie dibuiți, unși cu smoală și tăvăliți prin pene, îl asigurase Ridgeway. Sau orice altceva dictau datinile locale. Își ceruse încă o dată iertare și-și luase rămas-bun, și, curând, banda lui călca în picioare drumul de țară, îndreptându-se spre următoarea misiune. Munca lor – râul de sclavi care trebuiau scoși din ascunzătorile lor și aduși să dea socoteală în fața omului alb așa cum se cuvine – nu avea sfârșit.

Mabel își luase câteva lucruri cu ea în necunoscut. O macetă. Cremene și iască. Furase încălțările ceva mai bune ale unei tovarășe de baracă. Săptămâni la rând, grădina ei goală fusese dovada miracolului. Înainte să fugă, dezgropase toți napii și toate igrumele de pe parcelă – o povară greu de cărat, nepotrivită cu o călătorie unde pasul trebuia să fie sprinten. Brazdele și bolovanii de pământ răscoliți nu-i lăsau pe cei care treceau pe acolo să uite. Apoi, într-o dimineață, fuseseră netezite din nou. Cora se pusese în genunchi și plantase iarăși. Era moștenirea ei.

Acum, în urzeala fină a razelor de lună, cu capul zvâcnind, își cerceta grădinița. Buruieni, gărgărițe, urme neregulate de animale. După seara petrecerii își neglijase pământul. Era cazul să se întoarcă la el.

Vizita de a doua zi a lui Terrance decurse fără incidente, cu excepția unui moment neliniștitor. Connelly îi arată stăpânului care era mersul pe plantație, căci trecuseră deja câțiva ani de când acesta nu-i mai făcuse turul. Terrance se purtă neașteptat de civilizat, după cum se povestea apoi, fără remarcile lui sardonice obișnuite. El și Connelly discutară producția din anul anterior și examină registrele în care fuseseră notate cântăririle din septembrie. Terrance se arată iritat de caligrafia lamentabilă a vătafului, dar, în afară de asta, cei doi se înțeleseseră omenește. Nu inspectară nici sclavii, nici colonia.

Ocoliră călare câmpurile, comparând progresul recoltei pe cele două jumătăți de plantație. Acolo unde cei doi traversau lanurile de bumbac, sclavii din preajmă își înteteau munca precum un val furios. De săptămâni

de zile retezau buruieni, înfigând tăișul sapei în brazdele de pământ. Tulpinile plantelor îi ajungeau acum Corei până la umăr, se aplecau și se clătinau, dădeau frunze și boboci care creșteau tot mai mari în fiecare dimineață. În luna următoare, capsulele aveau să explodeze într-o mare de alb. Cora se rugă ca bumbacul să fie îndeajuns de înalt ca s-o ascundă la trecerea albilor. Le văzu spinările în timp ce se îndepărtau de ea. Apoi Terrance se întoarse. Dădu din cap, înclină bastonul spre ea și porni mai departe.

James muri după două zile. „Rinichii“, spusese doctorul.

Cei care locuiau de multă vreme pe plantația Randall nu putură să nu compare înmormântarea fiului cu a tatălui. Bătrânul Randall fusese un membru foarte respectat al comunității plantatorilor. Cowboy-i din Vest monopolizaseră în ultima vreme atenția, dar Randall și cei de-o seamă cu el fuseseră adevărații pionieri, oamenii care, cu mulți ani în urmă, luptaseră să-și croiască o viață în iadul umed al Georgiei. Moșierii din generația lui îl considerau un vizionar pentru că fusese primul din regiune care trecuse la cultura bumbacului, vârful de lance al atacului pentru profit. Mulți plantatori tineri sufocați de credite veniseră la el după un sfat – care le fusese oferit gratis și cu generozitate – și apoi, încă în timpul vieții lui, ajunseseră să dețină moșii de invidiat.

Sclavii primiseră liber timp de câteva ore ca să participe la înmormântarea Bătrânului Randall. Stătuseră tăcuți, îngrămădiți la un loc, în timp ce albi, bărbați și femei, eleganți cu toții, aduceau un ultim omagiu părintelui iubit. Negrii de la conac fuseseră purtătorii de coșciug, ceea ce tuturor li se păruse la început scandalos, dar, când se gândiseră mai bine, era de fapt un semn de autentică afecțiune, de care ei înșiși avuseseră parte cu propriii sclavi, cu doica neagră căreia-i supseseră țâțele în vremuri mai nevinovate și cu servitoarea care-și strecura mâna în apa cu săpun la vremea băii. La sfârșitul slujbei începuse să plouă. Ploaia pusese capăt parastasului, dar toată lumea fusese ușurată, pentru că seceta dura deja de prea multă vreme. Bumbacul era însetat.

La vremea când muri James, fiii lui Randall rupseseră deja legăturile sociale cu camarazii și protejații părintelui lor. James avea mulți parteneri de afaceri pe hârtie, dintre care pe unii îi cunoscuse personal, dar prea puțini

prieteni. Mai pe șleau, fratele lui Terrance nu-și primise niciodată, în esență, porția de sentimente omenești. Puțină lume luă parte la înmormântarea lui. Sclavii lucra la câmp – se apropia recolta, așa că nici nu se punea problema să lipsească. Totul fusese stabilit în testament, spuse Terrance. James a fost înmormântat lângă părinții lui într-un colț liniștit al întinsei moșii, lângă Platon și Demostene, mastifii tatălui său, care fuseseră iubiți de toată lumea – oameni și negri deopotrivă –, chiar dacă nu se înduraseră să lase în pace găinile.

Terrance plecă la New Orleans să regleze socotelile fratelui său cu negustorii de bumbac. Deși nu exista vreodată moment prielnic pentru a evada, faptul că Terrance preluase conducerea ambelor jumătăți deveni un argument în favoarea fugii. Plantația de la nord își prețuisese întotdeauna regimul tolerant. James fusese nemilos și brutal ca orice alb, dar, în comparație cu fratele mai mic, era întruchiparea moderației. Poveștile din jumătatea de sud îți înghețau sângele în vine – dacă nu în detalii, atunci prin dimensiuni.

Marele Anthony profită de ocazie. Nu era flăcăul cel mai isteț din colonie, dar nimeni n-ar fi putut spune că nu știa să profite de un moment prielnic. Cu el debutară tentativele de evadare, de la Mabel încoace. Înfruntă blestemul vrăjitoarei fără vreun incident și străbătu douăzeci și șase de mile înainte să fie descoperit sforăind într-un pod de fân. Polițaii îl aduseră într-o cușcă de fier făcută de un văr de-al lor. „Dacă ți-ai luat zborul ca pasărea, îți trebuie colivie.” În partea din față era un spațiu unde se putea înscrie numele ocupantului, dar nimeni nu se sinchisise. La plecare luară colivia cu ei.

În ajunul zilei în care Marele Anthony avea să fie pedepsit – de câte ori albii amânau o pedeapsă, puteai să te aștepti la ceva dramatic –, Caesar făcu o vizită în Hob. Îi deschise Mary. Era nedumerită. Prea puțini musafiri veneau aici, și, dintre bărbați, numai supraveghetorii, când aveau de adus vreo veste proastă. Cora nu spusese nimănui despre propunerea lui.

Mansarda era plină de femei care dormeau sau trăgeau cu urechea. Cora puse jos haina pe care o peticea și ieși cu Caesar din baracă.

Bătrânul Randall construisese clădirea școlii pentru băieții lui și pentru nepoții pe care sperase să-i aibă într-o zi. Șansele ca hardughia aceasta

singuratică să-și îndeplinească menirea curând erau însă minime. De când frații Randall își încheiaseră educația, școala fusese folosită doar pentru întâlniri secrete între iubiți și pentru lecțiile aferente. Lovey îi văzu pe Caesar și pe Cora îndreptându-se într-acolo, și Cora clătină din cap la chicotele prietenei sale.

Clădirea părăginită mirosea a buruieni. Animale mici își găseau tot timpul adăpost în ea. Mesele și scaunele fuseseră luate de mult, lăsând locul frunzelor moarte și pânzelor de păianjeni. Cora se întrebă dacă Caesar o adusese pe Frances aici, pe vremea când erau împreună, și ce făcuse cu ea. El o văzuse pe Cora dezbrăcată la piele când fusese biciuită, cu sângele șiroindu-i pe trup.

Acum verifică fereastra și spuse:

— Îmi pare rău de ce-ai pățit.

— Ăsta-i mersul, răspunse Cora.

Cu două săptămâni în urmă îl crezuse un prost. În seara asta se ținea ca un om mult peste vârsta lui, ca unul dintre acei sclavi bătrâni și înțelepți care-ți povestesc o întâmplare al cărei mesaj adevărat ajunge la tine numai după zile sau săptămâni, când faptele devin imposibil de ocolit.

— Acuma vii cu mine? spuse Caesar. Mă tot gândesc că e de mult timpul să plec.

Ea nu-l putea înțelege. În dimineța când fusese biciuită de trei ori, Caesar stătuse în fața grupului de privitori. Era o tradiție ca sclavii să fie puși să asiste la pedepsele semenilor lor, ca lecție morală. La un moment dat în timpul spectacolului, toți ajungeau să-și ferească privirea, fie și numai pentru o clipă, meditănd la suferința celui din fața lor și la ziua, mai apropiată sau mai îndepărtată, când avea să le vină și lor rândul să se afle sub pleasna biciului. Erai tu acolo, chiar dacă nu erai. Dar Caesar nu clipise. Nu-i căutase privirea, ci se uitase la ceva dincolo de ea, la ceva măreț și greu de deslușit.

— Crezi că-s vreun talisman fiindcă Mabel a scăpat, spuse Cora. Dar nu sunt. M-ai văzut. Ai văzut ce se-ntâmplă când îți vine ceva-n cap.

Caesar rămase neclintit.

— Când se-ntoarce, o să fie rău.

— E rău și-acuma, spuse Cora. Așa a fost mereu.

Și-l lăsă acolo.

Butucii noi pe care-i comandase Terrance erau explicația întârzierii cu care a fost pedepsit Marele Anthony. Tâmplarii lucrău toată noaptea să termine mecanismele de fixare, împodobindu-le cu gravuri grosolane, deși ambițioase. Minotauri, sirene pieptoase și alte făpturi fantastice se zbenguiau scrijelite în lemn. Construcția a fost montată pe peluza din față, în iarba grasă. Doi supraveghetori îl fixară în ea pe Marele Anthony, care rămase atârnat acolo în prima zi.

A doua zi sosi într-o trăsură o ceată de musafiri – făpturi auguste din Atlanta și Savannah. Doamne și domni de vază pe care Marele Anthony îi cunoscuse în călătoriile sale, plus un jurnalist de la Londra venit să adune știri de pe scena americană. Mâncară la o masă întinsă afară pe peluză, savurând supa de țestoasă și friptura de berbecuț ale lui Alice și născocind complimente pentru bucătăreasă, care n-avea să le primească niciodată. Marele Anthony a fost biciuit pe toată durata mesei – și toți mâncară încet. Jurnalistul mângălea ceva pe hârtie între două înghițituri. Urmă desertul, și mesenii gălăgioși se mutară înăuntru ca să scape de țânțari, în timp ce pedeapsa Marelui Anthony continua.

În a treia zi, chiar după prânz, lucrătorii au fost chemați de pe câmp; spălătoresele, bucătăresele și ajutoarele de la grajd au fost întrerupte din ceea ce făceau; sclavii de la conac au fost opriți din treburi. Se adunară toți pe peluza din față. Oaspeții lui Randall sorbeau rom cu mirodenii, în timp ce Marele Anthony era înmuiat în ulei și fript. Martorii au fost scutiți de țipetele lui, căci bărbăția îi fusese tăiată în prima zi, vârâtă în gură și cusută acolo. Cadrul de lemn fumegă, se înnegri și luă foc, în timp ce siluetele gravate în lemn se răsuceau în flăcări de parc-ar fi fost vii.

Terrance luă cuvântul în fața sclavilor de pe toată moșia. „Există o singură plantație acum“, le spuse el, „unită în scop și metodă“. Își exprimă durerea pe care i-o provoca moartea fratelui său, alinată la gândul că James se afla acum în rai alături de părinții lor. În timp ce vorbea se plimba printre sclavi, lovind ritmic cu bastonul în pământ, ciufulind capetele celor mici și bătându-i ușor pe umăr pe câțiva dintre cei mai vrednici lucrători din jumătatea de sud. Verifică dantura unui tânăr pe care nu-l mai văzuse până atunci, răsucindu-i maxilarul ca să se uite mai bine, și dădu aprobator din

cap. „Ca să putem hrăni pofta nesătioasă de bumbac a lumii“, spuse el, norma zilnică a fiecărui culegător urma să fie majorată cu un procent stabilit în funcție de rezultatele la recolta precedentă. Câmpurile aveau să fie reorganizate ca să includă un număr mai eficient de rânduri. Terrance continuă să se plimbe și plesni peste față un bărbat năpădit de lacrimi la vederea prietenului său care se zvârcolea în butuci.

Când ajunse la Cora, îi vârî o mână în bluză și-i luă în palmă un sân. Apoi strânse. Ea nu se mișcă. Nimeni nu se mișcase de când începuse el să vorbească, nici măcar ca să se țină de nas la mirosul cărnii fripte a Marelui Anthony. Petreceri n-aveau să mai fie decât de Paște și de Crăciun, spuse Terrance. El însuși urma să aranjeze și să aprobe toate căsătoriile, ca să fie sigur că soții se potrivesc și că promit urmași. Se introducea o nouă taxă pentru cei care munceau duminica în afara plantației. Dădu din cap spre Cora și continuă să se plimbe agale printre negrii aflați în proprietatea lui, împărtășindu-le cum avea de gând să îmbunătățească lucrurile.

Apoi își încheie cuvântarea. Se înțelegea de la sine că sclavii urmau să rămână pe loc până când Connelly le spunea că pot să plece. Doamnele din Savannah își mai turnară băutură din carafă. Jurnalistul începu un caiet nou și se apucă iar să ia notițe. Master Terrance se întoarse la musafirii săi, însoțindu-i să vadă lanurile de bumbac.

Cora nu fusese a lui – până acum. Sau fusese dintotdeauna și abia aflase. Atenția ei se detașă de ce se petrecea în jur. Pluti dincolo de sclavul cuprins de flăcări, de conac și de hotarele moșiei Randall, spre un loc necunoscut. Încercă să-l umple cu detalii din povestirile altora, cernând relatările sclavilor care-l văzuseră. De fiecare dată când deslușea ceva – clădiri din piatră albă șlefuită, oceanul prea vast pentru a întrezări vreun copac, atelierul unui fierar de culoare care nu avea alt stăpân decât pe sine însuși –, imaginea se zbătea ca un pește pe uscat și-i dispărea din minte. Trebuia s-o vadă cu ochii ei, dacă voia s-o păstreze.

Cui i-ar fi putut spune? Lovey și Nag i-ar fi ținut secretul, dar se temea de răzbunarea lui Terrance. Mai bine ca ignoranța lor să fie sinceră. Nu, singura persoană cu care putea discuta despre plan era chiar arhitectul lui.

Se apropie de el în seara de după discursul lui Terrance și se purtă de parcă i-ar fi acceptat de mult propunerea. Caesar nu semăna cu nici un bărbat de culoare pe care-l cunoscuse. Se născuse la o fermă mică din Virginia, proprietatea unei văduve bătrâne și mărunțele. Doamnei Garner îi plăcea să facă prăjituri și să rezolve în fiecare zi micile probleme din stratul ei de flori și nu se sinchisea de aproape nimic altceva. Caesar și tatăl lui se ocupau de grădină și de grajd, mama lui, de casă. Creșteau câteva legume pe care le vindeau la oraș. Locuiau în propria căsuță cu două camere, în partea din spate a fermei. O vopseau albă cu bordură turcoaz, exact așa cum văzuse odată mama lui la o casă de albi.

Doamna Garner nu dorea decât să-și petreacă ultimii ani de viață în mod confortabil. Nu era de acord cu argumentele larg răspândite în favoarea sclaviei, dar o considera un rău necesar date fiind deficiențele intelectuale evidente ale rasei negre. A-i elibera pe toți odată ar fi fost un dezastru – cum ar fi putut ei să-și conducă viața fără o mână grijulie și răbdătoare care să-i ghideze? Doamna Garner își aducea și ea contribuția așa cum putea, învățându-și sclavii să citească, pentru ca ei să primească cuvântul Domnului cu propriii lor ochi. Era liberală cu permisele de ieșire de pe proprietate și le dădea voie lui Caesar și familiei lui să cutreiere comitatul după bunul plac. Asta îi râcăia pe vecini. În felul ei treptat, își pregătea sclavii pentru emanciparea care-i aștepta, căci promisese să-i elibereze, la moartea ei.

Când murise, Caesar și familia lui ținuseră doliu și avuseseră grijă de fermă, așteptând înștiințarea oficială a eliberării. Doamna Garner nu lăsase însă nici un testament. Singura ei rudă era o nepoată din Boston, care aranjase ca un avocat local să lichideze averea văduvei. Fusesse cumplită ziua când acesta sosise cu doi polițai și-i informase pe Caesar și pe părinții lui că aveau să fie vânduți. Mai rău – vânduți în Sud, cu legendele lui înspăimântătoare despre cruzimi și ticăloșii. Caesar și părinții lui nimeriseră

în convoaiele de sclavi – tatăl într-o direcție, mama în alta, băiatul rămas în voia sorții. Se despărțiseră cu durere, întrerupți de biciul negustorului, atât de sătul de priveliștea pe care o mai văzuse de nenumărate ori, încât nu-i bătuse cu prea multă tragere de inimă. Caesar, la rândul lui, luase biciuiala aceasta anemică drept un semn că avea să reziste loviturilor ce urmau. După o licitație în Savannah, nimerise pe plantația Randall, unde trezirea fusese înfiorătoare.

— Știi să citești? îl întreabă Cora.

— Da.

N-avea cum să-i demonstreze, firește, dar, dacă reușeau să fugă de pe plantație, soarta lor putea să depindă de acest talent neobișnuit.

Se întâlneau la școală, lângă lăptărie, după ce munca de acolo se termina, și pe oriunde puteau. Acum că își unise soarta cu el și cu planurile lui, Cora deborda de idei. Îi propuse să aștepte luna plină. Caesar ripostă că, după fuga Marelui Anthony, vătafii și supraveghetorii își întetiseră inspecțiile și aveau să fie cu atât mai vigilenți pe lună plină, ispita aceasta albă care-l tulbura atât de des pe sclavul pus pe fugă. Nu, spuse el. Voia să plece cât mai repede. În noaptea următoare. Luna în ultimul pătrar trebuia să le fie de ajuns. Lucrătorii de pe ruta subterană aveau să-i aștepte.

Ruta subterană... Caesar fusese foarte ocupat. Oare chiar era funcțională până în Georgia? Ideea evadării o copleși pe Cora. Lăsând la o parte pregătirile personale, cum puteau să-i anunțe la timp pe agenții feroviari? Caesar n-avea nici un pretext să plece de pe moșie până duminică. El îi spuse că evadarea lor urma să stârnească o asemenea agitație, încât n-are să mai fie nevoie să-și anunțe omul.

Doamna Garner sădise în Caesar germenii evadării în multe feluri, dar o învățătură anume îl adusese în atenția rutei subterane. Era într-o după-amiază de sâmbătă, și ei stăteau pe terasa din față a conacului. Pe drumul principal se perinda pe sub ochii lor spectacolul de la sfârșitul săptămânii. Negustori cu căruțe, familii care mergeau la târg. Sclavi demni de milă legați cu lanțuri de gât, unul după altul, târându-și pasul în cadență. În timp ce Caesar îi masa tălpile picioarelor, văduva îl încurajase să-și cultive o deprindere, un meșteșug care avea să-i fie de mare folos ca om liber. El devenise dulgher, făcându-și ucenicia la un atelier din apropiere, deținut de

un unitarian deschis la minte. Până la urmă, ajunsese să-și vândă castroanele frumos modelate la piață. După cum observase doamna Garner, avea mâini pricepute.

Pe plantația Randall, Caesar își continuase îndeletnicirea, alăturându-se alaiului care mergea duminica la oraș – vânzătorii de mușchi de turbă, croitoresele ieftine și muncitorii cu ziua. Vindea puțin, dar excursia săptămânală era o amintire mărunță, deși amară, a vieții pe care o dusesese în Nord. La apusul soarelui îi era cumplit de greu să se desprindă de spectacolul din fața lui, de dansul fascinant dintre negustorie și dorință.

Într-o duminică venise la el un alb cărunt, adus de spate, și-l invitase în prăvălia sa. Ar fi putut să-i vândă el marfa în timpul săptămânii, se oferise, și amândoi ar fi avut de câștigat. Caesar îl mai văzuse plimbându-se printre negrii veniți să vândă și oprindu-se scurt lângă obiectele lui, cu o figură curioasă. Nu-l băgase în seamă, dar acum cererea îl făcea suspicios. Faptul că fusese vândut în Sud îi schimbase drastic atitudinea față de albi. Era prudent.

Bărbatul vindea alimente, galanterie și unelte agricole. În prăvălie nu erau clienți. Coborâse vocea și-l întrebase:

— Știi să citești, nu?

— Mă scuzați? făcu Caesar, imitând felul de a vorbi al băieților din Georgia.

— Te-am văzut la piață citind firmele. Un ziar. Trebuie să te păzești. Nu sunt singurul care observă așa ceva.

Domnul Fletcher era din Pennsylvania. Se mutase în Georgia pentru că, aflate el prea târziu, soția lui refuza să locuiască altundeva; avea anumite păreri despre aerul de aici și despre efectele lui binefăcătoare asupra circulației. El îi dădea întru câțva dreptate în privința aerului, dar în toate celelalte privințe, Georgia era mizerabilă. Domnul Fletcher detesta sclavia și o considera o insultă adusă Domnului. Nu fusese niciodată activ în cercurile aboliționiste din Nord, dar, văzând cu ochii lui sistemul monstruos, îi veneau în cap gânduri pe care nu și le recunoștea. Gânduri care ar fi putut să-l determine să fugă din oraș – sau mai rău.

Îl luase pe Caesar drept confident, deși risca să fie trădat de dragul recompensei. Caesar îi acordase și el încredere. Mai întâlnise genul acesta

de albi, oameni cinstiți care credeau în cuvintele ieșite din gura lor. Cât de adevărate erau aceste cuvinte era o altă poveste, dar, cel puțin, ei credeau în ele. Albul din Sud fusese scuipat din măruntaiele diavolului și n-aveai cum să prevezi următoarea ticăloșie.

La finalul acelei prime întâlniri, Fletcher luase cele trei castroane de la Caesar și îi spusese să revină săptămâna următoare. Castroanele nu se vânduseră, dar adevărata afacere a celor doi prosperase pe măsură ce discuțiile dintre ei îi dădeau formă. Ideea era asemenea unei bucăți de lemn, se gândea Caesar, care avea nevoie de priceperea și ingeniozitatea omului pentru a scoate la lumină forma dinlăuntrul ei.

Duminica era momentul ideal. Atunci, soția lui Fletcher mergea în vizită la verișoarele ei. El nu se atașase niciodată de ramura aceea a familiei, și nici ele de el, din cauza firii lui ciudate. Exista părerea unanim îmbrățișată că ruta nu ajungea atât de departe în Sud, îi spusese Fletcher. Caesar știa deja asta. Din Virginia te puteai strecura până în Delaware sau s-o apuci în sus pe Chesapeake cu vreo barjă, evitând, prin istețime și ghidat de mâna invizibilă a providenței, patrulele și vânătorii de recompense. Sau te putea ajuta ruta subterană, cu linii secrete și tuneluri misterioase.

Literatura antisclavagistă era ilegală în această parte a țării. Aboliționistii și simpatizanții care veneau în Georgia și Florida erau hăituiți, biciuiți și bătuți de gloate înfuriate, mânjiți cu smoală și tăvăliți prin pene. Metodistii și gogomăniile lor n-aveau ce căuta sub aripa regelui Bumbac. Plantatorii nu tolerau contagiunea.

Și totuși, se deschisese o gară. Dacă Caesar ar fi putut străbate cele treizeci de mile până la casa lui Fletcher, proprietarul prăvăliei promitea să-l ducă la ruta subterană.

— Câți sclavi a ajutat? întrebă Cora.

— Nici unul, spuse Caesar. Vocea nu-i șovăi, ca s-o îmbărbăteze pe Cora, dar și pe el însuși. Îi spuse că Fletcher mai intrase până atunci în legătură cu un sclav, care nu mai ajunsese însă la întâlnire. În săptămâna următoare ziarul înștiința despre prinderea lui și descria felul cum fusese pedepsit.

— Și de unde știm că nu ne înșală?

— Nu ne înșală.

Caesar întorsese deja problema pe toate părțile. Numai faptul că stătuse cu Fletcher de vorbă în prăvălia acestuia ar fi fost motiv de ajuns ca omul să fie spânzurat. Nu era nevoie de nici un plan elaborat. Cei doi ascultară insectele, și enormitatea planului se abătu asupra lor ca o umbră uriașă.

— O să ne-ajute, spuse Cora. N-are de ales.

Caesar îi luă mâna într-a lui și apoi gestul îl făcu să se rușineze. Îi dădu drumul.

— Măine-seară, spuse.

Ultima ei noapte în colonie a fost albă, cu toate că avea nevoie de puteri. Celelalte femei din Hob moțăiau lângă ea în mansardă. Cora le asculta respirațiile: aceasta-i Nag; cealaltă e Rida, cu răsuflarea ei găjâită la fiecare două minute. Măine pe vremea asta avea să se piardă în nopte. Oare asta simțise maică-sa când se hotărâse? Cora nu mai avea decât o imagine foarte ștersă despre ea. Ce-și amintea cel mai bine era tristețea. Maică-sa fusese candidată pentru Hob înainte să existe Hob. La fel de reticentă să se amestece cu ceilalți – asta fusese povara care o ținuse încovoiată și o deosebise de restul. Cora n-o putea pune cap la cap în minte. Cine era? Unde era acum? De ce-o părăsise? Fără sărutul special care spunea: „Când ai să-ți amintești de clipa asta mai târziu, ai să-nțelegi că mi-am luat rămas-bun, chiar dacă pe atunci nu știai“.

În ultima ei zi la câmp, Cora izbi cu furie pământul de parcă ar fi săpat un tunel. Treci prin el și la celălalt capăt îți găsești salvarea.

Își luă adio fără să spună adio. În ziua dinainte stătuse cu Lovey după masa de seară și vorbiseră așa cum n-o mai făcuseră de la ziua lui Jockey. Cora încercase să-i strecoare cuvinte frumoase – un dar pe care Lovey să-l poată prețui mai târziu. „Bineînțeles că ai făcut asta pentru ea, ești o fată bună. Sigur că Major te place, vede în tine ceea ce văd și eu.“

Păstră porțiile ultimei mese pentru femeile din Hob. Arareori se întâmpla să-și petreacă orele libere împreună, dar acum le întrerupse pe toate din îndeletnicirile lor. Ce-avea să se întâmple cu ele? Chiar dacă erau niște exilate, odată ce se instalau acolo, Hob le oferea un soi de protecție. Subliniindu-și ciudățenia – la fel cum un sclav zâmbea tâmp și se purta copilărește ca să scape de bătaie –, se fereau de încâlceala vieții din colonie. Pereții barăcii lor alcătuiau, uneori, noaptea o fortăreață, salvându-le de

vrăjmașii și uneltiri. Albii te mănâncă de viu, dar câteodată și negrii fac la fel.

Cora lăsa o grămăjoară cu lucruri lângă ușă: un pieptăn, un pătrat de argint șlefuit pe care Ajarry îl șterpeliase cu multă vreme în urmă, movilița de roci albastre pe care Nag le numea „pietre indiene“. În loc de rămas-bun.

Își luă toporișca, luă iască și cremene și, la fel ca maică-sa, își dezgropă ignamele. În noaptea următoare, cineva avea să revendice parcela, se gândi ea, să răscolească pământul. Să pună un gard în jur, pentru găini. Sau un coteț de câine. Sau poate s-o păstreze drept grădină. O ancoră în apele păcătoase ale plantației, ca stăpânul ei să nu fie luat de curent. Până când alegea singur să se lase dus.

Se întâlneau lângă lanul de bumbac după ce freamătul din colonie se potoli. Caesar făcu o mutră întrebătoare când o văzu cu sacul umflat de igname, dar nu zise nimic. Porniă printre plantele înalte, atât de încordați în sinea lor, încât, până pe la jumătatea lanului, uitară că trebuiau să fugă. Viteza îi ameți. Era imposibil. Frica striga după ei, chiar dacă nimeni altcineva n-o făcea. Aveau șase ore la dispoziție până când dispariția urma să le fie descoperită și încă o oră sau două înainte ca detașamentele de voluntari să ajungă unde erau ei acum. Dar frica îi urmărea deja, așa cum făcuse în fiecare zi pe plantație, și ținea pasul cu ei.

Traversară pajiștea cu sol prea subțire ca să poată fi cultivat și intrară în mlaștină. Trecuseră ani de când Cora se jucase în apa neagră cu ceilalți copii, de când se speriau unul pe altul cu povești despre urși, și aligatori ascunși, și guri de bumbac ce înoată iute. Bărbații vânau aici vidre și castori, iar vânzătorii de mușchi culegeau plantele atârinate prin copaci, înaintând mult în interiorul mlaștinii, și totuși niciodată prea departe, trași înapoi spre plantație de lanțuri invizibile. Caesar îi însoțea deja de luni bune pe câțiva trapeuri în expedițiile lor de vânătoare și de pescuit, învățând să pășească prin turbă și mâl, unde să se țină aproape de stufăriș și cum să găsească insulițele de pământ tare. Testa smârcul dinaintea lor cu un băț lung. Plănuiau să meargă drept spre vest până când ajungeau la un șirag de insulițe pe care i le arătase un vânător, și apoi să facă un arc spre nord-est, unde mlaștina seca. Traseul acesta, fiindcă aveau pământ sigur sub picioare, era ruta cea mai rapidă spre nord, în ciuda ocolului.

Nu ajunseseră prea departe când auziră vocea și se opriră. Cora se uită întrebătoare la Caesar. El întinse mâinile în față și ascultă. Nu era o voce furioasă. Și nici de bărbat.

Caesar clătină din cap când recunosc identitatea vinovatului.

— Lovey... ssst!

Lovey fusese suficient de isteată ca să-și țină gura după ce-i dibuise.

— Știam eu că puneți ceva la cale, șopti ea când îi ajunse din urmă. Te tot furișai cu el, da' nu ziceai nimic. Și p-ormă ai scos ighnamele când nici măcar nu se făcuseră! Strânsese la gură o bucată de pânză veche ca să-și facă o traistă pe care o purta pe umăr.

— Întoarce-te, că ne strici tot planul! zise Caesar.

— Merg cu voi, spuse Lovey.

Cora se încruntă. Dacă o trimiteau în sat, fata putea fi surprinsă furișându-se înapoi în baracă. Lovey nu era genul care să-și țină gura. Adio avans. Cora nu voia să fie răspunzătoare de fată, dar nu știa ce să facă.

— Nu ne ia pe toți trei, zise Caesar.

— De mine știe că vin? întrebă Cora.

El scutură din cap.

— Unde merge una, merg și două, spuse ea și ridică sacul. Avem destulă mâncare, oricum.

Caesar avea toată noaptea la dispoziție să se deprindă cu ideea. N-aveau să adoarmă prea curând. În cele din urmă, Lovey încetă să mai ție la fiecare sunet neașteptat scos de făpturile nopții sau de fiecare dată când călca prea adânc și apa îi ajungea deodată la brâu. Cora îi știa obiceiul de-a schelălăi, dar nu și cealaltă latură a prietenei sale, cea care pusese stăpânire pe ea și o făcuse să fugă. Și totuși, orice sclav se gândea la asta. Dimineața, după-amiaza și noaptea. O visa. Fiecare vis era un vis de evadare chiar și când nu părea a fi. Chiar și când era despre o pereche de încălțări noi. Prilejul se ivise, și Lovey profitase de el, ignorând biciul.

Porniră toți trei spre vest, călcând greoi prin apa neagră. Cora nu i-ar fi putut conduce. Nu știa cum izbutește Caesar. Dar el o uimea fără încetare. Bineînțeles că avea o hartă în cap și știa să citească nu doar literele, ci și stelele.

Gemetele și înjurăturile lui Lovey când avea nevoie de o pauză o scuteau pe Cora de nevoia de-a o cere ea. Insistară să se uite în traista ei și nu găsiră acolo nimic folositor, doar niște mărunțișuri adunate de Lovey, o rățușcă din lemn, de pildă, sau o sticlă albastră. Cât despre simț practic, Caesar era un navigator destoinic când venea vorba de găsit insulițe. Cora nu-și putu da seama dacă se ținuseră de traseu. O luară spre nord-est și, când se făcu lumină, ieșiră din mlaștină.

— Au aflat, spuse Lovey când soarele portocaliu se ivi la răsărit.

Mai făcură o pauză și tăiară felii o ignamă. Îi chinuiau țăntarii și muștele columbace. În lumina zilei se văzură soioși, stropiți până la gât de noroi, acoperiți de scaieți și de cârcei. Corei nu-i păsa. Niciodată nu fusese atât de departe de casă. Și dacă ar fi târât-o atunci, pe loc, și ar fi pus-o în lanțuri, tot rămânea cu milele deja parcurse.

Caesar își aruncă bățul la pământ, și o luară iar din loc. Când se opriră din nou, el le spuse că trebuia să se ducă să caute drumul. Promise să se întoarcă repede, dar avea nevoie să-și dea seama cât merseseră. Lovey avu înțelepciunea să nu întrebe ce s-ar fi întâmplat dacă nu se întorcea. El își lăsă sacul și plosca lângă un chiparos, ca să le liniștească. Sau ca să le ajute, dacă el n-avea să mai poată.

— Știam eu, spuse Lovey, gata încă să se ia de ei, în ciuda oboselii. Ședeau amândouă cu spatele rezemat de copaci, mulțumite că simțeau pământ tare, uscat sub picioare.

Cora îi povesti ce mai era de povestit, de la ziua lui Jockey încoace.

— Știam eu, repetă Lovey.

— Crede că-i port noroc fiindcă maică-mea a fost singura.

— Cine vrea noroc să-și ia picior de iepure, spuse Lovey.

— Maică-ta ce-o să zică? o întrebă Cora.

Lovey și mama ei sosiseră pe moșie când fata avea cinci ani. Fostul lor stăpân nu considera că puii de negru trebuie îmbrăcați, așa că era prima dată când Lovey purta ceva pe spate. Jeer, maică-sa, se născuse în Africa și îi plăcea mult să le spună fetei sale și prietenilor ei povești despre cum copilărise într-un cătun pe malul râului și despre toate animalele din apropiere. Culesul bumbacului îi frânsese trupul. Avea încheieturi umflate și înțepenite, care-o făceau să se încovoiaie de spate, și mersul îi era un chin.

Când nu mai putuse lucra, începuse să îngrijească de copiii ale căror mame ieșeau la câmp. În ciuda suferințelor, se purta întotdeauna blând cu fiica ei, chiar dacă zâmbetul larg, întins peste gingiile goale, îi cădea ca securea în clipa când Lovey se întorcea cu spatele.

— O să fie mândră de mine, răspunse fata. Se întinse și se întoarse cu spatele.

Caesar se ivi mai repede decât crezuseră. Erau prea aproape de drum, le spuse el, dar parcurseseră o bucată bună. Acum trebuiau să mărească pasul, ca să ajungă cât mai departe înainte ca vânătorii să plece călare pe urmele lor și să recupereze avansul.

— Când dormim? întrebă Cora.

— Hai să ne depărtăm de drum și vedem pe urmă, spuse Caesar. După cum se ținea, era și el vlăguit.

Puseră sacii jos la scurtă vreme după aceea. Apoi, când Caesar o trezi pe Cora, soarele cobora. Ea nu se mișcase nici măcar o dată, deși corpul ei prinsese într-o îmbrățișare incomodă rădăcinile unui stejar bătrân. Lovey era deja trează. Ajunseră în luminiș aproape pe întuneric – un lan de porumb în spatele unei ferme. Stăpânii erau acasă, ocupați cu îndeletnicirile gospodărești, alergând unul după altul în casă și afară. Fugarii se retraseră și așteptară ca familia să stingă lămpile. Ruta cea mai directă, de aici până la ferma lui Fletcher, era pe pământurile oamenilor, dar ar fi fost prea periculos. Ținură pădurea, făcând un ocol.

În cele din urmă, porcii îi dădură de gol. Urmau făgașul unei poteci de mistreți, când câțiva bărbați albi se năpustiră dintre copaci. Patru vânători. Lăsaseră momeala pe cărare și-și așteptau prada, care, pe vreme prea caldă, ieșea mai mult noaptea. Fugarii erau alt soi de fiară, mai profitabil însă.

Nu încăpea îndoială cine erau cei trei, după descrierile amănunțite din anunțuri. Doi bărbați se repeziră la fata cea mai mică, ținându-o la pământ. După ce tăcuseră multă vreme – sclavii, ca să nu fie detectați de vânători, și vânătorii, ca să nu fie adulmecați de pradă –, toți țipară și icniră de efort. Caesar se încăierase cu un bărbat îndesat, cu o barbă lungă și întunecată. Fugarul era mai tânăr și mai puternic, dar bărbatul nu se dădea bătut și îl înhățase de mijloc. Caesar se bătea de parcă ar mai fi lovit o mulțime de albi până atunci, lucru imposibil, căci ar fi fost de mult în groapă până

acum. Împotriva gropii luptau fugarii, căci ea le-ar fi fost sfârșitul dacă oamenii aceștia i-ar fi răzbit și înapoiat stăpânului.

Lovey urlă când cei doi bărbați o târără în întuneric. Atacatorul Corei era un băiețandru subțiratic, poate fiul unuia dintre ceilalți vânători. O luase prin surprindere, dar, din clipa când pusese mâna pe ea, sângele i se iuțise Corei în vine. Se simți din nou ca în noaptea din spatele afumătoarei, când Edward, Pot și ceilalți o brutalizaseră. Se zbătu. Membrele i se umplură de vlagă, mușcă, plesni și izbi, luptându-se acum așa cum nu fusese atunci în stare. Își dădu seama că-și scăpase toporișca. Îi trebuia. Edward era în pământ, și băiețandrul acesta avea să ajungă și el acolo înainte ca ea să fie prinsă.

Băiatul o trânti la pământ. Cora se rostogoli și se lovi cu capul de o buturugă. El se repezi după ea, ținându-o la pământ. Ea simți cum i se înfierbântă sângele, întinse mâna, apucă un bolovan și îl izbi cu toată puterea în țeastă. El se clătină, și ea repetă mișcarea. Gemetele lui încetară.

Timpul era numai o invenție. Caesar o strigă pe nume, trăgând-o sus. Bărbosul fugise, din câte putea Cora să-și dea seama în întuneric.

— Pe-aici!

Cora țipă după prietena ei.

Lovey nu era nicăieri, și n-aveau nici un mijloc să-și dea seama unde dispăruseră. Cora ezită, și Caesar o smuci înainte. Ea îl urmă, supusă.

Se opriră din fugă când înțelesesă că habar n-au încotro se îndreaptă. Cora nu vedea decât întunericul și propriile ei lacrimi. Caesar își recuperase plosca, dar restul proviziilor le pierduseră. O pierduseră pe Lovey. El se orientă după constelații, și merseă împleticindu-se mai departe, împinși înainte în noapte. Ore în șir nu scoaseră o vorbă. Din trunchiul planului lor țâșneau ramuri și mlădițe – alegeri și decizii. Dacă ar fi trimis-o acasă atunci, din mlaștină. Dacă ar fi făcut un ocol și mai mare pe lângă ferme. Dacă ar fi fost Cora ultima și cei doi albi ar fi înșfăcat-o pe ea. Dacă n-ar fi plecat niciodată.

Caesar dibui un loc potrivit și se cățărară în copaci, aciuându-se ca ratonii.

Când Cora se trezi, soarele era sus pe cer și Caesar se plimba între doi pini, vorbind cu sine însuși. Ea coborî de unde era cocoțată, cu brațele și picioarele amortite de la crengile aspre printre care se încâlcise. Caesar avea o față gravă. Zvonul se răspândise deja despre încăierarea din noaptea trecută. Patrulele știau în ce direcție o luaseră.

— I-ai spus de rută?

— Nu cred.

— Nici eu nu cred că i-am spus. Am fost proști că nu ne-am gândit la asta.

Pârâul pe care îl trecură prin vad la amiază a fost un reper. Erau aproape, spuse Caesar. După o milă, o lăsă singură ca să facă pe iscoada. Când se întoarse, apucară o potecă mai puțin bătută prin pădure, de unde casele abia se întrezăreau printre tufișuri.

— Acolo, spuse Caesar.

Era o căsuță cochetă la marginea unei pășuni. Pământul în jur fusese defrișat, dar rămăsese pârloagă. Girueta roșie era semnul pentru Caesar că aceasta e casa, iar draperiile galbene trase peste fereastra din spate – că Fletcher e singur, fără nevastă.

— Dacă le-o fi spus Lovey? zise Cora.

De unde erau ei nu se vedeau altă casă sau alți oameni. O luară iute la fugă prin iarba crescută de-a valma, expuși pentru prima dată după mlaștină. Ieșirea la loc deschis îi copleși. Cora se simți de parcă ar fi fost aruncată într-una dintre tigăile mari și negre ale lui Alice, de sub care șerpuiau flăcările. Bătură și așteptară la ușa din spate ca Fletcher să le răspundă. Cora își închipui detașamentele de voluntari adunându-se în pădure, strângându-și curelele ca să se năpustească în câmp. Sau poate așteptau ascunși înăuntru. Dacă le spusese Lovey? În cele din urmă, Fletcher le dădu drumul în bucătărie.

Era mică, dar confortabilă. Ghivecele își arătau fundurile negre pe sub cârlige și flori vesel colorate, culese de pe pajiște, se aplecau din vase de

sticlă subțire. Un ogar bătrân cu ochii roșii rămase nemișcat în colțul lui, indiferent la vizitatori. Cora și Caesar băură cu lăcomie din carafa pe care le-o întinse Fletcher. Gazda nu păru încântată să vadă un pasager în plus, dar o mulțime de lucruri merseseră prost încă de la început.

Le dădu veștile. Mai întâi Leer, mama lui Lovey, observase absența fetei și ieșise din baracă s-o caute, fără să facă gălăgie. Băieții o plăceau pe Lovey, și ea pe ei. Unul dintre supraveghetori o oprise pe Jeer și aflase ce și cum.

Cora și Caesar se uitară unul la altul. Avansul lor de șase ore fusese o nălucire. Patrulele îi vânaseră tot timpul îndeaproape.

Până la jumătatea dimineții, le povesti Fletcher, toți locuitorii comitatului, și chiar și din împrejurimi, care n-aveau altceva mai bun de făcut se apucaseră de căutat. Recompensa promisă de Terrance era nemaivăzută. În toate locurile publice fuseseră postate anunțuri. La vânătoare ieșise cel mai rău soi de mișei. Bețivani, recidiviști, albi săraci care n-aveau nici măcar ce încălța savurau prilejul de a năpăstui niște negri. Bande vigilente prădau satele de sclavi și scotoceau casele oamenilor liberi, tâlhărind și comițând violențe.

Providența le surăsese fugarilor: vânătorii crezuseră că se ascundeau în mlaștină – cu două femei tinere, orice alte ambiții nu puteau fi decât abandonate. Majoritatea sclavilor o luau prin apele nămolose, căci atât de departe în Sud nu existau albi care să-i ajute, nici vreo rută gata să salveze un negru răătăcit. Aceasta era gafa care le permisesse celor trei să înainteze atât de mult spre nord-est.

Până când dăduseră peste ei vânătorii de mistreți. Lovey ajunsese înapoi pe plantație. Detașamentele de voluntari trecuseră deja de două ori pe la Fletcher ca să-l anunțe și să arunce o privire prin unghere. Dar vestea cea mai rea era că vânătorul cel tânăr – un băiat de doisprezece ani – nu se trezise după rănille căpătate. Caesar și Cora erau practic niște criminali în ochii întregului comitat. Albii tânjeau după sânge.

Caesar își acoperi fața, și Fletcher îi puse pe umăr o mână consolatoare. Lipsa de reacție a Corei bătea la ochi. Bărbații așteptară, și ea rupse un coltuc de pâine. Chinul lui Caesar trebuia, deci, să ajungă pentru amândoi.

Povestea evadării și relatarea lor despre lupta din pădure avură darul să mai aline spaima lui Fletcher. Faptul că erau toți trei în bucătărie însemna că Lovey nu știuse despre rută, iar Cora și Caesar nu rostiseră niciodată numele omului cu prăvălia. Mergeau mai departe.

În timp ce fugarii înghițeau lacom restul de pâine neagră și feliile de șuncă, bărbații dezbătură dacă merita să se aventureze acum sau după căderea nopții. Cora decise până la urmă să nu participe la discuție. Ieșea pentru prima dată în lume și erau multe lucruri pe care nu le știa. După ea, ar fi votat să plece cât mai repede de acolo. Fiecare milă în plus între ea și plantație era o victorie. Voia să le sporească numărul.

Cel mai prudent, hotărârea bărbații, era să călătorească drept pe sub nasurile lor, cu sclavii ascunși sub o pătură de iută în fundul căruței lui Fletcher. Se eliminau astfel greutatea pitulării în beci, nevoia de a potrivi totul după venirile și plecările doamnei Fletcher.

— Cum ziceți, spuse Cora.

Ogarul trase un vânt.

Drumul îl parcurseră în tăcere. Caesar și Cora stătură ghemuiți între lăzile de lemn ale lui Fletcher. Soarele strălucea prin pătură între umbrele copacilor aplecați peste drum, în timp ce Fletcher își făcea de vorbă cu caii. Cora închise ochii, dar o viziune a băiețandrului întins în pat, cu capul bandajat și bărbosul cel solid păzindu-l alături, în picioare, o împiedică să adoarmă. Era mai tânăr decât i se păruse ei. Dar n-ar fi trebuit să pună mâna pe ea. Ar fi trebuit să-și găsească altă distracție, nu vânătoria de mistreți pe timpul nopții. Nu-i păsa dacă-și revine, hotărî ea. Aveau să fie omorâți indiferent că el se trezea sau nu.

Zgomotul orașului o făcu să ciulească urechile. Nu-și putu decât închipui cum arăta totul, oamenii de pe străzi văzându-și fiecare de treburi, magazinele aglomerate, trăsurile și căruțele care se ocoleau reciproc. Vocile sunau aproape – sporovăiala neconținută a unei mulțimi lipsite de corp. Caesar îi strânse mâna. Poziția în care stăteau printre lăzi o împiedica pe Cora să-i vadă fața, dar ea îi cunoștea expresia. Apoi Fletcher opri căruța. Cora se așteptă ca pătura să fie smulsă de pe ei în clipa următoare și-și imaginează nebunia care-ar fi urmat. Soarele arzător. Fletcher bătut și arestat, cel mai probabil linșat pentru că adăpostise nu niște simpli sclavi, ci doi

criminali. Cora și Caesar stâlciți în bătaie de mulțime ca preludiu al returnării lor în mâinile lui Terrance și al caznelor pe care le scornise stăpânul lor, mai rele decât ale Marelui Anthony. Și ceea ce-i făcuse deja lui Lovey, dacă nu cumva așteptase reuniunea celor trei fugari. Cora își ținu răsuflarea.

Fletcher fusese oprit de un prieten. Cora scoase un sunet când bărbatul se rezemă de căruță, făcând-o să se clatine, dar el n-o auzi. Îl salută pe Fletcher și-i împărtăși ultimele vești despre vânătorii de sclavi și căutările lor – criminalii fuseseră prinși. Fletcher îi mulțumi lui Dumnezeu. O altă voce interveni ca să respingă zvonul. Sclavii bântuiau încă liberi, furaseră într-o incursiune de dimineață puii unui fermier, dar ogarii le luaseră mirosul. Fletcher își repetă gratitudinea față de un Dumnezeu care avea grijă de omul alb și de interesele lui. Despre băiat nu mai era nici o veste. „Păcat“, spuse Fletcher.

În scurt timp, căruța înainta din nou pe drumul tăcut de țară.

— I-ați făcut să se învârtă în jurul cozii, spuse Fletcher.

Nu era clar dacă vorbește cu sclavii sau cu caii. Cora moțai din nou – fuga plină de primejdii își cerea încă vama. Somnul îi risipi gândurile despre Lovey. Când deschise iarăși ochii, era deja întuneric. Caesar o bătu ușurel pe mână să-i dea curaj. Se auziră un hureit și un clinchet, apoi sunetul unui ivăr. Fletcher scoase pătura, și fugarii își întinseră membrele amorțite, privind șopronul în care intraseră.

Cora văzu întâi lanțurile. Mii de lanțuri atârnav pe pereți, agățate în cârlige – un inventar morbid de cătușe, inele și verigi pentru glezne, încheieturi și gâturi în toate varietățile și combinațiile. Lanțuri care împiedicau fuga, mișcările mâinilor sau de care se suspenda corpul pentru biciuire. Un șir întreg era consacrat lanțurilor pentru copii, cătușelor mărunte și zalelor care le uneau. Un alt șir etala cătușe de fier atât de groase, încât nici un fierăstrău n-ar fi putut mușca din ele și altele atât de subțiri, încât doar teama de pedeapsă l-ar fi împiedicat pe purtător să le spargă. Un șir de botnițe ornamentate formau o secțiune separată, și într-un colț se vedea un morman de lanțuri cu ghiulela de picior. Ghiulelele erau aranjate într-o stivă piramidală, din care lanțurile coborau șerpuind. Unele erau ruginite, altele, sparte, altele păreau meșterite chiar în dimineața aceea.

Cora se apropie de o secțiune a colecției și atinse o verigă de metal cu țepi radiali îndreptați spre centru. Hotărî că se purta în jurul gâtului.

— O expoziție teribilă, spuse un bărbat. Le-am strâns de peste tot.

Nu-l auziseră intrând; fusese oare aici de la început? Purta pantaloni cenușii și o cămașă din pânză poroasă care nu reușea să-i ascundă înfățișarea scheletică. Cora văzuse sclavi hămesiți care aveau mai multă carne pe oase.

— Suvenire din călătoriile mele, spuse albul.

Avea un mod bizar de-a vorbi, o intonație stranie care-i amintea Corei de sunetele scoase de sclavii care-și pierdeau mințile.

Fletcher îl prezintă: Lumbly. El le strânse mâinile, fără vlagă.

— Dumneata ești mecanicul?

— Nu mă pricep să reglez aburul, răspunse Lumbly. Sunt mai degrabă șef de gară.

Când nu se ocupa de calea ferată, le spuse el, ducea o viață liniștită la fermă. Aici era pământul lui. Cora și Caesar trebuiau să vină sub pături sau cu ochii acoperiți, le explică el. Mai bine să nu știe unde-s găurile.

— Mă așteptam la trei pasageri astăzi, spuse el. O să vă puteți întinde.

Înainte ca fugarii să se dumirească ce voise să spună, Fletcher îi informă că era timpul să se întoarcă la nevastă.

— Rolul meu s-a încheiat, prieteni.

Îi îmbrățișă cu o afecțiune deznădăjduită, și Cora nu-și putu stăpâni o mișcare de eschivă. În două zile, doi bărbați albi o strânseseră în brațe. Era oare o condiție a libertății?

Caesar privi în tăcere cum omul cu prăvălia dispărea cu căruța lui. Fletcher vorbi ceva cu caii, și apoi vocea i se pierdu. Trăsăturile tovarășului Corei erau tulburate de îngrijorare. Fletcher își asumase un mare risc de dragul lor, chiar și când situația devenise mai complicată decât se așteptase. Singura monedă care i-ar fi răscumpărat față de el era să supraviețuiască și să-i ajute pe alții când împrejurările le-ar fi permis. Cel puțin așa aprecie Cora. Caesar însuși îi datora mult mai mult acestui om care-l luase de atâtea ori în magazinul lui, cu luni înainte. Asta văzu ea pe fața lui acum – nu îngrijorare, ci responsabilitate. Lumbly închise ușa hambarului, și lanțurile zăngăniră din cauza vibrației.

Lumbly nu era atât de sentimental. Aprinse un lămpaș și i-l dădu lui Caesar, în timp ce el împingea niște fân cu piciorul și trăgea în sus o trapă din podea.

— Merg eu primul, dacă vreți, le spuse când îi văzu că se sperie.

Puțul în care cobora scara era căptușit cu piatră, și din adâncul lui venea un miros acru. Nu se deschidea într-un beci, ci cobora mai departe. Cora încercă să aprecieze cantitatea de muncă necesară pentru a-l săpa. Treptele erau abrupte, dar pietrele se aliniau în planuri drepte și asigurau o coborâre ușoară. Apoi ajunseră la tunel, și „a aprecia“ deveni un cuvânt prea palid pentru a cuprinde ceea ce se desfășură înaintea ei.

Scările dădeau pe un mic peron. La capetele lui se deschideau gurile negre ale uriașului tunel. Era probabil înalt de vreo șase metri, cu pereții căptușiți alternativ cu piatră închisă și deschisă la culoare. Când te gândeai numai la munca neobosită ce făcuse posibilă o asemenea construcție! Cora și Caesar observară șinele. Două fâșii de oțel înaintau în tunel cât se putea vedea, ținute la pământ de traverse de lemn. Se îndreptau, se presupunea, spre nord și spre sud, izvorând dintr-o sursă imposibil de imaginat și gonind spre un miraculos punct terminus. Cineva fusese suficient de grijuliu ca să instaleze pe peron o băncuță. Cora se simți amețită și se așeză.

Caesar abia izbuti să vorbească.

— Până unde duce?

Lumbly ridică din umeri.

— Îndeajuns de departe pentru voi.

— Cred că a durat ani de zile să-l facă.

— Mai mult decât vă-nchipuiți. Problema aerisirii, asta a durat.

— Cine l-a făcut?

— Cine face orice în țara asta?

Cora văzu cum Lumbly le savura uluiala. Nu era prima oară când dădea această reprezentație.

— Dar cum? întrebă Caesar.

— Cu mâinile, cum altfel? Trebuie să discutăm despre plecarea voastră. Lumbly scoase o bucată de hârtie îngălbenită din buzunar și miși ochii. Aveți două opțiuni. E un tren care pleacă peste o oră și altul, peste șase. Nu

e cel mai bun orar. Ar fi fost bine dacă pasagerii noștri și-ar fi putut potrivi sosirea, dar operăm sub anumite constrângeri.

— Următorul, spuse Cora, ridicându-se în picioare. Nu încăpea discuție.

— Problema e că nu merg în același loc, spuse Lumbly. Unul o ia într-o parte și celălalt...

— Unde? întrebă Cora.

— Departe de aici, asta e tot ce pot să vă spun. Vă dați seama cât de greu se comunică toate schimbările de traseu. Trenuri personale, rapide, ce gară s-a închis, în ce direcție se construiește. Problema e că o destinație poate să vă placă mai mult ca alta. Unele gări au fost descoperite, anumite linii se închid. Nu știți ce vă așteaptă afară până nu ajungeți pe peron.

Fugarii nu înțelegeau. După spusele șefului de gară, un traseu putea fi mai puțin ocolit, însă mai periculos. Asta însemna că altul era mai lung? Lumbly nu vru să dezvolte. Le spusese tot ce știa, insistă el. Până la urmă, era aceeași alegere a sclavului dintotdeauna: oriunde, numai nu înapoi către locul de unde fugiseră. După ce se consultară, Caesar spuse:

— Îl luăm pe următorul.

— Voi hotărâți, spuse Lumbly și le făcu semn spre băncuță.

Așteptară. La rugămintea lui Caesar, șeful de gară le spuse cum ajunsese să lucreze pentru ruta subterană. Cora nu-l putu urmări. Tunelul o atrăgea ca un magnet. De câte brațe fusese nevoie pentru a construi așa ceva? Și tunelurile următoare, unde duceau și cât de departe? Se gândi la culesul bumbacului, care înainta rapid în lungul brazdelor la vremea recoltei, la trupurile africane care se mișcau sincronizate, cât de repede le permitea puterea lor fizică. Câmpurile uriașe explodau în sute de mii de păstăi albe, înșirate ca stelele pe cer în cea mai clară dintre nopți. Când terminau, sclavii răpiseră culoarea câmpului. Era o operațiune somptuoasă, de la sămânță la balot, dar nici unul dintre ei nu se putea mândri cu munca sa. Ea le fusese furată. Stoarsă din vine. Tunelul, șinele, sufletele deznădăjduite care-și găseau salvare în coordonarea dintre gări și dintre orare – aceasta era o minune de care puteai fi mândru. Cora se întrebă dacă oamenii care construiseră rețeaua subterană își primiseră răsplata cuvenită.

— Fiecare stat e altfel, le spunea Lumbly. Fiecare e un amestec de posibilități, cu propriile obiceiuri și cu modul propriu de a face lucrurile.

Trecând prin ele, veți vedea cât de întinsă e țara înainte să ajungeți la ultima stație.

La cuvintele acestea, băncuța vibră abia auzit. Ei amuțiră, și vibrația deveni sunet. Lumbly îi conduse la marginea peronului. Mașinăria sosi în ciudățenia ei mătăhăloasă. Caesar văzuse trenuri în Virginia; Cora auzise numai de ele. Nu era ceea ce-și închipuise ea. Locomotiva era neagră, o improvizație greoaie condusă de botul triunghiular al plugului pentru vite, deși pe-acolo pe unde mergea trenul acesta aveau să fie prea puține animale. Venea apoi bulbul coșului – un lujer acoperit de funingine. Corpul principal consta dintr-o cutie mare și neagră pe care se afla montată cabina mecanicului. Dedesubt, pistoanele și cilindrii uriași executau un dans necurmat cu cele zece roți – două perechi mai mici în față și trei în spate. Locomotiva trăgea un singur vagon de marfă păraginit, cu o mulțime de scânduri lipsă în pereți.

Mecanicul negru le făcu semn din cabină, dezvelindu-și gingiile goale într-un zâmbet larg.

— Toată lumea sus! spuse.

Ca să oprească întrebările incomode ale lui Caesar, Lumbly desfăcu repede cârligul ușii vagonului și o deschise larg.

— Mergem?

Cora și Caesar urcară în vagon, și Lumbly îi sigilă fără întârziere. Iscodi apoi prin spărturile din lemn.

— Dacă vreți să vedeți ce-i cu țara asta, eu așa zic mereu, trebuie să mergeți pe șine. Uitați-vă afară în timp ce goniți cu viteză spre destinație și-o să vedeți adevărata față a Americii.

Plesni peretele vagonului în semn de plecare, și trenul se smuci din loc.

Cei doi fugari își pierdură echilibrul și aproape că se răsturnară peste grămada de baloți de fân care avea să le servească drept loc de ședere. Vagonul scârțâia și dârdâia. Nu era un model nou, și de multe ori în timpul călătoriei, Cora se temu că avea să se dezmembreze. Înăuntru nu era nimic în afară de baloți de fân, câțiva șoareci morți și niște cuie îndoite. Cora descoperi mai târziu un petic ars pe jos, unde cineva aprinsese un foc. Caesar era amorțit de succesiunea atâtor evenimente uimitoare și se ghemui

pe podea. Urmând ultimul sfat al lui Lumbly, Cora privi printre scânduri. Mile întregi, nu văzu decât întunecime.

Când ieșiră din nou la lumina soarelui, erau în Carolina de Sud. Cora privi în sus la marele zgârie-nori și se împletici un pas în spate, întrebându-se cât de departe ajunseseră.

RIDGEWAY

Tatăl lui Arnold Ridgeway fusese fierar. Îl fermecau strălucirea ca de asfințit, a fierului topit, felul cum culoarea lua naștere în țagă, mai întâi încet, apoi repede, punând stăpânire pe ea ca o emoție, docilitatea bruscă și zvârcolirea neobosită a obiectului în așteptarea unui scop. Forja era o cale de acces către energiile primitive ale lumii.

Avea un tovarăș de cârciumă pe nume Tom Bird, o corcitură care cădea în sentimentalism când își ungea măruntaiele cu whisky. În nopțile când se simțea despărțit de menirea vieții lui, Tom Bird împărtășea povești despre Marele Spirit. Marele Spirit sălășluia în toate lucrurile – pământul, cerul, animalele și pădurea –, curgând prin ele și unindu-le ca un fir divin. Deși tatăl lui Ridgeway disprețuia vorbăria religioasă, mărturia lui Tom Bird despre Marele Spirit îi amintea de ceea ce simțea el însuși față de fier. Nu se pleca în fața nici unui zeu în afară de fierul incandescent pe care îl mânuia în fierărie. Citise despre marii vulcani, despre orașul pierdut Pompeii, distrus de focul care se revărsase din munți, ieșind din străfunduri. Focul lichid era chiar sângele lumii. Menirea lui era să bată cu ciocanul, să plămădească și să tragă metalul în obiecte folositoare care făceau societatea să funcționeze: cuie, potcoave, pluguri, cuțite, arme. Lanțuri. A prelucra spiritul, îi spunea el.

Când avea voie, tânărul Ridgeway stătea într-un colț în timp ce tatăl lui lucra fierul de Pennsylvania. Topea, bătea cu ciocanul, țopăia în jurul nicovalei. Sudoarea îi curgea pe față, era acoperit de funingine din creștet până-n tălpi, mai negru ca un diavol african. „Trebuie să prelucrezi spiritul, băiete.“ Într-o zi avea să-și găsească și el spiritul, îi spunea tatăl.

Era o încurajare, și Ridgeway o ridicase ca pe o povară singuratică. Nu exista model pentru soiul de om care voia el să devină. Nu se putea apleca asupra nicovalei pentru că n-avea cum să depășească talentul tatălui său. În oraș, cerceta fețele bărbaților la fel cum tatăl lui iscodea după impurități în metal, și, peste tot, bărbații își făceau de lucru cu ocupații frivole și fără valoare. Fermierul aștepta ca un neghiob ploaia, negustorul aranja raft după raft de mărfuri necesare, dar anoste. Meșteșugarii și artizanii creau obiecte care păreau niște umbre palide pe lângă realitățile de fier ale tatălui său. Nu-

l inspirau nici măcar bărbații cei mai avuți, care influențau atât comerțul local, cât și bursele din îndepărtata Londră. Ridgeway le recunoștea rolul în ansamblul societății, modul cum își înălțau vilele pe temelii de cifre, dar nu-i respecta. Dacă nu erai puțin murdar la sfârșitul zilei, se chema că nu ești cu adevărat bărbat.

În fiecare dimineață, bubuitul ciocanului care bătea metalul marca pașii unui destin care nu venea niciodată mai aproape.

Ridgeway avea paisprezece ani când se lipise de patrulă. Era deja o namilă de adolescent de aproape doi metri înălțime, solid și hotărât. Înfățișarea nu dădea în nici un fel semn de vraiștea dinăuntru lui. Își bătea semenii când descoperea în ei propriile slăbiciuni. Era tânăr pentru patrulă, dar lucrurile se schimbau. Regele Bumbac umplea moșiile de sclavi. Revoltele din Indiile de Vest și incidentele neliniștitoare din zone mai apropiate îi îngrijorau pe plantatorii locali. Ce bărbat alb cu mintea trează, proprietar sau nu de sclavi, nu s-ar fi îngrijorat? Patrulele se extinseseră, la fel și atribuțiile lor. Un adolescent putea deja să-și găsească locul în ele.

Șeful patrulelor din comitat era individul cel mai crunt pe care Ridgeway îl văzuse vreodată. Chandler era un scandalagiu, o brută, spaima locului, la vederea căruia oamenii de treabă treceau strada chiar și când ploaia o transforma într-o fiertură de noroi. Petrecea mai multe zile la răcoare decât fugarii pe care-i aducea înapoi, sforăind într-o celulă alături de păcătosul prins cu câteva ore mai devreme. Un model imperfect, dar apropiat de ceea ce căuta Ridgeway. Înăuntru regulilor, impunându-le, dar și în afara lor. Îi prinsese bine că tatăl lui îl ura pe Chandler, suferind încă de pe urma unui conflict petrecut cu ani în urmă. Ridgeway își iubea tatăl, dar vorbăria lui constantă despre spirite îi amintea de propria lipsă de țintă în viață.

Munca în patrulă nu era grea. Îi opreau pe toți negrii pe care-i întâlneau și le cereau permisele. Opreau negri despre care știau că sunt liberi – de plăcere, dar și ca să le amintească africanilor de forțele reunite împotriva lor, indiferent că erau sau nu proprietatea vreunui alb. Dădeau raite prin satele de sclavi căutând orice era nelalocul lui – un zâmbet sau o carte. Îi biciuiau pe negrii evadați înainte să-i aducă la închisoare sau direct stăpânului, dacă așa aveau chef și nu erau spre sfârșitul zilei de muncă.

Vestea unui negru evadat îi trezea la viață. Făceau razii pe plantații în căutarea prăzii, interogând puzderie de sclavi, care tremurau înspăimântați. Oamenii liberi știau ce urmează și-și ascundeau lucrurile de valoare, gemând când albi le făceau țandări mobila și sticlăria. Se rugau ca măcar să se atingă numai de obiecte. Existau și câștiguri suplimentare, pe lângă plăcerea de a umili un bărbat în fața propriei familii sau de a muia oasele unui negru tânăr și neexperimentat care se uitase chiorâș la tine. Pe vechea moșie Mutter se găseau cele mai ispititoare târfe de culoare – domnul Mutter avea gusturi bune –, și emoția vânătorii ațâța poftele tinerilor membri ai patrului. După spusele unora, alambicurile din pădure ale bătrânilor sclavi de pe plantația Stone produceau cel mai bun rachiou de porumb din comitat. O incursiune subită îi permitea lui Chandler să-și reîmprospăteze proviziile.

Ridgeway își stăpânea poftele pe vremea aceea, dând înapoi în fața manifestărilor mai îndrăznețe ale tovarășilor săi. Ceilalți membri ai patrului erau băieți și bărbați de proastă calitate; specificul muncii atrăgea soiul acesta. Într-o altă țară ar fi fost considerați infractori, dar aici era America. Lui îi plăcea cel mai mult munca de noapte, când stăteau la pândă după vreun negru tânăr care se furișa prin pădure să-și viziteze nevasta pe o plantație vecină sau după vreun vânător de veverițe care încerca să adauge ceva la porția zilnică de fiertură apoasă. Alții de-ai lor aveau arme și-i făceau lesne de petrecanie oricărui bandit îndeajuns de nerod ca să fugă, dar Ridgeway îl copia pe Chandler. Natura îl echipase cu suficiente arme. Îi fugărea pe negri ca pe iepuri și apoi îi îngenunchea cu pumnii. Îi bătea fiindcă plecaseră de pe moșie, fiindcă evadau, deși faptul că-i vâna era singurul remediu pentru propriul lui neastâmpăr. Se năpustea în întuneric, crengile îl plesneau peste față, cioturile îi puneau piedică, dar el se ridica din nou. În timpul hăituielii, sângele îi cânta și i se aprindea.

Când tatăl lui își încheia ziua de muncă, fructul muncii sale era acolo: o muschetă, o furcă, un arc de căruță. Ridgeway stătea față în față cu omul sau femeia pe care-i capturase. Unul făcea unelte, celălalt le recupera. Tatăl lui îl tachina în legătură cu spiritul. Ce fel de meserie e asta, să fugărești negri care au creier abia cât o vrabie?

Ridgeway avea acum optsprezece ani, era bărbat. „Amândoi lucrăm pentru domnul Eli Whitney“, spunea el. Și era adevărat; tatăl lui tocmai își luase doi ucenici și-și subcontractase o parte din muncă unor fierari mai mărunți. Egrenorul de bumbac însemna producție mai mare, dar și uneltele de fier necesare ca s-o recoltezi, potcoave de fier pentru caii înhămați la căruțele cu piese, și obezi tot de fier, care-o duceau la piață. Însemna mai mulți sclavi și fiarele în care să-i ții. Lanurile dădeau naștere la comunități, care aveau nevoie de cuie și scoabe pentru case, de uneltele cu care să le construiască, de drumuri care să le unească și de și mai mult fier care să mențină totul în stare de funcționare. Tatăl lui n-avea decât să-și păstreze disprețul și spiritul lui. Cei doi bărbați făceau parte din același sistem, slujind o țară care își împlinea destinul.

Un sclav evadat putea aduce doar doi dolari dacă stăpânul lui era vreun calic sau negrul era obosit, dar putea merge până la o sută, ba și dublu, dacă era prins în afara statului. Ridgeway deveni un adevărat vânător de sclavi după prima sa călătorie la New Jersey, unde se dusesese să recupereze o sclavă fugită de pe moșia unui plantator local. Betsy izbutise să ajungă de pe câmpurile de tutun din Virginia până la Trenton și se ascunsese la niște veri, până când un prieten al stăpânului ei o recunoscuse la piață. Plantatorul oferise patrului locale douăzeci de dolari dacă i-o aduceau, plus decontarea cheltuielilor de drum.

Ridgeway nu călătorise niciodată atât de departe. Cu cât mergea mai mult spre nord, cu atât nimic din ce-și închipuise el nu mai semăna cu ce vedea. Cât de mare era țara! Un orașel mai smintit și mai complicat decât altul. Agitația din Washington, D.C. îl amețise. Vomitase când dăduse colțul și văzuse șantierul Capitoliului, vărsându-și mațele fie de la scoicile stricate, fie pentru că imensitatea clădirii stârnise revolta întregii lui ființe. Căutase cele mai ieftine taverna și răsucise poveștile auzite acolo pe toate părțile în timp ce se scărpină de păduchi. Chiar și după cea mai scurtă călătorie cu feribotul ajunsese pe o altă lume, insulară, printre oameni vulgari și impozanți.

La închisoarea din Trenton, polițaiul-șef îl tratase ca pe un bărbat cu greutate. Aici nu mai era vorba de a snopi vreun negru tinerel la apus ori de a întrerupe vreo petrecere a sclavilor numai de plăcere. Aici era o muncă

bărbătească. Într-o pădurice de lângă Richmond, Betsy îi făcuse o propunere obscenă în schimbul libertății, ridicându-și rochia cu degete zvelte. Avea coapsele înguste, gura mare și ochi cenușii. El nu promisese nimic. Era prima oară când se culca cu o femeie. Ea îl scuipase când el îi prinsese lanțurile și încă o dată când ajunseseră la conacul stăpânului ei. Stăpânul și fiii lui râseseră când Ridgeway își ștersese obrazul, dar cei douăzeci de dolari se duseseră pe o pereche de ghete noi și o haină de brocart cum văzuse la niște oameni respectabili în D.C. Purtase ghetele ani buni, dar pântecul îi dăduse curând pe-afară din haină.

New Yorkul fusese începutul unei perioade nebune. Ridgeway se specializase în recuperare, îndreptându-se spre Nord când șerifii îi trimiteau vorbă că prinseseră vreun evadat din Virginia sau Carolina de Nord. New York devenise o destinație frecventă, și, după ce-i cunoscuse și alte trăsături de caracter, Ridgeway se simțise gata să se mute. Acasă, negoțul cu sclavi evadați era simplu. Trebuia să-i prinzi pe capete. În Nord, metropola colosală, mișcarea pentru libertate și ingeniozitatea comunității de culoare concureau toate să-i reveleze adevăratele dimensiuni ale vânătorii.

Ridgeway se pricepea la treaba lui. Era vorba mai mult de a ține minte decât de a învăța. Aboliționistii și căpitani mercenari îi conduceau pe fugari în porturile orașului. Docherii, hamalii și slujbașii, pe de altă parte, îi furnizau lui informații, încât el reușea să-i prindă pe nemernici chiar când se pregăteau să plece. Negrii liberi își denunțau semenii africani comparând descrierile fugarilor din gazete cu ființele care se furișau pe lângă bisericile, birturile și locurile de întâlnire ale celor de culoare. „Barry e un tânăr solid, bine legat, de aproximativ 1,70 m, cu ochi mici înfipti sus sub frunte și o privire obraznică.“ „Hasty e însărcinată în ultima lună și se presupune că a fost transportată de cineva, căci n-ar fi putut suporta oboseala călătoriei.“ Barry se încovoiasă cu un scâncet. Hasty și plodul ei urlaseră tot drumul până la Charlotte.

Curând, Ridgeway avea în garderoba personală trei haine bune. Intrase într-un cerc de vânători de sclavi, niște gorile înghesuite în costume negre, cu jobene ridicole pe cap. Fusese silit să demonstreze că nu era un țărănoi, dar numai o dată. Împreună cu ei, urmărea fugarii zile la rând, ascunzându-se în preajma locurilor unde munciau aceștia până când li se ivea prilejul,

dând buzna în coșmeliile lor noaptea ca să-i răpească. După ce petreceau ani întregi departe de plantație, după ce-și luau nevastă și-și făceau o familie, sclavii se convingeau singuri că sunt liberi. Ca și cum proprietarii ar fi putut uita vreodată ce dețineau. Iluziile acestea îi făceau pradă ușoară. Ridgeway îi desconsidera pe cei care prindeau negri așa cum o făceau bandele din Five Points⁹, care legau fedeleș oameni liberi și-i târau în Sud ca să-i vândă la licitație. Astea erau purtări josnice, purtări de patrulă. El era acum vânător de sclavi.

⁹. Fostă regiune din Manhattan unde, în secolul al XIX-lea și la începutul secolului XX, a existat o mare grupare criminală a imigranților irlandezi, și apoi italieni, numită Five Points Gang.

New York City era o fabrică de aboliționism. Jurații trebuiau să-și pună semnătura înainte ca el să aibă voie să-și ducă victimele în Sud. Avocații aboliționisti ridicau baricade de hârțogăreală – în fiecare săptămână câte o nouă stratagemă. New Yorkul era un stat liber, susțineau ei, și orice persoană de culoare devenea ca prin farmec liberă în clipa când punea piciorul pe teritoriul lui. Exploatau discrepanțele ușor de înțeles dintre descrierile din anunțuri și înfățișarea individului de sub ochii juraților – exista vreo dovadă că acest Benjamin Jones era chiar Benjamin Jones cel căutat? Majoritatea plantatorilor nu puteau deosebi un sclav de altul, chiar și după ce le luau pe femei în patul lor. Nu e de mirare că pierdeau socoteala bunurilor deținute. Totul devenea un joc, să-i smulgă pe negri din închisoare înainte ca avocații să scoată din mânecă ultima scamatorie. Prostia cu pretenții nobile împotriva puterii banului. De dragul bacșișului, arhivarul orașului îi informa în șoaptă despre ultimii fugari închiși și le semna repede eliberarea din custodie. Ei erau deja la jumătatea drumului către New Jersey înainte ca aboliționistii să se dea măcar jos din pat.

Ridgeway ocolea tribunalul când putea, dar nu deseori. Era o pacoste să fii oprit pe drum într-un stat liber, dacă bunul pierdut se dovedea priceput la mânuirea vorbelor. Cum îi luai de pe plantație, cum învățau să citească; era o boală.

În timp ce Ridgeway îi pândeau pe chei pe cei dispuși să-i transporte ilegal pe sclavi în Canada, superbe vapoare din Europa aruncau ancora și-și descărcau pasagerii. Pe jumătate morți de foame, cu toată averea adunată în

saci. Ghinionişti la fel ca negrii, oricum o dădeai. Dar aveau să fie puşi la locul lor, așa cum fusese și el. Toată lumea lui de individ crescut în Sud fusese o reverberație a acestei prime sosiri. Acest potop de albi murdari care nu avusese unde să se ducă decât în afară. Spre sud. Spre vest. Aceleași legi guvernau gunoiul și oamenii. Canalele orașului debordau de măruntaie și deșeuri, dar mizeria își găsea locul ei, cu timpul.

Ridgeway îi urmărea cum coborau clătinându-se pe pasarelă, urduroși și uluiți, copleșiți de priveliștea orașului. Posibilitățile se așterneau în fața acestor pelerini ca un banchet, după ce făcuseră foamea toată viața lor. Nu mai văzuseră așa ceva până acum, dar aveau să-și lase amprenta pe acest pământ, la fel de sigur ca faimoasele suflete din Jamestown¹⁰, ce revendicaseră orașul în virtutea unei logici rasiale imbatabile. Dacă negrii le-ar fi fost dat să fie liberi, nu s-ar fi aflat acum în lanțuri. Dacă omului roșu i-ar fi fost dat să-și păstreze pământul, l-ar fi avut și acum. Dacă omului alb nu i-ar fi fost sortit să ia în stăpânire această lume nouă, acum n-ar fi fost ceea ce este.

¹⁰. Prima așezare permanentă a englezilor pe teritoriul SUA de azi, în sud-estul actualului stat Virginia. A fost înființată în 1607 pe pământul indienilor powhatan, care, în decurs de câteva zeci de ani, au pierit aproape cu totul în urma războaielor cu albi invadatori și a bolilor infecțioase aduse de aceștia.

Aici era adevăratul Mare Spirit, firul divin care unea toate străduințele omenesci: dacă îl poți ține, e al tău. Proprietatea ta, fie sclav, fie continent. Acesta era imperativul american.

Ridgeway căpătase faimă pentru ușurința cu care izbutea să se asigure că proprietatea ta rămânea proprietatea ta. Când un sclav evadat apuca pe un drum, Ridgeway știa unde se îndreaptă. Îi știa direcția și scopul. Secretul lui: nu încerca să ghicești încotro o ia sclavul. Concentrează-te doar pe ideea că fuge de tine. Nu de un stăpân nemilos, nu de vasta instituție a robiei, ci de tine anume. Și funcționa de fiecare dată – propriul lui raționament de fier –, pe drumuri, pe întinderile sterpe presărate cu pini, prin mlaștini. Își lăsase în sfârșit tatăl în urmă, și, odată cu el, povara filosofiei lui. Ridgeway nu prelucra spiritul. El nu era fierarul, care punea lumea în ordine. Nu era ciocanul, nici nicovala. El era căldura.

Tatăl lui murise, și fierarul de pe aceeași stradă îi preluase atelierul. Era momentul ca Ridgeway să se întoarcă în Sud – în Virginia natală și mai departe, oriunde l-ar fi trimis munca –, și veni după el cu propria bandă. Fugarii erau prea mulți ca să-i dovedească singur. Eli Whitney îl băgase pe tatăl lui în mormânt, bătrânul tușise funingine pe patul de moarte, și îl ținea pe Ridgeway în alertă. Plantațiile erau de două ori mai mari, de două ori mai numeroase, fugarii mai mulți și mai sprinteni, recompensele mai grase. Legislatorii și aboliționiștii își băgau mai puțin nasul în Sud, aveau grijă plantatorii de asta. Ruta subterană nu avea aici linii demne de luat în seamă. Diversioniștii îmbrăcați în haine de negru, codurile secrete din paginile de anunțuri ale ziarelor. Se făleau deschis cu subterfugiile lor, îmbrâncind sclavii pe ușa din spate în timp ce vânătorii dădeau buzna pe cea din față. Era o conspirație criminală destinată furtului de proprietate, și Ridgeway le lua insolența ca pe o injurie personală.

Un negustor din Delaware îl exaspera în mod deosebit: August Carter. Vânjos în buna tradiție anglo-saxonă, cu ochi albaștri reci care-i făceau pe cei de-o teapă mai joasă să ia aminte la argumentele lui provocatoare. Soiul cel mai rău, un aboliționist cu o tiparniță. „O întrunire a amicilor libertății se va ține în Sala Miller la ora 14:00 pentru a depune mărturie împotriva sclaviei samavolnice care controlează această țară.“ Toată lumea știa că locuința lui Carter era o „gară“ – se afla la numai vreo sută de metri de râu –, chiar și atunci când raziile se încheiau fără rezultat. Sclavi fugari transformați în activiști îi salutau generozitatea în discursurile lor de la Boston. Aripa aboliționistă a metodiștilor îi împărțea foile volante în diminețile de duminică, iar periodicele londoneze îi publicau argumentele fără replică. O tiparniță și prieteni printre judecători, care îl siliseră pe Ridgeway să renunțe la prăzile sale de nu mai puțin de trei ori. Trecând pe lângă el prin fața închisorii, Carter își sălta pălăria.

Vânătorului de sclavi nu-i rămăsese decât să-i facă o vizită inopinată după miezul nopții. Cususe elegant glugile din saci albi de făină, dar abia-și putuse mișca degetele după aceea – două zile avusese pumnii umflați după ce-i stâlcise lui Carter mutra. Le dăduse voie oamenilor lui să-i batjocorească nevasta așa cum nu-i lăsase niciodată să abuzeze o negresă. Ani de zile pe urmă, de fiecare dată când vedea un foc de tabără, mirosul îi

amintea lui Ridgeway de fumul dulceag al casei lui Carter înălțându-se în văzduh, și o umbră de zâmbet i se așternea pe buze. Auzise mai târziu că omul se mutase la Worcester¹¹ și devenise cizmar.

¹¹. Oraș din statul Massachusetts.

Mamele sclave spuneau: „Fii cuminte, altfel vine domnul Ridgeway după tine!“

Stăpânii de sclavi spuneau: „Trimiteți după Ridgeway!“

Când fusese chemat pentru prima oară pe plantația Randall, îl aștepta o provocare. Sclavii îi mai scăpau din când în când. Ridgeway era o ființă extraordinară, nu supranaturală. Eșuase atunci, și dispariția lui Mabel îl sâcâise mai mult decât ar fi trebuit, bâzâindu-i undeva în citadela minții.

Întors acum, însărcinat s-o găsească pe fiica acelei femei, înțelese de ce misiunea anterioară îl frustrase atât. Oricât părea de neverosimil, ruta își întinsese un braț în Georgia. El avea să-l găsească. Și să-l distrugă.

CAROLINA DE SUD

30 DE DOLARI RECOMPENSĂ

va primi orice persoană care mi-o va aduce mie sau o va reține în orice închisoare din stat, ca s-o pot lua înapoi, pe o TÂNĂRĂ NEGRESĂ oacheșă, cu trăsături plăcute, în vârstă de 18 ani, care a evadat acum nouă luni. Este o fată isteată și plină de viață și va încerca, fără îndoială, să se dea drept persoană liberă. Are o cicatrice vizibilă pe un cot, provocată de o arsură. Dețin informații că a fost văzută în și pe lângă Edenton.

***BENJ. P. WELLS
MURFREESBORO, 5 IAN. 1812***

Andersonii locuiau într-o casă foarte cochetă, acoperită cu șipci de lemn, pe colțul dintre Washington și Main, la câteva străzi distanță de larma magazinelor și a clădirilor de birouri, acolo unde orașul se statornicea în locuințe private pentru cei avuți. În spatele terasei largi din față, unde domnului și doamnei Anderson le plăcea să șadă seara – el, scotocind în punguța de mătase după tutun, ea, mijind ochii la lucrul de mână –, erau salonul, sufrageria și bucătăria. Aici își petrecea Bessie cea mai mare parte a timpului, alergând după copii, pregătind mesele și dereticând. În capul scării erau dormitoarele – Maisie și micul Raymond îl împărțeau pe al lor – și a doua sală de baie. Raymond trăgea câte un pui zdravăn de somn după-amiaza, și, în timp ce el se adâncea în lumea viselor, lui Bessie îi plăcea să ocupe locul de lângă fereastră. Zărea de aici ultimele două etaje din Clădirea Griffin, cu cornișele ei albe care scânteiau orbitor în lumina soarelui.

În ziua aceea pregăti un pachet cu un sendviș cu gem pentru prânzul lui Maisie, scoase băiatul la plimbare și curăță argintăria și sticlăria. După ce schimbă așternuturile, ea și Raymond o luară pe Maisie de la școală și se duseră în parc. Un scripcar cânta lângă fântână melodii la modă, în timp ce copiii și prietenii lor se distrau jucându-se de-a v-ați ascunselea și de-a telefonul fără fir. Bessie trebui să-l țină pe Raymond departe de un bătauș, grijulie să n-o supere pe mama micului nemernic, pe care n-o putu depista. Era vineri, ceea ce însemna că avea să încheie ziua făcând cumpărături. Oricum, norii se adunaseră peste oraș. Bessie puse pastrama de vită, laptele și restul produselor pentru cină în contul familiei și semnă cu un X.

Doamna Anderson se întoarse la ora șase. Medicul familiei o sfătuisese să petreacă mai mult timp în afara casei. Faptul că strângea fonduri pentru noul spital îi prindea bine în sensul ăsta, plus că lua prânzul cu celelalte doamne din cartier. Era binedispusă; îi adună în jurul ei pe copii să-i sărute și să-i îmbrățișeze și le promise ceva bun după cină. Maisie țopăi și chirăi de bucurie. Doamna Anderson îi mulțumi lui Bessie pentru ajutor și-i ură noapte bună.

Până la căminele din cealaltă parte a oraşului nu era mult de mers pe jos. Existau şi scurtături, dar lui Bessie îi plăcea să urmărească agitaţia de seară de pe Strada Principală şi să se amestece printre localnici – albi şi negri. Mergea agale pe lângă şirul de stabilimente, zăbovind întotdeauna în faţa vitrinelor mari de sticlă. Croitoreasa cu rochiile ei colorate, pline de volane, drapate pe cercuri de sârmă, tărâmul fermecat al centrelor comerciale doldora de marfă, magazinele universale rivale de o parte şi de alta a străzii. Luase obiceiul, ca într-un joc, să deosebească ultimele articole adăugate în vitrine. Abundenţa încă o uimea. Cea mai impresionantă dintre toate era Clădirea Griffin.

Cu cele douăsprezece niveluri ale sale, era una dintre cele mai înalte clădiri din ţară, cu siguranţă mult mai înaltă decât oricare alta din Sud. Mândria oraşului. Banca domina parterul, cu tavanul ei boltit şi marmura de Tennessee. Bessie n-avea nici o treabă înăuntru, dar cunoştea deja etajele de deasupra. Cu o săptămână înainte îi dusesese pe copii să-l vadă pe tatăl lor de ziua lui şi ascultase ţăcănitul propriilor ei pantofi în minunatul hol de la intrare. Ascensorul, singurul pe o rază de câteva sute de mile, îi transportase la etajul opt. Maisie şi Raymond nu fuseseră impresionaţi de el, căci veniseră deseori în vizită acolo, dar Bessie se simţea de fiecare dată încântată şi totodată înspăimântată de magia lui, agăţându-se de bara de alamă în caz de dezastru.

Trecuseră de etajele cu agenţi de asigurări, birouri guvernamentale şi firme de export. Spaţiile libere erau puţine; o adresă în Griffin era o binecuvântare pentru reputaţia unei afaceri. Etajul domnului Anderson era un labirint de birouri avocaţeşti, cu covoare groase, pereţi cu lambriuri de lemn întunecat şi uşi încrustate cu sticlă jivrată. Domnul Anderson însuşi lucra pe contracte, în special în comerţul cu bumbac. Se arătase surprins să-şi vadă familia. Promise cu voioşie micul tort oferit de copii, dar le dăduse clar de înţeles că abia aştepta să se întoarcă la dosarele lui. O clipă, Bessie se întrebase dacă n-o aştepta vreo muştraluială, dar nu se întâmplase nimic. Doamna Anderson insistase asupra vizitei. Secretara domnului Anderson le ţinuse uşa deschisă, şi Bessie îi dusesese pe copii la magazinul de dulciuri.

În seara asta, Bessie trecu pe lângă uşile lucioase de alamă ale băncii şi o ţinu mai departe spre casă. În fiecare zi, edificiul acesta remarcabil îi servea

drept memento al profundeii schimbări petrecute în viața ei. Mergea pe trotuar în calitate de femeie liberă. Nimeni n-o vâna, nimeni n-o agresa. Anumite persoane din cercul doamnei Anderson, care o recunoșteau drept fata ei în casă, chiar îi zâmbeau uneori.

Bessie traversă strada ca să evite bâlciul cârciumilor și clientela lor dubioasă. Își impuse să nu caute fața lui Sam printre bețivani. După colț începeau casele mai modeste ale albilor mai puțin prosperi. Cora iuți pasul. Chiar în intersecție era o casă cenușie ai cărei stăpâni rămâneau indiferenți la ieșirile feroce ale câinelui lor, apoi venea un șir de căsuțe unde neveste cu priviri tăioase stăteau și se uitau pe geam. Mulți dintre albi din partea aceasta de oraș lucrau ca maiștri sau muncitori în fabricile mai mari. Preferau să nu angajeze servitori negri, așa că Bessie avea prea puține informații despre viața lor de zi cu zi.

În scurtă vreme ajunse la cămine. Clădirile cu etaj, de cărămidă roșie, fuseseră terminate cu puțin înainte de sosirea lui Bessie. Cu timpul, lăstarii și gardurile vii de pe margine aveau să le dea umbră și personalitate; deocamdată vedeau numai intenții demne de laudă. Cărămida avea o culoare pură, imaculată, fără măcar un strop de noroi împrăscat de ploaie. Fără măcar o omidă vârată în vreo crăpătură. Înăuntru, vopseaua albă de pe pereți încă mirosea a proaspăt în spațiile comune, în cantine și în dormitoare. Bessie nu era singura fată care se temea să pună mâna pe ceva, în afară de mânerele rotunde ale ușilor. Să nu care cumva să lase vreo zgârietură sau vreo urmă.

Le salută pe celelalte rezidente când se intersectară pe trotuar. Majoritatea reveneau de la muncă. Altele plecau să supravegheze copii, pentru ca părinții lor să poată profita de seara frumoasă. Numai jumătate dintre fetele de culoare care locuiau în cămine lucrau sâmbăta, așa că seara de vineri era aglomerată.

Ajunse la numărul 18. Le dădu binețe fetelor care-și împloteau părul în camera comună și se repezi la etaj ca să se schimbe înainte de cină. Când sosise ea în oraș, majoritatea celor optzeci de paturi din dormitor erau deja ocupate. Dacă ar fi venit doar cu o zi mai devreme, ar fi putut dormi într-un pat sub o fereastră. Așa, avea să mai treacă timp până să se mute cineva și să poată obține un loc mai bun. Lui Bessie îi plăcea să simtă adierea ce

pătrundea prin ferestre. Uneori noaptea, dacă se răsucea pe partea cealaltă, ar fi putut să vadă stelele.

Deschise lada mare de la picioarele patului și scoase rochia albastră pe care și-o cumpăraseră după o săptămână și jumătate de stat în Carolina de Sud. O netezi pe picioare. Moliciunea bumbacului pe piele o făcea încă să se înfioare. Își împături hainele de lucru și le puse în sacul de sub pat. În ultima vreme își spăla rufele sâmbăta după-amiaza, după orele de școală. Compensa în felul ăsta faptul că-și permitea să lenevească mai mult în pat sâmbătă dimineața.

La cină aveau pui fript cu cartofi și morcovi. Margaret, bucătăreasa, locuia în căminul numărul 8. Administratorii căminelor considerau mai prudent să repartizeze personalul care făcea curățenie sau gătea în alte clădiri decât ale lor. Fără a fi măreață, ideea nu era rea. Margaret nu se zgârcea la sare, deși fripturile ei erau întotdeauna nemaipomenit de fragede. Bessie șterse grăsimea din farfurie cu o coajă de pâine, ascultând între timp planurile de seară ale celorlalți. Majoritatea fetelor rămâneau acasă în seara dinaintea seratei, dar câteva mai tinere se duceau la localul pentru negri deschis recent. Deși n-ar fi trebuit, cârciuma accepta credit. Încă un motiv să nu calce pe-acolo, se gândi Bessie. Își duse farfuria la bucătărie și urcă înapoi la etaj.

— Bessie!

— Bună seara, don'șoară Lucy! spuse Bessie.

Se întâmpla rar ca domnișoara Lucy să rămână atât de târziu vineri seara. Majoritatea administratorilor dispăreau la ora șase. După spusele fetelor din celelalte cămine, domnișoara Lucy își făcea colegii de rușine cu conștiințiozitatea ei. Bessie în mod sigur avusese de multe ori de câștigat de pe urma sfaturilor ei. Admira mereu la ea că hainele îi erau apretate și-i veneau ca turnate. Domnișoara Lucy își purta părul strâns într-un coc și rama metalică subțire a ochelarilor îi dădea un aer sever, dar ușurința cu care zâmbea trăda femeia din spatele lor.

— Cum îți mai merge? o întreabă domnișoara Lucy.

— Cred c-am să petrec o seară liniștită în dormitor, don'șoară, spuse Bessie.

— Nu „don'șoară“, Bessie. „Domnișoară“.

— Da, domnișoară.

— Cred că „voi petrece“, nu „am să petrec“.

— Mă străduiesc.

— Și chiar faci progrese! o bătu domnișoara Lucy pe braț cu prietenie. Luni dimineată aş vrea să stăm puțin de vorbă înainte să pleci la muncă.

— E de rău, domnișoară?

— Deloc, Bessie. Vorbim atunci. Înclină ușor din cap și se îndreptă spre biroul ei.

Înclinase din cap ca să salute o fată de culoare.

Bessie Carpenter era numele de pe documentele pe care Sam i le dăduse la gară. Luni mai târziu, Cora încă nu știa cum de supraviețuise călătoriei din Georgia. Întunecimea tunelului transformase în scurt timp vagonul de marfă într-un cavou. Singura lumină venea din cabina mecanicului, printre stinghiile peretelui din față al vagonului șubred. La un moment dat se clătinaseră atât de rău, încât Cora îl luase pe Caesar în brațe și, lipiți de fân, rămăseseră așa o bună bucată de vreme, strângându-se unul pe altul la zdruncinăturile mai puternice. Se simțise bine să-l țină lângă ea, să aștepte apăsarea caldă a pieptului care se ridica și cobora la fiecare respirație.

Apoi locomotiva încetinise. Caesar sărise în sus. Aproape nu le venea să creadă, cu toate că entuziasmul de fugari li se mai temperase. De fiecare dată când încheiau o etapă a călătoriei, începea următoarea, neașteptată. Șopronul cu lanțuri, gaura din pământ, vagonul acesta ponosit – ruta subterană se îndrepta întotdeauna în direcția bizarului. Cora îi spusese lui Caesar că, la vederea lanțurilor, se temuse că Fletcher se înțeleșese cu Terrance de la bun început și că fuseseră aduși într-o sală de tortură. Că planul lor, evadarea și sosirea acolo făcuseră parte dintr-o complicată piesă de teatru jucată pe viu.

Gara era asemănătoare cu locul de unde plecaseră. În locul unei bănci, aici erau o masă cu scaune. Pe perete atârnav două felinare, iar lângă scări se vedea un coșuleț.

Mecanicul le deschise ușa vagonului. Era un bărbat înalt, cu o semilună de păr alb în jurul creștetului, adus de spate exact ca un om care lucrase ani de zile la câmp. Își șterse sudoarea și funinginea de pe față și dădu să spună

ceva, când un acces furios de tuse îi cutremură tot corpul. Trase de câteva ori zdravăn din ploscă și-și recăpătă stăpânirea de sine.

Nu le dădu voie să-i mulțumească.

— Îmi fac datoria, atâta tot, spuse. Alimentez cazanul, am grijă să țin motorul în funcțiune și duc pasagerii unde trebuie. Se îndreptă spre cabina lui. Așteptați aici până vine cineva să vă ia! În câteva clipe, trenul dispăru, lăsând în urmă o dâră de abur și zgomot.

În coș erau merinde: pâine, o jumătate de pui, apă și o sticlă de bere. Celor doi călători le era atât de foame, că scuturară firimiturile din coș ca să le împartă. Cora luă chiar și o înghițitură de bere. Auzind pași pe scară, își făcură curaj să-l întâmpine pe noul reprezentant al rutei subterane.

Sam era un alb de douăzeci și cinci de ani care nu manifesta nici unul dintre ticurile excentrice ale colegilor săi. Vesel, cu un trup voinic și îndesat, purta pantaloni galbeni-maronii, cu bretele, și o cămașă roșie groasă care avusese mult de suferit la spălat. Mustăța i se încârliga la capete și-i tresărea de entuziasm. Le strânse mâinile și-i măsură neîncrezător din priviri.

— Ați reușit, spuse el. Ați ajuns pân-aici!

Le mai adusesse mâncare. Se așezară la masa șubredă, și Sam le descrie lumea de deasupra.

— Sunteți la mare depărtare de Georgia, spuse. Carolina de Sud e mult mai indulgentă față de emanciparea celor de culoare decât restul statelor din Sud. Aici o să fiți în siguranță până când vă aranjăm următoarea etapă a călătoriei. S-ar putea să dureze.

— Cât? întrebă Caesar.

— Greu de spus. Sunt mulți care trebuie mutați, câte o gară odată. Mesajele sunt greu de transmis. Calea ferată e mană cerească, dar e îngrozitor de gestionat. Îi privi cu evidentă plăcere cum devorau mâncarea. Cine știe? spuse el. Poate vă hotărâți să rămâneți aici. Cum vă spuneam, Carolina de Sud nu seamănă cu nimic din ce-ați văzut până acum.

Se duse sus și se întoarse cu niște schimburi și cu un butoiș de apă.

— Trebuie să vă spălați, zise el. V-o spun cu toată prietenia.

Se așeză pe scări ca să le ofere puțină intimitate. Caesar îi făcu semn Corei să se spele ea întâi și se duse să se așeze lângă Sam. Goliciunea ei n-

ar fi fost o noutate pentru el, dar ea îi aprecie gestul. Începu prin a se spăla pe față. Se simțea murdară, mirosea, și, când își stoarse rochia, din ea se scurse apă întunecată la culoare. Hainele noi nu erau din pânza grosolană de in pe care o purtau negrii, ci dintr-un bumbac atât de suplu, încât o făcu să se simtă curată pe tot corpul, ca și cum s-ar fi frecat mai întâi cu săpun. Rochia era simplă, albastru-deschis cu dungi simple, nimic asemănător cu ce purtase înainte. Bumbacul începea într-un fel și sfârșea cu totul altfel.

După ce se spală și Cesar, Sam le dădu documentele.

— Numele sunt greșite, spuse Caesar.

— Ați evadat, zise Sam. Țștia sunteți acum. Trebuie să țineți minte numele și povestea fiecărui.

Mai mult decât fugari, erau poate criminali. Cora nu se mai gândise la băiețandrul rănit de când intrase în subteran. Caesar miji ochii ca și când ar fi făcut aceleași socoteli în minte. Cora hotărî să-i povestească lui Sam despre incidentul din pădure.

Șeful de gară nu-i judecă în nici un fel și se arată sincer îndurerat de soarta lui Lovey. Le spuse că-i părea rău de prietena lor.

— De asta n-am auzit. Veștile de genul ășta nu ajung pe-aici ca prin alte părți. Băiatul se poate să-și fi revenit, din câte știm, dar asta nu schimbă situația voastră. Cu atât mai bine că aveți nume noi.

— Aici zice că suntem proprietatea guvernului Statelor Unite, observă Caesar.

— E o formalitate, spuse Sam.

O mulțime de familii albe – chiar și din New York, după cum titrau gazetele – își făceau bagajele și se îmbulzeau să profite de oportunitățile pe care le oferea Carolina de Sud. La fel făceau negrii liberi, bărbați și femei, într-un val de migrație cum nu se mai văzuse niciodată în America. O parte dintre ei erau fugari, deși nu s-ar fi putut spune câți anume, din motive lesne de înțeles. Majoritatea populației de culoare din stat fusese cumpărată de guvern. Salvată de la mezat în unele cazuri sau cumpărată odată cu moșiile scoase la vânzare. Agenții federali umblau pe la marile licitații. Cea mai mare parte fuseseră achiziționați de la albi care abandonau agricultura. Viața de la țară nu mai era de ei, deși pe plantații crescuseră și acestea erau moștenirea familiei. Începea o epocă nouă. Celor care se mutau în orașele

mari guvernul le oferea condiții și stimulente foarte generoase, ipoteci și înlesniri fiscale.

— Și sclavii? întrebă Cora. Nu înțelesese discuția despre bani, dar își dădea seama imediat când venea vorba de oameni vânduți pe post de bunuri.

— Primesc mâncare, slujbe și adăpost. Vin și pleacă după cum doresc, se căsătoresc cu cine vor, cresc copii care nu le vor fi luați niciodată. Au și slujbe bune, nu fac muncă de sclav. Dar o să vedeți curând.

Undeva într-o cutie, într-un dosar, exista un contract de vânzare, din câte înțelesese el, dar asta era tot. Nimic care să dea altora vreun drept asupra lor. Noile documente le falsificase o persoană de încredere din Clădirea Griffin.

— Sunteți gata? întrebă Sam.

Caesar și Cora se uitară unul la altul. Apoi, el întinse mâna cu un gest curtenitor.

— Domnișoară...

Ea nu-și putu reține un zâmbet, și, împreună, pășiră la lumina zilei.

Guvernul îi cumpărase pe Bessie Carpenter și pe Christian Markson de la un fermier falimentar din Carolina de Nord. Sam îi ajută să-și țină minte povestea în timp ce se îndreptau spre oraș. El locuia la două mile în afara lui, într-o căsuță construită de bunicul său. Părinții lui ținuseră arămăria de pe Strada Principală, dar Sam alesese alt drum după moartea lor. Vânduse afacerea unuia dintre numeroșii strămutați care veniseră în Carolina de Sud să înceapă o viață nouă și acum lucra într-un saloon, Drift. Proprietarul îi era prieten și atmosfera se potrivea cu firea lui. Căci lui Sam îi plăcea spectacolul animalului uman văzut de aproape, plus că, după ce alcoolul dezlega limbile, căpăta acces la toate dedesubturile orașului. Își făcea singur programul de lucru, ceea ce era un avantaj pentru a doua lui îndeletnicire. Gara era îngropată sub șopronul lui, cum fusese și în cazul lui Lumbly.

La periferia orașului, Sam le explică în amănunt cum să ajungă la Biroul de Plasament.

— Iar dacă vă pierdeți, luați-vă pur și simplu după asta – arată el spre uriașul zgârie-nori – și faceți dreapta când ajungeți pe Strada Principală.

Avea să ia legătura cu ei după ce căpăta mai multe informații.

Caesar și Cora o porniră pe drumul prăfos până în oraș, nevenindu-le să creadă. La un cot în față le apărură o trăsură și celor doi le veni s-o zbughească în pădure. Căruțașul era un băiat de culoare care-și ținea pălăria fercheș pe-o parte. Nonșalant, ca și cum n-ar fi fost nimic. Asemenea aere la vârsta lui! Când dispărură din vedere, râseră amândoi de cât erau de caraghioși. Cora se îndreptă de spate și-și înălță bărbia. Trebuiau să învețe să meargă ca niște oameni liberi.

În lunile care urmau, Cora își corectă postura. Scrisul și vorbirea mai aveau nevoie de îmbunătățiri. După ce vorbise cu domnișoara Lucy, își scoase din ladă abecedarul. În timp ce restul fetelor stăteau la bârfe și plecau pe rând la culcare, ea exersa caligrafia. Data viitoare când mai semna pentru cumpărăturile familiei Anderson, avea să scrie „Bessie“ cu litere îngrijite. Suflă în lumânare când simți că mâna îi amorțește de încordare.

Era cel mai moale pat în care se culcase vreodată. Dar, pe de altă parte, era singurul pat în care se culcase vreodată.

Domnișoara Handler crescuse probabil printre sfinți. Deși bătrânul nu stăpânea nici măcar rudimentele scrisului și vorbitului, profesoara rămânea întotdeauna politicoasă și indulgentă. Întreaga clasă – școala era plină sâmbăta dimineața – se foia în bănci în timp ce bătrânul se canonea la lecția de zi, împrôșcând cu salivă. Cele două fete din fața Corei schimbau priviri piezișe și chicoteau la auzul poticnelilor lui nesfârșite.

Cora împărtășea exasperarea colegilor. Graiul lui Howard era aproape imposibil de înțeles în mod normal. Bătrânul vorbea un hibrid între limba lui africană pierdută și dialectul sclavilor. Pe vremuri, îi spusese maică-sa, limba aceea amestecată fusese vocea plantației. Negrii fuseseră furați din sate de pe tot cuprinsul Africii și vorbeau o mulțime de limbi. În timp, cuvintele de peste ocean le fuseseră alungate din minte cu bătaia. Pentru a scăpa de complicații, ca să le șteargă identitatea, ca să înăbușe revoltele. Toate cuvintele, cu excepția celor păstrate în secret de cei care încă își aminteau cine fuseseră cândva.

— P’alea le țin ascunse ca pe aur, spusese Mabel.

Acum nu mai era ca pe timpul bunicii și mamei sale. Tentativele lui Howard de a pronunța „eu sunt“ le lua timp prețios din lecție, care era oricum prea scurtă, după o săptămână de lucru. Cora venea aici ca să învețe.

O pală de vânt făcu obloanele să scârțâie din balamale. Domnișoara Handler puse creta jos.

— În Carolina de Nord, spuse ea, ceea ce facem noi este o ilegalitate. Eu aș primi o sută de dolari amendă, iar voi, câte treizeci și nouă de lovituri de bici. Stăpânii voștri ar opta probabil pentru o pedeapsă mai severă. Ochii ei întâlneau privirea Corei. Profesoara era cu numai câțiva ani mai în vârstă ca ea, dar o făcea să se simtă ca un țânc ignorant. E greu să pornești de la zero. Acum câteva săptămâni, unii dintre voi erau unde e Howard acum. E nevoie de timp. Și de răbdare.

Le dădu drumul. Dojenită, Cora își strânse repede lucrurile, sperând să fie prima care ieșea pe ușă. Howard își șterse lacrimile cu mâneca.

Școala se afla la sud de șirul căminelor de fete. Tot aici se țineau întâlniri care aveau nevoie de o ambianță ceva mai serioasă decât atmosfera din

sălile comune, observase Cora, de pildă întrunirile la care se discutau chestiuni de igienă și de îngrijire feminină. Ferestrele dădeau spre spațiul verde, parcul unde se strângea populația de culoare. Una dintre trupele din căminele de băieți avea să cânte în ziua aceea în foișor, la serată.

Meritau reproșurile domnișoarei Handler. În Carolina de Sud domnea o altă atitudine față de emanciparea negrilor, după cum le spusese Sam pe peronul gării. Cora o savurase pe îndelete în mai multe feluri de-a lungul lunilor din urmă, dar educația asigurată populației de culoare era printre cele mai consistente. Connelly scosese cândva ochii unui sclav numai pentru că se uitase la niște cuvinte scrise. Pierduse mâna de lucru a lui Jacob, deși, dacă acesta ar fi fost talentat, vâtaful l-ar fi supus unei pedepse mai puțin drastice. Câștigase în schimb frica necondiționată a oricărui sclav care și-ar fi dorit vreodată să-i învețe alfabetul.

„Nu-i nevoie de ochi ca să cureți porumbul“, le spusese Connelly. Sau ca să te înfometezi până mori, așa cum făcuse Jacob.

Cora se sili să nu se mai gândească la plantație. Nu mai trăia acolo.

Îi căzu o pagină din abecedar și fugi prin iarbă s-o prindă. Cartea i se dezmembra de cât o frunzăriseră, și ea, și deținătorii de dinainte. Cora văzuse copii mici, mai mici decât Maisie, folosind același abecedar pentru lecțiile lor. Exemplare noi, cu cotoare întregi. Cele de la școala pentru negri erau soioase, și ea trebuia să-și înghesuie scrisul pe deasupra și printre mângălelile altora, dar nimeni n-ar fi biciuit-o doar pentru că aruncase o privire unei cărți.

Maică-sa ar fi fost mândră de ea. Așa cum mama lui Lovey fusese probabil mândră că fiica ei evadase, preț de o zi și jumătate. Cora puse la loc pagina desprinsă și încercă să-și mute din nou gândul de la plantație. În ultima vreme îi reușea ceva mai bine. Minteă avea însă voința ei proprie, perversă. Gândurile nedorite i se strecurau înapoi prin crăpături, din adânc, din lateral, din locuri pe care ea le sigilase.

Despre mama ei, de pildă. După două săptămâni și ceva de când locuia la cămin, Cora bătuse la ușa biroului unde lucra domnișoara Lucy. Dacă guvernul înregistra toate persoanele de culoare sosite în stat, poate că, printre numele alea se afla și al maică-sii. Viața lui Mabel după evadare era

un mister. Poate fusese și ea unul dintre negrii liberi care veniseră în Carolina de Sud în căutarea unei șanse noi.

Domnișoara Lucy lucra într-o odaie puțin mai departe pe coridor față de camera comună. Cora nu avea încredere în ea, și totuși iat-o aici. Domnișoara Lucy o primi. Biroul era înghesuit, plin de fișete printre care administratoarea trebuia să se strecoare ca să ajungă la masa ei de lucru, dar ilustrațiile de pe pereți – scene din viața la țară – îi dădeau un aer plăcut. Înăuntru nu încăpea încă un scaun. Vizitatorii stăteau în picioare, și asta făcea întrevederile scurte.

Domnișoara Lucy o privi pe Cora pe deasupra ochelarilor.

— Cum se numește?

— Mabel Randall.

— Numele tău e Carpenter, spuse domnișoara Lucy.

— E numele lu' taică-miu. Maică-mea era Randall.

— „Tatălui meu“, spuse domnișoara Lucy. „Mama mea“.

Se aplecă în dreptul unui dulap și își trecu degetele peste hârtiile albăstrui, privind din când în când spre Cora. Domnișoara Lucy pomenise că locuia cu un grup de administratori într-o pensiune de lângă scuar. Cora încercă să-și imagineze ce făcea femeia asta când nu se ocupa de cămin, cum își petrecea duminicile. Avea oare un tânăr domn care o ducea pe undeva? Ce-și găsea de făcut o femeie albă singură în Carolina de Sud? Cora prinsese puțin curaj, dar se ținea oricum aproape de cămin când nu lucra pentru Andersoni. Cum nu ieșise de mult din tunel, așa părea cel mai prudent.

Domnișoara Lucy se mută la un alt dulap și trase mai multe sertare, dar fără rezultat.

— Aici sunt înregistrați numai cei care se află în căminele noastre, spuse ea. Dar avem cămine în tot statul.

Își notă numele mamei și promise să verifice în arhiva centrală din Clădirea Griffin. Îi aminti pentru a doua oară Corei despre lecțiile de scris și citit, care erau opționale, dar recomandabile, în spiritul misiunii lor civilizatoare, mai ales pentru cei care manifestau anumite aptitudini. Apoi reveni la ce avea de făcut.

Fusese un moft. După ce Mabel fugise, Cora se gândise la ea cât mai puțin. Acum, ajunsă în Carolina de Sud, își dăduse seama că și-o alungase din minte nu de tristețe, ci de furie. O ura. Odată ce gustase din fructul libertății, nu înțelegea cum de maică-sa o putuse abandona în iadul acela. Pe ea, un copil. Prezența ei ar fi făcut evadarea mai dificilă, dar Cora nu era pe-atunci chiar atât de mică. Dacă putea să culeagă deja bumbac, ar fi putut și să fugă. Căci, dacă n-ar fi apărut Caesar, ea ar fi murit până la urmă, după suferințe greu de descris. În tren, în tunelul acela fără capăt, îl întrebase în sfârșit de ce o luase cu el.

— Pentru că știam că ești în stare, venise răspunsul.

Ah, cât o ura! Noptile fără număr petrecute în mansarda mizerabilă, foindu-se, lovind cu picioarele în femeile de lângă ea, născocind moduri de a scăpa de pe plantație. Să se strecoare într-o căruță încărcată cu bumbac și să sară din ea pe drumul spre New Orleans. Să-l cumpere pe unul dintre supraveghetori cu farmecele ei. Să-și ia toporișca și să fugă prin mlaștină, așa cum făcuse nenorocita de maică-sa. Toate nopțile acelea fără somn. În lumina dimineții se convingea singură că toate urzelile ei fuseseră un vis. Nu, acelea nu fuseseră gândurile ei, nici pe departe. Pentru că a trăi mai departe cu mintea la așa ceva și fără să faci nimic însemna să mori.

Cora nu știa unde ajunsese maică-sa. Mabel nu-și irosise libertatea strângând bani ca să-și cumpere fata din sclavie, asta era sigur. Randall n-ar fi acceptat așa ceva, dar oricum. Domnișoara Lucy nu-i găsi numele în arhive. Dacă l-ar fi găsit, Cora s-ar fi dus drept la ea și i-ar fi dat un pumn care s-o lase lată.

— Bessie, te simți bine?

Era Abigail din căminul 6, care venea din când în când la cină. Se purta frumos cu fetele care lucrau pe strada Montgomery. Cora rămăsese în picioare în mijlocul peluzei, privind într-un punct fix. Îi spuse lui Abigail că n-are nimic și se întoarce la cămin să-și vadă de treburile zilnice. Da, trebuia să-și păzească mai bine gândurile.

Dacă uneori Cora uita să poarte mască, se dovedea în schimb pricepută să joace permanent rolul lui Bessie Carpenter, venită din Carolina de Nord. Se pregătise pentru întrebarea domnișoarei Lucy despre numele maică-sii și pentru cazul în care conversația devia înspre alte subiecte. În prima zi,

interviul din Biroul de Plasament se încheiase după câteva întrebări succinte. Nou-veniții lucraseră fie în conace, fie la câmp. În ambele cazuri, majoritatea slujbelor disponibile erau de servitori domestici. Familiile erau rugate să aibă înțelegere față de cei lipsiți de experiență.

Consultul medical o speriasă, dar nu din cauza întrebărilor care-i fuseseră puse. Instrumentele lucioase de oțel din cabinetul doctorului arătau ca acelea pe care Terrance Randall le-ar fi putut comanda la fierar în scopuri sinistre.

Cabinetul medical se afla la etajul al zecelea al Clădirii Griffin. Cora supraviețui șocului primei călătorii cu liftul și intră pe un coridor mărginit de scaune, toate ocupate de femei și bărbați de culoare care așteptau să fie examinați. După ce o soră medicală într-o uniformă orbitor de albă îi bifă numele pe o listă, Cora se așază alături de celelalte femei. Discuțiile temătoare erau de înțeles; pentru majoritatea, era prima vizită la doctor. Pe plantația Randall, medicul era chemat numai după ce remediile sclavilor, rădăcinile și alifiile rămăseseră fără efect și un lucrător valoros trăgea să moară. În majoritatea cazurilor, medicul nu mai putea, în stadiul acela, decât să se plângă de drumurile noroioase și să-și primească plata.

Cora își auzi numele strigat. Prin fereastra cabinetului se vedeau toată arhitectura orașului și câmpurile verzi din jur pe o distanță de multe mile. Cum de putuseră oamenii să construiască așa ceva, o treaptă către cer! Cora ar fi fost în stare să stea acolo toată ziua și să privească peisajul, dar consultul o întrerupse din reverie. Doctorul Campbell era genul eficient, un domn corpulent care se agita prin încăpere fâlfâindu-și coada halatului alb ca pe o mantie. O chestionă despre starea generală de sănătate în timp ce tânăra lui asistentă înregistra totul pe o foaie de hârtie albastră. Din ce trib făcuseră parte strămoșii ei și ce știa Cora despre constituția lor fizică? Suferise vreodată de ceva? Cum îi funcționau inima, plămânii? Cora își dădu seama că durerile de cap care o chinaseră după loviturile lui Terrance dispăruseră de când sosise în Carolina de Sud.

Testul de inteligență nu dură mult și constă dintr-un joc cu niște forme de lemn și dintr-o serie de întrebări pe bază de imagini. Cora se dezbracă pentru examenul fizic. Doctorul Campbell îi cercetă mâinile. Se mai catifelaseră, dar erau încă mâini de lucrător la câmp. Degetele lui pipăiră

cicatricile rămase după bici. Încercă să ghicească numărul loviturilor și greși cu numai două. Îi inspectă apoi părțile private cu instrumentele lui. Pe Cora o duru, se rușină, și atitudinea rece a medicului nu-i ușură disconfortul. Răspunse la întrebările lui despre viol. Doctorul Campbell se întoarse către asistentă, care notă speculațiile lui despre capacitatea ei de a avea copii.

Pe o tavă la îndemână se afla o colecție de instrumente metalice impresionante. Medicul îl luă pe unul dintre cele mai înspăimântătoare, cu un ac subțire prins de un cilindru de sticlă.

— O să vă iau puțin sânge, spuse el.

— Pentru ce?

— Sângele ne dă foarte multe informații, îi explică doctorul. Despre boli. Cum se răspândesc. Cele mai noi cercetări se fac în domeniul analizelor de sânge.

Sora apucă brațul Corei, și doctorul Campbell îi înfipse acul. Așa se explicau urletele pe care le auzise din hol. Cora nu făcu excepție. Apoi consultul luă sfârșit. Pe coridor nu rămăseseră decât bărbații. Toate scaunele erau ocupate.

Fusese ultima ei vizită la etajul zece al clădirii. După ce se deschidea noul spital, îi spuse doamna Anderson într-o zi, cabinetele medicilor de stat aveau să se mute acolo. Etajul era deja complet închiriat, adăugă domnul Anderson. Doctorul doamnei Anderson își avea sediul pe Strada Principală, deasupra magazinului de ochelari. Părea un bărbat priceput. În cele câteva luni de când Cora lucra pentru familia lor, zilele proaste ale mamei se împutănaseră simțitor. Crizele de furie, după-amiezele petrecute încuiată în camera ei, cu draperiile trase, purtarea severă cu copiii apăreau tot mai rar. Faptul că petrecea mai mult timp în afara casei și pastilele prescrise făcuseră minuni.

Când Cora termină spălatul rufelor de fiecare sâmbătă și luă cina, se făcuse aproape ora seratei. Își puse rochia albastră nouă. Cea mai frumoasă de la galeriile comerciale pentru populația de culoare. Intra cât mai rar să cumpere de acolo, din cauza adaosului uriaș. De când făcea cumpărăturile pentru doamna Anderson, Cora era îngrozită să vadă că mărfurile din magazinele pentru cei ca ea costau de două sau trei ori mai mult decât în

cele pentru albi. Cât despre rochie, o costase salariul ei pe o săptămână, și Cora fusese nevoită s-o ia pe datorie. În cea mai mare parte, cheltuia cu mare grijă. Banii erau un lucru nou și imprevizibil, care se comporta după capul lui. Unele fete erau datoare cu salariul pe luni întregi și recurgeau acum pentru orice la credit. Cora înțelegea motivul: după ce administrația orașului reținea banii pentru mâncare, cazare și diverse alte cheltuieli precum întreținerea căminelor și cărțile de școală, din salarii nu mai rămânea mare lucru. Cel mai bine să te bazezi pe credit cât mai rar. Rochia fusese o excepție, încerca ea să se convingă.

Fetele din dormitor erau surescitate din cauza seratei. Cora se simțea la fel. Termină să se dichisească. Poate Caesar ajunsese deja în parc.

El aștepta pe una dintre băncile de unde se vedeau chioșcul și muzicanții. Știa că ea n-are de gând să danseze. Din cealaltă parte a parcului, Caesar părea mai bătrân decât fusese în Georgia. Ea îi recunoscuse hainele de seară din raioanele galeriei comerciale, dar el le purta cu mai multă demnitate decât alți bărbați de vârsta lui veniți de pe plantații. Munca la fabrică i se potrivea. Ca și celelalte aspecte ale noii lor situații, firește. În săptămâna de când se văzuseră ultima oară, își lăsase mustață.

Apoi Cora văzu florile. Lăudă buchetul și-i mulțumi. El o complimentă pentru rochie. Încercase s-o sărute la o lună după ce ieșiseră din tunel. Ea se purtase ca și cum nici nu s-ar fi întâmplat, și el nu mai încercă. Într-o zi aveau să discute despre asta. Atunci, poate că-l va săruta, cine știe.

— Îi cunosc, spuse Caesar și arătă spre muzicanții care-și ocupau locurile. Cred că s-ar putea să fie mai buni ca George și Wesley.

Cu trecerea timpului, Cora și Caesar începuseră să vorbească puțin mai relaxat despre Randall în public. Mare parte din ceea ce spuneau se putea aplica oricărui fost sclav care ar fi tras cu urechea. O plantație era o plantație; puteai crede că nenorocirile tale sunt deosebite de ale altora, dar adevărata grozăvie era universalitatea lor. În orice caz, muzica avea să acopere curând discuția despre rută. Cora spera că muzicanții n-aveau să-i considere nepoliticoși pentru că nu le dădeau atenție. Puțin probabil. Faptul că puteau cânta ca oameni liberi, nu ca sclavi, era încă o noutate prețuită. Să atace melodia fără povara de a ști că ofereau coloniei de sclavi una dintre puținele ei consolări. Să-și practice arta liber, cu bucurie.

Administratorii căminelor organizau petrecerile acestea ca să încurajeze relații sănătoase între bărbații și femeile de culoare și să repare din daunele provocate de sclavie personalității lor. După judecata lor, muzica și dansul, mâncarea și punciul, toate desfășurate în spațiul verde al parcului, la lumina tremurătoare a felinarelor, erau înviorătoare pentru sufletele acestea chinuite. Pentru Caesar și Cora era una dintre puținele ocazii de a se ține la curent cu ce făcea celălalt.

Caesar lucra la fabrica de mașini din afara orașului, și orarul lui schimbător arareori coincidea cu al ei. Lui îi plăcea munca. În fiecare săptămână, fabrica asambla un alt tip de mașină, determinat de volumul comenzilor primite. Bărbații se rânduiau în fața transportorului și fiecare trebuia să fixeze piesa atribuită lui pe forma care venea pe bandă. La începutul benzii nu era nimic, numai un morman de piese în așteptare, dar, după ce și ultimul om își termina treaba, sub ochii lor apărea rezultatul final, întreg. Era o satisfacție neașteptată, spunea Caesar, să vezi produsul finit, în contrast cu truda lipsită de roade materiale de pe plantația Randall.

Munca era monotonă, dar nu istovitoare; schimbarea constantă a produselor contracara rutina. Pauzele lungi de odihnă erau inteligent distribuite pe parcursul schimbului, după ideile unui teoretician deseori citat de maiștri și de șefii mai mari. Colegii de muncă erau oameni de treabă. Comportamentul unora încă purta amprenta plantației – erau speriați să repare orice neglijență și se purtau de parcă ar fi fost încă apăsați de povara resurselor minime – dar acești bărbați făceau progrese de la o săptămână la alta, încurajați de perspectivele oferite de noua lor viață.

Foștii fugari făcură schimb de noutăți. Lui Maisie îi căzuse un dinte. Săptămâna asta, fabrica făcea motoare de locomotivă. Caesar se întreba dacă vreunul din ele avea să fie folosit într-o zi pe ruta subterană. Prețurile din centrul comercial crescuseră din nou, observă el. Asta nu era o noutate pentru Cora.

— Ce face Sam? întrebă ea.

Lui Caesar îi era mai la îndemână să se întâlnească cu șeful de gară.

— Cum îl știi, vesel fără motiv. Un bădăran de la cârciumă i-a învinețit un ochi. E mândru de asta. Zice că mereu și-a dorit să aibă un ochi vânăt.

— Și cealaltă?

Caesar își încrucișă mâinile pe pulpe.

— Vine un tren peste câteva zile. Dacă vrem să-l luăm. Rosti cuvintele din urmă de parcă ar fi știut reacția ei.

— Poate pe următorul.

— Da, poate pe următorul.

De la sosirea lor trecuseră trei trenuri. Prima dată discutaseră ore întregi dacă era mai bine să plece imediat din Sudul întunecat sau să rămână să vadă ce mai avea să le ofere Carolina de Sud. Până la vremea aceea luaseră deja în greutate, își primiseră salariul și începuseră să uite rana zilnică a vieții pe plantație. Dar dezbaterea fusese intensă, Cora insistase să ia trenul, iar Caesar pledase pentru potențialul local. Sam nu le fusese de ajutor; era atașat de locurile lui natale și un partizan al politicii rasiale din Carolina de Sud. Nu știa ce rezultate avea să producă experimentul și provenea dintr-o veche familie de agitatori care nu credeau în promisiunile guvernului, dar avea speranțe. Cei doi rămăseseră. Poate următorul.

Următorul tren venise și trecuse mai departe după o discuție mai scurtă. Cora tocmai mâncase o masă excelentă la cantină. Caesar își cumpărase o cămașă nouă. Gândul de a face iarăși foamea pe drum nu era prea plăcut, și nici perspectiva de a abandona ceea ce cumpăraseră din munca lor. Al treilea tren venise și plecase, și acum același lucru avea să se întâmple și cu al patrulea.

— Poate ar trebui să rămânem de tot, propuse Cora.

Caesar nu zise nimic. Era o seară minunată. După cum spusese, muzicanții erau foarte talentați și cântau melodiile care-i încântaseră pe toți la seratele anterioare. Scripcarul venea de pe o plantație oarecare, băiatul de la banjo, dintr-un alt stat. În fiecare zi, muzicanții din cămine își împărtășeau unii altora melodiile din regiunile lor, și ceilalți le reproduceau în cerc. Adierea de vânt îi răcori când se întrerupseră ca să se odihnească și să flirteze. Apoi începură din nou, râzând și bătând din palme.

— Poate ar trebui să rămânem, repetă Caesar. Hotărâseră, deci.

Serata se încheie la miezul nopții. Muzicanții întinseră o pălărie, dar până sâmbătă seara, majoritatea spectatorilor erau înglodați deja în datorii, așa că pălăria rămase goală. Cora îi ură noapte bună lui Caesar și porni spre cămin, când se trezi martoră la un incident.

Femeia traversă parcul în fugă pe lângă școală. Avea douăzeci și ceva de ani, trupul subțire și părul ridicat în vârful capului. Bluza îi era deschisă până la buric, dezvelindu-i pieptul. Pentru o fracțiune de secundă, Cora se văzu din nou pe plantație, asistând fără voie la o nouă atrocitate.

Doi bărbați o apucară și, cât putură de blând, încercară să-i potolească mișcările haotice. Se strânseră privitori. O fată fugi să-i aducă pe administratori din clădirea școlii. Cora își făcu loc printre ceilalți. Femeia bolborosea incoerent și apoi spuse deodată:

— Copilașii mei, îmi iau copilașii!

Spectatorii oftară la auzul refrenului familiar. Îl auziseră de nenumărate ori în viața de altădată – bocetul mamei care-și plângea odraslele chinuite. Corei îi veniră în gând vorbele lui Caesar despre muncitorii de la fabrică bântuiți de amintirile plantației – o aduceau cu ei aici, în ciuda depărtării. Trăia înăuntrul lor. Trăia încă înăuntrul tuturor, gata să-i tortureze și să-i batjocorească oricând se ivera ocazia.

Femeia se mai liniști și o duseră înapoi într-un cămin chiar de la capătul șirului. În ciuda ușurării pe care o resimțise după decizia de a rămâne, Cora avu o noapte lungă. Gândul i se întorcea întruna la țipetele femeii și la stafiile pe care le simțea parte din ea însăși.

— O să pot să-mi iau la revedere? De la familia Anderson și de la copii? Întrebă Cora.

Domnișoara Lucy era sigură că asta se putea aranja. Familia se atașase de ea, îi spuse.

— Nu mi-am făcut treaba bine?

Cora credea că se adaptase cu succes la ritmurile mai delicate ale muncii domestice. Își trecu degetul mare peste pernițele din palmă. Erau mătăsoase acum.

— Te-ai descurcat excelent, Bessie, spuse domnișoara Lucy. De asta ne-am și gândit la tine când a apărut această nouă ocazie. A fost ideea mea, și domnișoara Handler m-a sprijinit. Muzeul are nevoie de un fel anume de fată, continuă ea, și nu sunt multe locatari în cămine care să se fi adaptat atât de bine ca tine. Ar trebui să fii mândră.

Cora se liniștise, dar zăbovea încă în ușă.

— Mai e și altceva, Bessie? Întrebă domnișoara Lucy, potrivindu-și hârtiile.

La două zile după incidentul de la serată, Cora nu-și revenise încă. Întrebă de femeia care țipase.

Domnișoara Lucy dădu din cap cu compasiune.

— Te referi la Gertrude, zise ea. Știu că v-a tulburat. Fata e bine. O mai țin câteva zile în pat până își revine complet. Domnișoara Lucy îi spuse că aduseseră o soră medicală care avea grijă de ea. De asta am rezervat căminul acela pentru rezidente cu tulburări nervoase. N-are rost să le amestecăm cu restul. În căminul 40 pot să primească îngrijirile de care au nevoie.

— N-am știut că 40 e special, zise Cora. Un fel de Hob.

— Poftim? Întrebă domnișoara Lucy, dar Cora nu intră în amănunte. Nimeni nu rămâne acolo decât pe o perioadă limitată, adăugă femeia albă. Suntem optimiști.

Cora nu știa ce înseamnă „optimist“. În seara aceea, le întrebă pe celelalte fete dacă termenul le era cunoscut. Nici una nu-l mai auzise până atunci. Cora hotărî că înseamnă „norocos“.

Drumul până la muzeu coincidea cu traseul ei până la tribunal, unde trebuia să cotească la dreapta spre casa familiei Anderson. Gândul că-i părăsea o umplu de tristețe. Avusese prea puțin de-a face cu tatăl, căci el pleca devreme de acasă, iar fereastra de la biroul lui din Clădirea Griffin era printre cele care rămâneau aprinse până târziu. Bumbacul făcuse și din el un sclav. Dar, ca angajatoare, doamna Anderson dăduse dovadă de răbdare cu ea, mai ales după recomandările medicului, iar copiii erau tare drăguți. Maisie avea zece ani. Până la vârsta asta, pe plantația Randall, toată bucuria se risipea. Copiii erau veseli și apoi, dintr-odată, de la o zi la alta, scânteia din ei se stinge; făceau brusc cunoștință cu realitatea servituții. Maisie era răsfățată, fără îndoială, dar, pentru africani, existau lucruri mai rele decât răsfățul. Fetița aceasta o făcuse pe Cora să se întrebe cum aveau să fie, într-o zi, propriii ei copii.

Văzuse Muzeul Minunilor Naturii de multe ori în plimbările sale, dar nu știuse niciodată la ce folosea clădirea scundă și îndesată, din piatră de calcar, care ocupa tot spațiul dintre două străzi. Scările lungi și plate erau străjuite de statui de lei care păreau să soarbă cu lăcomie din ochi fântâna arteziană somptuoasă. Când se apropie suficient de mult de ea, plescăitul apei înăbuși zgomotele străzii, înălțând-o în atmosfera elevată a muzeului.

Înăuntru, a fost condusă printr-o ușă pe care accesul publicului era interzis, și apoi printr-un labirint de coridoare. Zări, prin uși întredeschise, priveliști curioase. Un bărbat cosea cu ac și ață un viezure mort. Altul ținea niște pietre galbene în lumină. Într-o sală plină cu mese lungi de lemn și cu tot felul de aparate, văzu primele microscopie din viața ei, ghemuite pe tăblii ca niște broaște negre. Apoi i-a fost prezentată domnului Fields, curatorul secțiunii de Istorie Vie.

— O să te descurci perfect, spuse el, cercetând-o cu privirea așa cum bărbații din încăperile pe lângă care trecuse își examinau proiectele de lucru.

Vorbea întotdeauna rapid și energic, fără urmă de accent sudic. Cora avea să descopere mai târziu că venise aici de la un muzeu din Boston, ca să-i ajute pe angajați să-și modernizeze practicile profesionale.

— Văd că mănânci mai bine de când ai venit, spuse el. Era de așteptat; oricum, vei face treabă bună.

— Să încep curățenia de aici, domnule? Pe drum, Cora hotărâse că, în noua ei slujbă, avea să evite cât mai mult accentul de plantație.

— Curățenia? A, nu. Știi doar cu ce ne ocupăm... Domnul Fields se întrerupse. Ai mai fost pe-aici?

Îi povesti despre activitatea muzeelor. Aici, tema principală era istoria Americii – fiind o țară tânără, publicul avea multe goluri în educație. Flora și fauna continentului nord-american, mineralele și alte comori ale lumii de sub picioarele lor. Unii oameni nu ieșeau niciodată din comitatul unde se născuseră, spuse el. Asemenea unei căi ferate, muzeul le permitea să vadă și restul țării, dincolo de experiența lor limitată de viață, din Florida până în Maine și până la frontiera de vest. Și să vadă oamenii care trăiau în ea.

— Oameni ca tine, spuse domnul Fields.

Cora lucra în trei săli. În acea primă zi, vitrinele mari de sticlă care le separau de public fuseseră acoperite de draperii cenușii. În diminețile următoare, draperiile dispărură și mulțimea sosi.

Prima sală se intitula „Scene din Africa neagră“. În mijlocul expoziției trona o colibă cu pereții din pari de lemn legați laolaltă sub un acoperiș înclinat de paie. Cora se retrăgea în întunecimea ei când simțea nevoia să se odinească de privirile vizitatorilor. Afară erau un foc pentru gătit mâncarea, din cioburi de sticlă roșie, o băncuță cioplită grosolan și diverse unelte, tigve și cochilii. Din tavan atârnav pe sfori trei păsări mari negre. Imaginea voia să fie a unui stol rotindu-se peste băștinașii care-și vedeau de treburile lor. Când le agățaseră, păsările îi amintiră Corei de ulii care ciuguleau din carnea trupurilor moarte de pe plantație.

Pereții albaștri odihnitori din sala numită „Viața pe o corabie de sclavi“ evocau cerul Atlanticului. Aici, Cora se plimba pe o porțiune de punte, în jurul catargului, printre tot felul de butoiașe și frânghii încolăcite. Costumul ei african de mai devreme era o rochie colorată legată peste piept; de data asta, costumația de marinar – bluză, pantaloni și ghete de piele – o făcea să semene cu un borfaș. Ajuns la bord, se presupunea, băiatul negru dădea o mână de ajutor în tot felul de situații, cam ca un mus. Cora își vâra părul sub pălăria roșie. Statuia unui matelot se rezema de copastie, iscodind prin ocean. Ochii, gura și pielea fuseseră pictate pe capul de ceară în nuanțe nefirești.

„O zi obișnuită pe plantație“ îi permitea să stea jos la roata de tors și să-și odihnească picioarele. Scaunul era trainic precum butucul ei de arțar. Găini umplute cu rumeguș ciuguleau ceva din podea; din când în când, Cora le arunca niște semințe imaginare. Avea ea multe bănuieli despre acuratețea scenelor din Africa și de pe vas, dar în privința reprezentării de aici era o autoritate. Își exprimă opinia critică, și domnul Fields recunoscuse, într-adevăr, că roțile de tors nu erau de obicei folosite afară, lângă barăcile sclavilor, dar, replică el, deși cuvântul lor de ordine era autenticitatea, dimensiunile sălii îi sileau la anumite concesii. N-avea cum să includă un câmp întreg de bumbac în spatele unei vitrine și nici nu dispunea de un buget pentru zece figuranți care să-l populeze. Poate cândva, în viitor.

Cora nu avea nimic de reproșat hainelor din scena plantației, fabricate din pânză grosolană, autentică, de in, așa cum purtau negrii. Murea de rușine de două ori pe zi, când se dezbrăca și se schimba în ele.

Domnul Fields avea buget pentru trei figuranți, sau „modele“, cum le spunea el. Recrutate tot din școala domnișoarei Handler, Isis și Betty erau cam de aceeași vârstă și constituție ca și Cora. Costumațiile erau comune. În pauze, cele trei fete discutau avantajele și dezavantajele noii slujbe. După o zi-două de acomodare, domnul Fields le lăsă în pace. Lui Betty îi plăcea că bostonianul nu se enerva niciodată, spre deosebire de membrii familiei unde lucrase înainte, care fuseseră în general drăguți, dar acolo se putea întâmpla oricând să apară vreo neînțelegere sau vreo stare de proastă dispoziție care nu era în nici un fel din vina ei. Isis era mulțumită că nu trebuia să vorbească. Provenea de la o fermă mică unde fusese deseori lăsată în voia ei, mai puțin în nopțile când stăpânul avea nevoie de companie și o silea să bea din cupa viciului. Corei îi lipseau magazinele pentru albi și rafturile lor încărcate de mărfuri, dar îi rămăseseră plimbările pe drumul spre casă și jocul în care ghicea ce apăruse nou în vitrine.

Pe de altă parte, efortul de a-i ignora pe vizitatorii muzeului era uriaș. Copiii băteau în vitrină și arătau spre fete cu gesturi lipsite de respect, făcându-le să tresară în timp ce se prefăceau că se chinuie cu nodurile marinărești. Adulții comentau uneori în gura mare la adresa pantomimei lor, și, chiar dacă fetele nu înțelegeau ce spuneau, își dădeau seama că erau sugestii grosolane. Modelele lucrau prin rotație, schimbând rolul la fiecare

oră, ca să atenueze monotonia gesturilor repetate: frecatul punții, cioplitul uneltelor de vânătoare, pipăitul ignamelor de lemn. Dacă domnul Fields le cerea ceva în mod constant, acel lucru era să nu stea prea mult jos, fără a insista însă. De pe taburetele unde stăteau ca să încolăcească frânghia de cânepă, fetele îl tachinau pe Căpitanu' John, cum îl porecliseră pe manechinul de lângă copastie.

Expoziția a fost inaugurată în aceeași zi cu spitalul, ca parte a unor serbări care trâmbițau realizările recente ale orașului. Noul primar fusese ales pentru vederile lui progresiste și voia să fie sigur că locuitorii aveau să-i asocieze numele cu inițiativele de propășire ale predecesorului său, care fuseseră implementate pe vremea când el era încă avocat în Clădirea Griffin. Cora nu participă la festivități, deși în seara aceea văzu splendidele focuri de artificii de la fereastra căminului, iar spitalul ajunsese să-l vadă de aproape când sosi vremea consultului medical. Pe măsură ce rezidenții de culoare se adaptau la viața din Carolina de Sud, doctorii le monitorizau starea de sănătate cu tot atâta devotament ca și administratorii care le măsurau progresul emoțional. Cândva, îi spuse domnișoara Lucy Corei într-o după-amiază în timp ce se plimbau prin parc, toate cifrele și înregistrările acestea aveau să reprezinte o contribuție remarcabilă la înțelegerea modului de viață al populației de culoare.

Din față, spitalul era un complex elegant, răsfirat, de clădiri cu un singur nivel, care părea să fie cam tot atât de lat cât era Clădirea Griffin de înaltă. Avea un aer auster, lipsit de ornamente, cum Cora nu mai văzuse vreodată, de parcă își proclama eficiența prin însăși arhitectura sa. Intrarea pentru persoanele de culoare era după colț, dar, în afară de asta, arăta identic cu cea pentru albi, încă din proiect, nu ajustată ulterior, așa cum se întâmpla adeseori în alte părți.

Aripa rezervată pacienților de culoare gema de lume în dimineața când Cora își spuse numele în fața recepționerei. Un grup de bărbați – pe unii îi recunoscuse de la serate și din după-amiezele în parc – umplea sala alăturată, așteptând să le fie administrat tratamentul pentru sânge. Cora nu mai auzise de boli de sânge înainte să sosească în Carolina de Sud, dar acestea păreau să afecteze un mare număr de bărbați din cămine și făceau obiectul unor intense preocupări din partea medicilor din oraș. Aveau, s-ar fi zis, propria

lor secțiune în spital, căci, după ce erau strigați, pacienții dispăreau pe un coridor lung.

Cora a fost consultată de data asta de un alt medic, pe nume Stevens, mai plăcut decât doctorul Campbell. Era din Nord și avea niște cârlionți întunecați care-i dădeau un aer aproape feminin, efect temperat de o barbă atent îngrijită. Doctorul Stevens părea tânăr pentru meseria lui. Cora luă această precocitate drept un semn de talent profesional. Pe măsură ce era examinată, avu senzația că e purtată pe o bandă transportoare, asemenea unuia dintre motoarele lui Caesar, mânuită cu grijă și conștiinciozitate.

Examenul fizic nu a fost atât de amănunțit ca prima dată. Doctorul inspectă însemnările pe hârtie albastră ale colegului său anterior și le adăugă pe ale sale. În răstimp îi puse întrebări despre viața în cămin.

— Pare a fi ce trebuie, conchise el și declară slujba ei la muzeu „un serviciu public interesant“.

După ce Cora se îmbracă, doctorul Stevens își trase alături un taburet de lemn și, cu o voce relaxată, îi spuse:

— Ați întreținut relații intime. V-ați gândit vreodată la o metodă de contracepție? Și zâmbi.

Carolina de Sud implementa un amplu program de sănătate publică, îi explică el, prin care populația urma să fie informată despre o nouă procedură chirurgicală: ovarele unei femei puteau fi tăiate pentru a împiedica dezvoltarea fătului. Era o metodă simplă, cu rezultate permanente și lipsită de riscuri. Noul spital fusese utilat în mod special pentru asta, și doctorul Stevens însuși studiase cu cel care aplicase pentru prima dată procedura, perfecționată pe pacienții unui azil din Boston. De fapt, fusese angajat aici, în parte, pentru a-i ajuta pe chirurgii locali să efectueze operația și să ofere această posibilitate populației de culoare.

— Și dacă nu vreau?

— Alegerea vă aparține, desigur, spuse doctorul. Începând din această săptămână, procedura este obligatorie pentru anumite rezidente ale statului: femeile de culoare care au născut deja mai mult de doi copii, din rațiuni de control al populației; imbecilele și alte handicapate mintal, din motive evidente; infractoarele recidiviste. Dar astea nu ți se aplică ție, Bessie.

Acelea sunt femeile care au avut deja de îndurat destule poveri. Pentru tine, asta e doar o ocazie de a-ți controla singură destinul.

Cora nu era prima pacientă recalcitrantă. Doctorul Stevens lăsa chestiunea deoparte fără să-și abandoneze atitudinea prietenoasă. Administratoarea căminului putea să-i dea mai multe informații despre program, îi spuse el Corei, și era oricând deschisă la discuții.

Ea străbătu coridorul spitalului cu pași iuți, însetată de aer curat. Se obișnuise prea mult să scape nevătămată din întâlnirile cu reprezentanții autorităților albe. Întrebările puse foarte deschis, și apoi clarificările medicului o descumpăniseră. Cum puteai să compari ceea ce se întâmplase în noaptea din afumătoare cu ceea ce se petrecea între un bărbat și o femeie care se iubeau? Discursul doctorului Stevens pusese semnul de egalitate între ele, și ea simțea cum i se întoarce stomacul pe dos. Apoi mai era și ideea *obligativității*, care suna de parcă femeile – femeile din Hob, doar cu alte fețe – n-aveau nici un cuvânt de spus. De parcă erau niște bunuri cu care medicii puteau face ce voiau. Doamna Anderson suferise de stări de depresie. Asta însemna că n-ar trebui să mai aibă copii? Oare medicul ei îi sugerase același lucru? Nu.

În timp ce întorcea gândurile acestea pe toate părțile, Cora se trezi în fața reședinței Anderson. Pașii o aduseseră aici în timp ce mintea îi zbura în altă parte. Poate că, în fundul sufletului, se gândise la copii. Maisie era probabil la școală, dar pe Raymond ar fi putut să-l găsească acasă. Fusese prea ocupată în ultimele două săptămâni ca să-și ia rămas-bun cum ar fi trebuit.

Fata care-i deschise ușa o privi bănuitoare, chiar și după ce-i explică cine era.

— Credeam că o cheamă Bessie, spuse ea. Era mărunță și slabă, dar se ținea de ușă de parcă ar fi fost gata s-o împingă cu toată greutatea împotriva oricărui intrus. Dumneavoastră ați spus că vă numiți Cora.

Cora blestemă în gând grijile pe care și le făcuse din cauza doctorului. Povesti că stăpânul ei o botezase Bessie, dar că, în colonie, toată lumea îi spunea Cora fiindcă semăna foarte tare cu mama ei.

— Doamna Anderson nu e acasă, spuse fata. Iar copiii sunt la joacă acum, cu prietenii lor. Mai bine reveniți când e și ea. Și închise ușa.

Cora o luă pentru prima dată pe o scurtătură spre casă. I-ar fi prins bine să discute cu Caesar, dar el era la fabrică. Se întinse și zăcu în patul ei până la cină. Din ziua aceea, alese un traseu până la slujbă care nu mai trecea prin apropierea casei Anderson.

Două săptămâni mai târziu, domnul Fields hotărî să le facă modelelor sale un tur de-adevăratelea al muzeului. Timpul petrecut în spatele vitrinei șlefuiuse calitățile actricești ale lui Isis și Betty. Cele două simulară foarte bine că erau interesate de perorațiile domnului Fields despre secțiunea transversală a dovleacului și despre inelele anuale ale venerabililor stejari albi, despre geodele despicate cu cristalele lor violete ca niște dinți de sticlă, despre gândăceii și furnicile pe care oamenii de știință le conservaseră cu o substanță specială. Fetele chicotiră la vederea rânjetului încremenit al glotonului împăiat, a șoimului cu coadă roșie suspendat în picaj și a siluetei greoaie a ursului negru care se repezea spre vitrină. Prădători surprinși chiar în momentul când se năpusteau asupra victimelor.

Cora se uită la fețele de ceară ale albilor. Modelele domnului Fields erau singurele expodate vii. Albii erau făcuți din ghips, sârmă și vopsea. Într-o vitrină, doi pelerini în pantaloni și veste groase de lână arătau spre stânca din Plymouth¹² în timp ce tovarășii lor de călătorie priveau de pe corăbiile din pictura murală. Ajunși în siguranță pe țărm, după aventura căutării unui nou început. Într-o altă vitrină, muzeografii asamblaseră o scenă din port, unde coloniști albi îmbrăcați ca niște indieni mohawk azvârleau, cu o voioșie exagerată, lăzi cu ceai peste bordul unei corăbii. Oamenii purtau felurite lanțuri în timpul vieții, dar revolta nu era greu de interpretat, chiar și atunci când rebelii purtau veșminte care să le anuleze vina.

¹². Stâncă pe care se spune că au pășit primii coloniști americani de pe corabia *Mayflower*.

Modelele se plimbară prin fața exponatelor ca niște adevărați vizitatori. Doi exploratori cu figuri hotărâte pozau pe o creastă de munte, privind în zare culmile dinspre apus, tărâmul misterios din fața lor, plin de primejdii și descoperiri. Cine știe ce-aveau să întâlnească acolo? Erau stăpâni pe viața lor și se avântau neînfricați în viitor.

În ultima vitrină, o piele-roșie primea o bucată de pergament de la trei albi cu siluete nobile, ale căror brațe deschise sugerau o atitudine de

negociere.

— Ce-i asta? întrebă Isis.

— E un teepee adevărat, răspunse domnul Fields. Vrem să spunem în fiecare scenă câte o poveste, să punem în lumină modul de viață american. Toată lumea cunoaște adevărul faptelor istorice, dar, când îl vezi în fața ochilor...

— Acolo dorm? întrebă Isis.

El îi explică. După asta, fetele se întoarseră la vitrinele lor.

— Ce părere ai, Căpitane Jon? își întrebă Cora camaradul de corabie. Acesta e adevărul faptelor istorice?

În ultima vreme luase obiceiul să converseze cu manechinul ca să însuflețească scena pentru public. Vopseaua de pe obrajii căpitanului începuse să se cojească, lăsând la vedere ceara cenușie.

Coiotii împăiați de pe postamentele lor nu mințeau, presupunea Cora. Mușuroaiele de furnici și pietrele își spuneau adevărul prin ele însele. Dar scenele istorice cu oameni albi conțineau la fel de multe inexactități și contradicții ca acelea în care își juca ea rolurile. Nu existaseră băieți negri care să frece puntea și să fie răsplătiți cu o mângâiere pe cap de către răpitorii lor albi. Un tânăr african atât de harnic, ale cărui cizme arătoase de piele le purta, ar fi fost în realitate ținut în lanțuri în cală, unde și-ar fi frecat trupul în propria scârână. Sclavii lucrau câteodată la roata de tors, adevărat, dar de cele mai multe ori n-aveau nici o legătură cu ea. Nici un sclav nu se prăbușise vreodată mort peste roată și nu fusese măcelărit pentru că încurcase firele. Dar nimeni nu voia să vorbească despre adevărata rânduială a lumii. Și nimeni nu voia să audă vorbindu-se despre ea. Cu siguranță nu monștrii albi aflați în clipa aceea de cealaltă parte a vitrinei, care-și lipeau boturile slinoase de geam, rânjind și huiduind. Adevărul era o expoziție schimbătoare într-o vitrină de magazin, manipulată când nu erai atent, ademenitoare și imposibil de atins vreodată.

Albii veniseră în acest ținut pentru un nou început și pentru a scăpa de tirania stăpânilor, exact așa cum negrii liberi fugiseră de ai lor. Dar idealurile pe care le promovau pentru ei înșiși le erau negate altora. Pe plantația Randall Cora îl auzise de multe ori pe Michael recitând *Declarația de Independență*, când vocea lui plutea prin colonie ca o fantomă furioasă.

Nu înțelesese vorbele, cel puțin pe majoritatea, dar „creați egali“ nu-i scăpase. Albii care o concepuseră nu le înțelegeau nici ei, dacă „toți oamenii“ nu însemna cu adevărat „toți“. Dacă ei răpeau ceea ce aparținea altora, indiferent că era un lucru pe care puteai pune mâna, precum țărâna, sau ceva intangibil, ca libertatea. Pământul pe care ea îl arase și-l lucraseră aparținuse indienilor. Cora știa că albii se mândreau cu eficiența masacrelor comise, când omorâseră femei și copii și le înăbușiseră viitorul din fașă.

Trupuri furate care lucrau un pământ furat. Era o mașinărie care nu se oprea, al cărei motor nesățios se hrănea cu sânge. Prin operațiile pe care le recomanda doctorul Stevens, se gândea Cora, albii începuseră să fure de adevăratele viitorul altora. Îi despicau și-l smulgeau de acolo, picurând de sânge. Pentru că asta faci, de fapt, când împiedici niște oameni să mai aibă copii – le furi viitorul. Îi chinuiești cât de mult se poate în viața asta pe Pământ, apoi le iei speranța că, într-o zi, seminția lor ar putea duce o viață mai bună.

— Nu-i așa, Căpitane John? întrebă Cora.

Uneori, dacă întorcea capul repede, i se părea că momâia îi face cu ochiul.

După câteva zile observă că luminile din căminul 40 erau stinse toate, deși abia se înserase. Le întrebă pe celelalte fete.

— Au fost mutate la spital, zise una din ele. Ca să se vindece.

În noaptea de dinaintea plecării lui Ridgeway din Carolina de Sud, Cora zăbovi o vreme pe acoperișul Clădirii Griffin, încercând să vadă locul de unde venise. Mai avea o oră până la întâlnirea cu Caesar și Sam, dar prefera să aștepte decât să se foiască întruna în pat și să asculte ciripitul celorlalte fete. Sâmbăta trecută, după școală, unul dintre bărbații care lucrau în Griffin, un fost culegător de tutun pe nume Martin, îi spusese că ușa acoperișului era descuriată. Se putea ajunge acolo ușor. Dacă se temea cumva să n-o ia la întrebări vreun alb care lucra la etajul al doisprezecelea, putea să urce pe scări de la penultimul la ultimul etaj.

Era a doua vizită la apus. Înălțimea îi dădu amețeli. Îi venea să sară în sus și să prindă norii cenușii care i se învolburau deasupra capului. Domnișoara Handler le predase lecția despre marile piramide din Egipt și despre minunile pe care sclavii le construiseră cu mâinile și sudoarea lor. Oare piramidele erau la fel de înalte ca Griffin, oare faraonii se așezau tot așa pe vârful lor și-și măsurau din ochi regatul, ca să vadă cât de mică devenea lumea când luai suficientă distanță? Dedesubt, pe Strada Principală, muncitorii ridicau clădiri cu două sau trei etaje, ce se înălțau semețe peste vechea linie de stabilimente cu unul singur. Cora trecea în fiecare zi pe lângă șantiere. Nimic comparabil cu Griffin deocamdată, dar, într-o zi, clădirea aceasta avea să aibă frați și surori, uriași călcând peste ținut cu pași enormi. Ori de câte ori își lăsa visurile să gonească pe bulevardele speranței, gândul acesta o tulbura – ideea că orașul își împlinea propriul destin.

Pe latura de est a clădirii începeau locuințele albilor și noile lor construcții – piața lărgită a orașului, spitalul și muzeul. Cora își mută privirea spre vest, unde se aflau căminele pentru negri. Văzute de la înălțime, cutiile roșii înaintau spre pădurile încă nedefrișate în șiruri impresionante. Oare aici avea să locuiască într-o zi? Într-o căsuță pe o stradă încă netrasată? Să-și pună copiii – fata și băiatul – la culcare în dormitorul de la etaj. Încercă să deslușească fața bărbatului, să invoce numele copiilor. Imaginația o refuză. Miji ochii spre sud, către moșia Randall. Ce se aștepta oare să vadă? Noaptea învăluia Sudul în întuneric.

Iar Nordul? Poate avea să meargă într-o zi acolo, în excursie.

Vântul de seară o făcu să se înfioare, și coborî în stradă. Acum putea să meargă până la Sam fără să trebuiască să se ascundă.

Caesar nu știuse de ce voia să-i vadă șeful de gară. Sam îi făcuse semn în timp ce trecea pe lângă cârciumă și-i spusese: „Diseară“. Cora nu mai fusese la gară de când venise, dar ziua când ajunsese aici îi era atât de vie în minte, încât nu găsi deloc greu drumul. Zgomotele animalelor din pădure, crengile care trosneau și cântau îi amintiră de evadarea lor și apoi de Lovey, cea dispărută în noapte.

Iuți pasul când lumina de la geamurile lui Sam fulgeră printre copaci. Sam o strânse în brațe cu entuziasmul lui obișnuit. Cămașa îi era umedă și duhnea a alcool. Cora fusese prea emoționată data trecută ca să observe neorânduiala din casă – farfuriile soioase, rumegușul, grămezile de haine. Ca să intre în bucătărie trebui să pășească peste o cutie de unelte răsturnată și peste cuiele răsfirate ca un joc de marocco. Înainte să plece, avea să-l sfătuiască să ia legătura cu Biroul de Plasament ca să-i trimită o fată.

Caesar sosise deja și sorbea dintr-o sticlă cu bere neagră la masa din bucătărie. Adusese pentru Sam unul dintre castroanele făcute de el și-și trecea degetele peste fundul lui ca și cum ar fi cercetat o fisură imperceptibilă. Cora aproape uitase că lui Caesar îi plăcea să lucreze în lemn. Nu-l văzuse prea des în ultimul timp. Observă cu plăcere că își mai cumpărase ceva elegant de la galeria comercială pentru cei de culoare, un costum într-o nuanță închisă, care îi venea bine. Cineva îl învățase să-și facă nod la cravată sau poate era o rămășiță de pe vremea când trăise în Virginia, când crezuse că văduva avea să-l elibereze și se îngrijise de felul cum arăta.

— Vine vreun tren? întrebă Cora.

— În câteva zile, zise Sam.

Cei doi se foiră ușor pe scaune.

— Știi că nu vrei să-l luați, spuse Sam. Nu-i problemă.

— Ne-am hotărât să rămânem, zise Caesar.

— Am vrut să fim siguri înainte să-ți spunem, adăugă Cora.

Sam pufăi și se lăsă pe spate în scaunul lui scârțâitor.

— Mi-a părut bine să văd că lăsați trenurile să treacă și vă descurcați aici, spuse el. Dar, după ce-am să vă spun ce am de spus, poate vă mai gândiți.

Le oferi niște plăcintă – era un client fidel al patiseriei Ideal de pe Strada Principală – și-și dezvălui intențiile.

— Am vrut să vă avertizez să stați departe de Red's, zise el.

— Te temi de competiție? glumi Caesar.

Problema nu se punea așa. Cârciuna unde lucra Sam nu primea clienți de culoare. Red's era singurul local care-i revendica pe rezidenții mai petrecăreți ai căminelor. Nu-i deranja să ofere de băut pe datorie.

— E vorba de ceva sinistru, zise Sam. Nici nu prea știu ce să înțeleg, ca să fiu sincer.

Era o poveste ciudată. Caleb, proprietarul de la Drift, era cunoscut pentru firea lui morocănoasă; Sam avea o reputație de barman amator de conversații. „Când lucrezi într-un loc ajungi să-i cunoști cu adevărat dedesubturile“, îi plăcea lui Sam să spună. Unul dintre mușteriii lui era un medic pe nume Bertram, recent angajat la spital. Nu socializa cu ceilalți yankei și prefera atmosfera și compania picantă de la Drift. Avea gâtleejul însetat de whisky. „Ca să-și înece păcatele“, spunea Sam.

Într-o noapte obișnuită, Bertram stătea cu gândurile lui cam până la al treilea rând, când alcoolul îi dezlega limba și omul trăncănea însuflețit despre viforele din Massachusetts, despre ritualurile umilitoare de la facultatea de medicină sau despre inteligența relativă a oposumului de Virginia. Cu o seară înainte, discursul lui abordase tema companiei feminine, zise Sam. Medicul era client frecvent al stabilimentului domnișoarei Trumball, pe care-l prefera lui Lanchester House, unde fetele aveau o dispoziție sumbră, de parcă ar fi fost aduse din Maine sau din cine știe ce altă provincie iubitoare de cețuri.

— Sam, te rog, zise Cora.

— Îmi pare rău, Cora. Renunță să mai dea detalii.

Doctorul Bertram enumerase câteva dintre virtuțile casei ținute de domnișoara Trumball, apoi adăugase:

— Orice-ar fi, frate, ține-te departe de Red's Café, dacă te atrag negresele tinere.

Câțiva dintre pacienții lui bărbați frecventau localul și se încurcaseră cu fetele care veneau acolo. Pacienții lui credeau că sunt tratați pentru boli de sânge, însă tonicele pe care le administra spitalul erau numai apă cu zahăr.

În realitate, negrii participau la un studiu asupra stadiilor latent și terțiar ale sifilisului¹³.

13. Situația descrisă aici pare să fie inspirată de un experiment real desfășurat între 1932 și 1972 de Serviciul de Sănătate Publică al Statelor Unite (așa-numitul Experiment Tuskegee), în care câteva sute de bărbați de culoare din statul Alabama, bolnavi de sifilis, au primit, fără să știe, tratamente false pentru că medicii erau interesați să observe evoluția bolii.

— Și ei cred că voi îi vindecați? îl întrebase Sam pe doctor.

Avusese grijă să folosească un ton egal, deși la față se înroșise.

— Sunt cercetări importante, proclamase Bertram. Descoperim cum se răspândește o boală, traseul infecției și putem să prescriem un tratament în cunoștință de cauză.

Red's era singurul local pentru negri din tot orașul; patronul avea reducere la chirie ca să stea cu ochii pe clienți. Programul de cercetare a sifilisului era unul dintre numeroasele studii și experimente în derulare în aripa pentru cei de culoare a spitalului. Știa oare Sam că tribul ibo de pe continentul african era predispus la boli de nervi? La suicid și stări de depresie? Doctorul relatează povestea a patruzeci de sclavi, legați unul de altul cu lanțuri pe o corabie, care preferaseră să sară peste bord decât să trăiască în robie. Ce fel de minte trebuie să fie aceea care să conceapă și să pună în aplicare un asemenea gest fantastic? Cum ar fi să ajustăm tiparele de reproducere ale negrilor și să-i eliminăm pe cei înclinați spre depresie? Să îndreptăm și alte predispoziții, precum sexualitatea agresivă și tendința spre violență? Ne-am putea astfel proteja soțiile și fiicele de pornirile lor animalice – temerea principală a bărbaților albi din Sud, după câte înțeleșese doctorul Bertram.

Medicul se aplecase spre el. Sam citise ziarul de azi?

Sam clătinase din cap și-i umpluse din nou paharul.

Oricum, barmanul trebuie să fi văzut titlurile de-o șchioapă de-a lungul anilor, insistase medicul, care exprimau îngrijorări exact pe această temă. America importase și crescuse atât de mulți africani, încât în multe state albie erau în minoritate. Numai din acest motiv, și emanciparea era imposibilă. Folosind sterilizarea strategică – mai întâi a femeilor, dar, cu timpul, a ambelor sexe –, puteam să-i eliberăm din sclavie fără teama că ne vor măcelări în somn. Conducătorii revoltelor din Jamaica se trăgeau din

strămoși congolezi și beninezi, neamuri îndărătnice și viclene. Cum ar fi să temperăm cu grijă, în timp, aceste linii de descendență? Datele colectate de-a lungul anilor și deceniilor despre pelerinii de culoare și despre urmașii lor, spusese medicul, aveau să se dovedească una dintre cele mai îndrăznețe întreprinderi științifice din istorie. Sterilizarea controlată, cercetările legate de bolile molipsitoare, elaborarea unor noi tehnici chirurgicale testate pe indivizii de care societatea nu avea nevoie – era oare de mirare că cei mai talentați medici din țară se adunau în Carolina de Sud?

În clipa aceea, un grup de zurbagii intrase pe trei cărări în local și-l înghesuisse pe Bertram la un capăt al barului. Sam trebuise să se ocupe de ei. Doctorul băuse o vreme în tăcere, apoi o ștersese.

— Voi doi nu sunteți genul care să meargă la Red's, zise Sam, dar am vrut să vă spun oricum.

— Red's, repetă Cora. Aici nu e vorba doar de local, Sam. Trebuie să le spunem că sunt mințiți. Oamenii ăia sunt bolnavi.

Caesar o aprobă.

— Și vă închipuiți c-o să vă creadă pe voi, și nu pe doctorii albi? Întrebă Sam. Ce dovezi aveți? Iar dacă vrei să fii despăgubit, n-ai cui să te adresezi – programul e plătit de autoritățile orașenești. Și mai sunt toate celelalte orașe unde pelerinii de culoare au fost băgați în același sistem. N-avem noi singurul spital nou.

Analizără lucrurile la masa din bucătărie. Era oare posibil ca nu numai medicii, ci și toți cei care se ocupau de populația de culoare să fie implicați în acest complot incredibil? Să-i îndrume pe negri pe o cale sau alta, să-i cumpere de pe plantații și de la mezat ca să poată pune la cale acest experiment? Atâtea minți care lucrau la unison, atâtea mâini care înregistrau date și cifre pe foi de hârtie albastră! După discuția pe care Cora o avusese cu doctorul Stevens, domnișoara Lucy o oprise într-o dimineață, în drum spre muzeu. Se mai gândise Cora la programul de control al fertilității pe care i-l propusese spitalul? Poate era dispusă să discute și cu alte fete despre el, în cuvinte pe înțelesul lor. Ar fi fost un gest foarte apreciat, îi spusese femeia albă. În oraș apăreau tot felul de slujbe noi, oportunități deschise celor care-și dovediseră meritele.

Cora se gândi la noaptea când ea și Caesar hotărâseră să rămână, la femeia care dăduse buzna în parc țipând, la sfârșitul seratei. „Mi-au luat copilașii!“ Nu jelea o nedreptate veche, de pe plantație, ci o fărădelege săvârșită aici, în Carolina de Sud. Doctorii erau cei care-i furau copiii, nu foștii ei stăpâni.

— Pe mine m-au întrebat din ce parte a Africii se trag părinții mei, spuse Caesar. De unde era să știu? Doctorul mi-a zis că am nas de beninez.

— Puțină lingușeală nu strică înainte de jugănit, spuse Sam.

— Trebuie s-o avertizez pe Meg, zise Caesar. Are niște prietene care-și petrec serile la Red's. Știu că se văd cu câțiva bărbați de acolo.

— Cine e Meg? zise Cora.

— O prietenă pe care mi-am făcut-o în ultima vreme.

— V-am văzut pe Strada Principală mai deunăzi, spuse Sam. Iese în evidență.

— Era frumos afară, zise Caesar. Sorbi din bere, cu ochii ațintiți asupra sticlei negre, evitând privirea Corei.

Nu hotărâra mai nimic despre cum ar fi trebuit să acționeze, căci nu puteau decide cui ar fi fost mai bine să se adreseze și care avea să fie reacția celorlalți rezidenți ai căminelor. Poate ar fi preferat să nici nu știe, spuse Caesar. Ce erau aceste zvonuri în comparație cu viața de care abia scăpaseră? Ce fel de socoteli aveau să-și facă vecinii lor punând în balanță, pe un taler, toate promisiunile noii lor situații și, pe altul, speculațiile acestea și realitatea propriului trecut? Potrivit legii, majoritatea erau încă bunuri, numele lor zăceau pe hârtii ținute în fișetele guvernului Statelor Unite. Pentru moment nu le rămânea decât să avertizeze.

Cora și Caesar ajunseseră aproape în oraș, când el spuse:

— Meg lucrează la o familie de pe Strada Washington. Într-una din vilele alea, știi tu.

— Mă bucur că ai prieteni, zise Cora.

— Ești sigură?

— Oare n-am făcut bine că ne-am hotărât să rămânem? întrebă Cora.

— Poate aici ar fi trebuit să coborâm, spuse el. Poate nu. Ce-ar fi zis Lovey?

Cora nu avu răspuns. Nu vorbiră mai mult.

Cora dormi prost. În cele optzeci de paturi, femeile sforăiau și se foiau în așternut. Se duseseră la culcare crezându-se eliberate de controlul și poruncile albilor care le spuneau ce să facă și cum să fie. Crezând că-și organizează singure viața. De fapt, erau în continuare ținute în țarc și domesticite. Nu mai erau simple mărfuri ca înainte, ci vite: ameliorate, sterilizate. Întărcuite în cămine care semănau cu niște cotețe sau niște cuști pentru iepuri.

Dimineață, Cora se duse la slujba care-i fusese atribuită, împreună cu celelalte fete. Chiar când se pregăteau să se îmbrace în hainele de lucru, Isis o întrebă dacă nu puteau face schimb de săli. Nu se simțea prea bine și voia să se odihnească la roata de tors.

— Aș vrea doar să stau puțin jos.

După șase săptămâni petrecute la muzeu, Cora descoperise o ordine care i se potrivea. Dacă începea cu „O zi obișnuită pe plantație“, putea să-și încheie cele două intervale când juca acest rol undeva după masa de prânz. Ura expoziția absurdă despre viața sclavilor și prefera să termine cât mai repede cu ea. Trecerea de la „plantație“ la „corabia cu sclavi“, și apoi la „Africa neagră“ avea o logică menită s-o aline. Era ca și cum s-ar fi întors în timp, o Americă derulată înapoi. Faptul că-și sfârșea ziua în „Africa neagră“ o împresura întotdeauna de un flux de liniște, și scena aceasta simplă de teatru devenea mai mult decât un teatru; un adevărat liman. Dar îndeplini rugămintea lui Isis. Avea să încheie ziua ca sclavă.

În lan fusese permanent sub ochiul nemilos al vătafului sau al supraveghetorului. „Îndoaie spinarea!“ „Termină rândul mai repede!“ La Andersoni, atunci când Maisie era la școală sau cu tovarășele ei de joacă, iar Raymond dormea, Cora își vedea de treabă neperturbată și nesupravegheată. Era un mic triumf prețios în mijlocul fiecărei zile. Munca ei recentă în expoziții o trimisese înapoi pe câmpurile Georgiei, iar ochii holbați și gurile căscate proteste ale vizitatorilor o transformau din nou, fără voia ei, într-o marfă numai bună de prezentat.

Într-o zi hotărî să se răzbune pe o femeie roșcată care se încruntase la vederea îndatoririlor pe care Cora le avea de îndeplinit pe „corabie“. Poate soțul ei era vreun lup de mare cu pofte nesățioase, și ea detesta faptul că expoziția îi trezea asemenea amintiri; Cora nu știa de unde îi vine dușmănia

și nici nu-i păsa. Femeia o iritase. O privi țință, neclintit și cu îndârjire, până când femeia cedă, luând-o practic la fugă spre secțiunea agricolă.

De atunci, Cora alegea câte un vizitator pe oră să-l deoache. Vreun tânăr funcționar care se furișase de la biroul lui din Clădirea Griffin, om al afacerilor; o mamă agasată de familie, care strângea în jurul ei o ceată neascultătoare de copii; unul dintre tinerii ciufuți cărora le plăcea să bată în geam și să sperie modelele. Când unul, când altul. Cora alegea verigile slabe din public, pe cei care cedau sub privirea ei. Veriga slabă... îi plăcea cum sună. Să cauți imperfecțiunea în fiarele care te țin încătușat. Luată individual, o verigă nu însemna prea mult. Dar, laolaltă cu celelalte, alcătuia lanțul solid ce subjugă milioane de oameni în ciuda slăbiciunii sale. Cei pe care-i alegea, tineri și bătrâni, din cartierele bogate ale orașului sau de pe străzile mai sărăcăcioase, n-o persecutau ei înșiși, individual. Comunitatea lor însă o ținea încătușată. Dacă ar fi continuat, sfărâmând micile verigi slabe oriunde le găsea, poate, cu timpul, din ele s-ar constitui ceva.

Ajunse să se priceapă la deochi. Înălța capul de la roata de tors sau de la focul din cioburi de sticlă de lângă colibă, ținând pe cineva cu privirea ca pe o găză sau un fluture din expoziția de insecte. Celălalt claca întotdeauna, cel privit, nu se aștepta la acest atac bizar, împleticindu-se înapoi, ori plecând privirea, ori silindu-și însoțitorii să-l ia de acolo. Era o lecție foarte bună, se gândea Cora, să înveți că sclavul, africanul din preajma ta, te privește și el pe tine.

În ziua când Isis se simțise rău, în cel de al doilea răstimp petrecut pe corabie, Cora se uită pe geam și o văzu pe Maisie, cu codița ei de cal, într-una din rochiile pe care ea însăși obișnuia să le spele și să le agațe pe frânghie. Venise cu școala. Cora îi recunoscuse pe băieții și fetele care-o însoțeau, deși copiii nu-și dădură seama că era fosta menajeră a familiei Anderson. Maisie nu știu mai întâi de unde s-o ia. Apoi Cora o fixă cu deochiul ei, și fetița își aminti. Învățătoarea le povestea despre semnificația exponatelor, ceilalți copii arătau cu degetul și rânjeau la zâmbetul grotesc al Căpitanului John, dar chipul lui Maisie se schimonosi de frică. Din afară, nimeni n-ar fi putut spune ce se petrecu între ele, exact ca atunci când Cora și Blake se înfruntaseră în ziua toporiștii. „Am să te frâng și pe tine, Maisie“, își spusese Cora, și așa se și întâmplă, fetița se grăbi să dispară. Cora

nu știa de ce făcuse asta și se simți rușinată până când se schimbă de haine și se întoarse la cămin.

În seara aceea se duse la domnișoara Lucy. Se gândise toată ziua la povestea relatată de Sam, ridicând-o în lumină ca pe o bulă hidoasă și înclinând-o pe toate părțile. Administratoarea o ajutase de multe ori. Acum sugestiile și povețele ei păreau niște manevre – la fel cum un fermier își păcălește măgarul să se miște încotro vrea el, de fapt.

Când Cora vârî capul pe ușa cabinetului, domnișoara aduna un teanc de hârtii albastre. Era oare și numele ei acolo? Și ce mai scria în dreptul lui? Nu, se corectă Cora: numele lui Bessie, nu al ei.

— N-am decât o clipă la dispoziție, spuse administratoarea.

— Am văzut că în căminul 40 sunt iarăși locatari, spuse Cora. Dar nu cei care au stat acolo mai demult. Aceia sunt încă în spital la tratament?

Domnișoara Lucy se uită în hârtiile ei și căpătă un aer rigid.

— Aceia au fost mutați într-un alt oraș, spuse ea. Avem nevoie de spațiu pentru nou-veniți, așa că femeii precum Gertrude, care au nevoie de ajutor, sunt trimise acolo unde se poate ocupa cineva mai serios de ele.

— Și nu se mai întorc?

— Nu, nu se-ntorc. Domnișoara Lucy își măsură vizitatoarea. Te neliniștește, știi. Ești o fată deșteaptă, Bessie. Încă sper că ai să te hotărăști să devii un model pentru celelalte fete, chiar dacă operația nu ți se pare necesară deocamdată. Ai putea să faci cu adevărat cinste rasei tale dacă ți-ai pune mintea.

— Eu pot să hotărăsc pentru mine, zise Cora. Ele de ce nu pot? Pe plantație, stăpânul hotăra totul pentru noi. Credeam că aici nu mai există așa ceva.

Domnișoara Lucy se simți revoltată de comparație.

— Dacă nu vezi diferența dintre niște oameni buni și integri și niște deranjați mintal, de-o teapă cu infractorii și imbecilii, atunci nu ești omul care credeam că ești.

„Nu, nu sunt omul care credeai că sunt.“

Le întrerupse o altă administratoare, o femeie mai în vârstă pe nume Roberta, care colabora deseori cu Biroul de Plasament. Ea o trimisese pe Cora la Andersoni cu mai multe luni în urmă.

— Lucy? Te așteaptă.

Domnișoara Lucy scoase un mormăit.

— Le am pe toate aici, îi spuse ea colegei sale. Dar și înregistrările din Griffin sunt la fel. Legea sclavilor evadați spune că trebuie să-i predăm pe fugari și să nu împiedicăm prinderea lor, nu să ne întrerupem din tot ce facem doar pentru că un vânător de sclavi crede că a dat de urma prăzii. Noi nu dăm adăpost unor criminali. Se ridică ținând teancul de hârtii la piept. Bessie, reluăm mâine. Te rog, gândește-te la ce am discutat!

Cora se retrase către scările de lângă dormitoare. Se așeză pe a treia treaptă. Puteau să caute pe oricine. Căminele erau pline de fugari care se refugiaseră aici, fie că scăpaseră nu demult din lanțuri, fie că trăiseră ani de zile altundeva. Puteau deci să caute pe oricine.

Dar căutau niște criminali.

Cora se duse mai întâi la căminul lui Caesar. Îi știa programul, dar, în spaima ei, nu-și mai amintea în ce schimb lucrează. Nu văzu nici un bărbat alb în apropiere, genul primitiv, cum își închipuia că trebuie să fie vânătorii de sclavi. Traversă parcul în fugă. Omul mai în vârstă de la intrare rânji la ea – întotdeauna faptul că o fată venea în căminul bărbaților avea o tentă licențioasă – și o informă că prietenul ei era încă la fabrică.

— Vrei să-l așteptăm împreună? o întrebă.

Se întuneca deja. Cora se întrebă dacă s-o ia sau nu pe Strada Principală. În arhivele orașului, numele ei era Bessie. Desenele de pe foile volante pe care le tipărise Terrance după fuga lor erau făcute grosier, dar suficient de asemănătoare pentru ca orice vânător dibaci să se uite de două ori la ea. N-avea cum să-și găsească liniștea până nu discuta cu Caesar și Sam. O luă pe Strada Ulmilor, paralelă cu Principala, până ajunse la intersecția cu strada pe care se afla Drift. De fiecare dată când cotea se aștepta să dea peste vreo poteră călare, cu torțe, muschete și zâmbete răutăcioase pe față. Drift era plin de cheflii de seară, unii pe care-i știa, alții necunoscuți. Trebui să treacă de două ori prin fața localului înainte ca șeful de gară s-o vadă și să-i facă semn să vină la intrarea din spate.

Bărbații din saloon râdeau. Cora se furișă în lumina aruncată pe alee de lămpile dinăuntru. Ușa toaletei era deschisă: nimeni. Sam stătea în umbră, cu piciorul pe o ladă de scânduri, și-și lega șireturile de la ghețe.

— Încercam să gădesc un mijloc să vă trimit vorbă, spuse el. Pe vânătorul de sclavi îl cheamă Ridgeway. Acum stă de vorbă cu polițaiul-șef despre tine și Caesar. Are doi oameni aici, i-am servit cu whisky.

Îi dădu un afiș. Era una dintre foile volante despre care Fletcher le povestise în căsuța lui, cu o singură modificare. Acum că știa ea însăși să citească, cuvântul „crimă“ îi sări în ochi și-i strânse inima.

Dinăuntrul barului se auzi larmă, și Cora se retrase în umbra mai deasă. Sam nu putea să plece vreme de încă o oră. Avea să strângă cât mai multe informații, spuse, și să încerce să-l intercepteze pe Caesar la fabrică. Cel mai bine era ca ea să se ducă acasă la Sam și să aștepte acolo.

Cora fugi cum nu mai fugise de multă vreme, ținând marginea drumului și năpustindu-se în pădure la auzul oricărui trecător. Intră în căsuța lui Sam pe ușa din spate și aprinse o lumânare în bucătărie. După ce măsură o vreme încăperea cu pasul, neputând să stea jos, făcu singurul lucru care o liniștea. Când Sam se întoarse, ea îi spălase toate vasele.

— E de rău, spuse șeful de gară. Unul dintre vânători a intrat în bar chiar după ce am vorbit cu tine. Avea la gât un șirag de urechi, ca o piele-roșie; o brută. Le-a spus celorlalți că se știe unde ești. Au plecat să se întâlnească în față cu omul lor, Ridgeway. Sam găfâia de atâta alergătură. Nu știu de unde, dar au aflat cine ești.

Cora apucase castronul meșterit de Caesar. Îl învârtea în mâini.

— Au adunat o poteră, spuse Sam. N-am putut să ajung la Caesar. Știe să vină aici sau la cârciumă – aveam noi o înțelegere. S-ar putea să fie deja pe drum.

Avea de gând să se întoarcă la Drift ca să-l aștepte.

— Crezi că ne-a văzut cineva vorbind?

— Poate ar fi bine să cobori pe peron.

Traseră masa de bucătărie de la locul ei, și apoi covorul gros, cenușiu. Ridică ră împreună chepengul din podea – se potrivea perfect –, și valul de aer mucegăit făcu lumânările să pâlpâie. Cora luă niște mâncare și un felinar și coborî în întuneric. Ușa se închise deasupra ei și masa hurui, târâtă la loc.

Cora evitase să frecventeze bisericile pentru negri din oraș. Randall interzisese religia pe plantație pentru ca sclavii să nu se lase distrași de

ideea ispășirii păcatelor, și Cora nu fusese niciodată interesată să meargă la biserică de când venise în Carolina de Sud. De aceea părea o ciudată în ochii celorlalți rezidenți ai căminelor, știa, dar n-o mai deranja deja de multă vreme. Oare acum ar fi trebuit să se roage? Se așeză la masă în lumina palidă a felinarului. Pe peron era prea întuneric ca să-și dea seama unde începea tunelul. Oare cât avea să le ia să-l frângă pe Caesar? Cât de repede ar fi putut el să fugă? Cora știa de ce compromisuri erau în stare oamenii, în situații disperate. Ca să scadă febra unui nou-născut bolnav, ca să oprească biciul unui supraveghetor, ca să scape de feluritele iaduri ale sclaviei. Din câte văzuse ea, compromisurile acestea nu dădeau niciodată roade. Uneori febra scădea, dar plantația rămânea întotdeauna aceeași. Nu se rugă.

Adormi în timp ce aștepta. Mai târziu se târî în sus pe scări, cocoțându-se chiar dedesubtul chepengului, și ascultă. În lume era poate zi, poate noapte. Îi era foame și sete. Mâncă o parte din pâinea cu cânat. Urcând și coborând scările, lipindu-și urechea de chepeng și apoi retrăgându-se din nou după o vreme, făcu să treacă mai multe ore. Când termină mâncarea, disperarea ei era completă. Ascultă lângă deschizătură. Nu se auzea nici un zgomot.

Bubuitul de deasupra o trezi, anulând vidul. Nu era un singur om sau doi, ci mai mulți bărbați. Devastau casa, răcnind, răsturnând dulapuri și întorcând mobila cu picioarele în sus. Vacarmul era atât de mare, de violent, de aproape, încât Cora fugi în jos pe trepte. Nu le deslușea cuvintele. Apoi totul se sfârși.

Pe la încheieturile chepengului nu intra nici un pic de lumină sau de curent. Cora nu simți mirosul de fum, dar auzi geamurile făcându-se țandări și lemnul trosnind și pocnind.

Casa era înghițită de flăcări.

STEVENS

Clădirea de Anatomie a Facultății de Medicină Proctor se afla la trei străzi distanță de sediul principal și era antepenultima de pe o stradă înfundată. Școala aceasta nu era atât de selectivă ca facultățile de medicină mai bine-cunoscute din Boston; numărul mare al celor acceptați cerea o relaxare a condițiilor impuse. Aloysius Stevens lucra nopțile ca să îndeplinească toate criteriile pentru a primi bursa de studii. În schimbul anulării taxei școlare și al unui loc de muncă – tura de noapte era liniștită și propice studiului –, școala avea pe cineva care să-l întâmpine pe hoțul de cadavre.

Carpenter își făcea de obicei livrarea chiar înainte de răsărit, până ce locatarii din jur să se trezească, dar de data asta veni la miezul nopții. Stevens stinse lampa în sala de disecții și o luă la fugă în sus pe scări. Era cât pe ce să-și uite fularul, dar apoi își aminti cât de frig fusese ultima dată, când vântul de toamnă le pătrunsese până la piele ca să le aducă aminte de anotimpul mizerabil ce stătea să vină. În dimineața aceea plouase, și Stevens spera să nu se fi făcut noroi. Avea o singură pereche de pantaloni, iar tălpile încălțărilor îi erau într-o stare jalnică.

Carpenter și omul lui, Cobb, așteptau pe capră. Stevens se instalează în căruță cu uneltele și se lăsă în jos până când se depărtară suficient, în caz că vreun profesor ori student ar fi fost prin preajmă. Era târziu, dar un specialist în ortopedie din Chicago ținuse o prelegere în seara aceea și era posibil ca invitații să mai chefuliască prin vreun restaurant local. Lui Stevens îi păruse rău că nu-l putuse asculta – cuantumul bursei lui îl împiedica deseori să participe la prelegerile unor profesori veniți din afară –, dar banii aveau să-l mai aline. Cei mai mulți studenți proveneau din familii avute din Massachusetts și nu-și făceau griji pentru chirie sau mâncare. Când căruța trecu pe lângă McGinty's și dinăuntru se auziră râsete, Stevens își trase pălăria pe ochi.

Cobb se întoarse și se aplecă spre el.

— La Concord¹⁴ în seara asta, spuse el și-i întinse sticla.

¹⁴. Orașel lângă Boston.

Stevens refuza din principiu când Cobb îi oferea alcool. Deși încă student, îi pusese deja o serie de diagnostice individului. Dar vântul era iute și pătrunzător în seara asta și aveau câteva ore de petrecut în întuneric și noroi înainte de a se întoarce în Clădirea de Anatomie. Stevens trase o dușcă zdravănă și se înecă, de cât de tare era.

— Ce-i asta?

— O invenție de-a lu' văr-miu. E prea tare pentru gustu' tău?

Cobb și Carpenter chicotiră.

Cel mai probabil culesese drojdia rămasă pe fundul paharelor cu o seară în urmă, la crăsmă. Stevens primi gluma binedispus. După câteva luni, Cobb ajunsese să-l accepte. Stevens și-l imagina cât se împotriviise când Carpenter propusese ca studentul să-l înlocuiască pe oricare membru al bandei fie mort de beat, fie la mititica, fie în alt fel indisponibil pentru misiunile lor nocturne. Cine garanta că acest fante bogat și elegant avea să-și țină gura? (Stevens nu era bogat, iar elegant era doar în visurile lui.) În ultima vreme, orașul începuse să-i spânzure pe profanatorii de morminte – lucru fie ironic, fie justificat, depinde din ce unghi priveai, căci corpurile spânzuraților erau donate facultăților de medicină pentru disecții.

— N-am nimic cu ștreangul, îi spusese Cobb lui Stevens. Mori un'-doi. Oamenii sunt buba; ar trebui să fie un spectacol privat, dacă mă-ntrebi pe mine. Nu-i frumos să te holbezi la unu' când se scapă-n nădragi.

Săpatul mormintelor întărise legătura lor de prietenie. Acum, când îl numea „doctor“, Cobb o făcea cu respect, nu în batjocură.

— Nu ești ca ăilalți, îi spuse el lui Stevens într-o noapte când aduceau înăuntru un cadavru, pe ușa din spate. Ești o țără dubios.

Era, într-adevăr. O reputație ușor îndoielnică prindea bine unui tânăr chirurg, mai ales când venea vorba de materialul pentru disecții post-mortem. Cadavrele fuseseră insuficiente de când studiul anatomiei devenise disciplină autonomă. Justiția, închisoarea și judecătorul furnizau un număr limitat de criminali și prostituate decedate. E drept, persoanele afectate de boli rare și de diformități curioase își vindeau trupurile pentru a fi studiate după moarte, și unii medici își donau cadavrele în spiritul cercetării științifice, dar oferta nu satisfăcea nici pe departe cererea. Concurența era feroce, printre cumpărători și vânzători deopotrivă. Facultățile de medicină

bogate câștigau întotdeauna în fața celor mai puțin norocoase. Jefuitorii de morminte cereau nu doar plata pentru cadavru, ci și o taxă de preempțiune și una de livrare. Creșteau prețurile la începutul anului școlar, când cererea era mare, ca să poată oferi reduceri la sfârșit, când nu mai era nevoie de trupuri.

Stevens se vedea confruntat zilnic cu paradoxuri morbide. Menirea profesiei lui era să prelungească viața în timp ce spera în secret să crească numărul de răposați. Un proces de malpraxis te chema în fața tribunalului pentru lipsa anumitor aptitudini, dar, dacă te prindea cu un cadavru procurat pe căi necinstite, judecătorul te pedepsea că încercai să-ți formezi exact aptitudinile cu pricina. Facultatea Proctor își puneia studenții să plătească pentru leșurile pe care lucrau. La primul său curs de anatomie, Stevens avusese nevoie de două disecții complete; cum își închipuia cineva că el ar fi putut să le plătească? Acasă în Maine fusese răsfățat de măiestria de bucătăreasă a mamei; femeile din familia ei aveau acest har. Aici în oraș, taxele de studii, cărțile, prelegerile și chiria nu-l lăsau să se hrănească uneori, zile la rând, decât cu coji de pâine.

Când Carpenter îl invitase să lucreze pentru el, Stevens nu șovăise. Înfățișarea hoțului de morminte îl speriasse la prima livrare, cu luni înainte. Carpenter era un irlandez uriaș, cu un fizic impunător, purtări și limbaj grosolane și un miros pătrunzător de pământ reavăn. El și nevastă-sa avuseseră șase copii; doi dintre ei muriseră de febră galbenă, și el îi vânduse pentru disecții. Sau cel puțin așa se spunea. Stevens fusese prea înfricoșat ca să-l întrebe adevărul. Când făceai negoț cu cadavre, îți prindea bine să fii imun la sentimentalisme.

Irlandezul n-ar fi fost primul care, deschizând un mormânt, să dea peste vreun văr de mult dispărut sau peste vreun prieten drag.

Carpenter își recruta banda la crâșmă, numai din zurbagii. Ziua dormeau, seara beau până târziu, apoi se apucau să-și vadă de îndeletnicire. „Nu e ora cea mai bună, dar unora li se potrivește.“ Da, celor înrăiți, incorigibili prin orice metodă, demni de o ocupație abjectă. Raziile prin cimitire erau partea cea mai inofensivă. Bandele rivale se transformau în haite de animale turbate. Dacă întârziai prea mult seara la dezgropat, te puteai trezi că prada îți fusese deja șterpelită de alții. Carpenter îi denunța la poliție pe clienții

adversarilor săi, intra prin efracție în sălile de disecții și mutila corpurile livrate de alții. Uneori se iscau încăierări când bandele rivale se întâlneau lângă mormântul aceluiași sărăntoc. Membrii lor își stâlceau unii altora mutrele printre pietrele funerare. „A fost o tăvăleală“, spunea Carpenter întotdeauna când își termina câte-o poveste, rânjind cu dinții înnegriți.

În vremurile lui de glorie, irlandezul ridicase șiretlicurile și tertipurile drăcești ale meseriei sale la rang de artă. Aducea cu roaba pietre pe care cioclii le îngropau în coșciuge, în timp ce el fugea cu cadavrul. Un actor le învățase pe nepoatele și nepoții lui să bocească la comandă; meșteșugul doliului. Apoi făceau rondul morgii, revendicând cadavre necunoscute drept rude de mult pierdute. Carpenter nu se dădea în lături nici să fure trupuri de la medicul legist, când n-avea încotro. Nu o dată, vânduse un mort unei facultăți, raportase corpul la poliție și apoi o pusese pe soția lui, îmbrăcată în haine de doliu, să-l revendice drept fiul ei. După care îl vânduse din nou unei alte școli. Scăpa comitatul de cheltuielile de înmormântare, căci nimeni nu se uita cu atenție la fața mortului.

În cele din urmă, comerțul cu cadavre devenise atât de cutezător, încât rudele se apucaseră să țină priveghiuri la morminte, pentru ca trupurile celor dragi să nu le dispară peste noapte. Dintr-odată, asupra oricărui copil dispărut începuse să planeze bănuiala că era victima unui asasinat – fusese răpit, i se făcuse de petrecanie, și apoi fusese vândut pentru disecție. Ziarele preluaseră subiectul în editoriale indignate; intervenise justiția. În acest nou climat, majoritatea jefuitorilor de morminte își lărgiseră aria de operare, dând iama în cimitirele mai îndepărtate, ca să nu bată la ochi. Carpenter se specializase numai în cadavre de negri.

Cioroi nu puneau santinele la mormintele rudelor moarte. Nu veneau să bată revoltați la ușa șerifului și nu bântuiau prin birourile jurnaliștilor. Nici un șerif nu-i lua în seamă, nici un ziarist nu pleca urechea la poveștile lor. Corpurile celor dragi lor dispăreau în saci și reapăreau în beciurile reci ale facultăților de medicină ca să-și dezvăluie acolo secretele. Fiecare din ele, după părerea lui Stevens, era un miracol, o poartă de acces către complexitatea minții Creatorului.

Carpenter rânjea când rostea cuvântul „cioroi“, ca un câine râios care-și păzește cu gelozie osul. Stevens nu-l folosea niciodată. Nu era de acord cu

prejudecățile rasiale. De fapt, un irlandez necioplit precum Carpenter, împins de societate să ducă o viață de scociorât prin morminte, avea mai multe în comun cu un negru decât cu un medic alb. Dacă stăteai să te gândești bine. Stevens n-ar fi spus asta cu voce tare, evident. Uneori se întreba dacă ideile lui nu erau cumva învechite, dată fiind starea lumii moderne. Ceilalți studenți emiteau cele mai dezgustătoare opinii despre locuitorii de culoare ai Bostonului, despre duhoarea lor, deficiențele lor intelectuale, impulsurile lor primitive. Și totuși, când colegii lui de curs își înfigeau scalpul într-un cadavru de negru, făceau mai mult pentru cauza emancipării africanilor decât cei mai bine intenționați aboliționiști. În moarte, orice negru devenea ființă umană. Numai atunci era egal cu omul alb.

La periferia Concordului, se opriă lângă o poartă mică de lemn și așteptară semnalul îngrijitorului. Omul flutură un felinar, și Carpenter intră cu căruța în cimitir. Cobb îi plăti paznicului, și el îi îndrumă către recolta nopții: două mari, două mijlocii și trei bebeluși. Ploaia înmuiase pământul. În trei ore aveau să le dea gata. După ce umpleau gropile la loc, nici măcar n-avea să se mai cunoască. Ca și cum nimeni n-ar fi intrat acolo.

Carpenter îi dădu lui Stevens o lopată.

— Cuțitul tău de chirurg.

Dimineață avea să fie din nou student la medicină. În noaptea asta funcționa ca agent al învierii. Hoț de cadavre era un nume corect. Agent al învierii suna puțin pompos, dar conținea un grăunte de adevăr. El le dădea acestor oameni o a doua șansă să-și aducă o contribuție, o șansă care în prima lor viață le fusese refuzată.

Și, dacă poți studia morții, se gândea Stevens din când în când, la fel poți să-i studiezi și pe cei vii și să-i pui să dea mărturie așa cum n-ar putea-o face nici un cadavru.

Își frecă palmele ca să-și pună sângele în mișcare și începu să sape.

CAROLINA DE NORD

Fugită sau transportată de la reședința subsemnatului, de lângă Henderson, pe 16 curent, o tânără negresă pe nume MARTHA, aparținând subsemnatului. Sus-numita are tenul întunecat, e firavă și sinceră în vorbire, în vârstă de aproximativ 21 de ani; purta o bonetă de mătase neagră cu pene și avea în posesie două cuverturi de stambă. Înțeleg că va încerca să se dea drept persoană liberă.

RIGDON BANKS

COMITATUL GRANVILLE, 28 AUGUST 1839

Rămăsese fără lumânări. Unul dintre șobolani o trezise cu mușcătura lui și, când își veni în fire, Cora se târî să le caute pe peronul de pământ. Nu găsi nimic. Era – deși nu știa foarte sigur – a doua zi după ce casa lui Sam se prăbușise. Cel mai bine acum să măsoare timpul cu unul din cântarele pentru bumbac de pe plantația lui Randall: foamea și spaima se adunau pe un taler, în timp ce speranțele îi piereau treptat de pe celălalt. Singurul mod în care puteai să știi de când zaci pierdut în întuneric era să fii scos din el.

La vremea aceea Cora nu mai avea nevoie de lumânare decât pentru companie, căci altfel cunoștea deja detaliile închisorii sale. Peronul măsura douăzeci și opt de pași în lungime și cinci și jumătate de la perete la linia de tren. Până la lumea de deasupra erau douăzeci și șase de trepte. Chepengul era cald când puneă mâna pe el. Știa care treaptă îi agață rochia când se cațără pe ea (a opta) și care tinde s-o zgârie când coboară prea repede (a cincisprezecea). Își aminti de o mătură din colțul peronului și o folosi ca să pipăie pământul cu ea la fel ca oarba din oraș, la fel cum Caesar testase apa neagră a mlaștinei în timp ce fugeau. Apoi deveni deodată prea stângace sau prea încrezătoare în ea însăși și căzu pe șine, pierzând și mătura, și orice altă dorință în afară de a se ghemui la pământ.

Trebuia să iasă. În orele lungi nu se putuse stăpâni să nu născopească scene barbare, compunându-și propriul Muzeu al Minunilor Terifiante. Caesar spânzurat de o mulțime care rânjea de satisfacție; Caesar zdrobit pe fundul căruței vânătorului de sclavi, la jumătatea drumului către plantație și pedepsele care-l așteptau acolo. Bunul Sam în închisoare, apoi uns cu catran și tăvălit în fulgi, interogată despre rută, cu oasele sfărâmate și căzut în nesimțire. O bandă de albi fără chip scociorând prin resturile carbonizate ale casei lui, ridicând chepengul și scoțând-o de acolo într-o lume cumplită.

Acestea erau scenele pe care le orna cu sânge când era trează. În coșmaruri, exponatele erau mai grotești. Se plimba încolo și-ncoace prin fața vitrinelor, vizitator într-un muzeu al durerii. Era încuiată pe „corabia cu sclavi” după terminarea programului, imobilizată pe vecie în mijlocul mării și așteptând să se iște vântul, în timp ce sute de suflete răpite urlau sub punte. În spatele următoarei vitrine, domnișoara Lucy îi deschidea stomacul

cu un cuțit de tăiat hârtie, și din măruntaiele ei se revărsau mii de păianjeni negri. Se întorcea la nesfârșit în noaptea din afumătoare și era ținută la pământ de surori medicale din spital în timp ce Terrance Randall gema și zvâcnea deasupra ei. De obicei o trezeau șobolanii sau gândacii care deveneau prea curioși, întrerupându-i visurile și readucând-o în bezna peronului.

Burta îi tremura sub degete. Mai făcuse foamea și înainte, când Connelly își puna în cap să pedepsească întreaga colonie pentru câte-o năzdrăvănie și să le taie porțiile. Dar, ca să muncească, aveau nevoie de mâncare, și bumbacul impunea pedepse scurte. Aici n-avea nici un mijloc de a ști când urma să mai mănânce. Trenul întârzia. În seara când Sam le povestise despre bolile de sânge – pe vremea când casa era încă în picioare –, următorul tren era programat în două zile. Ar fi trebuit să sosească. Cora nu știa cât de mult întârziase, dar nu mirosea a bine. Poate linia se închisese. Poate fusese descoperită și desființată. Poate nu venea nimeni. Ea era prea slăbită ca să poată merge pe jos milele neștiute până la următoarea gară, prin beznă, lăsând la o parte ce-ar fi putut s-o aștepte la destinație.

Caesar. Dacă ar fi fost chibzuiți și ar fi fugit mai departe, ea și Caesar ar fi ajuns acum în statele libere din Nord. De ce crezuseră oare că doi sclavi umili meritau răsplata Carolinei de Sud? Că o viață nouă putea să existe atât de aproape, imediat după hotarele statului? Erau încă în Sud, iar diavolul avea degete lungi și agile. În plus, după toate câte-i învățase viața, să nu recunoască ei lanțurile când le fuseseră prinse la glezne și încheieturi?! Lanțurile din Carolina de Sud erau recent fabricate – cheile și broaștele vădeau o concepție locală –, dar își îndeplineau menirea. Ea și Caesar nu ajunseseră, de fapt, prea departe.

Cora nu-și putea vedea mâna în fața ochilor, dar văzu de multe ori cu ochii minții cum era prins Caesar. Înșfăcat de la locul lui de muncă din fabrică, capturat în timp ce se îndrepta spre Drift, să-l întâlnească pe Sam. În timp ce mergea pe Strada Principală, braț la braț cu Meg, iubita lui. Meg țipând când el era înhățat pe neașteptate, și atunci ei o loveau cu picioarele și o trânteau la pământ. Singurul lucru care ar fi ieșit altfel dacă Caesar ar fi devenit iubitul Corei: ar fi fost poate prinși împreună, n-ar fi fost singuri în închisorile lor separate. Cora își trase genunchii la piept și-i cuprinse cu

brațele. Până la urmă, ea l-ar fi dezamăgit. Era, totuși, o fată rătăcită, fără căpătâi. Nu în sensul de pe plantație – o orfană, în grija nimănui –, ci și în toate celelalte privințe. Cândva, cu ani în urmă, deviasse de pe drumul vieții, și acum, nu mai putea găsi calea de întoarcere în familia oamenilor.

Pământul tremură abia simțit. În zilele ce vor urma, amintindu-și apropierea trenului întârziat, Cora n-avea să asocieze vibrația cu locomotiva, ci cu sosirea furioasă a unui adevăr pe care-l știuse întotdeauna: era o ființă rătăcită în toate sensurile. Ultima din tribul ei.

Lumina trenului pâlpâi la cotitură. Cora își duse mâna la cap înainte să-și dea seama că, după ce fusese îngropată acolo, n-avea cum să-și retușeze înfățișarea. Mecanicul n-o va judeca; operațiunea lor secretă era o fraternitate a sufletelor singuratice. Dădu însuflețită din mâini, fericită să vadă globul cald de lumină portocalie care se răspândea pe peron.

Trenul trecu în goană prin gară și dispăru din vedere.

Cora aproape se prăbuși peste șine urlând după el, cu gâtul răgușit și uscat după atâtea zile de lipsuri. Rămase pe loc, tremurând, nevenindu-i să creadă, până când auzi cum trenul oprește și dă înapoi.

Mecanicul își ceru scuze peste scuze.

— Vrei și sendvișul meu? întrebă el în timp ce Cora sorbea cu lăcomie din plosca lui de piele.

Ea mănca sendvișul, imună la gluma lui, deși nu-i plăcuse niciodată prea tare limba de porc.

— Nu trebuia să fii aici, spuse băiatul, potrivindu-și ochelarii.

N-avea mai mult de cincisprezece ani, era costeliv și plin de inițiativă.

— Păi, doar mă vezi, nu? răspunse ea lingându-și degetele și simțind gustul de țărână.

Băiatul striga „Doamne!“ și „Măiculiță!“ la fiecare nouă întorsătură din povestea ei, vârându-și degetele mari în buzunarele salopetei și clătinându-se pe călcâie. Vorbea ca unul dintre copiii albi pe care Cora îi observase în scuarul din oraș lovind mingea cu piciorul, cu o autoritate neglijentă care nu se potrivea cu culoarea pielii lui, și cu atât mai puțin cu natura slujbei. Cum ajunsese el să conducă o locomotivă trebuie să fi fost o poveste, dar acum nu era momentul să asculte povești neverosimile cu băieți de culoare.

— Gara din Georgia s-a închis, spuse el în cele din urmă, scărpinându-și scalpul sub șapca albastră. Ni s-a spus să ne ținem departe de ea. Probabil au mirosit-o patrulele. Urcă în cabină să-și ia oala de noapte, apoi se duse la marginea tunelului și o vărsă. N-a mai venit nici o veste de la șeful de gară, așa că eu mergeam în regim expres. N-aveam în plan să opresc aici.

Voia să plece imediat.

Cora ezită. Nu se putea abține să nu se uite întruna la scări, sperând la o apariție de ultim moment. Pasagerul imposibil. Ea porni apoi spre cabină.

— Nu poți urca aici! spuse băiatul. Astea sunt regulile.

— Doar nu vrei să merg în chestia aia! zise Cora.

— Toți pasagerii merg în vagon în trenul ăsta, domnișoară. Am instrucțiuni foarte stricte.

Platforma din spate cu greu s-ar fi putut numi „vagon“. Era un vagon de marfă la fel cu cel care-o adusese în Carolina de Sud, dar din care rămăsese numai baza. Podeaua din scânduri fusese fixată pe aparatul de rulare, dar fără pereți sau acoperiș. Cora urcă, și trenul tresări violent în timp ce băiatul îl pregătea de plecare. El întoarse capul și flutură din mână spre ea cu un entuziasm disproportionat.

Pe platformă zăceau – dezlegate, sinuoase – chingi și frânghii pentru mărfuri agabaritice. Cora se așază în mijlocul vagonului, își înfășură una de trei ori în jurul mijlocului, apucă alte două în mâini, ca pe niște frâie, și trase.

Trenul țâșni în tunel. Spre nord.

— Toată lumea sus! strigă mecanicul.

Era un băiat simplu, hotărî Cora, în ciuda responsabilităților de serviciu. Privi îndărăt. Închisoarea ei de sub pământ se șterse, înghițită de întuneric. Se întrebă dacă fusese cumva ultimul ei pasager. Fie ca următorul să nu zăbovească și să continue pe linia de cale ferată, până la capăt, spre libertate.

În drumul parcurs către Carolina de Sud, Cora dormise în vagonul zgâlțâitor, lipită de trupul cald al lui Caesar. Așa-zisul vagon de acum era mai solid, dar aerul care vâjâia pe lângă ea transforma călătoria într-un supliciu al furtunii. Din când în când, Cora trebuia să se răsucescă, să-și tragă sufletul. Mecanicul era mai îndrăzneț decât predecesorul lui, mergea

mai repede, asmuțea motorul să prindă viteză. Vagonul sălta la fiecare cot. Cora trăise cel mai de aproape experiența mării în Muzeul Minunilor Naturii; scândurile platformei de acum o învățau cum e pe corabie, în rafale sălbatice de vânt. Ajungea până la ea, oscilant, fredonatul mecanicului, cântece pe care ea nu le știa, rămășițe din Nord ridicate la suprafață de vijelie. În cele din urmă, se dădu bătută și se întinse pe burtă, cu degetele înfipite în crăpăturile platformei.

— Cum merge treaba acolo în spate? o întrebă mecanicul când se opriră.

Erau în mijlocul tunelului, nu se vedea nici o gară.

Cora scutură frâiele.

— Bun, spuse băiatul și-și șterse negreala și sudoarea de pe față. Suntem cam la jumătatea drumului. Trebuia să-mi întind nițel picioarele. Plesni cu palma boilerul din spate. Mămăița asta se ține tare.

Abia după ce se puseseră din nou în mișcare, Cora își dădu seama că uitase să-l întrebe încotro se îndreptau.

Sub ferma lui Lumbly, un model ordonat de pietre colorate decorase pereții gării; în gara lui Sam, fuseseră acoperiți cu scânduri late de lemn. Constructorii gării de aici ciopliseră și sfârtecaseră miezul pământului neînduplecat și nu făcuseră nici o încercare de-a o împodobi, ca să sublinieze dificultatea izbânzii. Dâre albe, portocalii și de culoarea ruginei traversau șerpuind cavități, umflături și creste neregulate. Cora stătea în măruntaiele unui munte.

Mecanicul aprinse una dintre torțele de pe perete. Muncitorii nu curățaseră locul când terminaseră de construit. Peronul era ticsit de lăzi cu unelte și echipamente de minerit, asemenea unui atelier. Pasagerii alegeau să se așeze pe una din cutiile goale de exploziv. Cora gustă apa dintr-un butoi. Avea gust proaspăt. Își simțea gura ca un făraș vechi după ploaia de pământ și pietricele din tunel. Bău multă vreme din căuș în timp ce mecanicul se uita la ea fără astâmpăr.

— Unde suntem? întrebă ea.

— Carolina de Nord, răspunse băiatul. Din câte știu, pe vremuri era o gară căutată. Acum nu mai e.

— Și șeful de gară? zise Cora.

— Nu l-am cunoscut niciodată, dar sunt sigur că e un om de treabă.

Trebuia să fie un om bun și să aibă toleranță la întunecime ca să muncească în groapa asta. După zilele petrecute sub casa lui Sam, Cora refuză provocarea.

— Merg cu tine, zise ea. Care e următoarea gară?

— Asta încercam să vă spun, domnișoară. Sunt în mentenanță.

Din cauza vârstei, îi spuse, avea voie să conducă locomotiva, dar nu și să transporte pasageri. După ce gara din Georgia se închisese – el nu știa amănunte, dar umbla vorba că fusese descoperită –, toate liniile erau testate pentru redirijarea traficului. Trenul pe care-l așteptase ea fusese anulat, și el nu știa când avea să vină altul. Promise instrucțiuni să raporteze care era starea liniei și să se întoarcă apoi la nodul feroviar.

— Nu poți să mă duci până la gara următoare?

El îi făcu semn să vină la marginea peronului și ridică felinarul. Tunelul se termina la nici douăzeci de metri înainte, într-un perete zdrelit.

— Am trecut de o altă ramură care merge spre sud, zise el. Am cărbune cât să mă duc s-o verific și să mă întorc la depou.

— Nu pot să merg în Sud, spuse Cora.

— Șeful de gară o să apară, sunt sigur.

Ei i se făcu dor de el când dispăru, cu toată prostia lui.

Avea lumină și încă ceva ce nu avusese în Carolina de Sud – sunet. O apă neagră se aduna în băltoace între șine, alimentată de picurul constant din tavanul gării. Bolta de piatră de deasupra era albă cu pete roșii, ca o cămașă îmbibată de sângele unei spinări biciuite. Pleoscăitul o învioră totuși – așa cum avură darul s-o învioreze și apa de băut din abundență, torțele și distanța pe care o pusese între ea și vânătorii de sclavi. Carolina de Nord era un progres, în subteran.

Cercetă locul. Din gară se ieșea într-un tunel cioplit grosolan. Stâlpi de suport propteau tavanul de lemn, iar pietrele îngropate în podeaua de pământ îi puseră piedică. Alese să se ducă mai întâi spre stânga, pășind peste sfărâmături desprinse din pereți. Unelte pe jumătate ruginite erau împrăștiate pe jos. Dălți, șine, târnăcoape – arme în lupta cu muntele. Aerul era umed. Cora își trecu mâna peste zidul de stâncă și și-o retrase acoperită de un praf alb și rece. La capătul coridorului, scara înfiptă în piatră ducea într-un puț îngust. Ridică torța. Nu-ți puteai da seama cât de departe urcau treptele. Își luă inima-n dinți să le suie abia după ce descoperi că celălalt capăt al tunelului se strâmta, tot mai sumbru, până ajungea să se înfunde.

Pătrunzând vreo doi metri la nivelul superior, Cora văzu de ce echipamentele fuseseră abandonate de echipele de muncitori. Tunelul era blocat de un bolovan uriaș, povârnit, de rocă și pământ, din podea până-n tavan. În partea opusă, tunelul se termina după vreo treizeci de metri, confirmându-i temerile. Era încă o dată prinsă în capcană.

Cora se prăbuși pe podeaua de piatră și plânse până o luă somnul.

O trezi șeful de gară.

— O, Doamne! spuse el. Fața roșie rotundă apăruse în gaura pe care o făcuse în creștetul mormanului de sfărâmături. O, Doamne Dumnezeule! Ce faci aici?

— Sunt pasager, domnule.

— Nu știi că gara e închisă?

Ea tuși și se ridică, îndreptându-și rochia murdară.

— O, Doamne, Doamne! spuse el.

Se numea Martin Wells. Lărgiră împreună gaura din peretele de stâncă și ea se strecură pe partea cealaltă. Bărbatul o ajută să coboare și să atingă pământul ca și cum ar fi fost o doamnă din cea mai luxoasă trăsură. După câteva cotituri, gura tunelului se întrezări ispititoare, vag luminată. Cora se înfioră sub o adiere de curent. Înghiți aerul cu lăcomie – de parcă cerul nopții ar fi fost cea mai bună mâncare pe care o gustase vreodată, iar stelele s-ar fi copt, zemoase, după tot timpul petrecut dedesubt.

Șeful de gară era un bărbat rotunjour ca un butoi, trecut de a doua tinerețe, moale și cu o față păstoasă. Pentru un lucrător pe ruta subterană, probabil învățat cu riscurile și pericolul, dădea dovadă de o fire mai degrabă sperioasă.

— Nu trebuia să fii aici, spuse el, repetând părerea mecanicului. Îmi pare foarte rău că s-a întâmplat așa.

Gâfâia în timp ce vorbea, îndepărtându-și de pe față părul cenușiu asudat.

— Călăreții nopții patrolau în regiune, spuse el, încât șeful de gară și pasagerii se scăldau în ape primejdioase. Vechea mină de mică era izolată, fără îndoială, epuizată cu mult timp în urmă de indieni și uitată de cei mai mulți, dar patrulele verificau în mod constant peșterile și minele, orice loc unde un fugar ar fi putut căuta scăpare de justiția lor.

Tunelul blocat care o deznădăjduise pe Cora era un vicleșug care camufla operațiunea în desfășurare. În ciuda acestei reușite, noile legi din Carolina de Nord făcuseră gara inoperantă – el coborâse în mină doar ca să lase un mesaj pentru ruta subterană că nu mai putea accepta pasageri. Cât despre adăpostirea Corei sau a oricărui alt fugar, Martin era complet nepregătit.

— Mai ales în situația actuală, șopti el, ca și cum patrula i-ar fi așteptat în vârful râpei.

Îi spuse că trebuia să aducă o căruță, și Cora nu crezu că avea să se întoarcă. El insistă că n-o să întârzie – se lumina în curând și după aceea ar fi fost imposibil s-o mai deplaseze. Ea se simțea atât de recunoscătoare să fie afară, în lumea vie, încât hotărî să-l creadă și aproape îl strânse în brațe

când el apăru din nou, conducând o căruță bătută de vreme și trasă de doi cai ciolănoși de povară. Mutară sacii de grâne și de semințe ca să facă un cotlon îngust. Ultima dată când Cora trebuise să se ascundă astfel fusese nevoie de spațiu pentru doi. Martin întinse o pânză de sac peste încărcătură și ieșiră huruind din valea minei. Șeful de gară mormăi slobod la gură până când ieșiră la drum.

Nu merseseră prea mult, când Martin opri caii și dădu la o parte pânza de sac.

— În curând se luminează, dar aș vrea să vezi asta, spuse el.

Cora nu înțelese imediat la ce se referea. Drumul de țară era tăcut, înghesuit pe ambele laturi de frunzișul pădurii. Văzu mai întâi o siluetă, apoi încă una. Se dădu jos din căruță.

Cadavrele spânzurau în copaci ca niște podoabe intrate în putrefacție. Unele erau despuiate, altele îmbrăcate parțial, cu pantalonii negri acolo unde mâțele li se goliseră când gâturile atârnașeră în ștreang. În carnea celor aflați mai aproape de ea – două trupuri luminate de felinarul pe care-l ținea Martin – se vedeau răni și lovituri oribile. Unul fusese castrat, și acolo unde-i fusese bărbăția se căsca o gură hidoasă. Celălalt era o femeie. Avea pântecul rotunjit. Cora nu se pricepuse niciodată să-și dea seama dacă o femeie era însărcinată. Ochii ieșiți din orbite păreau s-o mustre pentru privirile ei pironite, dar ce însemna atenția unei fete care le tulbura odihna în comparație cu osânda pe care le-o pregătise lumea din ziua în care deschiseseră ochii asupra ei?

— Drumul ăsta se numește acum Calea Libertății, spuse Martin acoperind la loc căruța. Corpurile o țin așa până în oraș.

În ce soi de iad o adusesse oare trenul?

Când ieși încă o dată din căruță, Cora se furișă pe lângă casa galbenă a lui Martin. Cerul începuse să se lumineze. Șeful de gară trăsesese căruța cât îndrăznise de departe înăuntrul curții. Casele vecine de pe ambele laturi erau destul de aproape – oricine ar fi fost trezit de copitele cailor ar fi putut s-o zărească. În partea din față a casei, Cora văzu strada și, dincolo de ea, un câmp cu iarbă. Martin o zorea din urmă, și ea se furișă pe veranda din spate, și apoi în casă. O femeie albă înaltă, în cămașă de noapte, se sprijinea

de lambriurile din bucătărie. Sorbea limonadă dintr-un pahar și nu se uită la Cora când spuse:

— O să ne omori pe amândoi.

Era Ethel. Ea și Martin erau căsătoriți de treizeci și cinci de ani. Nu vorbiră cât timp el își spală mâinile tremurânde în chiuvetă. Cora își dădu seama că se certaseră din cauza ei, cât timp ea așteptase la mină, și aveau să reînceapă de îndată ce rezolvau problema din fața lor.

Ethel o conduse la etaj, iar Martin duse căruța înapoi la locul ei. Cora aruncă o privire scurtă în salonul modest mobilat; după avertismentele lui Martin, lumina dimineții care se strecura pe geamuri o făcu să iuțească pasul. Părul lung și încăruntit îi ajungea lui Ethel până la mijlocul spatelui. Modul ei de a merge o irita pe Cora – părea să plutească, purtată de furie. În capul scărilor, se întoarse și arătă spre sala de baie.

— Miroși, spuse ea. Nu pierde timpul!

Când Cora ieși din nou pe coridor, femeia o chemă în sus pe scări, în pod. Cora aproape dădu cu capul de tavanul încăperii mici și încinse. Între pereții înclinați pe care-i formau pantele acoperișului, podul era ticsit cu vechituri aruncate de-a lungul anilor. Două scânduri rupte de rufe, mormane de plăpumi mâncate de molii, scaune cu șezutul despicat. Un căluț- balansoar, acoperit cu piele mată, ședea într-un colț sub o bucată de tapet îngălbenit, dezlipită și căzută peste el.

— Va trebui s-o acoperim, spuse Ethel, referindu-se la fereastră. Mută o ladă de lemn de lângă perete, se urcă pe ea și trase chepengul din tavan. Vino, vino! spuse ea, și pe față i se întipări o grimasă. Încă nu se uitase la Cora.

Cora se împinse în sus în locașul înghesuit de deasupra tavanului fals. Atingea, în punctul cel mai înalt, un metru deasupra podelei și era lung de cinci metri. Mută teancurile de gazete și cărți mucegăite ca să facă mai mult loc. O auzi pe Ethel coborând scările, și, la întoarcere, gazda îi aduse mâncare, o carafă cu apă și o oală de noapte.

Ethel se uită pentru prima oară la Cora, cu fața încadrată în conturul de lemn al chepengului.

— În curând vine fata în casă, spuse ea. Dacă te aude, ne denunță și vom muri cu toții. Fiică-mea sosește cu ai ei în după-amiaza asta. Nu au voie să

știe că ești aici. Ai înțeles?

— Cât o să dureze?

— Proasto ce ești! Să nu scoți un sunet! Nici cel mai mic sunet! Dacă te aude cineva, suntem pierduți. Și trase bine chepengul.

Singura sursă de lumină și de aer era o gaură în zidul care dădea spre stradă. Cora merse ghemuită până la ea, încovoiindu-se pe sub grinde. Orificiul neregulat fusese făcut dinăuntru, opera unui fost ocupant care nu se împăcase cu ceea ce-i oferea sălașul acesta temporar. Cora se întrebă ce-o fi ajuns de el.

În această primă zi, făcu cunoștință cu viața parcului, întinderea de verdeată pe care o văzuse peste drum de casă. Își lipi ochiul de gaura de spionat, foindu-se în jurul ei ca să vadă toată priveliștea. Case de lemn cu unul sau două etaje înconjurau parcul, identice ca structură, deosebite doar prin culoarea vopselei și prin piesele de mobilier de pe terasele lungi și înguste. Alei îngrijite de cărămidă traversau iarba în toate părțile, șerpuind pe sub umbra copacilor înalți cu coroane bogate. O fântână arteziană bolborosea lângă intrarea din față, înconjurată de bănci joase de piatră care se ocupau la scurt timp după răsărit și rămâneau pline până seara târziu.

În parc se perindau bărbați în vârstă cu batistele pline de coji de pâine pentru păsări, copii cu zmeie și mingi și cupluri tinere vrăjite de povestea lor de dragoste. Un câine maidanez, stăpân peste tot și cunoscut tuturor, schelălăia și alerga cu pași mici și iuți de colo colo. Pe timpul după-amiezii, copiii îl fugăreau prin iarbă și peste estrada albă, solidă, de la marginea parcului. Câțelul moțăia la umbra băncilor și a stejarului gigantic, care domina parcul cu o lejeritate maiestuoasă. Era bine hrănit, observă Cora, căci hăpăia gustările și oasele pe care i le ofereau localnicii. Stomacul ei ghiorăia negreșit de fiecare dată când îl vedea mâncând. Îl botează Mayor.

Pe măsură ce soarele se apropia de zenit, iar parcul fremăta de lumea ieșită la miezul zilei, căldura transformă văgăuna din pod într-un cuptor încins. După priveghiul asupra parcului, principala activitate a Corei deveni mersul de-a bușilea dintr-o parte într-alta ale vizuinii, în căutarea unor oaze imagine de răcoare. Află că gazdele n-o vizitau în timpul zilei, cât timp în locuință se afla fata în casă, Fiona. Martin se ocupa de prăvălie, Ethel venea și pleca la îndatoririle ei sociale, dar Fiona rămânea în permanență la parter.

Era tânără și vorbea cu accent irlandez pronunțat. Cora o auzi cum își face treburile oftând în sinea ei și mormăind invective la adresa stăpânilor absenți. Nu urcă în pod în această primă zi, dar, auzindu-i pașii, Cora încremenea exact ca vechiul ei camarad Căpitanu' John. Avertismentele lui Ethel din dimineața aceea își făcuseră efectul.

În ziua sosirii ei în casă veniră și alți vizitatori – Ethel, fiica lui Martin și a lui Ethel, cu familia ei. După purtarea plăcută și vioaie a fetei, Cora decise că semăna cu tatăl și-și desenă în minte fața ei lată cu trăsături împrumutate de la Martin. Cumnatul și cele două nepoate stârneau un vacarm continuu, făcând casa să duduie. La un moment dat, fetele dădură să urce în pod, dar se răzgândiră după o discuție despre obiceiurile și deprinderile stafiilor. Exista într-adevăr o stafie în casă, dar care lăsase în urmă lanțurile, zăngănitoare sau nu.

Seara, parcul rămase animat. Probabil strada principală nu e departe, se gândi Cora, iar locul absorbea orașul ca o pâlnie. Câteva femei mai în vârstă, în rochii albastre cadrilate, bătură în cuie o bucată de pânză de steag alb cu albastru pe estradă, împodobită cu ghirlande de frunze portocalii. Familiile ocupară locuri în fața scenei, întinzând pături pe jos și scoțând din coșuri masa de seară. Cei care locuiau lângă parc se strânseseră pe terase cu pahare și carafe la îndemână.

Obsedată de refugiul ei incomod și de parada de nenorociri de când îi descoperiseră vânătorii de sclavi, Cora nu observă imediat o trăsătură importantă a parcului: peste tot nu erau decât albi. Înainte ca ea și Caesar să evadeze, nu mai plecase niciodată de pe plantație, așa încât Carolina de Sud îi oferise prima imagine despre amalgamul de rase din orașe. Pe Strada Principală, în magazine, fabrici și birouri, în orice domeniu, albi și negrii se amestecau tot timpul în mod firesc. Interacțiunea socială ar fi avut de suferit fără acest melanj. În libertate ori sclavie, africanii nu puteau fi separați de americani.

În Carolina de Nord, rasa neagră nu exista decât în lațul ștreangului.

Doi tineri zdraveni le ajutară pe matroane să atârne o pancartă peste estradă: Festivalul de Vineri. O fanfară își ocupă locurile pe scenă, și sunetele instrumentelor acordate îi aduseră laolaltă pe plimbăreții împrăștiați prin parc. Cora se lăsă pe vine și-și lipi fața de perete. Bărbatul

care cânta la banjo avea oarecare talent, cornetistul și vioristul mai puțin. Melodiile lor erau terne în comparație cu ale muzicienilor de culoare pe care-i ascultase Cora, pe moșia Randall și nu numai, dar cei prezenți părură să savureze ritmurile distorsionate. Orchestra încheie cu interpretări vioaie a două cântece de negri pe care Cora le știa și care se dovediră cele mai apreciate. Pe terasa de dedesubt, nepoatele lui Martin și Ethel țipară încântate și aplaudară.

Un bărbat într-un costum boțit de in urcă pe scenă ca să ureze tuturor un scurt bun venit. Martin îi spuse Corei mai târziu că era judecătorul Tennyson, un personaj respectat în oraș, atunci când era treaz. În seara aceasta se clătina pe picioare. Ea nu înțelese prezentarea pe care judecătorul o făcu următorului număr, un spectacol comic din viața negrilor. Auzise de așa ceva, dar nu văzuse niciodată interpreții travestiți; serile celor de culoare la teatrul din Carolina de Sud ofereau alte distracții. Doi bărbați albi cu fețele înnegrite cu lemn de plută ars țopăiră de la o scenetă la alta, stârnind râsete exuberante din partea publicului. Îmbrăcați în haine disperate, de prost gust, și cu jobene înalte pe cap, își schimonoseau vocile exagerând vorbirea celor de culoare; aceasta părea să fie principala sursă de umor. Un scheci în care actorul mai slăbănog își scotea gheata ponosită și-și număra la nesfârșit degetele de la picioare, pierzând întruna șirul, stârni reacția cea mai zgomotoasă.

Numărul final, care urmă unui anunț al judecătorului despre problemele cronice cu asanarea lacului, era o scurtă piesă de teatru. Din câte reuși Cora să priceapă după mișcările actorilor și din frânturile de dialog care ajungeau în bârlogul ei sufocant, era vorba despre un sclav – din nou, un bărbat alb cu fața neagră, rozaliu pe gât și pe la încheieturi – care fugea în Nord după ce fusese dojenit cu blândețe de stăpânul său. Pe drum avea parte de tot felul de suferințe și ținea un solilocviu bosumflat despre foame, frig și fiare sălbatice. Ajuns în Nord, se angaja într-un saloon. Proprietarul se dovedea un șef nemilos, care-l bătea și-l insulta fără încetare, furându-i din salariu și din demnitate, întruchiparea dură a atitudinii yankeilor din Nord.

Ultima scenă îl înfățișa pe sclav în pragul ușii stăpânului, după ce fugise iar, de data asta de falsele promisiuni ale statelor libere. Cerea să fie reprimat, regretându-și orbirea și implorând iertare. Stăpânul îi explica, în

cuvinte blânde și răbdătoare, că așa ceva era imposibil. Cât timp lipsise el, Carolina de Nord se schimbase. Stăpânul fluiera, și doi membri ai patrului de sclavi îl scoteau pe robul prăbușit de pe scenă.

Spectatorii apreciară morala spectacolului, și aplauzele lor răsunară în tot parcul. Copilașii băteau din palme de pe umerii taților, și Cora îl surprinse pe Mayor clănțănind în aer. Nu știa cât de mare era orașelul, dar simțea că toți cetățenii lui se adunaseră aici, așteptând ceva. Adevărata miză a serii ieși la iveală. Un bărbat robust în pantaloni albi și o haină roșu-aprins preluă controlul asupra estradei. În ciuda corpolenței, mișcările lui aveau vigoare și autoritate. Cora își aminti deodată de ursul de la muzeu, surprins în momentul când se năpustea asupra prăzii. În timp ce mulțimea se potolea, omul își răsuci un capăt al mustății pe oală, amuzat și răbdător. Vocea îi era fermă și clară, și, pentru prima oară în seara aceea, Corei nu-i scăpă nici o vorbă.

Se prezentă drept Jamison, cu toate că toți cei prezenți știau cine e.

— În fiecare zi de vineri mă trezesc plin de vioiciune, spuse el, știind că, în câteva ore, ne vom strânge din nou aici ca să ne sărbătorim soarta norocoasă. Pe vremuri, înainte ca apărătorii ordinii să ne asigure liniștea, abia mă lua somnul.

Făcu semn spre grupul formidabil, de peste cincizeci de oameni, adunat pe o latură a estradei. Orașenii izbucniră în urale când aceștia făcură cu mâna și dădură din cap la vorbele lui Jamison.

Vorbitorul împărtăși ultimele noutăți. Dumnezeu îi dăruise un fiu unuia dintre apărătorii ordinii, iar alți doi își serbaseră zilele de naștere.

— Avem cu noi un nou recrut în seara asta, continuă Jamison, un tânăr dintr-o familie foarte bună, care s-a alăturat în această săptămână călăreților nopții. Vino-ncoace, Richard, să te vadă oamenii!

Băiețandrul subțire, roșcat, înaintă cu pași nesiguri. La fel ca tovarășii săi, purta o uniformă din pantaloni negri și o cămașă albă din pânză groasă, și gâtul îi înota în guler. Bolborosi ceva. Din replicile lui Jamison, Cora pricepu că adolescentul făcuse de mai multe ori turul comitatului, ca să deprindă uzanțele detașamentului său.

— Și ai avut un început foarte bun, nu-i așa, băiete?

Băiețandrul deșirat dădu din cap că da. Silueta lui tinerească și uscățivă îi aminti Corei de mecanicul din ultima ei călătorie cu trenul, ajuns, prin forța împrejurărilor, să facă munca unui bărbat adult. Pielea pistruiată a acestuia de acum avea o nuanță mai deschisă, dar împărțeau aceeași dorință fragilă de a lua parte la acțiune. Născuți poate în aceeași zi, apoi împinși de coduri și de circumstanțe să servească instituții complet diferite.

— Nu orice călăreț reușește să prindă pe cineva din prima săptămână, spuse Jamison. Haideți să vedem ce ne-a adus tânărul Richard!

Doi călăreți ai nopții târâră pe estradă o negresă tânără, rasă grosolan în cap. Avea fizicul delicat al unei servitoare domestice și se zbârci și mai mult, zâmbind prostește. Bluza cenușie îi era ruptă și mânjită de sânge și de pământ.

— Richard inspecta încărcătura unui vapor cu aburi care pleca spre Tennessee și a găsit-o pe această ticăloasă ascunzându-se în cală, spuse Jamison. Se numește Louisa. A fugit de pe plantația ei în zăpăceala reorganizării și s-a ascuns timp de mai multe luni în pădure. Crezând că scapă de logica sistemului nostru.

Louisa se întoarce pe o parte ca să înconjoare auditoriul cu privirea, ridică o clipă capul și apoi încremeni. Probabil îi era greu să-i vadă, cu ochii ei plini de sânge, pe cei care o chinuiau.

Jamison ridică pumnii, ca și când ar fi amenințat ceva din aer. Adversarul său era noaptea, hotărî Cora, noaptea și fantomele cu care o umplea. Pe întuneric, spuse el, ființe mârșave cu pielea întunecată săreau să violeze nevestele și fiicele cetățenilor. În bezna fără sfârșit, moștenirea Sudului zăcea fără apărare, primejduită. Călăreții nopții aveau grijă s-o păstreze în siguranță.

— Toți am făcut sacrificii pentru această nouă Carolină de Nord și drepturile ei, spuse Jamison. Pentru această națiune separată pe care am făurit-o, fără nici un amestec din partea Nordului și fără să ne contaminăm de o rasă inferioară. Hoarda neagră a fost respinsă. Am corectat greșeala făcută cu ani în urmă, la nașterea acestei țări. Unii, precum frații noștri de peste hotar, din statul vecin, au adoptat noțiunea absurdă a emancipării negrilor. Mai ușor înveți un măgar aritmetica, se aplecă el s-o mângâie pe

Louisa pe cap. Când dăm de câte un nemernic rătăcit, știm foarte limpede care ne e datoria.

Mulțimea, sub imperiul obișnuinței, se dădu în lături. Jamison porni în fruntea procesiunii, iar călăreții nopții o târâră pe fată spre marele stejar din mijlocul parcului. Peste zi, Cora văzuse platforma pe roți într-un colț; copiii se urcaseră și topăiseră pe ea toată după-amiaza. La un moment dat în cursul serii, fusese împinsă sub stejar. Jamison chemă voluntari, și oameni de toate vârstele se repeziră să-și ocupe locurile de o parte și de alta a eșafodului. Îi puseră lațul Louisei de gât și o conduseră în sus pe scări. Cu precizia dată de exercițiu, un călăreț al nopții aruncă dintr-o singură mișcare frânghia peste creanga groasă, rezistentă.

Unul dintre cei care se adunaseră să împingă platforma într-o parte se trezi dat la o parte; îi venise rândul la un festival anterior. O tânără brunetă într-o rochie roz cu picățele se grăbi să-i ia locul.

Cora își întoarse privirea înainte ca Louisa să atârne în ștreang. Se târî în celălalt capăt al cămăruței, colțul ultimei sale cuști. În următoarele câteva luni, în nopțile când atmosfera nu era chiar atât de sufocantă, avea să prefere colțul acela pentru dormit. Era atât cât putea să fie de departe de parc, inima zvâcnindă a orașului, inimă mârșavă.

Locuitorii amuțiră. Jamison rosti cuvântul fatal.

Ca să explice de ce el și soția lui o țineau pe Cora prizonieră în pod, Martin trebui să meargă puțin în urmă. Ca întotdeauna în Sud, totul începuse de la bumbac. Mașinăria nemiloasă a bumbacului avea nevoie de trupurile africanilor drept combustibil. Traversând oceanul, corăbiile aduceau trupuri care să lucreze pământul și să producă și mai multe trupuri.

Pistoanele motorului se mișcau fără oprire. Mai mulți sclavi însemna mai mult bumbac, care aducea mai mulți bani, cu care se cumpăra mai mult pământ pentru culturi mai mari de bumbac. Chiar și după interzicerea comerțului cu sclavi, în mai puțin de o generație cifrele erau insuportabile: atât de mulți negri! Albii erau de două ori mai mulți în Carolina de Nord, dar în Louisiana și Georgia cele două populații erau aproape la paritate. Imediat peste graniță, în Carolina de Sud, numărul negrilor îl depășea pe al albilor cu mai bine de o sută de mii. Nu era greu să-ți imaginezi scenariul în care sclavii se scuturau de lanțuri ca să-și câștige libertatea – și să se răzbune.

În Georgia și Kentucky, America de Sud și insulele Caraibe, africanii se revoltaseră împotriva stăpânilor în episoade scurte, dar zbuciumate. Înainte ca rebeliunea din Southampton să fie înăbușită, Turner și banda lui omorâseră șaiszeci și cinci de bărbați, femei și copii¹⁵. Milițiile civile și patrulele linșaseră de trei ori mai mulți oameni drept represalii – conspiratori, simpatizanți și nevinovați – ca să dea un exemplu. Pentru ca lucrurile să fie clare. Dar cifrele rămâneau, proclamând un adevăr netulburat de prejudecăți.

¹⁵. Insurecția lui Nat Turner (august 1831) din comitatul Southampton, Virginia, a fost cea mai sângeroasă din istoria revoltelor organizate de sclavii nord-americani.

— Aici la noi, membrii patrulelor au cam aceeași funcție ca polițaii, spuse Martin.

— Aproape peste tot e așa, zise Cora. Patrulele te hărțuiesc când au chef.

Era după miezul nopții, în prima ei luni. Fiica lui Martin plecase cu familia acasă, la fel și Fiona, care locuia mai departe, în Irishtown. Martin se așezase pe o ladă de lemn în pod și-și făcea vânt. Cora se plimba de la un

capăt la altul, întinzându-și picioarele anchilozate. Nu mai stătuse dreaptă de câteva zile. Ethel refuzase să-și mai facă apariția. Niște draperii bleumarin acopereau ferestrele și mica lumânare îndepărta întunericul din jur.

În ciuda orei târzii, Martin vorbea în șoaptă. Fiul vecinului de alături era un călăreț al nopții.

Ca forțe de ordine ale stăpânilor de sclavi, patrurile reprezentau legea: albă, strâmbă, nemiloasă. Membrii lor erau recrutați din categoria cea mai josnică și mai vicioasă, prea stupizi ca să ajungă chiar și vătafi. (Cora aprobă din cap.) O patrulă nu avea nevoie de alt motiv ca să oprească o persoană în afară de culoarea pielii. Sclavii surprinși în afara plantațiilor trebuiau să prezinte permise de ieșire, dacă nu cumva voiau să se aleagă cu un gârbaci pe spinare și o vizită la închisoarea comitatului. Negrii liberi purtau la ei dovada eliberării, altfel riscau să fie târâți în cătușele sclaviei; uneori erau oricum răpiți și scoși la mezat. Derbedeii care nu se predau puteau să fie împușcați. Patrurile scotoceau satele de sclavi în voie și-și permiteau tot felul de fapte, jefuind casele negrilor liberi, furând așternuturi cumpărate cu mari sacrificii sau făcând avansuri necuviincioase femeilor.

În război – să înăbuși o rebeliune a sclavilor era cea mai glorioasă chemare la arme –, membrii patrurilor își depășeau statutul și deveneau o adevărată armată. Cora își închipui insurecțiile ca pe niște bătălii mărețe, sângeroase, care se desfășurau sub cerul nopții luminat de focuri uriașe. După spusele lui Martin, adevăratele revolte fuseseră mărunte și haotice. Sclavii o porneau pe drumurile dintre orașe cu armele pe care le putuseră culege: toporiști și coase, cuțite și cărămizi. Informate de dezertorii de culoare, forțele de ordine ale albilor, sprijinite de soldații Armatei Statelor Unite, organizau ambuscade elaborate, ucigându-i pe insurgenți cu focuri de armă și călcându-i sub copitele cailor. La prima alarmă, voluntari civili se alăturau patrurilor, gata să înăbușe tulburările, invadând așezările sclavilor și punând foc caselor unde locuiau negri liberi. O puzderie de suspecti și de martori umpleau închisorile. Erau spânzurați vinovații și, în scop preventiv, și un procent considerabil de nevinovați. Odată ce crimele fuseseră răzbunate – și, mai important, odată ce ofensa adusă rânduielilor impuse de

albi fusese plătită cu vârf și îndesat –, civilii se întorceau la fermele, fabricile și magazinele lor, iar patrulele își reluau rondurile.

Revoltele erau zdrobite, dar imensitatea populației de culoare rămânea o realitate. Verdictul recensământului se vădea în coloane și linii sumbre.

— Toată lumea știe, dar nimeni nu vorbește, îi zise Cora lui Martin.

Lada de lemn scârțâi sub greutatea lui.

— Și dacă vorbește, o face în așa fel încât să nu audă nimeni, spuse Cora. Despre cât de mulți suntem.

Într-o seară rece din toamna trecută, bărbații de vază din Carolina de Nord se întruniseră să rezolve chestiunea populației de culoare: politicieni atenți la complexitatea schimbătoare a dezbatărilor despre instituția sclaviei; fermieri bogați care călăreau monstrul bumbacului și simțeau cum frâiele le scapă printre degete; și avocați indispensabili care să înmoaie sigiliul planurilor, lăsându-l apoi să se usuce. Jamison fusese și el prezent, îi spuse Martin Corei, în calitate sa de senator și plantator local. Fusese o noapte lungă.

Se adunaseră în sufrageria lui Oney Garrison. Oney locuia pe vârful Dealului Dreptății, numit astfel pentru că de sus se vedea fără piedică la distanță de multe mile în jur, ceea ce făcea ca lumea să se așeze pe fâgașul cuvenit. După această noapte, întrunirea avea să fie cunoscută drept Convenția pentru Dreptate. Tatăl gazdei fusese membru al avangardei bumbacului și un propovăduitor iscusit al acestei plante miraculoase. Oney crescuse înconjurat de profiturile făcute din bumbac și de negri, răul necesar pentru a le obține. Acum, cu cât se gândea mai mult la asta – în timp ce stătea în sufrageria lui, privind cu atenție fețele lungi și palide ale bărbaților care-i beau lichiorul și nu se mai dădeau plecați –, își dădea seama că ceea ce-și dorea el, de fapt, era pur și simplu mai mult profit și mai puțini negri. De ce își pierdeau vremea făcându-și griji cu răskoalele și influența yankeilor în Congres, când adevărata problemă era cine avea să culeagă afurisitul de bumbac?

În zilele de după, ziarele tipăriseră cifrele, ca să fie cunoscute de toată lumea, spuse Martin. În Carolina de Nord erau aproape trei sute de mii de sclavi. În fiecare an, același număr de europeni – majoritatea irlandezi și nemți, care fugeau de foamete și de constrângerile politice – se strângea în

porturile din Boston, New York, Philadelphia. Pe holurile legislaturii statului, în editorialele ziarelor, începuse să se pună pe față întrebarea: De ce să cedăm acest surplus yankeilor? De ce să nu modificăm cursul acestui aflux uman astfel încât să hrănească și câmpurile din Sud? Anunțuri în presa de peste ocean promovau avantajele muncii pe termen fix, agenți de publicitate vorbeau în taverne, adunări provinciale și aziluri de săraci, și, în scurt timp, corăbiile începuseră să vină ticsite cu încărcătura dorită, aducând vizători pe țărmurile unei țări noi. Care apoi debarcaseră ca să lucreze la câmp.

— N-am văzut niciodată un alb să culeagă bumbac, spuse Cora.

— Înainte să mă întorc în Carolina de Nord, nici eu nu văzusem niciodată o mulțime care să sfâșie un om membru cu membru, zise Martin. După ce vezi așa ceva, încetezi să mai spui ce pot și ce nu pot să facă oamenii.

E drept, un irlandez nu putea fi tratat ca un african, chit că era, de fapt, un negru alb. Existau, pe de o parte, costurile cumpărării sclavilor și întreținerii lor, pe de alta, plata unor salarii mici, dar de subzistență, muncitorilor albi. Realitatea violenței sclavilor *versus* stabilitate pe termen lung. Europeanii fuseseră fermieri și înainte; aveau să fie din nou. Odată ce imigranții își încheiau contractul (și-și plăteau călătoria, uneltele și cazarea), ocupându-și locul în societatea americană, aveau să fie aliați ai sistemului sudist care le dăduse să mănânce. În ziua alegerilor, când urma să le vină rândul să voteze, votul lor avea să conteze întreg, nu în proporție de trei cincimi¹⁶. Socoteala financiară era inevitabilă, dar, în perspectiva conflictului care urma să izbucnească din motive rasiale, Carolina de Nord s-ar fi plasat pe poziția cea mai avantajoasă dintre toate statele care permiteau sclavia.

¹⁶. Constituția americană prevedea că sclavii erau luați în considerare în proporție de 3/5 când se stabilea (direct proporțional cu cuantumul populației) numărul de reprezentanți ai statelor în Congresul federal.

De fapt, ei aboliseră sclavia. Dimpotrivă, răspunsese Oney Garrison, i-am abolit pe negri.

— Și toate femeile, toți copiii și bărbații unde s-au dus? întrebă Cora.

Cineva țipă în parc, și cei doi rămaseră o vreme nemișcați.

— Ai văzut unde, spuse Martin.

Guvernul Carolinei de Nord – din care jumătate se înghesuise în noaptea aceea în sufrageria lui Garrison – cumpărase de la fermieri sclavii existenți, la prețuri avantajoase, exact așa cum făcuse Marea Britanie atunci când abolise sclavia cu decenii în urmă. Stocul fusese absorbit de celelalte state din imperiul bumbacului; mai cu seamă Florida și Louisiana, aflate în creștere explozivă, erau averse după mâna de lucru de culoare, în special după cea experimentată. O scurtă plimbare pe Strada Bourbon¹⁷ ar fi prevestit oricărui observator rezultatul acestei politici: un stat corcit, respingător, în care rasa albă, prin amalgamare cu sângele negru, ar ajunge pătată, tulburată, dezorientată. „N-au decât să-și polueze sângele european cu smoala egipteană, să producă un râu de bastarzi, de mulatri și de fel și fel de metiși cu ochi alungiți – nu fac decât să făurească armele cu care, până la urmă, li se va lua gâtul.“

¹⁷. Una dintre cele mai vechi străzi din centrul istoric al orașului New Orleans, Louisiana.

Noile legi rasiale interziceau bărbaților și femeilor de culoare să pună piciorul pe pământul Carolinei de Nord. Negrii liberi care refuzaseră să-și abandoneze pământul fuseseră alungați sau masacrați. Veteranii campaniilor împotriva indienilor primiseră sume generoase pentru mercenariatul lor. Odată ce soldații își încheiaseră treaba, foștii membri ai patrulelor îmbrăcaseră mantiile călăreților nopții, arestându-i pe cei fără căpătâi – sclavi care încercau să ocolească noile rânduieli, negri liberi deposedați de pământ și lipsiți de mijloacele de a pleca în Nord, bărbați și femei de culoare fără de noroc, care se pierduseră pe teritoriul statului din diverse motive.

Trezindu-se în dimineața de sâmbătă, Cora amânase spionatul prin gaura din zid. Când își făcuse în sfârșit curaj, trupul Louisei fusese deja luat de acolo. Copiii țopăiau sub locul unde se legănase victima.

— Drumul, reluă Cora, Calea Libertății spuneai că-i zice. Cât ține?

Ținea cât erau trupuri care s-o mărginească, spuse Martin. Cadavrele intrate în putrefacție sau scormonite de păsările mănătoare de stârvuri erau constant înlocuite, și totuși drumul se lungea. Fiecare oraș ceva mai măricel avea un Festival de Vineri, care se încheia peste tot în același mod crâncen.

Pe alocuri, captivii erau ținuti în închisori câte o săptămână în plus atunci când călăreții nopții se întorceau cu mâinile goale.

Albii pedepsiți conform noii legi erau pur și simplu spânzurați, dar nu lăsați la vedere. Deși, se contrazise Martin, existase cazul unui fermier alb care adăpostise o bandă de refugiați de culoare. Când se căutase în cenușa casei lui, rămășițele sale nu putuseră fi deosebite de ale celor pe care-i aciuase, căci focul eliminase diferențele de culoare a pielii, uniformizându-i. Toate cele cinci corpuri fuseseră atârinate pe drum și nimeni nu făcuse mare caz de nerespectarea obiceiului.

Odată cu subiectul persecuției albilor, ajunseră la motivul pentru care Cora era ținută în pod.

— Înțelegi în ce situație suntem, spuse Martin.

Aboliționistii fuseseră întotdeauna alungați din Carolina, mai zise el. Virginia sau Delaware tolerau, poate, într-o măsură agitația lor propagandistică, dar un stat producător de bumbac n-ar fi făcut asta niciodată. Numai să deții literatură aboliționistă și era de ajuns ca să fii aruncat în închisoare, iar, când erai eliberat, nu mai rămâneai mult în orașul tău. În amendamentele la Constituția statului, pedeapsa pentru posesia de texte sedicioase sau pentru ajutorarea ori adăpostirea unei persoane de culoare era lăsată la discreția autorităților locale. În practică, verdictul era moartea. Acuzații erau târați de păr afară din case. Proprietarii de sclavi care refuzau să se supună – din motive sentimentale sau în virtutea unei concepții învechite a dreptului de proprietate – erau atârnați în ștreang, și la fel cetățenii cumsecade care îi ascundeau pe negrotei în poduri, beciuri sau containere cu cărbuni.

După ce numărul albilor arestați stagnase, unele orașe sporiseră recompensa pentru denunțuri. Oamenii își denunțau competitorii în afaceri, vechii dușmani sau vecinii, amintindu-și de discuții de demult în care trădătorii exprimasera simpatii interzise. Copiii trăncăneau despre părinții lor, după ce învățătoarele le sădeau în suflet germenii revoltei. Martin relatează povestea unui bărbat din orașul lor care încercase ani de zile să scape de soție, dar fără folos. Detaliile morții ei n-ar fi rezistat la o examinare atentă, dar femeia plătise prețul fatal. Bărbatul se recăsătorise trei luni mai târziu.

— Și e fericit? întrebă Cora.

— Poftim?

Cora dădu din mână. Gravitatea relatării lui Martin o trimisese pe panta unui umor bizar.

Înainte, patrulele de sclavi percheziționau după chef casele celor de culoare, indiferent că erau libere sau nu. Acum, puterile extinse le permiteau să bată la ușa oricui ca să investigheze o acuzație, ba să facă și inspecții la întâmplare, în numele siguranței publice. Apărătorii ordinii apăreau la orice oră, vizitându-l pe cel mai sărac vânător și pe cel mai bogat magistrat deopotrivă. Căruțe și trăsură erau oprite la punctele de control. Mina de mică se afla la doar câteva mile depărtare, dar chiar dacă Martin ar fi avut curajul să fugă împreună cu Cora, n-ar fi reușit să ajungă în comitatul următor fără să fie cercetați.

Cora credea că albi n-ar fi vrut nici în ruptul capului să renunțe la libertățile lor, nici măcar de dragul siguranței. Departe de a trezi resentimente, îi spuse Martin, conștiinciozitatea patrulelor era obiect de mândrie de la un comitat la altul. Patriotii se făleau de câte ori fuseseră cercetați și declarați fără pată. Vizita unui călăreț al nopții în casa unei tinere femei drăguțe se soldase nu o dată cu încheierea unor logodne fericite.

Casa lui Martin și a lui Ethel fusese căutată de două ori înainte să apară Cora. Călăreții se purtaseră civilizat și o complimentaseră pe Ethel pentru prăjitura ei cu ghimbir. Nu se uitaseră chiorâș la chepengul din pod, dar nu exista nici o garanție că data viitoare aveau să procedeze în același fel. A doua vizită îl determinase pe Martin să-și abandoneze slujba pe ruta subterană. Nu exista nici un plan pentru următoarea etapă a călătoriei Corei, nu primise vorbă de la asociații lui. Nu le rămânea decât să aștepte un semn.

Martin își ceru încă o dată iertare pentru purtarea soției lui.

— Îți dai seama că e speriată de moarte. Suntem la mila sorții.

— Te simți ca un sclav? îl întreabă Cora.

Ethel nu alesese viața aceasta, spuse Martin.

— Ți-a fost sortită viața asta? La fel ca unui sclav?

Astfel se încheie conversația lor în noaptea aceea. Cora urcă înapoi în vizuina ei cu porții proaspete de mâncare și cu o oală de noapte curată.

Viața ei deveni repede stereotipă. Nici nu s-ar fi putut fi altfel, date fiind constrângerile. După ce dădu cu capul de acoperiș de vreo zece ori, corpul ei reținu limitele mișcărilor pe care le putea face. Dormea cuibărită între grinzi ca în strânsoarea unei corăbii. Se uita în parc. Exersa cititul, încercând să continue educația de care beneficiase în Carolina de Sud. Deseori mijea ochii în lumina slabă ce pătrundea prin orificiul din zid și se întreba de ce nu existau decât două fețe ale sorții: greutatea dimineții și zbucium sufletesc noaptea.

În fiecare vineri, orașelul își organiza festivalul, și Cora se retrăgea în celălalt capăt al podului.

Căldura era insuportabilă în cele mai multe zile. Atunci, Cora sorbea aerul venit prin gaură ca un pește într-o căldare goală. Uneori uita să-și drămuiască apa, bea prea mult dimineța și restul zilei se uita cu jale la fântâna arteziană. Afurisitul ăla de câine care țopăia în ploaia de picături! Când căldura o făcea să leșine, se trezea cu capul vârat pe sub vreo grindă și își simțea gâtul răsucit aidoma unui pui căzut în mâinile lui Alice bucătăreasa. Carnea pe care o pusese pe oase în Carolina de Sud se topi. Gazda îi înlocui rochia mizerabilă cu una pe care fiica ei o lăsase acolo. Jane avea șoldurile înguste, dar Cora încăpea acum în hainele ei, ba chiar atârnav puțin pe ea.

Aproape de miezul nopții, după ce toate luminile din casele care înconjurau parcul se stingeau, iar Fiona plecase de mult acasă, Martin îi aducea mâncare. Cora cobora în podul propriu-zis, ca să se dezmoștească și să respire alt aer. Vorbeau o vreme, apoi, la un moment dat, Martin se scula cu o expresie solemnă, și Cora se cățara la loc în adăpostul ei. O dată la câteva zile, Ethel îl lăsa pe Martin s-o invite scurt la baie. Cora adormea întotdeauna după vizitele lui, uneori după ce suspina o vreme, alteori rapid, ca o lumânare suflată. Visele violente îi reveniră.

Îi urmărea pe clienții regulați traversând zilnic parcul și aduna idei și păreri exact ca autorii almanahurilor ei. Martin ținea la ea în pod ziare și broșuri aboliționiste. Erau periculoase; Ethel ar fi vrut să le vadă dispărute, dar fuseseră ale tatălui lui Martin și existau dinainte ca ei să se instaleze în casă, încât Martin credea că ar fi putut să nege că erau ale lor. După ce citise tot ce putuse din broșurile îngălbenite, Cora luase vechile almanahuri,

cu prognozele și considerațiile lor despre marea și mișcarea stelelor și cu frânturile de comentarii obscure. Martin îi aduse o Biblie. Într-unul dintre scurtele interludii de jos din pod, Cora văzu un exemplar din *Ultimul mohican*, umflat și deformat de apă. Se ghemuia să citească lângă gaura din zid, ca să aibă lumină, iar seara se încolăcea în jurul unei lumânări.

Îl întâmpina întotdeauna pe Martin cu aceeași întrebare:

— Vreo veste?

După câteva luni, încetă.

Tăcerea dinspre ruta subterană era desăvârșită. Gazetele tipăreau relatări despre depouri devastate și despre șefi de gară aduși în fața unei justiții sumare, dar acestea erau povești comune în statele care acceptau sclavia. Înainte, la ușa lui Martin veneau străini cu mesaje legate de trasee și, o dată, cu vestea unui pasager confirmat. Niciodată nu era de două ori aceeași persoană. Acum, de multă vreme nu mai venise nimeni, spunea Martin. După părerea lui, nu putea face nimic.

— N-ai să mă lași să plec, spuse Cora.

El răspunse cu un scâncet:

— Lucrurile sunt foarte clare. Suntem prinși cu toții în capcană. N-ai să reușești, ei o să te prindă, și atunci o să le spui cine suntem.

— Pe moșia Randall, când te vor în fiare, te pun în fiare.

— O să ne distrugi, spuse Martin. Pe tine, pe mine, pe Ethel și pe toți cei care te-au ajutat pe rută.

Cora nu era corectă, dar prea puțin îi păsa; așa avea chef, să fie încăpățânată. Martin îi dădu un exemplar al gazetei din ziua respectivă și trase chepengul la loc.

Orice sunet făcut de Fiona o împietrea instantaneu. Nu putea decât să-și imagineze cum arăta tânăra irlandeză. Uneori, Fiona târa câte o vechitură în pod. Scările gemeau zgomotos la cea mai mică apăsare, un semnal eficient de alarmă. Odată ce menajera se îndepărta, Cora revenea la sărăcăcioasa ei gamă de activități. Vulgaritățile fetei îi aminteau de plantație și de șuvoiul de injurii care ieșea din gura lucrătorilor când nu erau supravegheați de ochiul stăpânului. Mica rebeliune a servitorilor de pretutindeni. Presupuse că Fiona scuipa în supă.

Traseul menajerei nu includea traversarea parcului. Cora nu-i vedea niciodată fața, nici măcar după ce începuse să-i studieze oftaturile. Și-o închipui bătaioasă și hotărâtă, supraviețuitoare a foametei¹⁸ și a mutării dificile într-o altă țară. Martin îi spusese că sosise în America pe un vapor închiriat împreună cu mama și fratele ei. Mama se îmbolnăvisese de plămâni și murise la o zi după ce ajunsese pe uscat. Băiatul era prea mic ca să muncească și avea în general o constituție plăpândă; mai toată ziua trecea de la o matroană irlandeză la alta. Oare Irishtown semăna cu străzile populate de negri din Carolina de Sud? se întreba Cora. Acolo, traversarea unei singure străzi schimba felul în care oamenii vorbeau, determina mărimea și starea caselor, amploarea și natura visurilor.

¹⁸. Marea foamete din Irlanda (1845–1852) a dus la emigrarea a peste un milion de oameni, majoritatea în America de Nord (SUA și Canada).

În câteva luni urma să înceapă recolta. În afara orașului, pe câmpuri, bumbacul avea să plesnească în capsule și să călătorească apoi în saci, cules de data asta de mâini albe. Oare pe irlandezi și pe nemți îi deranja să facă muncă de negri sau siguranța salariilor ștergea dezonoarea? Albi fără un sfanț preluau lanurile de la negri fără un sfanț, doar că, la sfârșitul săptămânii, albi nu mai erau fără un sfanț. Spre deosebire de semenii lor mai întunecați la piele, își puteau plăti datoriile din salariu și puteau începe apoi un nou capitol.

Jockey povestise pe plantația Randall cum vânătorii de sclavi erau siliți să pătrundă tot mai departe, mai adânc în Africa pentru a găsi următorul grup de sclavi, răpind trib după trib ca să hrănească bumbacul, transformând plantațiile într-un amalgam de limbi și clanuri. Cora bănuia că irlandezii aveau să fie înlocuiți de un nou val de imigranți, fugiți dintr-o țară diferită, dar nu mai puțin abjectă. Procesul avea să se repete. Mașinăria pufăia, gema și funcționa în continuare. Schimbaseră pur și simplu combustibilul care mișca pistoanele.

Între pereții înclinați ai închisorii ei, Cora își puneă întrebări morbide, îndeosebi între apus și vizitele târzii în noapte ale lui Martin. Când o abordase Caesar, ea își imaginase două ieșiri: o viață mulțumită, câștigată cu greu într-un oraș din Nord sau moartea. Terrance nu s-ar fi mulțumit s-o

pedepsească pentru că fugise; i-ar fi făcut viața un iad sofisticat până când s-ar fi plictisit, apoi ar fi trimis-o pe lumea cealaltă într-un spectacol sângeros.

Fanteziile ei despre Nord, în acele prime săptămâni în pod, erau o simplă schiță. Imagini fulgerătoare ale copiilor – totdeauna o fată și un băiat – într-o bucătărie luminoasă și un soț în camera de alături, nevăzut, dar iubitor. Pe măsură ce zilele se scurgeau cu lentoarea lor, alte camere se iveau pe lângă bucătărie. Un salon cu mobilă simplă, dar de bun-gust, lucruri pe care le văzuse în magazinele pentru albi din Carolina de Sud. Un dormitor. Un pat acoperit cu cearșafuri albe care luceau în lumina soarelui, copiii ei rostogolindu-se în ele alături de ea, trupul soțului vag conturat. Într-o altă scenă, după ani de zile, Cora mergea pe o stradă aglomerată din oraș și-și întâlnea mama. Cerșind într-un canal, o bătrână decrepită, încovoiată peste suma greșelilor făcute în viață. Mabel ridica privirea, dar n-o recunoștea. Cora îi izbea cu piciorul cana cu pomană, cele câteva monede se împrăștiu în forfota din jur, iar ea își vedea mai departe de plimbarea de după-amiază, în căutare de făină pentru tortul aniversar al băiatului.

În acest loc ce avea să capete chip, Caesar venea uneori la cină, și amândoi râdeau cu tristețe amintindu-și de moșia Randall și de încercările prin care trecuseră după evadare, de libertatea pe care și-o câștigaseră până la urmă. El le povestea copiilor cum căpătase mica cicatrice de deasupra sprâncenei, trecându-și degetul peste ea: fusese prins de un vânător de sclavi în Carolina de Sud, dar scăpase.

Cora se gândea rareori la băiatul pe care-l omorâse. Nu simțea nevoia să-și justifice acțiunile din noaptea aceea în pădure; nimeni nu avea dreptul să-i ceară socoteală. Terrance Randall reprezenta modelul de om care ar fi putut concepe noul sistem din Carolina de Nord, dar mintea ei refuza parcă să accepte amploarea violențelor. Oamenii aceștia erau conduși de frică chiar mai mult decât de banii obținuți din bumbac. Frică de umbra mâinii negre care va da înapoi ceea ce a primit. Într-o noapte îi trecu prin cap că ea era unul dintre monștrii răzbunători de care se temeau albi: omorâse un băiat alb. Următorul ar fi putut fi unul din ei. Și, din pricina acestei terori, ridicau o nouă schelă a opresiunii pe temelia cruntă, clădită cu sute de ani înainte. Proprietarul de sclavi comanda bumbac Sea Island pentru câmpurile sale,

dar, printre semințele plantei, erau risipiți și germenii violenței și ai morții, iar recolta aceasta creștea rapid. Albii aveau dreptate să se teamă. Într-o zi, sistemul urma să se prăbușească în sânge.

Insurecția unui singur om. Cora zâmbi o clipă, înainte de a se trezi la realitatea cuștii în care trăia. Râ câia prin pereți ca un șobolan. Fie pe câmp, fie în subteran, fie într-un pod, America rămânea gardianul ei.

Mai era o săptămână până la solstițiul de vară. Martin înghesuisese una dintre pilotele vechi într-un scaun fără șezut și, în cursul vizitei, se adâncise tot mai mult în ea. După cum îi era obiceiul, Cora îi ceru ajutorul la cuvinte. De data asta proveneau din Biblie, prin care înainta nesistematic: „a dezminți“, „hrăpăreț“, „promoroacă“. Martin recunoscuse că nu știa semnificația lui „a dezminți“ și „hrăpăreț“. Apoi, în pregătire parcă pentru noul anotimp, reluă relatarea semnelor rele.

Primul apăruse cu o săptămână în urmă, când Cora răsturnase oala de noapte. Se afla în pod de patru luni și mai făcuse zgomot și înainte, dând cu capul de acoperiș ori cu genunchiul de câte o grindă. Fiona nu reacționase niciodată. De data asta, fata pierdea vremea prin bucătărie când Cora izbise oala de perete. Dacă urca, n-ar fi putut să nu bage de seamă picuratul urinei printre scânduri, în pod, sau mirosul.

Tocmai sunase clopotul de amiază. Ethel ieșise. Din fericire, o altă fată din Irishtown venise în vizită după prânz, și cele două se întinseseră atât de mult la bârfe în salon, încât, după aceea, Fiona fusese nevoită să-i dea zor cu treaba. Fie nu observase mirosul, fie se prefăcuse a nu-l observa, eschivându-se de la sarcina de a curăța după rozătoarele care-și făcuseră cuib acolo. Când Martin veni în seara aceea și curățară amândoi, îi spuse Corei că era mai bine să nu-i pomenească lui Ethel despre incident. Avea nervii întinși la maximum din cauza umidității crescute.

Martin decidea dacă s-o informeze sau nu pe Ethel. Cora n-o mai văzuse din noaptea sosirii ei. Din câte-și dădea seama, stăpâna casei nu vorbea despre ea – nici măcar când Fiona era absentă –, în afara câtorva dăți când o numise „ființa aia“. Vizitele la etaj ale lui Martin erau deseori precedate de trântitul ușii de la dormitor. Singurul lucru care o împiedica pe Ethel s-o denunțe, se gândi Cora, era statutul de complice.

— Ethel e o femeie simplă, spuse Martin, afundându-se în scaun. N-a avut cum să prevadă necazurile când i-am cerut mâna.

Cora știa că Martin se pregătea să-i povestească istoria recrutării lui întâmplătoare, ceea ce însemna mai mult timp afară din văgăună. Își întinse brațele și-l încurajă:

— Cum ai putut, Martin?

— Doamne, cum am putut? zise Martin.

Era un instrument cu totul implauzibil al aboliționismului. Din câte-și amintea, tatăl lui, Donald, nu exprimase niciodată vreo părere despre instituția sclaviei, deși erau singurii din cercul lor care nu țineau sclavi. În copilăria lui Martin, vânzătorul angajat în prăvălia lor de alimente era un bărbat ofilit, adus de spate, pe nume Jericho, eliberat cu mulți ani înainte. Spre disperarea mamei lui Martin, Jericho venea în fiecare an de Ziua Recunoștinței cu o cutie de piure de napi. Donald mârâia dezaprobat sau clătina din cap la articolele din ziare despre ultimele incidente cu sclavi, dar nu era clar dacă osândeia brutalitatea stăpânului sau intransigența sclavului.

La optsprezece ani, Martin plecase din Carolina de Nord și, după o perioadă de peregrinări de unul singur, își luase o slujbă de funcționar într-un birou de comerț naval din Norfolk¹⁹. Munca liniștită și aerul de mare i se potriveau. Dezvoltă o slăbiciune pentru scoici și starea generală de sănătate i se îmbunătăți. Într-o zi, în mulțime îi apărură fața lui Ethel, luminoasă. Familia Delany avea legături vechi în regiune, și arborele ei genealogic oferea o priveliște asimetrică: abundent, cu mulți veri, în Nord, și rar, fără personalitate, în Sud. Martin își vizita rareori tatăl. Înainte ca Donald să cadă de la înălțime în timp ce repara acoperișul, Martin nu mai dăduse pe-acasă de vreo cinci ani.

¹⁹. Oraș în statul Virginia, bază navală importantă.

Cei doi nu comunicaseră niciodată ușor. Înainte ca mama lui Martin să moară, ea fusese însărcinată să traducă elipsele și mormăielile înăbușite care constituiau conversațiile dintre tată și fiu. Când Donald se aflase pe patul de moarte, nu mai existase nici un interpret. Tatăl îl pusese pe Martin să promită că avea să-i ducă munca la bun sfârșit, iar fiul presupuse că bătrânul avea în vedere prăvălia. Aceasta fusese prima neînțelegere. A doua fusese că Martin luase harta pe care o descoperise printre hârtiile tatălui său drept instrucțiuni către o comoară de aur. În viață, Donald se învăluise într-un soi de tăcere care, în funcție de observator, putea semnală imbecilitate sau mister. Ar fi fost exact în stilul lui, se gândise Martin, să se poarte ca un sărăntoc și, de fapt, să ascundă o avere.

Comoara, desigur, era ruta. Unii numesc poate libertatea cea mai prețuită monedă dintre toate, dar nu la asta se așteptase Martin. Jurnalul lui Donald – lăsat pe un butoi pe peronul gării și înconjurat de pietre colorate, ca un soi de altar – descria cum tatăl lui fusese întotdeauna dezgustat de felul cum țara lui tratase tribul ethiopienilor. Sclavia era un afront adus lui Dumnezeu, iar stăpânii de sclavi erau întruchiparea lui Satan. Donald ajutase sclavi toată viața lui, de câte ori putuse și cu orice mijloace avusese la îndemână, încă de când, copil fiind, îi trimisese aiurea pe niște căutători de recompense care îl pisaseră în legătură cu un fugar.

Numeroasele lui plecări cu serviciul din timpul copilăriei lui Martin fuseseră de fapt misiuni aboliționiste. Întâlniri la miezul nopții, tertipuri pe malul râului, uneltiri la intersecții. Era o ironie faptul că, date fiind dificultățile lui de comunicare, Donald funcționase pe post de telegraf uman, transmițând mesaje în susul și în josul coastei. C.S.T. (cum o numea el în însemnările sale) nu avusese linii sau opriri în Carolina de Nord până când el nu-și făcuse din asta un obiectiv. A opera atât de departe în Sud era sinucidere curată, spunea toată lumea. El adăugase totuși ascunzătoarea din pod, și, chiar dacă tavanul fals nu era impecabil, îi susținuse totuși pe cei aflați în grija lui. Până când avea să fie trădat de o țiglă desprinsă, Donald ajutase vreo zece suflete să ajungă în statele libere.

Martin avusese o contribuție mult mai mică. El și Cora căzură de acord că firea lui sperioasă nu le fusese de ajutor în seara trecută, când se arătase alt semn rău: apărătorii ordinii îi bătuseră la ușă.

Era chiar după căderea întunericului, și parcul era plin de cei care se temeau să meargă acasă. Cora se întrebă ce-i aștepta oare acolo de zăboveau atât de hotărâți, aceiași oameni săptămână de săptămână. Bărbatul cu pas iute care se așeza pe ghizdul fântânii, trecându-și degetele prin părul rar. Doamna șleampătă, cu șolduri late, care purta întotdeauna o bonetă neagră și mormăia ceva pentru sine. Nu erau aici ca să se îmbete de aerul serii sau ca să fure un sărut. Oamenii ăștia se lăfăiau în circuitele lor obișnuite, privind într-o parte sau alta, niciodată înainte. Ca și când ar fi vrut să evite ochii tuturor stafiilor, ai morților care le construiseră orașul. Munca negrilor ridicase fiecare casă de pe marginea parcului, așternuse toate pietrele din fundația fântânii și din pavajul aleilor. Meșterise estrada unde călăreții nopții își țineau mascaradele grotești și platforma pe roți care-i înălța pe condamnați cu capul în ștreang. Singurul lucru pe care nu-l construiseră negrii era copacul. Pe acela îl făcuse Dumnezeu, pentru ca orașenii să-l folosească în scopuri criminale.

Nu e de mirare că albiu hălăduiau prin parc în întunericul tot mai des, se gândea Cora, cu fruntea lipită de lemnul acoperișului. Erau ei înșiși stafii, prinse între două lumi: realitatea fărădelegilor comise și viața de apoi care le era refuzată din pricina acestor fărădelegi.

Prezența călăreților nopții a fost anunțată de tremurul care străbătu parcul. Mulțimea serii se întoarse să privească spre o casă de pe partea cealaltă. O fată tânără cu cozi de o parte și de alta a capului lăsă să intre un grup de trei apărători ai ordinii. Cora își amintea că tatăl fetei avea probleme cu treptele terasei. Nu-l mai văzuse de câteva săptămâni. Fata își strânse halatul la gât și închise ușa în spatele lor. Doi călăreți, înalți și îndesați, rămăseseră pe terasă, fumându-și pipele cu gesturi lente, trândave.

Ușa se deschise după jumătate de oră, și grupul se înghesui pe trotuar în cercul de lumină al unui felinar, consultând un registru. Traversară parcul, ieșind în cele din urmă din raza vizuală a găurii din zid. Cora închisese ochii, când bătaia zgomotoasă în ușă o trezi brusc. Erau chiar dedesubt.

Următoarele câteva minute trecură cu o încetineală înspăimântătoare. Cora se ghemui într-un colț, făcându-se mică sub ultima grindă. Sunetele îi

furnizau informații despre ceea ce se petrecea mai jos. Ethel îi salută pe călăreți cu căldură; oricine o cunoștea și-ar fi dat seama că are ceva de ascuns. Martin dădu un tur scurt al podului ca să se asigure că toate erau la locul lor, apoi se alătură grupului de la parter.

Martin și Ethel răspundeau repede la întrebări în timp ce-și conduceau vizitatorii prin casă. Erau numai ei doi. Fiica lor locuia în altă parte. (Călăreții inspectară bucătăria și salonul.) Menajera, Fiona, avea cheie, dar nimeni altcineva nu intra în casă. (În sus pe scări.) Nu primiseră vizita nici unui străin, nu auziseră nici un sunet ciudat, nu observaseră nimic ieșit din comun. (Percheziționară cele două dormitoare.) Nu le lipsea nimic din casă. Nu aveau beci – călăreții ar fi trebuit să știe până acum că vilele din jurul parcului nu au beciuri. Martin fusese în pod chiar în după-amiaza aceea și nu observase nimic deosebit.

— Vă deranjează dacă urcăm? spuse o voce joasă și aspră.

Cora i-o atribui călărețului mai scund, cu barbă.

Pașii lor răsunară zgomotos pe scara spre pod. Se strecurară printre vechituri. Unul dintre ei vorbi, făcând-o pe Cora să tresară; capul lui era la doar câțiva centimetri sub ea. Își țină răsuflarea cât de bine putu. Bărbații erau niște rechini care-și mișcau boturile pe sub corabie, căutând hrana pe care o adulmecau prin apropiere. Numai câteva scânduri subțiri separau vânătorii de pradă.

— Nu prea mai urcăm aici de când și-au făcut cuib niște ratoni, zise Martin.

— Da, se simte mirosul, observă celălalt călăreț.

Plecară. Martin sări peste vizita lui nocturnă, speriat să nu cumva să fie victima vreunei capcane complicate. În întunericul ei confortabil, Cora bătu prietenește peretele solid. O ferise de rele.

Supraviețuiseră accidentului cu oala de noapte și, acum, călăreților nopții. Ultimul semn rău i se arătă lui Martin în dimineața aceea. O mulțime furioasă spânzură un cuplu care ascunsese doi băieți negri în șopron. Fuseseră denunțați de fata lor, geloasă că nu i se mai acorda atâta atenție. În ciuda tinereții lor, cei doi băieți se alăturară sinistrei galerii de pe Calea Libertății. Una dintre vecine îi povesti lui Ethel la piață despre asta, și Ethel leșină pe loc, prăbușindu-se peste un rând de dulcețuri.

Casele erau percheziționate tot mai des.

— Au avut atâta succes la încolțit oameni, încât acum trebuie să muncească din greu ca să-și facă norma, zise Martin.

Cora răspunse că poate era bine că pe ei îi percheziționaseră deja; însemna că avea să mai dureze până să revină. Timp în care era posibil ca ruta subterană să dea, poate, un semn sau să apară o altă șansă.

Martin devenea întotdeauna agitat când ea aducea vorba despre plecare. Ținea în mâini una dintre jucăriile lui din copilărie, o rață de lemn. În ultimele luni îi cojise vopseaua de atâta învârtit între palme.

— Sau înseamnă că va fi de două ori mai greu să bați drumurile, spuse el. Băieții sunt lacomi de suvenir. Fața i se luminează. „Hrăpăreț“ cred că înseamnă „foarte lacom“.

Cora nu se simțise bine toată ziua. Îi ură noapte bună și urcă în vizuina ei. Toate situațiile pe muchie de cuțit o găsiseră în același loc în care stătuse luni de zile: ca o corabie încremenită în mijlocul mării din lipsă de vânt. Între plecare și sosire, mereu în trecere, asemenea pasagerului care fusese de când evadase. Imediat ce se ridica vântul, avea să se miște din nou, dar deocamdată era doar marea goală, nesfârșită.

Ce lume, se gândea, care face dintr-o închisoare singurul liman! Scăpase oare din robie sau era în mrejele ei; cum să descrii situația unui fugar? Libertatea se schimba când te uitai la ea, așa cum o pădure pare deasă de aproape, dar de la depărtare, de pe pajiștea goală, îi vezi adevăratele limite. A fi liber nu avea nimic de-a face cu lanțurile sau cu cât spațiu de mișcare aveai. Pe plantație nu fusese liberă, deși se mișcase fără opreliști între hotarele ei, inspirând aerul și urmărind mersul stelelor văratice. Moșia era mare în micimea ei. Aici era liberă de stăpân, dar se învârtea într-o văgăună atât de mică, încât abia dacă se putea ține dreaptă.

Cora nu mai coborâse din podul casei de luni de zile, dar vedea până departe. Carolina de Nord avea Dealul Dreptății, ea îl avea pe al ei. Privind în jos la universul parcului, vedea orășenii lăsându-se purtați de treburi încotro era nevoie, scăldați în lumina soarelui pe câte o băncuță de piatră, răcorindu-se la umbra copacului-spânzurătoare. Erau prizonieri ca și ea, încătușați de frică. Martin și Ethel se cutremurau de groază la gândul privirilor vigilente din spatele ferestrelor întunecate. Locuitorii orașului se

strângeau laolaltă în serile de vineri în speranța că, în grup, aveau să țină departe amenințările din beznă: tribul negru în ascensiune; dușmanul care inventează învinuiri; copilul care pune la cale o răzbunare grandioasă pentru că a fost admonestat și care dărmă totul în jur. Mai bine să te ascunzi în poduri decât să înfrunți ceea ce ascund mințile vecinilor, prietenilor, rudelor.

Parcul îi susținea – un liman verde pe care îl păstrau în timp ce orașul se extindea în afară, stradă cu stradă, casă cu casă. Cora se gândi la grădinița ei de pe moșia Randall, la parcela la care ținuse atât. Acum își dădea seama ce glumă fusese – un pătrat mărunț de țărână care o făcuse să creadă că deținea și ea ceva. Era al ei tot atât cât era bumbacul pe care-l semăna, îl plivea și-l culegea. Parcela aceea era umbra a ceva care exista altundeva, dincolo de câmpul ei vizual. Felul cum sărmanul Michael recita *Declarația de Independență* era ecoul a ceva care exista altundeva. Acum, după ce fugise și văzuse o parte din țară, Cora nu mai știa dacă documentul acela descria un fapt cu adevărat real. America era o stafie în întuneric, la fel ca ea.

În noaptea aceea căzu bolnavă. O treziră spasmele din burtă. În amețeala ei, simțea încăperea zgâlțâindu-se și legănându-se. Își deșertă în spațiul acela îngust conținutul stomacului, și apoi și al intestinelor. Căldura lua cu asalt cămăruța, încingând aerul și făcând să-i ardă pielea pe dedesubt. Reuși cumva să rabde până la prima geană de lumină și până când vâlul zilei se ridică. Parcul era tot acolo; noaptea visase că era pe mare, în lanțuri, sub punte. Lângă ea era un alt prizonier, și apoi altul, sute de oameni care urlau îngroziți. Corabia se arcuia pe valuri, cobora și se izbea de nicovale de apă. Auzi pași pe trepte, sunetul chepengului zgâriat și închise ochii.

Se trezi într-o cameră albă, cu trupul scufundat într-o saltea moale. Pe fereastră nu mai intra doar un fascicul zgârcit de lumină. Zgomotul din parc îi ținea loc de ceas: era după-amiaza târziu.

Ethel ședea într-un colț în dormitorul din copilărie al soțului ei. Privea țintă la Cora, cu lucrul de mână în poală. Îi puse palma pe frunte.

— Ești mai bine, zise ea.

Îi turnă un pahar cu apă, apoi îi aduse un castron cu supă de vită.

Atitudinea ei se mai înmuiase în timpul cât Cora fusese în delir. Fugara gemuse atât de tare noaptea și era atât de bolnavă când o coborâseră din

pod, încât se văzuseră nevoiți să-i dea liber Fionei pentru câteva zile. Martin avea vărsat de Venezuela²⁰, îi spusese tinerei irlandeze, luat de la un sac de alimente contaminat, și medicul interzisese orice vizită în casă până când se făcea bine. Martin citise despre o asemenea carantină într-o revistă, primul pretext care-i venise în cap. Îi plătiseră fetei salariul pentru o săptămână. Fiona vârase banii în săculeț și nu mai pusese întrebări.

²⁰. Boală inventată.

Fusese rândul lui Martin să se țină deoparte în timp ce Ethel își asumase responsabilitatea pentru chiriașii lor, îngrijind-o pe Cora preț de două zile, cât se zbatuse în febră și convulsii. Cei doi soți își făcuseră puțini prieteni de când locuiau în Carolina, încât nu le fusese greu să se retragă din viața orașului. În timp ce Cora se zvârcolea în delir, Ethel îi citise din Biblie ca să-i grăbească vindecarea. Vocea ei pătrunsese în visele Corei. Fusese aspră în noaptea când Cora ieșise din mină, dar acum avea o notă de tandrețe. Cora visase că femeia o sărută matern pe frunte. Îi asculta istorisirile cu mintea în derivă. Arca îi salvase pe cei vrednici, ducându-i de cealaltă parte a urgiei. Pentru alții, deșertul se întinsese timp de patruzeci de ani până când își găsiseră țara promisă.

După-amiaza alungea umbrele ca pe caramelle, și, pe măsură ce se apropia cina, parcul intra în perioada lui de minimă popularitate. Ethel ședea în balansoar, zâmbea și căuta prin Scriptură, încercând să găsească fragmentul potrivit.

Acum că se trezise și putea să hotărască singură, Cora îi spuse că versetele nu-i erau necesare.

Ethel își țuguie buzele. Închise cartea, punând semn cu degetul subțire.

— Toți avem nevoie de bunătatea Mântuitorului, spuse ea. N-ar fi tocmai creștinește din partea mea să primesc o păgână în casă și să nu-i împărtășesc cuvântul Domnului.

— I-a fost împărtășit, spuse Cora.

Martin îi dăduse Corei Biblia din copilărie a lui Ethel, mânjită și pătată de amprente. Ethel îi puse întrebări, temându-se că fata nu fusese în stare să citească și să înțeleagă prea multe. Cora nu era, în mod cert, o credincioasă înnăscută, iar educația ei se încheiase mai devreme decât și-ar fi dorit. În

pod se luptase cu cuvintele, înaintase cu greu, revenise la versetele dificile. Contradicțiile o enervau, chiar și cele pe care le înțelegea doar pe jumătate.

— Nu pricep acolo unde spune „Cel ce va fura un om și îl va vinde, acela să fie omorât“, zise ea. Pentru că mai târziu spune: „Slugile să se supună stăpânilor lor întru toate, ca să fie bine-plăcute“.

Ori era un păcat să ții un om ca pe un bun în proprietatea ta, ori aveai binecuvântarea Domnului însuși. Dar să mai fii și bine-plăcut? Probabil asta adăugase un stăpân de sclavi intrat pe furiș în tipografie.

— Înseamnă ceea ce spune, zise Ethel. Înseamnă că un evreu nu poate să înrobească un alt evreu. Dar fiii lui Ham nu fac parte din același trib. Ei au fost blestemați cu piele neagră și coadă. Când osândește sclavia, Scriptura nu vorbește deloc despre negri.

— Eu am pielea neagră, dar n-am coadă. Din câte știu, zise Cora. Nu m-am gândit niciodată să verific. Că sclavia e însă un blestem, asta sigur e adevărat.

Sclavia e un păcat când sunt puși în jug albi, nu și africanii. Toți oamenii au fost creați egali, mai puțin când noi hotărâm că nu ești om.

Connelly recitase versete sub soarele Georgiei în timp ce pedepsea muncitorii pentru nesupunere. „Negroteilor, ascultați de stăpânii voștri de pe pământ, nu slujind numai când sunt cu ochii pe voi și căutând să le placeți, ci întru curăția inimii voastre, ca și de Domnul.“ Vâjâitul gârbaciului – și câte un geamăt al victimei – puncta fiecare silabă. Cora își aminti și alte pasaje despre sclavie din Carte și le împărtăși gazdei sale. Ethel spuse că nu se trezise în dimineața aceea ca să se contrazică pe teme de teologie.

Corei îi făcea plăcere compania ei și se încruntă când femeia plecă. Din punctul ei de vedere, vinovați erau cei care scriseseră așa ceva. Oamenii întotdeauna înțelegeau greșit, uneori intenționat, alteori, la fel de des, întâmplător. A doua zi dimineață ceru almanahurile.

Erau vechi, din anul anterior, dar Corei îi plăceau nespus fiindcă în ele încăpea lumea întreagă. N-aveau nevoie ca oamenii să stabilească ce anume însemnau. Tabelele și datele exacte nu puteau fi reinterpretate în altceva, diferit. Bancurile și parodiile intercalate între tabelele cu fazele lunii și rapoartele despre vreme – povești despre văduve bătrâne și ciufute sau negri

săraci cu duhul – o descumpănneau la fel de mult ca pildele din cartea sfântă. Ambele categorii descriau comportamentul uman într-un mod dincolo de puterea ei de înțelegere. Ce știa ea, sau ce nevoie avea să știe, despre manierele elegante la nuntă sau despre cum să mâni o turmă de oi prin deșert? Instrucțiunile din almanah ar fi putut măcar să-i fie de folos într-o zi. Ode văzduhului, ode copacului de cacao de pe insulele din Mările Sudului. Cora nu mai auzise până atunci de ode sau de văzduh, dar, străduindu-se să citească paginile, vorbele acestea îi rămaseră în minte. Dacă avea să aibă vreodată ghetе, acum știa trucul cu seu și ceară ca să le prelungească viața. Dacă unei găini i se înfunda nasul vreodată, putea să o vindece amestecând aerul în unt și ungându-i nările.

Tatăl lui Martin avusese nevoie de almanahuri ca să facă planuri pentru nopțile cu lună plină – cărțile conțineau rugăciuni pentru fugari. Luna se îngroșa și se subția, veneau solstiții, dădea gerul, începeau ploile de primăvară. Toate acestea se desfășurau fără intervenția omului. Cora încerca să-și imagineze cum arătau mările, urcând și coborând, lingând nisipul ca un câțel, fără să ia în seamă oamenii și mașinațiunile lor. Vigoarea îi reveni.

De una singură nu înțelegea toate cuvintele. O rugă pe Ethel:

— Poți să-mi citești puțin?

Ethel mârâi, dar deschise almanahul acolo unde cotorul era crăpat și, călcându-și pe inimă, folosi aceleași cadențe pe care le folosea la lectura Bibliei.

— „Transplantarea sempervirescentelor. Nu pare să conteze dacă arborii veșnic verzi sunt transplantați în aprilie, mai sau iunie...”

Când sosi ziua de vineri, Cora se simțea deja mult mai bine. Fiona urma să se întoarcă luni. Se învoiră ca în dimineața aceea Cora să se întoarcă în pod. Martin și Ethel aveau să invite niște vecini la o prăjitură ca să risipească orice bârfă sau speculație. Martin exersa purtările unui om slăbit. Ar fi putut chiar să primească pe cineva la Festivalul de Vineri. De pe terasa lor se vedea perfect.

În seara aceea, Ethel o lăsa pe Cora să stea în dormitorul nefolosit, cu condiția să țină lumina stinsă și să nu se apropie de fereastră. Corei nici nu-i trecea prin cap să se uite la spectacolul săptămânal, dar abia aștepta să se întindă pentru ultima oară într-un pat. Până la urmă, Martin și Ethel se

răzgândiră să mai invite lume la ei, așa că singurii oaspeți se dovediră a fi cei care, neinvitați, ieșiră din mulțime la sfârșitul scenetelor cu negri.

Apărătorii ordinii. Voiau să percheziționeze casa.

Spectacolul se opri și în mulțime se stârni un freamăt la vederea agitației de la marginea parcului. Ethel încercă să-i oprească pe călăreții nopții. Ei îi împinseră pe ea și pe Martin la o parte. Cora dădu să urce scările, dar treptele gemeau fără greș – fuseseră avertismentul ei de atâtea ori în ultimele luni –, încât știu că n-avea să reușească. Se târî sub vechiul pat al lui Martin și acolo o găsiră, apucând-o de glezne ca în cătușe și târând-o afară. O aruncară pe scări în jos și Cora se lovi cu umărul de balustradă. Urechile îi țiuiră.

Văzu pentru prima oară terasa din fața casei. Era scena capturării ei, o a doua estradă pentru amuzamentul locuitorilor orașului: negresa întinsă pe scânduri la picioarele celor patru apărători ai ordinii în uniformele lor în alb și negru. Alți patru îi țineau pe Ethel și pe Martin. Mai era un bărbat pe terasă, într-o vestă ecosez din lână pieptănată și cu pantaloni cenușii, unul dintre cei mai înalți bărbați pe care-i văzuse Cora vreodată, vânjos, cu o privire izbitoare. Urmărea scena și zâmbea de ceva înțeleș numai de el.

Lumea umplea trotuarul din față și strada, dându-și coate ca să vadă mai bine noua distracție. O fată tânără roșcată își croi drum prin mulțime.

— Vărsat de Venezuela! V-am spus eu că au pe cineva acolo sus!

Deci iat-o pe Fiona, în sfârșit! Cora se ridică în coate ca să se uite la fata pe care o cunoștea atât de bine, deși n-o văzuse niciodată.

— O să-ți primești răsplata, spuse călărețul cu barbă.

Fusese în casă și ultima dată.

— Te cred și eu, prostule! zise Fiona. Ai zis că ai verificat în pod data trecută, dar nu te-ai dus, nu? se întoarce ea către ceilalți ca să-i ia martori la declarațiile ei. Vedeți cu toții – răsplata mi se cuvine. Toată mâncarea aia care lipsea! o lovi ea ușor cu piciorul pe Cora. Făceau o friptură zdravănă și a doua zi gata, nu mai era. Cine mânca atâta mâncare? Și tot timpul se uitau în sus la tavan. La ce naiba se tot uită?

Era atât de tânără, se gândi Cora. Avea fața ca un măr rotund și pistruiat, dar ochii îi sclipeau de duritate. Greu de crezut că înjurăturile și

mormăielile pe care Cora le auzise timp de luni de zile ieșiseră din gura aceea delicată, dar ochii erau dovadă suficientă.

— Ne-am purtat frumos cu tine, spuse Martin.

— Aveți un fel de-a fi ciudat rău de tot, amândoi, spuse Fiona. Și vă meritați soarta.

Cei prezenți văzuseră făcându-se dreptate de prea multe ori ca să mai țină socoteala, dar acum stabilirea verdictului era o experiență nouă. Se simțeau stânjeniți. Se transformaseră mai nou și în tribunal, pe lângă galeria de pe Calea Libertății? Se uitară unul la altul, căutând indicii. Un bătrân își făcu mâna pâlnie la gură și răcni niște prostii. Un măr pe jumătate mâncat ateriză pe burta Corei. Pe estradă, interpreții scenetei despre negri stăteau cu pălăriile mototolite în mâini, dezumflați.

Apăru Jamison, ștergându-și fruntea cu o batistă roșie. Cora nu-l mai văzuse din prima seară, dar auzise toate discursurile de la finalul festivalurilor de vineri. Toate poantele și declarațiile pompoase, toate chemările la puritatea rasei și la măreția statului, și apoi ordinul de a sacrifica jertfa. Întreruperea spectacolului îl descumpănise. Fără aroganța obișnuită, vocea îi suna mai degrabă a scheunat.

— Asta chiar e de mirare, zise el. Tu nu ești băiatul lui Donald?

Martin dădu din cap. Corpul lui moale tremura de suspine neauzite.

— Sunt sigur că lui taică-tău i-ar fi rușine, continuă Jamison.

— Eu habar n-am avut ce a vrut să facă, spuse Ethel, smucindu-se din mâinile călăreților, care o țineau strâns. El a făcut totul singur! Eu n-am știut nimic!

Martin își feri privirea. De oamenii de pe terasa casei, de concetățeni. Își întoarse fața spre nord, către Virginia, unde fusese, o vreme, liber de orașul lui.

Jamison făcu un gest, și călăreții îi traseră pe el și pe Ethel spre parc. Apoi o măsură din priviri pe Cora.

— Frumușică, spuse el.

Victima programată pentru seara aceea era undeva în culise.

— Să le luăm pe amândouă?

— Asta e a mea, spuse bărbatul cel înalt. Am fost destul de clar.

Expresia de pe fața lui Jamison se înăspri. Nu era obișnuit să nu-i fie respectat statutul. Ceru să știe numele străinului.

— Ridgeway, spuse acesta. Vânător de sclavi. Umblu din loc în loc. Pe asta o caut de multă vreme. Judecătorul vostru mă cunoaște foarte bine.

— Nu puteți veni aici să vă arătați mușchii.

Jamison își dădea seama foarte bine că ascultătorii lui obișnuși, care viermuiau în fața porții, îl urmăreau și că aveau de la el niște așteptări nedefinite. Auzindu-i noua emoție din voce, doi călăreți ai nopții, amândoi tineri și solizi, ieșiră din mulțime și se postară de-o parte și de alta ale lui Ridgeway.

Acesta nu se arătă impresionat.

— Aveți niște ritualuri locale pe-aici, am văzut. Vă distrați. Pronunță „distrați“ ca un predicator care propovăduia moderația. Dar ea nu vă aparține. Legea Sclavilor Fugari spune că am dreptul să înapoiez bunul proprietarului său. Și asta am de gând să fac.

Cora scânci și-și pipăi capul. Era amețită, ca atunci când o lovise Terrance. Omul acesta avea s-o ducă înapoi la el.

Călărețul care o aruncase pe scări își dresă vocea. Îi explică lui Jamison că vânătorul de sclavi îi adusese la casa lui Martin. Ridgeway fusese acasă la judecătorul Tennyson în după-amiaza aceea și făcuse o cerere oficială, deși judecătorul își savura porția obișnuită de whisky de vineri seara și s-ar putea să nu-și amintească. Nimănui nu-i plăcuse ideea de a face razia în timpul festivalului, dar Ridgeway insistase.

Vânătorul de sclavi trase un scuipat de tutun pe trotuar, la picioarelor câtorva curioși.

— Poți să-ți ții recompensa, îi spuse el Fionei, apoi se aplecă ușor și o ridică pe Cora de braț. Nu trebuie să te temi, Cora. Mergem acasă.

Un băiat de culoare de vreo zece ani apără pe capra unei căruțe pe stradă, printre spectatori, strigând la cei doi cai. În orice altă împrejurare, vederea lui, în costum negru de comandă și joben, ar fi fost motiv de uluială. După capturarea dramatică a celor doi soți și a fugarei, înfățișarea lui împinse noaptea pe târâmul fantasticului. Mulți crezură că ceea ce se petrecuse era o găselniță nouă pentru distracția de vineri seară, o reprezentație pusă la cale

pentru a sparge monotonia scenetelor și linșărilor săptămânale, care, ca să fim dreپți, începuseră să devină previzibile.

Jos, lângă terasă, Fiona perora în fața unui grup de tinere din Irishtown.

— O fată trebuie să-și vadă interesul dacă vrea să facă ceva în țara asta.

Ridgeway mai avea pe cineva în afară de băiat – un alb înalt, cu părul lung și castaniu și cu un colier de urechi omenesti la gât. Asociatul lui prinse gleznele Corei în cătușe, apoi trecu lanțul printr-o za fixată de fundul căruței. Ea se așeză pe băncuță. Capul îi zvâcnea de o durere cumplită la fiecare bătaie a pulsului. Când se urniră din loc, îi văzu pe Martin și Ethel: fuseseră legați de copacul din parc. Suspinau și trăgeau de legături. Mayor li se învârtea înnebunit la picioare. O fată blondă luă o piatră și o aruncă spre Ethel, lovind-o în față. O parte dintre cei prezenți râseră de țipetele jalnice ale femeii. Încă doi copii culeseră pietre și le aruncară către cei doi soți. Mayor schelălăi și sări cât colo. Tot mai mulți oameni se aplecau și apoi ridicau mâna. Lumea se strânse în cerc, și apoi Cora nu-i mai zări.

ETHEL

Încă de când văzuse gravura în lemn a unui misionar înconjurat de băștinașii junglei, lui Ethel i se păruse că ar fi fost o mare izbândă spirituală să-l slujească pe Dumnezeu în Africa neagră, aducând sălbaticilor lumina credinței. Visa la corabia care avea s-o ducă acolo, o goeletă superbă cu pânze ca niște aripi de înger, traversând bățăioasă marea agitată. Apoi călătoria periculoasă în interior, în amonte fluviilor, prin trecătorile munților, și primejdiile de care scăpa: lei, șerpi, plante ucigașe, călăuze perfide. Apoi satul, unde localnicii o primeau ca pe un trimis al Domnului, un instrument al civilizației. Recunoscători, negrii o ridicau la cer, preamărindu-i numele: Ethel, Ethel!

Avea pe atunci opt ani. În ziarele tatălui ei se publicau povești despre exploratori, despre țărâmurii necunoscute, despre popoare pigmee. Ethel aducea imaginile din gazetă în lumea ei jucându-se de-a misionarul și aborigenul cu Jasmine. Jasmine îi era ca o soră. Jocul acesta nu dura niciodată prea mult, căci fetele treceau curând la joaca de-a mama și de-a tata, exersând certuri și sărutări în beciul casei lui Ethel. Dată fiind culoarea pielii lor, nu exista niciodată vreo îndoială asupra rolurilor pe care le adoptau, în nici unul din jocuri, în ciuda obiceiului lui Ethel de a se freca pe față cu funingine. Cu chipul înnegrit, exersa expresii de uimire evlavioasă în fața oglinzii, ca să știe la ce să se aștepte când avea să-și întâlnească necredincioșii.

Jasmine locuia în camera de la etaj cu mama ei, Felice. Familia Delany o deținuse pe mama lui Felice, și, când micul Edgar împlinise zece ani, o primise drept cadou pe fiică. Acum, adult fiind, Edgar recunoștea că Felice era o minune, ocupându-se de treburile casei lui de parcă s-ar fi născut în ea. Îi relua frecvent pildele de înțelepciune tipică negrilor, împărtășind musafirilor săi parabolele ei despre natura umană de fiecare dată când ea dispărea în bucătărie, încât atunci când Felice se întorcea, fețele lor străluceau de afecțiune și de gelozie. Îi dădea permis să viziteze plantația Parker la fiecare serbare de Revelion; sora lui Felice era spălătoreasă acolo. Jasmine se născuse la nouă luni după o astfel de vizită, și acum familia Delaney avea în proprietate doi sclavi.

Ethel credea că un sclav e cineva care locuiește în casa ta ca un membru al familiei, dar fără să-ți fie rudă. Tatăl ei îi explică originea negrilor ca să-i corecteze această idee fantezistă. Unii susțineau că negrii erau rămășițele unei rase de uriași care stăpânise Pământul în vremurile străvechi, dar Edgar Delaney știa că erau descendenții lui Ham cel negru și blestemat, care supraviețuise potopului agățându-se de vârful unui munte din Africa. Ethel crezu că, dacă erau blestemați, aveau cu atât mai multă nevoie de îndrumare creștinească.

La a opta ei zi de naștere, tatăl îi interzise să se mai joace cu Jasmine, ca să nu pervertească relațiile firești dintre rase. Ethel nu-și făcea ușor prieteni, nici măcar pe atunci. Zile întregi plânse cu sughițuri și bătu din picioare; Jasmine se dovedi mai flexibilă. Își asumă îndatoriri mărunte în gospodărie și luă locul maică-sii când pe Felice o lăsă inima și femeia căzu la pat, mută și paralizată. Zăcu luni întregi, cu gura rozalie deschisă, cu ochii cețoși, până când tatăl lui Ethel o duse de acolo. Ethel nu observă nici o tulburare pe fața vechii ei tovarășe de joacă atunci când mama ei a fost încărcată în căruță. La vremea aceea, ele două nu mai vorbeau decât în chestiuni legate de gospodărie.

Casa fusese construită cu cincizeci de ani înainte, și scările scârțâiau. O șoaptă într-o cameră se transmitea două încăperi mai încolo. În cele mai multe seri, după cină și rugăciuni, Ethel își auzea tatăl urcând treptele scobite, călăuzit de lumina pâlpâitoare a unei lumânări. Uneori se furișa până la ușa dormitorului ei și-i zărea poalele cămășii de noapte albe dispărând după colț.

— Unde te duci, tată? îl întrebă într-o seară.

Felice fusese scoasă din casă de doi ani. Jasmine avea paisprezece.

— Mă duc sus, spuse el, și amândoi se simțiră ciudat de ușurați că aveau acum un nume pentru vizitele lui nocturne.

Tatăl se ducea sus – unde altundeva ar fi putut duce scările? Tatăl ei îi dăduse o singură explicație a separării raselor – pedeapsa pentru fratricid. Excursiile lui nocturne aveau de-a face cu asta. Albii locuiau jos, negrii, sus, și a trece peste această separare însemna a vindeca o rană biblică.

Mama ei nu vedea cu ochi buni faptul că soțul ei urca la etaj, și nu degeaba. Când familia lor o vându pe Jasmine arămarului din cealaltă parte

a orașului, Ethel știa că mama ei aranjase lucrurile. După ce noua sclavă se instalează în casă, excursiile la etaj încetară. Nancy era o bătrână înceată în mișcări și pe jumătate oarbă. Acum prin pereți se auzeau sforăielile ei, nu pași și țipete înăbușite. Casa nu mai fusese atât de curată și de ordonată de pe vremea lui Felice; Jasmine fusese eficientă, dar împrăștiată. Locuința cea nouă a lui Jasmine se afla peste drum, în cartierul celor de culoare. Toată lumea șușotea că fiul ei avea ochii tatălui.

Într-o zi la prânz, Ethel își anunță părinții că, după ce avea să crească destul, își dorea să împartă cuvântul Domnului printre triburile primitive de africani. Părinții ei o luară în râs. Nu asta făceau tinerele fete de familie bună din Virginia. „Dacă vrei să-i ajuți pe sălbatici“, îi spuse tatăl ei, „fă-te învățătoare“. „Creierul unui copil de cinci ani e mai sălbatic și mai recalcitrant decât cel mai vechi locuitor al junglei“, adăugă el. Drumul ei era stabilit. Ethel făcu cerere să devină învățătoare într-o zi când nu se simțea prea bine. Micii elevi albi erau primitivi în felul lor, gureși și nedezvoltați încă, dar pentru ea nu era același lucru. Ethel își păstră în sîpetul minții imaginile despre junglă și despre cercul de admiratori cu pielea întunecată.

Resentimentele deveniră placa turnantă a personalității ei. Tinerele femei din anturajul ei urmau ritualuri străine, de neînțeles pentru ea. Ethel nu văzu rostul băieților și, mai apoi, al bărbaților. Când apărură Martin, prezentat de un verișor care lucra la firma de transport maritim, ea era sătulă de bârfe și renunțase de mult să mai caute fericirea. Insistent și gâfâitor, Martin îi uză treptat rezistența. Jocul de-a soțul și soția i se păru lui Ethel încă mai puțin amuzant decât crezuse. Jane, cel puțin, se dovedise a fi o neașteptată binecuvântare, un buchet frumos aranjat în brațele ei, deși actul concepției fusese încă o umilință. Cu anii, viața pe Strada Livezii se scurse într-o monotonie care, în cele din urmă, se coagula în confort. Ethel se prefăcea că n-o vede pe Jasmine când treceau una pe lângă alta pe stradă, mai ales când fosta ei tovarășă de joacă mergea însoțită de fiul ei. Chipul lui era o oglindă întunecată.

Apoi, Martin a fost chemat în Carolina de Nord. Fixă înmormântarea lui Donald în cea mai fierbinte zi a anului; ceilalți crezură că Ethel leșinase de tristețe, când ea suferea doar din cauza umidității ucigătoare. Imediat ce

găseau un cumpărător pentru prăvălia de alimente, aveau să plece, o asigură Martin. Orașelul era înapoiat. Dacă nu era căldura, erau muștele; dacă nu șoarecii, oamenii. Cel puțin, în Virginia, mulțimile de linșori păstrau o aparență de spontaneitate. Nu-ți spânzurau oameni aproape în curtea casei, la aceeași oră în fiecare săptămână, ca o slujbă. Carolina de Nord avea să fie un scurt interludiu – sau cel puțin ea așa crezuse până când dădu cu ochii de negrul din bucătărie.

George coborâse din pod după mâncare; singurul sclav pe care Martin îl ajutase înainte să apară fata. Era cu o săptămână înainte ca legile rasiste să intre în vigoare, și violențele împotriva populației de culoare erau în creștere, pe post de repetiție generală. Un bilet lăsat pe treptele din față îl trimisese pe Martin la mina de mică, așa îi spuse el. Acolo îl aștepta George, flămând și nervos. Culegătorul de tutun boncâni prin pod timp de o săptămână înainte ca un lucrător al feroviariei subterane să-l ia în următoarea etapă a călătoriei, închizându-l într-o ladă de lemn pe care o împinse afară pe ușa de la intrare. Ethel se înfurie, apoi disperă – George se purtase ca un soi de executor testamentar al lui Donald, dând la iveală moștenirea secretă a lui Martin. Își pierduse trei degete de la o mână tăind trestie de zahăr.

Sclavia ca problemă morală n-o interesase niciodată pe Ethel. Dacă Domnul n-ar fi vrut ca africanii să fie robiți, ei n-ar fi fost azi în lanțuri. Avea însă dorința fermă de a nu se lăsa omorâtă pentru ideile nobile ale altora. Ea și Martin se certară din cauza rutei așa cum nu se mai certaseră de mult, și asta înainte ca textul criminal al legilor rasiale să fie pus în aplicare. Prin intermediul Corei – termita aceea din pod –, Donald reușea s-o pedepsească pentru gluma pe care Ethel o făcuse cu ani în urmă. Când familiile lor se întâlniseră pentru prima dată, ea remarcase costumul simplu de la țară al lui Donald. Încercase atunci să atragă atenția asupra diferențelor de concepție dintre cele două familii despre cum trebuia să te îmbraci tocmai ca să le poată ignora apoi și ca toată lumea să se bucure de masa pe care ea însăși petrecuse atâta timp pregătind-o. Dar Donald n-o iertase niciodată, îi spuse ea lui Martin, era sigură, și acum aveau să spânzure amândoi de crengile copacului, chiar în fața casei.

Martin se ducea sus s-o ajute pe fată nu în același fel în care se dusesse tatăl ei, dar cobora și el la fel de transfigurat. Amândoi voiau să se identifice cu rana biblică, dar în scop egoist.

Dacă ei puteau, ea de ce n-ar fi putut?

Toată viața, lui Ethel i se refuzase ceea ce-și dorise. Să facă pe misionara, să ajute. Să ofere dragoste așa cum voia ea. Când fata se îmbolnăvi, momentul pe care îl așteptase atâta vreme sosi, în sfârșit. Până la urmă, nu ea plecase în Africa, ci Africa venise la ea. Se duse sus, așa cum făcuse și tatăl ei, să dea piept cu străina care locuia în casa ei ca un membru al familiei. Fata zăcea în așternut, arcuită ca un râu primordial. Ethel o spălă, curățând-o de murdărie. O sărută pe frunte și pe ceafă în somnul ei agitat, cu două feluri de sentimente amestecate. Și îi împărtăși cuvântul Domnului.

Un sălbatic, în sfârșit, numai al ei.

TENNESSEE

25 DE DOLARI RECOMPENSĂ

Fugit de la subsemnatul, pe data de 6 februarie a anului trecut, o tânără negresă PEGGY aflată în proprietatea mea. Are aproximativ 16 ani și este o mulătră cu piele deschisă la culoare, de înălțime medie, cu păr drept și trăsături regulate; are o cicatrice pe un obraz provocată de o arsură. Va încerca neîndoielnic să se dea drept persoană liberă și probabil a obținut un permis de trecere. Își ține privirea în jos când i se vorbește și nu posedă o inteligență deosebită. Vorbește repede, cu glas pițigăiat.

***JOHN DARK
COMITATUL CHATHAM, 17 MAI***

„Isuse, du-mă acasă, în locul meu natal...”

Jasper cânta întruna. Ridgeway striga la el din fruntea micii lor caravane să-și țină gura, și uneori se opreau pentru ca Boseman să urce în căruță și să-i cârpească fugarului una peste cap. Jasper își suga pentru scurtă vreme cicatricile de pe degete, apoi începea din nou să fredoneze. Încet la început, încât să-l poată auzi numai Cora. Dar curând cânta iar în gura mare, familiei lui pierdute, dumnezeului său, tuturor celor pe care-i întâlneau pe drum. Și trebuia din nou pus la respect.

Cora știa câteva dintre imnuri. Bănuia că pe multe le făcuse chiar el, căci rimele sunau strâmbe. N-ar fi deranjat-o atât de tare, dacă Jasper ar fi avut o voce mai bună, dar Domnul nu-l dăruise pe partea asta. Și nici cu cine știe ce frumusețe – avea o față șuie de broască și niște brațe ciudat de subțiri pentru un lucrător la câmp – sau cu noroc. Noroc, mai puțin decât toate.

În privința asta, el și Cora se asemănau.

Îl culeseră pe Jasper la trei zile după ce ieșiseră din Carolina de Nord. Trebuia dus înapoi stăpânului. Evadase de pe câmpurile de trestie de zahăr din Florida și ajunsese în Tennessee, unde un tinichigiu îl prinsese furându-i mâncare din cămară. După câteva săptămâni, ajutorul de șerif îi descoperise stăpânul, dar tinichigiul nu avea mijloc de transport. Ridgeway și Boseman beau într-o tavernă după colț, în apropierea închisorii, iar micul Homer aștepta cu Cora în căruță. Secretarul primăriei venise la faimosul vânător de sclavi, aranjase cu el, și Ridgeway îl avea acum și pe negru prins cu lanțul de căruță. Nu se gândise că avea să fie o pasăre cântătoare.

Ploaia bătea darabana în coviltir. Cora adulmecă bucuroasă bătaia vântului și apoi se rușină că se bucurase de ceva. Se opriră să mănânce când ploaia se mai potoli. Boseman îl plesni pe Jasper, cloncâni și-i dezlegă pe cei doi fugari de fundul căruței. În timp ce îngenunchea lângă Cora, îi făcu promisiunea lui obscenă obișnuită, trăgându-și nasul. Jasper și Cora rămaseră cu cătușe la mâini și la picioare. Niciodată nu fusese ținută atât de multă vreme în fiare.

Pe deasupra treceau ciori. Lumea era pârjolită și despuiată cât vedeau cu ochii – o mare de cenușă și resturi carbonizate, de la câmpiile netede pe

care fuseseră lanurile până sus pe dealuri și munți. Arbori negri aplecați, cioturi negre arătând parcă spre un loc depărtat, neatins de flăcări. Trecură pe lângă schelete înnegrite, fără număr, de case și șoproane, pe lângă hornuri care se așteau ca niște pietre de mormânt, pe lângă zidurile de piatră scorjite ale morilor și hambarelor distruse. Garduri arse marcau locurile unde păscuseră vitele; animalele n-aveau cum să fi supraviețuit.

După două zile de mers prin ținuturile acelea, erau cu toții acoperiți de funingine. Ridgeway, fiul de fierar, spunea că asta îl făcea să se simtă ca acasă.

Iar Cora vedea altceva, și anume, că n-aveai unde să te ascunzi. Nu exista refugiu printre trunchiurile negre, chiar dacă n-ar fi fost în lanțuri. Chiar dacă ar fi avut ocazia.

Un bătrân cărunt într-o haină cenușie trecu pe lângă ei în spinarea unui cal sur. Încetini, curios, ca și ceilalți călători pe care-i întâlniseră pe drumul negru. Doi sclavi adulți erau o priveliște destul de obișnuită. Dar băiețandru de culoare în costum negru care conducea căruța și zâmbetul lui straniu îi contrariau pe necunoscuți. Albul mai tânăr cu melon roșu purta un colier împodobit cu bucăți de piele zbârcită. Când privitorii își dădeau seama că erau urechi omenești, omul dezvelea un șir de dinți intermitenți înnegriți de tutun. Albul mai în vârstă, conducătorul grupului, descuraja orice conversație, cu uitătura lui încruntată. Călătorul porni mai departe, cotind pe drumul care șovăia printre dealurile dezgolite.

Homer desfăcu o pătură mâncată de molii pe care să se așeze și împărți porțiile în gamele. Vânătorul de sclavi le repartiza prizonierilor părți egale de mâncare, obicei deprins de la începuturile meseriei lui. Scăpa de reclamații și îl taxa pe client. La marginea câmpului înnegrit, mâncară pastrama de porc și fasolea pregătită de Boseman, în timp ce roiurile de muște zumzăiau în jur.

Ploaia răscoli mirosul focului, și aerul deveni amar. Fiecare înghițitură de mâncare, fiecare strop de apă avea gust de fum. Jasper cânta: „Ridică-te! a spus Mântuitorul. Ridică-te, ridică-te, dacă vrei să-l vezi la față!”

— Aleluia! strigă Boseman. Dumnezeu mare, gras și atotputernic! Vorbele lui se răspândiră ca un ecou, și el țopăi în loc, improșcând cu apă neagră.

— Nu mănâncă, spuse Cora.

Jasper refuzase ultimele câteva mese, ȕuguindu-ȕi buzele ȕi ȕncruciȕând braȕele la piept.

— Atunci nu mănâncă, spuse Ridgeway. Aȕteptă ca ea să mai spună ceva, căci se obiȕnuise s-o audă replicând iute la observaȕiile lui. Se cunoȕteau deja. Ea rămase tăcută, ca să schimbe tiparul.

Homer veni ȕn fugă ȕi ȕnfulecă porȕia lui Jasper. O simȕi pe Cora privindu-l lung ȕi rȕnji fără să ridice ochii.

Conducătorul căruȕei era un drăcuȕor bizar. De vârsta lui Chester – zece ani –, dar ȕnzestrat cu graȕia melancolică a unui bătrȕn sclav domestic, acea sumă a gesturilor exersate ȕn timp. Era cusurgiu ȕn priviȕta costumului său negru elegant ȕi a jobenului, extrăgȕând câte o scamă din stofă ȕi examinȕnd-o ȕncruntat ca pe un păianjen veninos ȕnainte s-o dea jos cu un bobȕrnac. Vorbea rareori, ȕn afara ocaziilor când teroriza caii. Nu dădea nici un semn de afinitate sau compasiune de rasă. Cora ȕi Jasper ar fi putut foarte bine să fie invizibili ȕn cea mai mare parte a timpului, mai neȕnsemnaȕi chiar decȕt scamele.

ȕndatoririle lui Homer erau legate de conducerea atelajului, diverse servicii de mentenanȕă ȕi ceea ce Ridgeway numea „contabilitate“. Băiatul ȕinea socotelile afacerii ȕi ȕnregistra poveȕtile lui Ridgeway ȕntr-un carneȕel pe care-l păstra ȕn buzunarul hainei. Ce făcea ca unul sau altul dintre enunȕurile vȕnătorului de sclavi să merite a fi pus pe hȕrtie Cora nu-ȕi putea da seama. Băiatul transcria truisme ale vieȕii de zi cu zi ȕi comentarii obiective despre vreme cu egală sȕrguiȕă.

ȕntrebat de Cora ȕntr-o seară, Ridgeway afirmă că nu deȕinuse niciodată un sclav, ȕn afară de cele paisprezece ore cȕt Homer se aflate ȕn proprietatea lui.

— De ce nu? ȕntrebă ea.

— Pentru ce? replică el.

Ridgeway călărea la periferia Atlantei – tocmai ȕnapoiase un cuplu, soȕ ȕi soȕie, stăpȕnului lor, venind tocmai de la New York –, când dăduse peste un măcelar care ȕncerca să-ȕi plătească o datorie la jocuri de noroc. Familia soȕiei lui i-o dăduse pe mama băiatului ca dar de nuntă ȕi măcelarul o vȕnduse ultima dată când pierduse la joc. Acum era rȕndul băiatului.

Măcelarul pictase grosolan un anunț pe care i-l agățase de gât, oferindu-l la vânzare.

Sensibilitatea ciudată a băiatului îl impresionase pe Ridgeway. Ochii strălucitori ai lui Homer, plantați pe fața lui rotundă și bucălată, erau în același timp sălbatici și senini. Un spirit înrudit. Ridgeway îl cumpărase pentru cinci dolari și a doua zi îi făcuse actele de eliberare. Homer rămăsese lângă el în ciuda încercărilor nu foarte convingătoare de a-l alunga. Măcelarul nu avusese opinii ferme în privința educației africanilor și îi permisesse băiatului să studieze împreună cu copiii câtorva negri liberi. De plictiseală, Ridgeway îl ajutase să învețe scrisul și cititul. Homer pretindea că e de origine italiană când îi convenea, lăsându-i mofluzi și năuciți pe cei care-l întrebaseră. Veșmintele lui neconvenționale evoluaseră cu timpul, dar starea de spirit îi rămăsese neschimbată.

— Dacă e liber, de ce nu pleacă?

— Unde? întrebă Ridgeway. A văzut destule ca să știe că un băiat negru n-are nici un viitor în țara asta, cu sau fără dovada eliberării. Cine știe ce personaj lipsit de scrupule o să-l răpească și o să-l scoată cât ai clipi la mezat? Lângă mine poate să învețe despre lume. Să-și găsească un scop în viață.

În fiecare seară, meticulos, Homer își deschidea traista și scotea un set de cătușe. Se prindea de locul lui pe capră, puneu cheia în buzunar și închidea ochii.

Ridgeway o surprinse pe Cora privindu-l.

— Zice că numai așa poate să doarmă.

Homer sforăia noaptea ca un om bătrân și bogat.

La rândul lui, Boseman umbla cu Ridgeway de trei ani. Era un vagabond din Carolina de Sud, care ajunsese să practice vânătoria de sclavi după o serie de munci la limita subzistenței: docher, recuperator de debite, gropar. Nu era o minte sclipitoare, dar avea talentul de a anticipa dorințele lui Ridgeway într-un fel deopotrivă indispensabil și sinistru. Banda lui Ridgeway număra cinci persoane când Boseman intrase în ea, dar ceilalți angajați se pierduseră unul câte unul pe drum. Cora nu-și dădu seama imediat de ce.

Fostul proprietar al colierului de urechi fusese un indian pe nume Strong. Strong se dădea drept copoi, dar singurul lucru pe care îl adulmecase vreodată fără greș era alcoolul. Boseman câștigase accesoriul într-o întrecere de trântă și, când Strong contestase rezultatele, îl bătuse măr cu o lopată. Strong își pierduse auzul și abandonase banda pentru a lucra într-o tăbăcărie din Canada, sau cel puțin așa se zvonea. Cu toate că erau uscate și zbârcite, când era cald, urechile atrăgeau muștele. Boseman își iubea însă suvenirul și se delecta cu dezgustul de pe fața clienților, când dădeau cu ochii de el. Muștele nu-l hărțuiseră pe indian la vremea lui, după cum îi amintea Ridgeway din când în când.

Între două mușcături, Boseman privea lung dealurile și avea un aer neobișnuit de melancolic. Se îndepărtă să se ușureze și, când se întoarse, zise:

— Cred că taică-miu a trecut pe-aici. Zicea că pe atunci era pădure. Când s-a întors, locul era curățat de coloniști.

— Acum e de două ori curățat, răspunse Ridgeway. E adevărat ce spui. Pe aici era cândva potecă de cai. Data viitoare când trebuie să faci un drum, Boseman, vezi să ai la dispoziție zece mii de cherokee flămânzi să ți-l bătătorească. Economisești timp.

— Ce s-a întâmplat cu ei? întrebă Cora.

După discuțiile nocturne cu Martin, începuse să presimtă când bărbații albi erau pe cale să spună o poveste. I-ar fi dat timp să se gândească ce opțiuni avea.

Ridgeway era un cititor înfocat de ziare. Anunțurile despre fugari din paginile lor erau lectură obligatorie în munca lui – Homer păstra o colecție completă –, iar mersul lucrurilor pe lume confirma în general teoriile lui despre societate și animalul uman. Dat fiind soiul de oameni din subordinea lui, se deprinsese să explice cele mai simple fapte și realități istorice. Nu se aștepta ca o sclavă să cunoască povestea locurilor unde se aflau.

Stăteau pe ceea ce cândva fusese pământul indienilor cherokee, spuse el, al străbunilor lor roșii la piele, până când președintele american decisese altfel și ceruse să fie alungați de acolo. Coloniștii aveau nevoie de aceste pământuri, și, dacă indienii nu învățaseră până atunci că angajamentele omului alb erau lipsite de orice valoare, spuse Ridgeway, atunci își meritau

soarta. Indienii fuseseră adunați în tabere, cu femeile, copiii și tot ce puteau să care în spate, și puși să se mute la vest de Mississippi. Drumul Lacrimilor și al Morții, după cum îl numise un înțelept cherokee după aceea, nu fără motiv și nu fără acel fler al indienilor pentru retorică. Bolile și hrana proastă, ca să nu mai vorbim de gerurile mușcătoare din iarna aceea, de care Ridgeway însuși își amintea fără nici o plăcere, făcuseră mii de victime. Când ajunseseră în Oklahoma, aici îi așteptau alți albi, instalați ilegal pe pământul care le fusese promis indienilor în cel mai nou tratat lipsit de orice valoare. Grei de cap, băieții. Dar pe drumul acesta mergeau ei astăzi, și călătoria până în Missouri era mult mai confortabilă acum, după ce calea fusese bătătorită de piciorușele pieilor-roșii.

— Progresul, spuse Ridgeway. Vărul meu a avut noroc și a câștigat niște pământ indian la loterie, în nordul Tennessee. Cultivă porumb.

Cora înălță capul și privi pustietatea.

— Noroc, da, spuse.

Pe drum înapoi, Ridgeway le spusese că incendiul pornise probabil de la un trăsnet. Fumul umplea cerul pe sute de mile, zgâriind apusul cu dăre fantastice de sângerie și violet. Așa li se anunțase Tennessee: fiare fabuloase zvârcolindu-se într-un vulcan. Cora trecuse pentru prima oară în alt stat fără a folosi ruta subterană. Tunelurile de până acum o protejaseră. Șeful de gară Lumbly spusese că fiecare stat era un amestec de posibilități, cu propriile sale obiceiuri. Cerul roșu o făcuse pe Cora să se înfioare la gândul regulilor care ar fi putut guverna acest nou teritoriu. În timp ce se apropiau de norul de fum, apusurile îl inspiraseră pe Jasper să le cante un șir de imnuri al căror subiect principal erau mânia dumnezeiască și pedepsele care-i așteptau pe păcătoși. Boseman urcase de multe ori în căruță.

Orașul de la marginea ținuturilor arse era arhiplin de refugiați. „Fugari“, declarase Cora, și Homer se întorsese de pe capră să-i facă cu ochiul. Familiile albe umpleau o tabără amplasată pe o latură a străzii principale, nemângâiate și mizerabile, cu cele câteva lucruri pe care reușiseră să le salveze îngrămădite la picioare. Pe străzi se împleticeau oameni cu priviri rătăcite și chipuri demente, cu haine pârлите și arsuri legate cu cârpe. Cora era obișnuită cu țipetele bebelușilor de culoare – flămânzi, chinuiți de dureri, năuciți de maniile celor care ar fi trebuit să aibă grijă de ei. Fusesse

ceva nou pentru ea să audă țipetele atâtor bebeluși albi. Îi erau totuși mai dragi cei de culoare.

În magazinul universal, Ridgeway și Boseman fuseseră întâmpinați de rafturi goale. Proprietarul îi povestise lui Ridgeway că fermierii nou-veniți puseseră foc, încercând să defrișeze niște hățișuri. Flăcările le scăpaseră de sub control și devastaseră ținutul cu lăcomie nesățioasă până când venise în sfârșit ploaia. „Trei milioane de acri“, spunea negustorul. Guvernul le promisese ajutor, dar nimeni n-ar fi putut spune când avea să sosească. Era cel mai mare dezastru pe care-l văzuseră oamenii în viața lor.

Nativii trebuie să fi avut o listă mai lungă de incendii, inundații și tornade, se gândise Cora când Ridgeway le împărtășise povestea comerciantului. Dar ei nu mai erau aici ca să-și dovedească înțelepciunea. Ea nu știa cui aparținuse teritoriul acesta înainte, dar știa că erau indieni. Ce pământ nu fusese al lor? Cora nu învățase niciodată istorie propriu-zisă, dar câteodată ochii sunt cei mai buni profesori.

— Probabil au făcut ei ceva de l-au mâniat pe Dumnezeu, spusese Boseman.

— N-a fost decât o scânteie răzlețită, răspunsese Ridgeway.

După masa de prânz, zăboviră lângă drum; albi fumau pipe lângă cai și rememorau o escapadă. Cu toate că pomenea întruna despre cât o vânase, Ridgeway nu părea deloc grăbit s-o ducă pe Cora înapoi la Terrance Randall. Nu că ea ar fi murit de nerăbdare. Cora pași poticnindu-se pe câmpul ars. Se învățase să meargă cu cătușe la picioare. Era greu de crezut că durase atât de mult. Întotdeauna îi fusese milă de negrii din convoaie, care treceau cu privirile în pământ pe lângă moșia Randall. Și acum iat-o și pe ea! Lecția nu era foarte clară. Într-un fel, fusese scutită de o suferință vreme de mulți ani. În altul, nenorocirea nu făcuse decât să se amâne: nu exista scăpare. Pielea, sub cătușe, i se încrețise în răni. Bărbații albi nici nu se uitară la ea când se apropie de trunchiurile negre.

Încercase deja de câteva ori să fugă. Când se opriseră la un moment dat să se aprovizioneze, Boseman fusese distras de un alai funerar care dădea colțul, și ea făcuse vreo doi metri până când un băiat îi pusese piedică. Îi adăugaseră un guler de fier la gât, și zalele îi atârnavă acum până la încheieturile mâinilor, ca mușchiul. Cora căpătase postura unui cerșetor sau

a gânganiei numite călugăriță. Fugise apoi din nou când cei doi bărbați se opriseră să se ușureze pe marginea drumului, și de data asta reușise să ajungă mai departe. Și fugise iar la asfințit, lângă un râu, cu gând să se lase dusă de apă. Pietrele alunecoase o aruncaseră în bulboană, și Ridgeway o zvântase în bătaie. De atunci încetase să mai fugă.

Vorbiseră foarte puțin în primele zile după ce ieșiseră din Carolina de Nord. Cora crezuse că întâlnirea cu mulțimea îi epuizase și pe ei tot atât cât pe ea, dar tăcerea era regula lor de bază – până când apăruse Jasper. Boseman îi șoptea propunerile lui vulgare, și Homer se răsucea de pe capră, după orarul lui de nepătruns, ca să-i adreseze un rânjet neliniștitor, dar vânătorul de sclavi, în fruntea convoiului, se ținea la distanță. Din când în când fluiera.

Cora se prinse după o vreme că se îndreptau spre vest, nu spre sud. Înainte să-l cunoască pe Caesar nu dăduse niciodată atenție mișcărilor soarelui. El îi spusese că puteau să le fie de ajutor. Acum se opriră într-o dimineață într-un orașel, lângă o brutărie. Cora își luă inima-n dinți și îl întreabă pe Ridgeway ce planuri are.

El căscă ochii, ca și cum ar fi așteptat-o. După această primă conversație, o inclusese în discuțiile lor ca și cum Cora ar fi avut un cuvânt de spus.

— Ai fost o surpriză, spunea, dar nu-ți face griji, te ducem curând acasă.

Avea dreptate, îi zise el acum. Se îndreptau spre vest. Un plantator din Georgia pe nume Hinton făcuse o înțelegere ca Ridgeway să-i aducă unul din sclavi înapoi. Era un tânăr isteț și viclean care avea rude într-una dintre așezările populației de negri din Missouri; informații de încredere confirmau că Nelson se ocupa cu vânătoarea ziua în amiaza mare, fără teamă de pedeapsă. Hinton era un fermier respectat, cu o moșie întinsă, văr cu guvernatorul. Din păcate, unul dintre vătafi lui pălăvrăgise cu o târfă neagră, una dintre sclave, și acum comportamentul lui Nelson făcuse din stăpânul lui subiect de batjocură pe propria-i moșie. Hinton îl pregătise pe băiat să devină supraveghetor. Acum îi promisese lui Ridgeway o răsplată generoasă, ba chiar îi prezentase contractul în cadrul unei ceremonii pompoase. Un negru mai în vârstă servise drept martor, tușind tot timpul în pumn.

Data fiind nerăbdarea lui Hinton, lucrul cel mai chibzuit era să continue călătoria spre Missouri.

— După ce-l prindem pe omul nostru, spuse Ridgeway, vei putea să-ți revezi stăpânul. Din câte am observat, vrea să-ți pregătească un bun venit pe măsură.

Ridgeway nu-și ascundea disprețul față de Terrance Randall; omul avea ceea ce el numea o imaginație „înflorită” când venea vorba de a-i disciplina pe negri. Fusese limpede din momentul în care Ridgeway cu banda lui intrase pe drumul care ducea la conac și văzuse cele trei schele de lemn. Tânăra fată era instalată într-una din ele, agățată de coaste cu un cârlig mare de metal, legănându-se. Pământul de dedesubt era negru de sânge. Celelalte două, goale, așteptau.

— Dacă n-aș fi fost reținut în nordul statului, spuse Ridgeway, sunt sigur că v-aș fi luat ca din oală pe toți trei înainte să vi se piardă urma. Lovey, nu așa o chema?

Cora își acoperi mâna ca să-și înăbușe țipătul. Nu reuși. Ridgeway o așteptă zece minute să-și vină în fire. Localnicii se uitau la negresa prăbușită la pământ și păseau peste ea ca să intre în brutărie. Mirosul produselor proaspăt coapte umplea strada, dulce și ademenitor.

Boseman și Homer așteptaseră în căruță cât timp el discutase cu stăpânul casei, povesti Ridgeway. Conacul fusese plin de viață și ospitalier pe vremea când trăia tatăl – da, el mai fusese cândva acolo, cu intenția s-o caute pe mama Corei, și se întorsese cu mâinile goale. Acum îi fusese de ajuns să petreacă un minut cu Terrance, și cauza atmosferei deprimante din jur devenise evidentă. Fiul era rău, cu un soi de răutate care infecta totul în jur. Lumina zilei era cenușie și vâscoasă din cauza norilor de furtună, iar în casă servitorii se mișcau încet, cu mutre posomorâte.

Ziariștilor le plăcea să inducă publicului fantezia plantației fericite și a sclavului mulțumit care cânta, dansa și-l iubea pe „domnu’”. Oamenii de rând apreciau lucrurile astea și, în plus, ele erau utile din punct de vedere politic, date fiind conflictul cu statele din Nord și mișcarea aboliționistă. Ridgeway știa că e o imagine falsă – n-avea nevoie să se ascundă după deget în chestiunea sclaviei –, dar nici atmosfera apăsătoare de pe plantația Randall nu oglindea adevărul general. Moșia aceea era bântuită. Cine-ar fi

putut să le reproșeze sclavilor mutrele triste când afară un cadavru se legăna în cârlig?

Terrance îl primise pe Ridgeway în salon. Era beat și nu se sinchisise să se îmbrace – zăcea tolănit pe canapea într-un halat roșu. „E tragic“, spuse Ridgeway, „să vezi asemenea degenerare în decurs de numai o generație, dar în unele familii se întâmplă așa ceva din cauza banilor. Banii scot murdăria la suprafață.“ Terrance și-l amintea pe vânătorul de sclavi de la vizita lui anterioară, când Mabel dispăruse în mlaștină, la fel cu cei trei, și-i spusese cum tatăl lui fusese impresionat că Ridgeway venise în persoană să-și ceară scuze pentru incompetență.

— Aș fi putut să-i cârpesc puștanului ăstuia două palme peste față fără să pierd contractul, spuse Ridgeway. Dar, la vârsta mea, am hotărât să aștept până când vă aveam pe tine și pe celălalt în mână. E o perspectivă plăcută.

Presupunea, după îndârjirea lui Terrance și după mărimea recompensei, că fata fusese concubina stăpânului ei.

Cora scutură din cap. Încetase să mai suspine și se ridicase în picioare, înfrânându-și tremurul, cu mâinile făcute pumn.

Ridgeway făcu o pauză.

— Atunci e altceva. În orice caz, ai o influență foarte puternică.

Își continuă povestirea despre vizita la Randall. Terrance îl pusese la curent cu starea de lucruri de după capturarea lui Lovey. Chiar în dimineața aceea, vătaful lui, Connelly, fusese informat că Caesar frecventase magazinul unui comerciant local care îi vindea, s-ar fi zis, obiectele meșterite din lemn. Poate ar fi fost bine ca vânătorul de sclavi să-i facă o vizită acestui domn Fletcher și să vadă ce iese. Terrance o voia pe fată vie, dar de celălalt nu-i păsa cum se întoarce. Știa Ridgeway că negrul era de baștină din Virginia?

Nu, nu știuse. Urma probabil un fel de înțepătură în legătură cu statul lui natal. Ferestrele erau închise, și totuși în cameră pătrunsese un miros neplăcut.

— Acolo și-a format deprinderile rele, spusese Terrance. Cei din Virginia sunt prea moi. Ai grijă să-l înveți cum procedăm noi în Georgia.

Nu voia să aibă de-a face cu legea. Cei doi sclavi erau căutați pentru uciderea unui băiat alb și nu s-ar mai fi întors, dacă gloata prindea de veste.

Recompensa includea și plata pentru discreție.

Vânătorul de sclavi își luase rămas-bun. Osia căruței sale goale gemuse, așa cum făcea când nu exista nici o greutate s-o amuțească. Ridgeway își promisese sieși că n-avea să se mai înapoieze cu căruța goală. N-avea să mai ceară scuze încă unui Randall – în nici un caz mucosului care stăpânea acum moșia. Auzise un sunet și întorsese capul spre conac. Venea de la fata aceea, Lovey. Brațul ei fâlfâise ușor. Nu murise deci, până la urmă.

— A mai rezistat vreo jumătate de zi, din câte-am înțeles.

Minciunile lui Fletcher se dezlânseseră imediat – era unul din tipii slabi, religioși –, și el le furnizase numele unui colaborator al rețelei subterane, un anume Lumbly. Dar de Lumbly nu se mai știa nimic. Nu se mai întorsese după ce-i scosese pe Cora și pe Caesar din stat.

— V-a dus în Carolina de Sud? Întrebă Ridgeway. El a fost cel care a transportat-o și pe maică-ta în Nord?

Cora nu scoase o vorbă. Nu-i era greu să-și închipuie soarta lui Fletcher și, poate, și a soției lui. Cel puțin Lumbly scăpase. Iar tunelul de sub șopron nu fusese descoperit. Într-o zi, un alt suflet disperat putea să folosească ruta aceea. Cu un rezultat mai bun, dacă soarta i-ar fi surâs.

Ridgeway dădu din cap.

— Nu contează. Avem suficient timp să ne povestim tot ce s-a întâmplat. Până în Missouri e cale lungă.

Brațul legii îl ajunsese pe un șef de gară din sudul Virginiei, spuse el, care dezvăluise numele tatălui lui Martin. Donald murise, dar Ridgeway voise să-și facă o idee, dacă putea, despre modul lui de lucru, ca să înțeleagă funcționarea planului mai larg al organizației. Nu se așteptase s-o găsească pe Cora, dar fusese mai mult decât încântat.

Boseman o legă cu lanțul de căruță. Cora știa deja sunetul lacătului: se agăța o fracțiune de secundă înainte să se îmbuce. Jasper apăru lângă ei a doua zi. Tremura ca un câine bănut. Cora încercă să intre în vorbă întrebându-l de unde fugise, care era treaba cu tăiatul trestiei de zahăr, cum evadase. Jasper îi răspunse prin imnuri și rugăciuni.

Asta se întâmplase cu patru zile în urmă. Acum Cora stătea pe o pajiște arsă în nefericitul Tennessee, sfărâmând sub picioare lemne carbonizate.

Vântul se înțeți, la fel și ploaia. Oprirea lor lua sfârșit. Homer strânse ce mai rămase după masă, Ridgeway și Boseman își scuturară pipele și bărbatul mai tânăr o fluieră să se întoarcă. Dealurile și munții se înălțau în jurul Corei ca marginile unei căldări negre. Cât de cumplite trebuie să fi fost vâlvătaiele, cât de înverșunate, ca să facă asemenea ravagii! Înaintau printr-o uriașă căldare cu cenușă. Ce mai rămăsese după ce fiecare lucru de valoare fusese mistuit? O pulbere întunecată pe care o ducea vântul.

Boseman îi trecu lanțul prin zaua de pe podeaua căruței și îl prinse. Erau zece astfel de verigi, în două șiruri de câte cinci, suficiente pentru încărcăturile masive care apăreau din vreme în vreme. Suficiente pentru aceștia doi. Jasper își revendică locul lui preferat pe băncuță, cântând viguros, ca și cum tocmai s-ar fi îndopat cu masa de Crăciun.

— „Când te cheamă Domnul, pune povara jos, pune-o jos!“

— Boseman! spuse Ridgeway încet.

— „Se va uita în sufletul tău și va vedea ce-ai făcut, păcătosule. Se va uita și va vedea.“

— Ah! făcu Boseman.

Vânătorul de sclavi urcă în căruță pentru prima dată de când o luase pe Cora. Ținea pistolul lui Boseman în mâini și îl împușcă pe Jasper în față. Sângele și sfărâmaturile de oase acoperiră coviltirul pe dinăuntru, improșcând rochia murdară a Corei.

Ridgeway se șterse pe față și-și explică motivele. Recompensa pentru Jasper era cincizeci de dolari, din care cincisprezece mergeau la tinichigiul care îl dusesese pe fugar la închisoare. Drumul lor ar fi însemnat Missouri, apoi îndărăt în est, apoi Georgia – aveau să mai treacă săptămâni de zile până când să-l poată înapoia stăpânului. Împarte treizeci și cinci de dolari la, să zicem, trei săptămâni, minus partea lui Boseman, și recompensa pierdută era un preț foarte mic de plătit pentru liniște și o minte odihnită.

Homer deschise carnetelul și verifică cifrele.

— Are dreptate, spuse.

Tennessee continuă cu un șir de năpaste. Văpaia devorase următoarele două orașe de pe drumul presărat cu cenușă. Dimineață, de după un deal se iviră rămășițele unei mici așezări, un amalgam de lemn carbonizat și ziduri de piatră înnegrită. Mai întâi se iviră cioturile caselor care adăpostiseră cândva visurile deschizătorilor de drumuri, apoi orașul propriu-zis, un șir de clădiri în ruină. Următorul era mai mare, dar suferise aceleași distrugerii. Centrul lui era o intersecție largă unde străzi late, devastate, se întâlneau pe vremuri pentru a-și etala oportunitățile de afaceri, acum dispărute. Cuptorul unui brutar, ca un totem crunt, în ruinele unei prăvălii, rămășițele unui corp omenesc încovoiate în spatele gratiilor unei celule de închisoare.

Cora nu-și putea da seama ce trăsătură a peisajului îi convinsese pe coloniști să-și planteze viitorul aici. Solul mănos, poate apa sau priveliștile. Acum totul fusese șters. Dacă supraviețuitorii se întorceau, ar fi fost doar ca să-și confirme hotărârea de a o lua de la capăt altundeva, fie grăbindu-se înapoi în est, fie înaintând și mai departe în vest. Aici nu exista înviere.

Apoi ieșiră de pe tărâmul focului. Mestecenii și ierburile sălbatice vibrau în culori imposibile după tot timpul petrecut în ținuturile arse – erau paradiziace, înviorătoare. Boseman imită în batjocură cântecul lui Jasper, ca să marcheze schimbarea de atmosferă; peisajul înnegrit îi afectase mai mult decât își dăduseră seama. Porumbul sănătos de pe câmpuri, înalt deja de peste jumătate de metru, prevestea o recoltă bogată; cu tot atâta vigoare, teritoriul distrus anticipase judecata care avea să vină.

Ridgeway propuse o oprire la scurt timp după prânz și încremeni citind cu voce tare indicatorul de la răscruce. Orașul dinaintea lor era năpădit de febră galbenă, spuse el. Toți călătorii erau îndrumați să-l ocolească. Un drum alternativ, mai mic și mai denivelat, ducea spre sud-vest.

Semnul era nou, observă Ridgeway. Cel mai probabil boala nu se epuizase încă.

— Frații mei au murit amândoi de febră galbenă, spuse Boseman.

Crescuse pe Mississippi, unde febra apărea adesea când vremea se încălzea. Pielea fraților lui mai mici se îngălbenise și se făcuse ca de ceară,

sângeraseră din ochi și din șezut, și trupurile lor mici fuseseră zguduite de convulsii. Niște oameni le luaseră leșurile într-o roabă scârțâitoare.

— E o moarte jalnică, spuse el, rămas din nou fără glume.

Ridgeway cunoștea orașul. Primarul era un țăran corupt, mâncarea îi dădea pântecariță, dar el îi păstra o amintire binevoitoare. Dacă l-ar fi ocolit, călătoria lor s-ar fi lungit considerabil.

— Febra vine pe vapoare, spuse el. Din Indiile de Vest, din adâncul continentului negru, în siajul comerțului. Taxa pe progres, plătită în vieți omenești.

— Și cine vine s-o încaseze? spuse Boseman. Eu n-am văzut pe nimeni niciodată.

Frica îl făcea nervos și șovăitor. Nu voia să zăbovească aici, chiar și răscrucea i se părea prea aproape de îmbrățișarea molimei. Fără să aștepte porunca lui Ridgeway – sau urmând un semn cunoscut doar vânătorului de sclavi și micului său secretar –, Homer îndreptă căruța pe drumul ocolitor.

Două alte indicatoare pe drumul spre sud-vest repetau avertismentul. Drumurile care duceau în cele două orașe nu dădeau nici un semn de pericolul care-i aștepta. Lunga călătorie prin tărâmul topit de foc făcea amenințarea nevăzută și mai terifiantă. Merseră mult, după lăsarea întinericului, până să se oprească. Cora avu suficient timp să facă o evaluare a timpului de când evadase de pe plantație și să îndeplinească o misiune groasă din toate nenorocirile ei.

Liste după liste umpleau registrul sclaviei. Numele adunate mai întâi pe coasta africană, în zeci de mii de manifeste. Toată încărcătura aceea umană. Numele morților erau la fel de importante ca ale sufletelor vii, căci fiecare pierdere de pe urma bolilor și a sinuciderii – și a celorlalte accidente care fuseseră trecute drept boli și sinucideri în scopuri contabile – trebuiau justificate angajatorilor. La târguri se treceau pe răboj numele celor cumpărați la fiecare licitație, iar pe plantații vătafii păstrau numele muncitorilor în șiruri scrise strâns de mână. Fiecare nume era un câștig, capital viu, profit transformat în carne și oase.

Instituția sclaviei făcuse și din Cora o adeptă a listelor. În inventarul ei de pierderi, oamenii nu se reduceau la niște sume, ci se multiplicau cu cât fuseseră de cumsecade. Oameni pe care îi iubise, care o ajutaseră. Femeile

din Hob, Lovey, Martin și Ethel, Fletcher. Cei care dispăruseră: Caesar, Sam, Lumbly. Jasper nu era responsabilitatea ei, dar sângele lui pe căruță și pe hainele Corei putea foarte bine să-i reprezinte pe morții ei.

Tennessee era blestemat. Mai întâi, Cora socotise devastarea statului – incendiile și molima – un act de dreptate. Albii primiseră ceea ce meritau. Pentru că-i înrobiseră pe semenii ei, pentru că masacraseră o altă rasă, pentru că furaseră pământul însuși. „Lasă-i să ardă în foc sau în febră, fie ca distrugerea începută aici să se răspândească milă cu milă, până când morții o să fie răzbunați.“ Dar, dacă oamenii aceștia își primeau porția justă de nenorocire, ea ce făcuse ca să aibă parte de atâtea neazuri? Într-o altă listă, Cora însemnă deciziile care o aduseseră în căruța cu verigi de fier. Chester și faptul că îl protejase cu trupul ei. Biciul era pedeapsa standard pentru neascultare. Evadarea, pe de altă parte, era o infracțiune atât de monstruoasă, încât pedeapsa se întindea asupra tuturor sufletelor generoase pe care le întâlnise în scurtul ei tur al libertății.

Săltând pe arcurile căruței, Cora adulmeca mirosurile de pământ reavăn și de copaci care creșteau. De ce oare câmpul acesta scăpase, în timp ce altul, cu cinci mile mai în urmă, arse? Dreptatea plantației era răuvoitoare și constantă, dar lumea nu făcea nici o diferență. În lume, cei răi scăpau de osânda binemeritată, iar cei modești erau legați în locul lor de copacul biciuirilor. Dezastrele din Tennessee fuseseră rezultatul naturii indiferente, fără legătură cu fărădelegile coloniștilor. Cu modul cum indienii cherokee își duseseră viața.

Numai o scânteie răzlețită.

Nenorocirile Corei nu erau legate cu lanțuri de firea sau de faptele ei. Avea pielea neagră, și așa erau tratați pe lume cei cu pielea neagră. Nimic mai mult, nimic mai puțin. „Fiecare stat e altfel“, spusese Lumbly. Dacă avea într-adevăr un temperament, Tennessee semăna cu latura întunecată a lumii, înclinată spre pedepse arbitrare. Nimeni nu era scutit de ele, indiferent de forma visurilor sau de culoarea pielii.

Un tânăr cu păr castaniu cârlionțat, cu ochii ca doi bumbi întunecați sub pălăria de paie, apăru cu un echipaj de cai de povară dinspre vest. Obrajii roșii păreau jupuiți de soare. Opri căruța lui Ridgeway. În față era o așezare mare, spuse el, cunoscută pentru spiritul turbulent al locuitorilor. Nici un

caz de febră galbenă până de dimineață. Ridgeway îi povesti ce-l aștepta în partea cealaltă și-i mulțumi.

Imediat, circulația pe drum reîncepu; până și animalele și insectele își reluară activitatea. Cei patru călători regăsiră priveliștile, sunetele și mirosurile civilizației. La periferie, lămpile licăreau în casele de la ferme și în colibe, familiile regăsindu-și tihna în fapt de seară. Orașul crescuse sub ochii lor, cel mai mare pe care îl văzuse Cora după Carolina de Nord, chiar dacă nu atât de vechi. Strada principală lungă, cu cele două bănci și cu șirul gălăgios de taverna, a fost de ajuns ca s-o transporte înapoi în vremea căminului. Orașul își continua fojgăiala de noapte, cu magazine deschise și locuitori în căutarea prăzii pe trotuarele de lemn.

Boseman refuză cu îndârjire să petreacă noaptea în oraș. Dacă febra era atât de aproape, următoarea țintă putea fi aici, poate mocnea deja în trupurile locuitorilor. Ridgeway, deși enervat, cedă, cu toate că ducea dorul unui pat adevărat. Aveau să campeze mai departe pe drum, după ce-și refăceau proviziile.

Cora rămase legată de căruță în timp ce bărbații își văzură de treburi. Trecătorii ieșiți la plimbare îi zăreau fața prin găurile din pânza coviltirului și-și fereau privirea. Aveau fețe aspre. Purtau straie grosolane, țesute în casă, mai puțin elegante ca ale albilor din orașele din est. Hainele celor care abia se așezau, nu ale celor deja așezați.

Homer urcă în căruță fluierând unul dintre cântecelele mai monotone ale lui Jasper. Sclavul mort era încă printre ei. Băiatul ținea în mână un pachet învelit în hârtie maro.

— Pentru tine, zise el.

Rochia era bleumarin cu nasturi albi, dintr-un bumbac moale ce răspândea un miros medicinal. Cora o ridică în lumină ca să acopere petele de sânge de pe coviltir, înnegrite de felinarele de pe stradă.

— Puneți-o, Cora! zise Homer.

Ea ridică brațele, zornăind din lanțuri.

El îi descătușă mâinile și picioarele. Ca de fiecare dată, Cora cântări în minte șansele de evadare și ajunse într-o fundătură. Un oraș ca ăsta, primitiv și sălbatic, ar fi adunat ceva plebe furioasă, își spuse ea. Oare vestea despre băiatul din Georgia ajunsese până aici? Accidentul la care nu se gândea

niciodată și pe care nu-l includea în lista ei de păcate. Băiatul era pe o listă doar a lui – dar ce fel de listă?

Homer o privi cum se schimbă, asemenea unei cameriste care o slujise încă din leagăn.

— Eu sunt prizonieră, spuse Cora. Tu ai ales să fii cu el.

Homer păru nedumerit. Își scoase carnetelul, îl întoarse la ultima pagină și mângâli ceva. Când termină, îi prinse cătușele la loc. Îi dădu niște încălțări de lemn mult prea mici. Se pregătea s-o fixeze de veriga din podea, când Ridgeway îi zise s-o dea jos.

Boseman era încă plecat la bărbier și să facă o baie. Vânzătorul de sclavi îi dădu lui Homer ziarele și anunțurile despre fugari primite la închisoare de la adjunctul de șerif.

— O duc pe Cora să ia cina, spuse el și o conduse într-o speluncă.

Homer îi aruncă rochia mizerabilă în canal, unde maroniul sângelui uscat se contopi cu noroiul.

Pantofii de lemn o rodeau. Ridgeway nu-și schimbă pasul după mersul ei împiedicat, ci o luă înainte, fără grijă că ea ar fi putut să fugă. Lanțurile răsunau ca o talangă. Albii din Tennessee nu-i dădură Corei nici o atenție. Un tânăr negru rezemat de peretele unui grajd a fost singurul care-i înregistrează prezența. Om liber, după cum arăta, îmbrăcat în pantaloni cenușii cu dungi și o vestă din piele de vită. Se uită la ea așa cum se uitase ea la convoaiele care treceau pe lângă Randall. Să vezi pe altul în lanțuri și să te bucuri că nu sunt ale tale – atâta noroc le era permis celor de culoare, definit prin cât de rău îți putea fi la un moment dat. Dacă ochii se intersectau, ambele părți își fereau privirea. Bărbatul ăsta nu. Dădu din cap spre ea înainte ca trecătorii să-l scoată din raza ei vizuală.

Cora aruncase o privire în saloonul lui Sam din Carolina de Nord, dar nu i trecuse niciodată pragul. Dacă era o apariție stranie în mijlocul lor, o singură uitătură a lui Ridgeway spre clienți a fost de-ajuns ca să-și vadă de treabă. Grăsanul care servea la bar răsuci tutun și se holbă la ceafa lui Ridgeway.

Ridgeway o conduse la o masă șubredă din fundul speluncii. Mirosul de carne fiartă îl acoperea pe cel de bere veche îmbibat în podele, în pereți și în plafon. Servitoarea cu coadă de cal era o fată lată în umeri, cu brațe groase

de-ai fi zis că încărcă baloți de bumbac. Ridgeway ceru mâncare pentru amândoi.

— Pantofii nu mi-au plăcut cine știe ce, îi spuse el Corei, dar rochia îți vine bine.

— E curată, zise ea.

— Păi, cum! Doar n-om lăsa-o noi pe Cora noastră murdară ca podeaua măcelarului.

Voise să obțină o reacție. Cora refuză. Din taverna de alături se auzi un pian. Suna de parcă ar fi alergat un raton pe clape.

— N-ai întrebat niciodată până acum de complicele tău, spuse Ridgeway. Caesar. A ținut prima pagină în Carolina de Nord?

Avea să aibă loc o reprezentație deci, una din mascaradele de vineri seara din parc. O pusese să se îmbrace frumos ca s-o scoată la teatru. Cora așteptă.

— E atât de ciudat să mergi în Carolina de Sud, spuse Ridgeway, acum de când cu noul lor sistem! Am avut multe escapade acolo pe vremuri. Dar pe vremuri nu e chiar demult. Cu toată pălăvrăgeala lor despre emanciparea negrilor și civilizarea sălbaticilor, a rămas același loc flămând dintotdeauna.

Servitoarea le aduse coltuce de pâine și castroane cu tocăniță de vită. Ridgeway îi șopti în timp ce se uita la Cora ceva ce ea nu putu auzi. Fata râse. Cora își dădu seama că era beat.

Ridgeway sorbi zgomotos.

— L-am prins la fabrică la sfârșitul turei, zise el. Și zdrahonii ăia negri din jurul lui, înțepeniți de vechea frică tocmai când credeau c-au scăpat de ea! La început, n-a fost mare brânză. Încă un fugar prins. Dar apoi s-a dus vorba că era căutat pentru uciderea unui băiețel...

— Nu era băiețel, spuse Cora.

Ridgeway ridică din umeri.

— Au dat buzna în închisoare. Șeriful le-a deschis ușa, ca să fiu cinstit, dar nu asta-i cel mai rău. Au dat buzna și l-au făcut bucățele. Oamenii cumsecade din Carolina de Sud, cu școlile lor pentru negri și cu datul pe datorie.

Vestea despre Lovey o făcuse să se prăbușească sub ochii lui. De data asta nu. Era pregătită – ochii lui scânteiau când era gata de o cruzime. Iar

Cora știa deja de mult că Caesar e mort. Nu fusese nevoie să întrebe de soarta lui. Îi apăruse în fața ochilor, într-o noapte în pod, ca o străfulgerare, un adevăr modest și simplu: Caesar nu reușise să fugă. Nu era undeva în Nord purtând un costum nou, pantofi noi, un zâmbet nou. Așezată în întuneric, ghemuită sub grinzi, Cora înțelesese că era iar singură. El fusese prins. Încetase să-l mai jelească atunci când vânătorul de sclavi bătuse la ușa lui Martin.

Ridgeway își scoase o bucată de zgârci din gură.

— Am primit ceva gologani pentru captură și, pe drum, am dus un alt băiat înapoi la stăpânul lui. Am făcut profit, la final.

— Trudești ca un negru bătrân pentru banii lui Randall, spuse Cora.

Ridgeway își puse mâinile mari pe masa strâmbă, înclinând-o spre el. Sosul tocăniței curse peste marginea farfuriei.

— Ar trebui s-o repare, spuse el.

Sosul avea cocoloașe de făină. Cora le zdrobi cu limba așa cum făcea atunci când mâncarea era preparată de una dintre ajutoarele lui Alice, nu de bucătăreasă însăși. Prin perete se auzi cum pianistul ronțăie dintr-un cântecel vesel. Un cuplu beat se repezi în crâșma vecină să danseze.

— Jasper n-a fost omorât de mulțime, spuse Cora.

— Există tot timpul cheltuieli neașteptate, zise Ridgeway. N-o să-mi decontez nimic din mâncarea pe care i-am dat-o.

— O ții întruna cu motivele, zise Cora. Nu spui lucrurilor pe nume de parcă asta le-ar face să nu mai fie ce sunt. Dar adevărul lor rămâne. Pe Jasper l-ai omorât cu sânge-rece.

— A fost mai mult o chestiune personală, se învoi Ridgeway, dar nu despre asta vorbeam. Tu și prietenul tău ați omorât un băiat. Aveți și voi motivele voastre.

— Voiam să evadez.

— Despre asta și vorbesc, despre supraviețuire. Ai remușcări că l-ai omorât?

Moartea băiatului fusese o complicație a evadării, la fel ca absența lunii pline sau pierderea avansului de timp pe care-l aveau pentru că dispariția lui Lovey fusese descoperită. Dar înăuntrul ei se deschise o fereastră, și Cora îl văzu pe băiat tremurând bolnav în pat, o văzu pe mamă plângând la

mormântul lui. Și Cora îl jelise, fără s-o știe. Încă o ființă omenească prinsă în încercarea aceasta care-i lega pe sclav și pe stăpân deopotrivă. Mută băiatul de pe lista unde apărea doar el și-l trecu dedesubtul lui Martin și Ethel, cu toate că nu-i știa numele. „X“, așa cum se semna înainte să învețe alfabetul.

Și totuși.

— Nu, îi răspunse lui Ridgeway.

— Bineînțeles că nu – nu înseamnă nimic. Mai bine bocești pentru un lan ars de porumb sau pentru vițelul care înoată în supă. Faci ce trebuie ca să supraviețuiești. Se linse pe buze. E adevărată, totuși, plângerea ta. Inventăm tot felul de palavre dichisite și ne ascundem după deget. Ca în gazetele din ziua de azi – toți bărbații deștepți vorbesc despre destin evident²¹. Ca și cum ar fi o idee nouă. Nu știi la ce mă refer, nu? Întrebă Ridgeway.

²¹. Conceptul de „destin evident“ (*manifest destiny*), botezat ca atare de un jurnalist în 1845, se referea la idealul american al cuceririi și civilizării întregului teritoriu al Americii de Nord, de la Est la Vest.

Cora se lăsă pe spate în scaun.

— Tot niște cuvinte ca să ambalezi frumos niște lucruri.

— Înseamnă să iei ce-i al tău, proprietatea ta, oricare consideri că e. Și toți ceilalți să stea la banca lor ca să te lase pe tine s-o iei. Indiferent că sunt piei-roșii sau africani, să se dea la o parte, să dea de la ei, pentru ca noi să putem avea ce e de drept al nostru. Francezii să renunțe la pretențiile lor teritoriale. Englezii și spaniolii să se care frumușel la ei acasă.

— Lui taică-miu îi plăcea să vorbească despre Marele Spirit, ca indienii, continuă Ridgeway. După atâția ani, eu prefer spiritul american, care ne-a chemat din Lumea Veche în cea Nouă, ca să cucerim, să construim și să civilizăm. Și să distrugem ce trebuie distrus. Să ridicăm rasele inferioare. Dacă nu să le ridicăm, să le subjugăm. Și, dacă nu să le subjugăm, să le exterminăm. Ăsta-i destinul nostru prin porunca dumnezeirii – imperativul american.

— Trebuie să merg la budă, zise Cora.

Colțurile gurii lui căzură. Îi făcu semn s-o ia înainte. Treptele către ulicioara din spate erau alunecoase de vomă, și el o apucă de cot să nu

alunece. Când închise ușa și-l lăsă pe din afară, Cora simți o plăcere intensă și pură cum nu mai simțise de mult.

Ridgeway își continuă neabătut discursul.

— Uită-te la maică-ta, zise vânătorul de sclavi. Mabel. Furată de la stăpânul tău de niște albi nechibzuiți și de niște indivizi de culoare printr-o uneltire criminală. În tot timpul ăsta am stat cu urechile ciulite, am răscolit Bostonul și New Yorkul, toate așezările negrilor. Syracuse. Northampton. Iar ea e în Canada, râzând de mine și de Randall. E o jignire personală. De-asta ți-am cumpărat rochia. Ca să mi-o pot închipui cum i-o duc ca pe un cadou frumos ambalat stăpânului ei.

O ura pe mama ei la fel de mult ca ea. Asta, și faptul că amândoi înțelegeau ce se întâmplă în jurul lor însemna că aveau două lucruri în comun.

Ridgeway făcu o pauză; un bețivan voia să intre la budă. Îl ușui de acolo.

— Te-ai ascuns timp de zece luni, spuse el. Suficient de insultător. Tu și maică-ta sunteți o ramură care trebuie retezată. Ești de o săptămână cu mine, în cătușe, și tu îmi răspunzi întruna cu neobrăzare, când știi că acasă te așteaptă chinurile iadului. Propaganda aboliționiștilor e încântată să facă paradă cu de-alde ăștia ca tine, să țină discursuri în fața albilor care habar n-au cum merg lucrurile pe lumea.

Aici, vânătorul de sclavi greșea. Dacă ar fi ajuns în Nord, Cora s-ar fi topit într-o viață ieșită din aceste tipare. Ca mama ei. ăsta era un lucru pe care-l moștenise de la ea.

— Fiecare ne jucăm rolul, spuse Ridgeway. Sclavul și vânătorul de sclavi. Stăpânul și supraveghetorul negru. Nou-veniții care se înghesuie în porturi, și politicienii, și șerifii, și jurnaliștii, și mamele care cresc fii vrednici. Oamenii ca tine și ca maică-ta sunt cei mai buni din rasa voastră. Cei slabi sunt înlăturați, mor pe corăbiile cu sclavi, mor de bolile noastre europene, pe plantațiile noastre de bumbac și de indigotieri. E nevoie să fiți puternici ca să rezistați la muncă și să ne sporiiți măreția. Porcii îi îngrășăm nu pentru că ne face vreo plăcere, ci pentru că avem nevoie de ei ca să supraviețuim. Dar nu vă putem lăsa să fiți prea inteligenți. Să ajungeți atât de puternici încât să ne depășiți.

Cora își termină treaba și luă din teancul de foi un anunț despre un sclav fugit, ca să se șteargă. Apoi așteptă. Era un răgaz jalnic, dar era al ei.

— Mi-ai auzit numele când erai doar un țânc, spuse el. Eram Bau-Baul, cel care hăituieste orice pas de fugar, orice gând de evadare. La fiecare sclav pe care îl aduc acasă, alți douăzeci își abandonează planul de a pleca pe lună plină. Eu sunt ideea de ordine. Sclavul care dispare e și el o idee. De speranță. Desfăcând ce fac eu, așa încât să-i vină și altuia, de pe plantația vecină, în minte că poate să fugă. Dacă permitem așa ceva, acceptăm că imperativul are o hibă. Și eu refuz.

Muzica de alături era lentă acum. Perechile se apropiau ca să se țină în brațe, să se legene, să se rotească. Acea era o conversație adevărată, să dansezi lent cu altcineva, nu toate vorbele astea. Cora știa, cu toate că nu dansase niciodată așa cu nimeni și-l refuzase pe Caesar când o invitase. Pe singurul om care-i întinsese o mână și-i spusese: „Vino lângă mine!” Poate că tot ce spunea vânătorul de sclavi era adevărat, se gândi ea, toate justificările lui, poate că fiii lui Ham erau blestemați, iar stăpânul de sclavi îndeplinea voia Domnului. Sau poate că Ridgeway era doar un individ care vorbea cu o ușă de veceu, așteptând ca femeia dinăuntru să se șteargă la fund.

Când se întoarseră la căruță, îi găsiră pe Homer frecând frâiele între degetele lui mici și pe Boseman trăgând dintr-o sticlă cu whisky.

— Orașul ăsta e bolnav până-n măduva oaselor, spuse Boseman, sorbind zgomotos. Îi simt mirosul.

În timp ce-i conducea afară din oraș, le împărtăși dezamăgirile sale. Bărbieritul și baia merseseră bine; cu o față proaspătă, arăta aproape inocent. Dar nu fusese în stare să-și arate bărbăția la bordel.

— Madama transpira ca un porc, și am știut că ea și curvele ei aveau molima.

Ridgeway îl lăsa să decidă cât de departe instalau tabăra.

Cora adormise de puțin timp, când Boseman se furișă la ea și-i puse mâna peste gură. Ea era pregătită.

Boseman duse degetul la buze. Cora dădu din cap, atât cât îi permitea strânsoarea lui: n-avea să strige. Ar fi putut să facă gălăgie și să-l trezească pe Ridgeway; Boseman ar fi născocit vreun pretext și totul s-ar fi sfârșit

aici. Dar ea se gândea de zile întregi la momentul acesta, când Boseman avea să fie copleșit de poftele cărnii. Nu mai fusese așa beat din Carolina de Nord. Când se opriseră pentru noapte, îi făcuse un compliment pentru rochie. Cora își adună curajul. Dacă l-ar fi putut convinge s-o descătușeze, o noapte întunecată ca asta era tocmai bună de evadat.

Homer sforăia zgomotos. Boseman îi trecu lanțul prin zaua de pe fundul căruței, având grijă să nu lase verigile să zăngăne una de alta. Îi desfăcu apoi cătușele de la glezne și le strânse pe cele de la mâini, ca să nu sune. Coborî primul și o ajută pe ea. Cora abia dacă desluși drumul la câțiva metri depărtare. Suficient de întuneric.

Mârâind, Ridgeway îl trânti cu un pumn la pământ și începu să-i care lovituri cu picioarele. Boseman dădu să se apere, și Ridgeway îl lovi în gură. Cora a fost la un pas să fugă. La un singur pas. Dar rapiditatea violenței lui, tăișul ei ascuțit o opriră în loc. Ridgeway o speria. Când Homer veni în spatele căruței cu un felinar și-i lumină chipul, vânătorul de sclavi o pironea cu o furie nestăpânită. Ea avusese prilejul și-l scăpase, și, văzându-i expresia feței, se simți ușurată.

— Ce-ai de gând să faci acum, Ridgeway? se văită Boseman. Se rezemase de roata căruței și se uita la sângele de pe mâini. Colierul i se desprinsese și urechile căzuseră în țărână, încât ai fi zis că pământul ascultă. Nebunul de Ridgeway, care face numai cum vrea. Eu sunt ultimul care-a rămas. După ce n-o să mai fiu, numai Homer rămâne de bătut. Lui cred c-o să-i placă.

Homer chicoti. Aduse lanțul Corei din căruță. Ridgeway își frecă încheieturile degetelor, gâfâind.

— Rochia aia e frumușică, spuse Boseman și-și scoase un dinte.

— Dacă mișcă vreunul, rămâne de tot fără dinți, spuse bărbatul. Trei oameni pășiră în lumină.

Cel care vorbise era tânărul negru din oraș care-i făcuse semn Corei. Acum nu se uita la ea, ci îl urmărea pe Ridgeway. Ochelarii lui cu ramă subțire reflectau strălucirea felinarului ca și cum flacăra ar fi ars înăuntrul lui. Pistolul oscila între cei doi albi ca toiagul unui orb.

Cel de-al doilea ținea o pușcă. Era înalt și musculos, îmbrăcat în haine groase de lucru – o costumație, o fulgeră gândul pe Cora. Avea fața lată, și

părul lung, roșcat-închis, era pieptănat în sus ca o coamă de leu. Postura lui dădea de înțeles că nu-i place să primească ordine, iar insolența din ochi nu era obraznicia sclavului, ipostază a neputinței, ci o realitate fără drept de apel. Cel de-al treilea ținea un cuțit cu lamă lungă. Corpul îi tremura de agitație și răsuflarea lui grăbită se auzea între cuvintele rostite de primul. Cora recunoscuse comportamentul. Era al unui fugar, nesigur de ultima întorsătură în planul lui de evadare. Îl văzuse la Caesar, la fetele nou-venite din cămin, și știa că ea însăși îl manifestase de multe ori. Tânărul întinse cuțitul tremurător spre Homer.

Cora nu mai văzuse niciodată negri cu arme în mână. Imaginea o șocă, o idee nouă prea mare ca să-i încapă în minte.

— Băieți, sunteți pierduți, spuse Ridgeway. Nu avea arma la el.

— Da, pierduți în sensul că nu prea ne place în Tennessee și mai degrabă ne-am întoarce acasă, spuse liderul grupului. Și tu pari pierdut.

Boseman tuși și schimbă o otheadă cu Ridgeway. Se ridică în fund și se încordă. Două arme de foc se îndreptară spre el.

— Noi plecăm, spuse liderul, dar ne-am gândit s-o întrebăm pe doamna dacă nu vrea să ne însoțească. Suntem tovarăși mai plăcuți de călătorie.

— De unde sunteți? întrebă Ridgeway. Vorbea într-un fel din care Cora înțelese că punea ceva la cale.

— De peste tot, zise bărbatul. În vocea lui se simțea Nordul, accentul acela specific, ca și la Caesar. Dar ne-am găsit unul pe altul și acum lucrăm împreună. Liniștiți-vă, domnule Ridgeway! Își mută ușor privirea. Am auzit că vă spunea Cora. Așa vă cheamă?

Ea dădu din cap.

— Ea e Cora, spuse Ridgeway. Pe mine mă cunoașteți. El e Boseman, și celălalt e Homer.

La auzul numelui său, Homer aruncă felinarul către cel care ținea cuțitul. Sticla nu se sparse decât atunci când izbi pământul, după ce ricoșă din pieptul bărbatului. Focul se împrăștie. Liderul trase spre Ridgeway, dar rată. Vânătorul de sclavi se repezi la el și amândoi se rostogoliră în țărână. Roșcatul cu pușca avu țintă mai bună. Boseman zbură înapoi și pe burtă îi răsări dintr-odată o floare neagră.

Homer fugi să ia o armă, urmărit de bărbatul cu pușca. Pălăria i se rostogoli în foc. Ridgeway și adversarul lui se încăieraseră pe jos, gemând și răcnind. Se apropiau de marginea petei de ulei aprins. Cora simți cum o cuprinde iar spaima – Ridgeway o dresase bine. Vânătorul de sclavi câștiga lupta, țintuindu-l pe celălalt la pământ.

Ar fi putut să fugă. N-avea cătușe decât la mâini.

Sări în spinarea lui Ridgeway și îl strânse de gât cu cătușele, răsucindu-le ca să-i intre în carne. Urletul veni de undeva din adâncul ei, ca o sirenă de tren șuierând într-un tunel. Smuci și strânse. Vânătorul de sclavi se zvârcoli s-o arunce la pământ. Până se scutură de ea, celălalt avea din nou pistolul în mână.

Fugarul o ajută pe Cora să se ridice.

— Cine e băiatul ăla? întrebă el.

Homer și bărbatul cu pușca nu se întorseseră. Ținând țeava îndreptată spre Ridgeway, liderul îi ordonă tovarășului său să arunce o privire în jur.

Vânătorul de sclavi își freca gâtul rănit cu degetele lui groase. Nu se uita la Cora, și asta o sperie din nou.

Boseman scânci.

— „Se va uita în sufletul tău și va vedea ce-ai făcut, păcătosule...” bolborosi. Uleiul arzând arunca în jur o lumină șovăitoare, dar balta tot mai mare de sânge se vedea limpede.

— Sângerează de moarte, spuse Ridgeway.

— Suntem într-o țară liberă, zise bărbatul din oraș.

— Nu e proprietatea ta, spuse Ridgeway.

— Asta spune legea. Legea albilor. Dar există și alte legi. Se întoarse spre Cora cu o voce mai blândă. Dacă vrei, domnișoară, pot să-l împușc pentru dumneavoastră. Chipul îi rămăsese neclintit.

Cora voia tot ce era mai rău pentru Ridgeway și Boseman. Dar pentru Homer? Nu știa ce-și dorește în sufletul ei pentru ciudatul băiețandru negru, care părea un mesager de pe un alt tărâm.

Înainte să apuce să vorbească, bărbatul spuse:

— Deși noi am prefera să-i punem în fiare.

Cora îi ridică ochelarii din țărână și-i curăță cu mâneca rochiei. Toți trei așteptară. Tovarășii lui se întoarseră cu mâinile goale.

Ridgeway zâmbi când negrii îi legară încheieturile de roata căruței.

— Băiatul e soiul cu două fețe, spuse liderul. Se vede. Trebuie să plecăm. Se uită la Cora. Veniți cu noi?

Cora îl izbi pe Ridgeway de trei ori peste față cu pantofii ei de lemn. „În caz că lumea nu se va răzvrăti să-i pedepsească pe cei răi“, își spuse. Nimeni n-o opri. Mai târziu avea să spună că fuseseră trei lovituri pentru trei omoruri, și avea să vorbească despre Lovey, Caesar și Jasper ca să-i facă să trăiască din nou, pentru scurt timp, în cuvintele ei. Dar nu acesta era adevărul. O făcuse numai pentru ea însăși.

CAESAR

Datorită agitației stârnite de ziua lui Jockey, Caesar putu să se retragă în singurul lui refugiu de pe moșia Randall. Clădirea păraginită a școlii de lângă grajduri era în general pustie. Noaptea, aici se furișau îndrăgostiții, dar el nu venea niciodată noaptea – avea nevoie de lumină și nu risca să aprindă o lumânare. Venea ca să citească din cartea pe care i-o dăduse Fletcher, după multe împotriviri; venea când se simțea deprimat, ca să-și plângă soarta; venea ca să se uite la ceilalți sclavi umblând pe moșie. De la fereastra școlii i se părea că nu e unul dintre membrii nefericitului lor trib, ci le observa doar mișcările, așa cum cineva ar privi necunoscuții care îi trec prin fața ușii. În clădirea școlii se simțea ca și când el însuși n-ar fi fost acolo.

Înrob. Înfricoșat. Condamnat la moarte.

Dacă planul lui reușea, aceasta avea să fie ultima oară când sărbătorea ziua lui Jockey. Cu voia lui Dumnezeu. După câte îl cunoștea, bătrânul ar fi fost în stare să mai anunțe una luna următoare. Sclavii de pe plantație jubilau la toate măruntele plăceri pe care le puteau încropi împreună. O aniversare inventată, un dans după truda la lumina lunii, în timpul recoltei. În Virginia, serbările erau spectaculoase. Caesar și părinții lui se duceau în trăsură văduvei la fermele negrilor liberi, de Crăciun și Anul Nou își vizitau rudele de pe alte moșii. Fripturi de porc și de vițel, plăcinte cu ghimbir și prăjituri cu mălai. Jocurile durau toată ziua, până când el și tovarășii lui picau de oboseală, abia suflând. Stăpânii din Virginia se țineau deoparte în zilele acestea festive. Cum puteau oare sclavii lui Randall să se bucure cu adevărat sub amenințarea tăcută care stătea tot timpul la pândă pe margini, gata să se năpustească asupra lor? Nu-și știau zilele de naștere, așa că trebuiau să și le inventeze. Jumătate din ei nu-și cunoscuseră părinții.

„M-am născut pe 14 august. Mama mea se numește Lily Jane, tatăl meu, Jerome. Nu știi unde se află.“

Pe fereastra școlii, încadrată de două dintre barăcile mai vechi – cu văruiala mânjită deja în cenușiu, păărăginite asemenea celor care dormeau în ele –, o văzu pe Cora ghemuită cu preferatul ei la linia de start. Chester, băiatul care zburda prin colonie cu o veselie de invidiat. Era limpede că nu fusese niciodată bătut.

Băiatul întoarse capul sfios la câteva cuvinte ale Corei. Ea zâmbi – imediat. Le zâmbea lui Chester, lui Lovey și femeilor din baraca ei scurt și cuprinzător. Ca atunci când vezi umbra unei păsări pe pământ, dar, dacă îți înalți privirea, nu e nimic. Se ținea cu porții mici, în toate. Caesar nu-i vorbise niciodată, dar își dăduse seama de asta. Era logic: Cora știa cât de prețioase sunt puținele lucruri pe care le considera ale ei. Bucuriile ei, parcela, butucul de arțar pe care se cocoța ca un uliu.

Într-o seară, Caesar bea rachiu de porumb cu Martin în podul hambarului – băiatul nu voise să spună de unde făcuse rost de urcior – și începuseră să discute despre femeile de pe moșie. Care te lăsa cel mai ușor să-ți vâri fața în țâțele ei, care țipa atât de tare de se auzea în toate barăcile, care n-ar fi deschis niciodată gura. Caesar îl întrebase despre Cora.

— Negrii nu-și fac de lucru cu femeile din Hob, zisese Martin. Îți taie chestia și fac supă din ea.

Îi spusese apoi vechea poveste a Corei, cu grădinița ei și cotețul lui Blake, și Caesar se gândise: „Cam așa și trebuie“. Apoi Martin spusese că fetei îi plăcea să se furișeze să preacurvească noaptea cu animale din mlaștină, și Caesar își dăduse seama că omul de lângă el era mai neghiob decât crezuse.

Nici unul dintre bărbații de pe moșie n-avea o inteligență deosebită. Plantația îi strivise. Glumeau și culegeau repede când supraveghetorii erau cu ochii pe ei, se dădeau mari, dar după miezul nopții, în baracă, plâneau, urlau chinuiți de coșmaruri și de amintiri cumplite. În baraca lui Caesar, în cele vecine, în toate coloniile de sclavi, mai apropiate sau mai depărtate. Când munca se încheia, când pedepsele zilei luau sfârșit, noaptea îi aștepta ca o arenă pe care să-și dezvăluie adevărata singurătate și disperare.

Se auziră strigăte și urale – se mai terminase o cursă. Cora își puse mâinile în șolduri, cu capul aplecat, ca și cum s-ar fi străduit să audă o melodie acoperită de hărmălaie. Cum să-i surprindă profilul în lemn, păstrându-i grația și forța? Caesar se temea că n-ar fi reușit. Culesul îi stricase mâinile, nu mai putea ciopli cu finețe. Curbura obrazului unei femei, buzele arcuite într-o șoaptă. La sfârșitul zilei, brațele îi tremurau, mușchii îi zvâcneau necontrolat.

Cum îi mințise căteaua aia bătrână! Ar fi trebuit să locuiască acum cu părinții lui în căsuța lor, finisând butoaie pentru dogar, sau să lucreze ca ucenic la vreun alt meseriaș din orașel. Perspectivele îi erau limitate de rasă, fără îndoială, dar Caesar crescuse cu credința că e liber să-și aleagă singur soarta.

— Poți să fii orice vrei, îi spunea tatăl lui.

— Chiar și să mă duc la Richmond? Din tot ce auzise, Richmond părea un loc îndepărtat și minunat de frumos.

— Chiar și la Richmond, dacă vrei.

Dar bătrâna mințise, și acum răscrucea lui se redusese la o singură destinație, o moarte lentă în Georgia. Pentru el și pentru toată familia. Mama lui, micuță și fragilă, nu era făcută pentru munca la câmp, era prea blajină ca să reziste potopului de cruzimi de pe plantații. Tatăl avea să reziste mai bine, căci era mai încăpățânat, dar nu cu mult. Bătrâna văduvă le distrusese complet familia; nu se putea să fi fost întâmplător. Nu lăcomia nepoatei fusese problema – hoașca le jucase un renghi de la un capăt la altul. Strânsese nodul câte puțin de fiecare dată când îl ținuse pe Caesar în brațe și-l învățase un cuvânt.

Și-l închipui pe tatăl lui tăind trestie de zahăr în iadul vreunei plantații din Florida, pârlindu-și pielea în timp ce se apleca peste cazanele uriașe cu zahăr topit. Șfichiurile plumbuite ale gârbaciului mușcând din spinarea mamei sale când nu reușea să țină pasul, cu sacul după ea. Ceea ce nu se pleacă se rupe, și familia lui petrecuse prea mult timp alături de albi cumsecade din Nord. Cumsecade prin faptul că nu li se părea potrivit să te omoare rapid. Sudul vădea o trăsătură caracteristică – n-avea răbdare când era vorba să-i ucidă pe negri.

În bătrânii de pe plantație, bărbați și femei, Caesar vedea ceea ce-i aștepta pe părinții lui. Ceea ce el însuși avea să devină, cu timpul. Noaptea, era sigur că muriseră; ziua, i se părea că sunt doar schilodiți, pe jumătate morți. Oricum ar fi fost, era singur pe lume.

Se duse la Cora după ce se terminară întrecerile. Firește că ea îl respinse. Nu-l cunoștea. Ar fi putut să fie o farsă sau o capcană întinsă de frații Randall într-un moment de plictiseală. Fuga era o idee prea mare – trebuia s-o lași să se așeze o vreme, s-o învărți pe toate părțile în minte. Lui Caesar îi luase luni de zile să-i permită accesul în gândurile lui, și avusese nevoie de încurajările lui Fletcher ca s-o lase să prindă într-adevăr rădăcini. Ai nevoie de cineva care să te ajute pe parcurs. Chiar dacă fata nu știa că are să spună „da“, el era sigur. Îi spusese că voia s-o ia cu el ca să-i poarte noroc – mama ei fusese singura care evadase vreodată. Probabil o greșeală, dacă nu chiar o jignire la adresa unei persoane ca ea. Cora nu era o labă de iepure pe care s-o iei cu tine în călătorie, ci locomotiva însăși. Caesar n-ar fi reușit fără ea.

Teribila întâmplare din timpul dansului a fost dovada. Unul dintre sclavii de la conac îi spusese că frații Randall beau împreună în casă. Caesar o luase drept un semn rău. Când băiatul veni cu felinarul în colonia sclavilor, urmat de stăpâni, violența deveni de neevitat. Chester nu fusese bătut niciodată. Acum își primi porția de lovituri, și mâine avea să fie biciuit prima oară. Gata cu joaca de copii, cu întrecerile la fugă și cu v-ați ascunselea; îl așteptau deja suferințele crunte ale sclavilor maturi. Nimeni altcineva nu schițase vreun gest să-l ajute – și cum ar fi putut? Văzuseră scena de o mie de ori până acum, ca victime sau martori, și aveau s-o mai vadă de încă o mie de ori până să moară. Dar Cora intervenise. Îl apăraseră cu propriul ei trup și încasase loviturile în locul lui. Era o ființă întru totul rătăcită, ieșită de mult de pe arătură, de parcă fugise de pe plantație cu ani în urmă.

După bătaie, Caesar venise pentru prima oară noaptea în clădirea școlii. Numai ca să țină cartea în mâini. Ca să fie sigur că încă o are, suvenir dintr-o vreme când avusese toate cărțile pe care le voia și tot timpul ca să le citească.

„Ce s-a întâmplat cu tovarășii mei din barcă, precum și cu cei care s-au adăpostit pe stâncă sau au rămas pe corabie, n-aș putea spune; presupun însă că au pierit cu toții.“²² Cartea asta avea să-i aducă moartea, îi spusese Fletcher. Caesar ascundea *Călătoriile în mai multe țări depărtate ale lumii* în pământ, sub clădirea școlii, înfășurată în două bucăți de pânză groasă de sac. „Mai așteaptă puțin până terminăm pregătirile pentru evadare“, îi spusese Fletcher. „Pe urmă ai să poți avea orice carte vrei.“ Dar, dacă nu citea, el se simțea sclav. Înaintea cărții, singurul lucru pe care-l putuse citi era ceea ce scria pe sacii de orez. Numele atelierului care fabrica lanțurile, întipărit în metal ca o promisiune a suferinței.

²². Jonathan Swift, *Călătoriile lui Gulliver*, traducere de Leon D. Levițchi, Editura Allfa, 2002, p. 17.

Acum, câte o pagină ici și colo, în lumina aurie a după-amiezii, îi susținea moralul. Viclenie și îndrăzneală, viclenie și îndrăzneală. Eroul alb al cărții, Gulliver, trecea dintr-o primejdie într-alta, fiecare insulă era o nouă năpastă de depășit ca să se poată întoarce acasă. Nu țările sălbatice și necivilizate pe care le întâlnea erau adevărata lui problemă, ci alta: dădea întruna uitării ceea ce avea. Așa erau albi peste tot: construiau o școală și o lăsau să putrezească, își făceau casă și rățăceau prin lume. Dacă ar fi găsit drumul spre casă, Caesar n-ar mai fi călătorit niciodată. Altfel, ar fi fost silit să cutreiere de la o insulă primejdioasă la alta, fără să recunoască vreodată locurile, până când lumea se epuiza. Doar dacă nu venea ea cu el. Lângă Cora era sigur că avea să găsească drumul.

INDIANA

50 DE DOLARI RECOMPENSĂ

A plecat din casa mea vineri seară, pe data de 26, în jurul orei 22 (fără să fi fost provocată în vreun fel) negresa SUKEY. Are aproximativ 28 de ani, pomeți înalți, e subțire și foarte îngrijită. Când a plecat, purta o rochie din bumbac gros, în dungi. A fost deținută înainte de L.B. Pearce, Esq., și înainte de asta i-a aparținut lui William M. Heritage, decedat. În prezent este (se pare) o membră devotată a Bisericii Metodiste din zonă și e, fără îndoială, cunoscută de majoritatea celorlalți membri.

JAMES AYKROYD
4 OCTOMBRIE

Apoi ea a fost cea care rămânea în urmă la lecții, înconjurată de copii nerăbdători. Cora se mândrea cu progresele făcute la citit în Carolina de Sud și în pod. Fiecare cuvânt se ancora șovăitor într-un teritoriu necunoscut care trebuia străbătut literă cu literă. Fiecare trecere prin almanahurile lui Donald era o victorie, după care se întorcea iar la prima pagină ca să mai dea un tur.

Clasa Georginei îi dezvălui cât de mărunte îi fuseseră izbânzile. În prima zi când participă la ore, în casa de întruniri, nu recunosc *Declarația de Independență*. Pronunția copiilor era răspicată și matură, cu totul diferită de modul țeapăn de-a recita al lui Michael de pe moșia Randall. În cuvinte trăia acum o muzică a cărei melodie se afirma de fiecare dată când unui copil – curajos și încrezător în sine – îi venea rândul. Fetele și băieții se ridicau din strane, înmânau profesoarei hârtia pe care copiaseră cuvintele și cântau promisiunile Părinților Fondatori.

Cu tot cu Cora, clasa avea douăzeci și cinci de elevi. Cei mai mici – de șase și șapte ani – erau scutiți de recitări. Aceștia șușoteau și se foiau în bănci până când Georgina îi potolea. Nici Cora nu participa, fiind nouă în clasă, la fermă, în felul lor de a face lucrurile. Se simțea ca măgarul între oi – mai în vârstă ca toți ceilalți și rămasă mult în urmă. Înțelegea acum de ce plânse Howard la școala domnișoarei Handler. Era o intrusă, ca un șoarece nimerit acolo după ce ronțăise o gaură în perete.

Una dintre bucătărese sună de ieșire, punând capăt lecției. După masă, elevii mai mici se întorceau la lecții, iar cei mai mari se apucau de treburile. Ieșind din sală, Cora o opri pe Georgina și-i spuse:

— I-ai învățat foarte bine pe țăncii ăștia să vorbească.

Profesoara privi în jur ca să fie sigură că elevii n-o auzeau.

— Aici le spunem „copii“.

Cora se înroși până în vârful urechilor. Nu reușise niciodată să înțeleagă ce voia să spună *Declarația*, adăugă ea repede. Ei știau ce înseamnă toate cuvintele acelea mari?

Georgina era din Delaware și avea felul enervant al doamnelor de acolo de a savura șaradele. Cora mai cunoscuse vreo câteva la ferma Valentine și

nu se sinchisise de trăsătura aceasta regională, recunoscând însă că femeile se pricepeau să facă plăcinte. Georgina spuse că elevii înțelegeau atât cât puteau. Ceea ce nu pricepeau azi, poate reușeau mâine.

— Declarația e ca o hartă. Ai încredere că e corectă, dar nu ești sigur decât dacă mergi și vezi cu ochii tăi.

— Așa crezi? Întrebă Cora. Privind chipul profesoarei, nu știa ce să creadă despre ea.

Trecuseră patru luni de la acea primă lecție. Recolta fusese strânsă. Mulțumită nou-veniților la fermă, Cora încetase să fie novicea care se bâlbâie tot timpul. La lecții apăruseră doi bărbați de vârsta ei, fugari nerăbdători să învețe, încă mai ignoranți ca ea. Își treceau degetele peste pagini ca și cum cartea ar fi fost vrăjită și literele gata să salte. Cora își știa deja rostul. Când să-și facă singură de mâncare pentru că bucătăreasa din ziua aceea avea să strice supa, când să-și ia un șal fiindcă nopțile din Indiana te făceau să tremuri, mai reci decât în orice alt parte. Locurile tihnite, cu umbră, unde putea să fie singură.

Acum stătea în fața clasei, și, când Georgina o corecta – la caligrafie, la aritmetică sau în exprimarea orală –, nu se mai simțea atât de prost. Erau prietene. Georgina era o amică atât de devotată, încât lecțiile reprezentau o pauză bine-venită de la rapoartele ei constante despre viața de la fermă. „Tipul ăla robust din Virginia are o privire cam răutăcioasă, nu crezi? Patricia a mâncat toate picioarele de porc când ne-am întors cu spatele.” Femeilor din Delaware le plăcea să dea cu melița, încă un obicei al lor.

În după-amiaza aceea, când se sună de ieșire, Cora plecă alături de Molly. Locuia în casă cu ea și cu mama ei. Molly avea zece ani, ochi migdalați și o fire rezervată, atentă cui oferea afecțiune. Avea mulți prieteni, dar prefera să rămână un pas în urma lor. Ținea în cameră un borcan verde pentru micile ei comori – biluțe de marmură, vârfuri de săgeată, o ramă de medalion fără fotografie – și îi făcea mai multă plăcere să le împrăștie pe podeaua căsuței și să simtă răcoarea cuarțului albastru pe obraz decât să se joace afară.

Motiv pentru care programul lor comun din ultima vreme o încânta pe Cora. Începuse să-i îndeplinească fetei părul în diminețile când mama ei pleca devreme la muncă, și în ultimele câteva zile Molly îi întinsese mâna la școală, la sfârșitul orelor. Era ceva nou între ele. O trăgea după ea,

strângând-o tare, și Corei îi plăcea să se lase condusă. Nu mai fusese aleasă de nici un copil, după Chester.

Sâmbăta se sărea peste prânz din cauza cinei îmbelșugate, al cărei miros îi împinse pe elevi către locurile unde se făcea friptura la grătar. Bărbații frigeau porcii încă de cu noapte, aruncând parcă o vrajă asupra întregii moșii. O mulțime de rezidenți visaseră că se înfruptau dintr-un banchet măreț și se treziseră profund dezamăgiți. Aveau să mai treacă niște ore. Cora și Molly se alăturară grupului de spectatori înfometați.

Peste cărbunii fumegânzi din lemn verde, cei doi porci erau răscăcărați pe bețe lungi. Jimmy era maestrul grataragiu. Tatăl lui crescuse în Jamaica și îi transmisese secretele focului pe care le deținuseră maroonii²³. Jimmy înțepa cu degetul carnea din frigare și scormonea puțin cărbunii, rotindu-se în jurul focului ca și cum și-ar fi măsurat partenerul de trântă. Era unul dintre rezidenții mai trecuți ai fermei, venit din Carolina de Nord, de la masacrele de acolo, și prefera ca bucata de carne să i se topească în gură. Nu-i rămăseseră decât doi dinți.

²³. Sclavi negri fugiți, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, de pe continentul american și refugiați pe insulele din Marea Caraibilor.

Unul dintre ucenicii lui scutură un urcior cu oțet și piper. Făcu semn unei fete care stătea la marginea focului și îi arătă, luând-o de mână, cum să ungă măruntaiele porcului cu amestecul acela. Picăturile căzură sfârâind pe cărbunii de dedesubt. Vălătucii albi de fum făcură asistența să se dea înapoi, și fata țipă de plăcere. Urma să fie o masă delicioasă.

Cora și Molly aveau ceva programat pentru acasă. Nu era mult de mers. Ca majoritatea atelierelor de la fermă, casele mai vechi din bușteni se îngrămădeau la marginea de răsărit, ridicate în grabă înainte să se știe cât de mare avea să devină comunitatea. Oamenii veniseră de peste tot, de pe plantații care preferaseră diverse moduri de organizare a coloniei de sclavi, încât casele aveau tot soiul de forme. Cele mai noi – ultimele ridicate de bărbați acum, după strângerea porumbului – aveau o structură similară, cu camere mai spațioase, și erau distribuite pe proprietate cu mai multă atenție.

De când Harriet se măritase și se mutase de acolo, Cora, Molly și Sybil erau singurele locatari ale casei și dormeau în cele două camere care

dădeau în salonul principal. În general, în fiecare casă locuiau trei familii. Din când în când, Cora împărțea camera cu nou-veniți sau cu vizitatori, dar, de obicei, cele două paturi rămâneau goale.

Propria ei cameră. Încă un cadou de necrezut de la ferma Valentine după toate închisorile prin care trecuse.

Sybil și fiica ei erau mândre de casa lor. O văruiseră pe din afară cu var nestins, într-o tentă de roz. Vopseaua galbenă tivită cu alb făcea salonul să vibreze de viață în lumina soarelui. Decorată cu flori de câmp în sezonul cald, camera rămânea plăcută și toamna, cu cununile ei de frunze roșii și aurii. Draperii violete străjuiau, făcute mănunchi, ferestrele. Doi tâmplari care locuiau la fermă aduceau din timp în timp articole de mobilier – erau îndrăgostiți de Sybil, care rămânea indiferentă la afecțiunea lor, și-și făceau de lucru ca să-și ia gândul de la ea. Sybil vopsise niște saci de pânză grosolană pe post de covor, pe care Cora se întindea când o apucau migrenele. În salon intra o adiere plăcută care-i mai alina durerea.

Când ajunseră pe terasa din față, Molly își strigă mama. Sybil pusese la fiert niște salce pentru unul din tonicele ei, acoperind aroma de carne friptă. Cora se îndreptă direct spre balansoar, pe care îl revendicase din prima zi. Molly și Sybil nu se împotriviseră. Scârțâia de mama focului, fiind opera pretendentului mai puțin talentat la mâna lui Sybil. Ea era de părere că tâmplarul îl făcuse atât de zgomotos dinadins, ca să-i amintească de dragostea lui.

Acum, Sybil ieși din spate, ștergându-și mâinile de șorț.

— Jimmy muncește din greu acolo, spuse ea, clătinând din cap flămândă.

— Abia aștept, spuse Molly.

Deschise lada din lemn de pin de lângă cămin și scoase din ea lucrul de mână. Era hotărâtă să-și termine pătura matlasată până la cină.

Se apucară de treabă. Cora nu mai luase în mână ac cu ață de când plecase Mabel, decât ca să peticească. Câteva dintre femeile din Hob încercaseră s-o învețe, dar fără folos. La fel ca în clasă, se uita întruna la tovarășele ei de lucru ca să știe ce are de făcut. Cusu un contur de pasăre, un cardinal; la final arăta ca o pradă pe care se bătuseră câinii. Sybil și Molly o încurajară – ele o bătuseră la cap să-și petreacă astfel timpul –, dar pătura era deja stricată. Ai fi zis că mâncaseră purecii vatelina. Cusăturile

erau încrețite, colțurile nu se uneau. Pătura vădea ceva strâmb în gândirea ei; trebuia s-o ridice pe un stâlp, pe post de stindard al țării ei nebune. Cora vru s-o dea deoparte, dar Sybil îi interzise.

— Începi altceva când asta e gata, spuse ea. Dar încă nu e.

Cora nu avea nevoie de sfaturi în materie de perseverență. Dar luă făptura care-i zăcea în poală și continuă de unde rămăsese.

Sybil era cu doisprezece ani mai mare ca ea. Rochiile o făceau să pară mai subțire, dar Cora știa că perioada de când nu mai lucra pe plantație avusese un efect foarte bun asupra ei; noua ei viață cerea un alt fel de putere. Era meticuloasă cu postura ei, dreaptă ca o spadă ambulantă, asemenea celor care fuseseră siliți să se îndoiaie și nu mai voiau s-o facă. Stăpânul ei fusese cumplit, îi spusese ea Corei, un plantator de tutun care se întrecea în fiecare an la recoltă cu vecinii lui. Rezultatele slabe îi ațâtau răutatea.

„Ne muncea mult“, îi spunea Sybil, și gândurile îi fugeau la nenorociri din trecut. Molly venea atunci de oriunde era și se așeza în poala ei, împungând-o ușor cu nasul.

Toate trei lucra o vreme fără vorbă. De la grătar se auziră chiote, ca de fiecare dată când porcul era întors. Atenția Corei era prea distrasă ca să poată drege greșelile pe care le făcuse. Spectacolul tăcut al iubirii dintre Sybil și Molly o mișca întotdeauna. Felul cum copila cerea ajutor fără să vorbească, iar mama îi arăta, dădea din cap și o scotea, numai gesticulând, din câte un impas. Cora nu era obișnuită cu o baracă tăcută – pe plantație în orice clipă se auzea un țipăt, un chiot sau un oftat – și în mod cert nu era obișnuită cu o asemenea demonstrație maternă.

Sybil fugise împreună cu Molly când fiica ei avea doar doi ani, ținând-o tot timpul la piept. Potrivit zvonurilor de la conac, stăpânul lor urma să se descotorosească de unii sclavi ca să-și plătească datoriile de pe urma recoltei prea mici. Sybil risca să fie scoasă la mezat. Plecase chiar în seara aceea – luna plină îi dăduse binecuvântarea și o ghidase prin pădure. „Molly n-a scos un sunet“, spunea Sybil. „Parcă știa.“ La trei mile după ce trecuseră hotarul Pennsylvaniei își luaseră inima-n dinți și intraseră în căsuța unui fermier de culoare. Bărbatul le dăduse să mănânce, cioplise cu un cuțit jucării pentru fetiță și, printr-un șir de intermediari, luase legătura

cu cei de pe ruta subterană. După ce Sybil lucrase o vreme la un pălărier din Worcester, ea și Molly reușiseră să ajungă în Indiana. Se dusesese deja vorba despre fermă.

O mulțime de fugari trecuseră pe aici – era imposibil de spus cine-și petrecuse acolo o bucată mai mică sau mai mare de timp. Cunoscuse cumva Sybil o femeie din Georgia? o întrebase Cora într-o seară. Cora stătea deja de câteva săptămâni cu ele. Dormise o dată sau de două ori noaptea întreagă și deja pusese la loc o parte din greutatea pierdută în pod. Muștele le întrerupseseră conversația, lăsând în seara întunecată loc pentru o întrebare. O femeie din Georgia, care se dădea poate drept Mabel sau poate nu?

Sybil clătinase din cap.

Firește că n-o cunoscuse. O femeie care-și lasă fiica în urmă devine altcineva ca să-și ascundă rușinea. Dar Cora întreabă pe toată lumea de la fermă mai devreme sau mai târziu, căci ferma era în felul ei un soi de depou, atrăgând oameni aflați în trecere. Îi întreabă pe cei care locuiau în Valentine de ani de zile, îi întreabă pe toți nou-veniții, îi pisa pe vizitatorii care veneau la fermă ca să vadă dacă ceea ce auziseră era adevărat. Bărbați și femei de culoare liberi, fugari care rămâneau și care plecau mai departe. Îi întreba în lanul de porumb, în timp ce cântau sau în timp ce mormăiau în fundul unei trăsurii în drum spre oraș: ochi cenușii, o cicatrice pe dosul mâinii drepte, unde se arsese, se dădea poate drept Mabel sau poate nu.

— O fi în Canada, răspunse Lindsey când Cora hotărî că venise și rândul ei.

Lindsey era o femeie mărunțică, o pasăre colibri proaspăt venită din Tennessee, de o voioșie nebună pe care Cora n-o înțelegea. Din ce văzuse ea, Tennessee însemna văpaie, boală și violență. Chiar dacă acolo o salvaseră Royal și ai lui.

— Mulți trag la Canada acum, spuse Lindsey. Deși e al naibii de frig.

Noapți înghețate pentru cei cu inima înghețată.

Cora își împături lucrul și se retrase în camera ei. Se ghemui în pat, prea absorbită de gândul la mame și fiice. Își făcea griji pentru Royal, care ar fi trebuit să se întoarcă de trei zile. Migrena îi dădea târcoale ca un nor de furtună. Își întoarse fața la perete și rămase nemișcată.

Cina se ținea lângă casa de întruniri, cea mai mare clădire de pe moșie. Se spunea că fusese ridicată într-o singură zi, înaintea uneia dintre adunările mari, când își dăduseră seama că cei prezenți nu mai încăpeau în casa principală. În majoritatea zilelor servea drept școală. Duminica, drept biserică. Sâmbăta seara toată ferma se strângea la un loc pentru o masă la comun și distracții. Zidarii care lucrau la clădirea tribunalului, mai la sud, pe drum se întorceau flămânzi, croitoresele veneau de la munca de peste zi pentru doamnele albe și-și puneau rochiile lor cele mai bune. Moderația era cuvântul de ordine, mai puțin în serile de sâmbătă, când amatorii de alcool își primeau porția și aveau la ce să se gândească în dimineața următoare, la slujbă.

Porcii au fost prima grijă, ciopârțiți pe masa lungă din lemn de pin și acoperiți cu sosul de oțet și piper. Varza kale afumată, napii, plăcinta cu batate și toate celelalte născociri ale bucătăreselor stăteau pe farfuriile frumoase ale soților Valentine. Rezidenții se țineau rezervați, mai puțin când a fost adus grătarul lui Jimmy – atunci chiar și doamne sclivisite dădură din coate. Maestrul grataragiu pleca ochii la fiecare compliment, gândindu-se deja la îmbunătățiri pentru următoarea friptură. Cu o manevră abilă, Cora smulse o ureche crocantă, preferata lui Molly, și i-o oferii fetei.

Domnul Valentine nu mai ținea deja socoteala familiilor care locuiau pe pământul lui. O sută de suflete era deja un număr consistent la care se oprea – o cifră incredibilă, oricum ai fi luat-o –, și asta nu-i includea pe fermierii de culoare care cumpăraseră terenuri adiacente și-și întemeiaseră propriile gospodării. Dintre cei aproximativ cincizeci de copii, majoritatea aveau mai puțin de cinci ani. „Libertatea face trupul să rodească“, spunea Georgina. Da, plus conștiința faptului că n-aveau să fie vânduți, adăuga Cora. Femeile din căminele celor de culoare din Carolina de Sud credeau că știu ce înseamnă libertatea, dar scalpelele chirurgilor înfipite în corpurile lor dovedeau altceva.

După ce porcii dispărură, Georgina și câteva dintre femeile mai tinere îi duseră pe copii în șopron să se joace și să cânte. Copiii nu stăteau cuminți din cauza vorbăriei de la adunări. Absența lor scoase în evidență miza discuțiilor; la urma urmei, pentru cei mici se făceau atâtea planuri. Chiar dacă adulții scăpaseră de lanțurile care îi ținuseră în strânsoare, robia le

furase prea mult timp. Numai copiii puteau să profite pe deplin de visurile lor. Dacă-i lăsau albi.

Casa de întruniri se umplu. Cora se așeză pe un rând alături de Sybil. În seara asta discuțiile aveau să fie mai puțin aprinse. Luna următoare, după curățarea porumbului, ferma urma să găzduiască evenimentul cel mai important de până acum, punând în discuție controversele recente despre viitorul fermei. În pregătire, soții Valentine reduseseră distracțiile de sâmbătă seara. Vremea plăcută – și avertismentele iernii de Indiana, temută de cei care nu văzuseră niciodată zăpadă – îi țineau ocupați. Călătoriile la oraș se transformau în expediții prelungite. Vizitele de curtoazie se întindeau acum până seara, căci mulți coloniști de culoare prinseseră rădăcini, în avangarda unei mari migrații.

Mulți dintre conducătorii fermei erau plecați din oraș. Valentine însuși era la Chicago, unde avea întâlniri cu bancheri, însoțit de cei doi fii, destul de mari acum ca să-l ajute la socotelile fermei. Lander călătorea cu una dintre noile societăți abolitioniste din New York într-un turneu în New England, ținând cuvântări; cei de-acolo aveau grijă să-l țină ocupat. Ceea ce învățase în cursul acestei ultime excursii prin țară avea, fără îndoială, să-i modeleze discursul la marea întrunire.

Cora își studie vecinii. Sperase ca porcii lui Jimmy să-l ademenească pe Royal să se întoarcă la timp, dar el și tovarășii lui erau încă prinși cu misiunea lor pentru feroviara subterană. Nu venise nici o veste de la ei. Astăzi, la urechile rezidenților fermei ajunseseră relatări despre un detașament de voluntari care spânzurase niște negri scandalagii în noaptea dinainte. Întâmplarea se petrecuse la vreo treizeci de mile mai la sud, și victimele lucrau, se presupunea, pentru rețeaua subterană, dar informațiile nu veniseră mai detaliate. O femeie pistruiată pe care Cora n-o cunoștea – zilele acestea erau foarte mulți străini la fermă – povestea întruna cu voce tare despre linșări. Sybil se întoarce și îi făcu semn să tacă, apoi o îmbrățișă scurt pe Cora în timp ce Gloria Valentine pășea la pupitru.

Gloria lucra în spălătoria unei plantații de indigotieri când o cunoscuse John Valentine. „Cea mai delicioasă viziune care le-a fost dată cândva ochilor mei“, îi plăcea lui să le spună nou-veniților, pronunțând răspicat „delicioasă“ de parcă ar fi întins cu lingura caramel fierbinte. Pe vremea

aceea, Valentine nu avea obiceiul să-i viziteze pe proprietarii de sclavi, dar atunci adusese o încărcătură comună de alimente cu stăpânul Gloriei. Până la sfârșitul săptămânii îi cumpărase libertatea și la o săptămână după aceea se căsătoriseră.

Ea era încă delicioasă, și atât de grațioasă și calmă de parcă ar fi absolvit o școală de bune maniere pentru domnișoare albe. Protestă că nu-i plăcea să vorbească în locul soțului, dar ușurința cu care comunica în public o contrazise. Se străduia să-și elimine din vorbire inflexiunile graiului de pe plantație – Cora îi sesizase o scăpare când conversația luase o turnură –, dar simpla ei prezență lăsa o impresie puternică, indiferent cum vorbea. Când discursurile lui Valentine căpătau un ton prea sever și temperamentul lui pragmatic îi depășea generozitatea, Gloria intervenea să aplaneze lucrurile.

— A fost o zi bună pentru toată lumea? spuse ea când sala se liniști. Eu am stat toată ziua în pivnița de legume și pe urmă am ieșit să văd ce ne-a dăruit astăzi Domnul. Ah, cerul!... Și porcii la frigare...

Își ceru scuze pentru absența soțului. John Valentine voia să profite de recolta bogată ca să renegocieze împrumutul pe care-l luaseră.

— Dumnezeu știe că perspectivele sunt foarte bune, e plăcut să nu mai stăm cu grijă.

Se înclină spre Mingo, care ședea în față, lângă scaunul gol rezervat de obicei lui John Valentine. Mingo era un bărbat îndesat de statură mijlocie, cu un ten de indian din Vest, însuflețit astăzi de un costum roșu în picățele. El dădu aprobator din cap și se întoarse să le facă semn susținătorilor săi din sală.

Sybil îi dădu Corei un ghiont la această recunoaștere a controverselor politice de la fermă, care legitima poziția lui Mingo. Se discuta acum frecvent despre plecarea către Vest, unde orașele de negri apăreau și se dezvoltau rapid dincolo de fluviul Arkansas. Despre plecarea către un loc care să nu împartă hotarul cu state susținătoare ale sclaviei, care să nu fi tolerat vreodată această oroare. Mingo propovăduia rămânerea în Indiana, dar cu o limitare drastică a celor pe care-i adăposteau: fără fugari și fără pierduți. A celor precum Cora. Parada vizitatorilor faimoși care le duceau mai departe faima transformase ferma într-un simbol al emancipării populației de culoare – dar și într-o țintă. La urma urmei, spectrul rebeliunii

negre, toate acele fețe furioase care se strângeau în jurul lor, fuseseră motivul pentru care coloniștii albi plecaseră din Sud. Apoi veneau în Indiana și, vecină cu ei, găseau o țară a negrilor, în expansiune. Asta dusesse întotdeauna la violențe.

Sybil îl disprețuia pe Mingo, personalitatea lui alunecoasă și mașinațiunile lui permanente. Sub spiritul lui gregar se ascundea o natură tiranică. Da, omul însuși era o legendă vie demnă de tot respectul. După ce își găsisse de lucru la sfârșit de săptămână în afara plantației, reușise să cumpere libertatea soției, apoi a copiilor și, la urmă, pe a lui însuși. Sybil respingea această faptă vitejească – omul avusese noroc cu stăpânul lui, atâta tot. Mingo n-avea să fie niciodată decât un oportunist, care îi hărțuia pe cei de la fermă cu versiunea lui de emancipare. La adunarea de luna viitoare avea să ia cuvântul alături de Lander ca să decidă viitorul comunității.

Cât despre Cora, ea refuza să-l ia în răs. Mingo o tratase distant din cauza atenției pe care fugarii o atrăgeau asupra fermei, și apoi, când auzise că era căutată pentru crimă, o ignorase complet. Și totuși, bărbatul acesta își salvase familia și ar fi putut foarte bine să moară înainte să-și încheie misiunea. Era o realizare remarcabilă. În prima ei zi la școală, Amanda și Marie, fetele lui, recitaseră *Declarația* sigure de ele. Erau copile admirabile. Dar nu, Corei nu-i plăcea vorbăria lui insolentă. Ceva din zâmbetul lui Mingo îi amintea de Blake, negrul acela înfumurat de demult. Mingo n-avea nevoie de un loc unde să-și instaleze cotețul, dar cu siguranță căuta tot timpul să-și lărgască domeniul.

Aveau să dea drumul imediat la muzică, îi asigură Gloria. În seara aceasta nu erau printre ei cei pe care domnul Valentine îi numea „demnitari” – în haine elegante, cu accent de yankeu –, deși aveau câțiva oaspeți din comitat. Gloria îi rugă să se ridice și să se prezinte, ca să li se poată spune bun venit. După aceea aveau să înceapă distracțiile.

— În timp ce digerați masa aceasta excelentă, avem și un desert în seara asta, spuse ea. S-ar putea să-i recunoașteți chipul de data trecută când a fost la noi la fermă. Este un distins om al artelor.

În sâmbăta dinainte fusese o cântăreață de operă din Montreal, care era însărcinată. Cu două sâmbete în urmă, un violonist din Connecticut, care le

făcuse pe jumătate dintre ascultătoare să plângă de emoție. Seara aceasta aparținea unui poet. Rumsey Brooks era solemn și subțire, îmbrăcat într-un costum negru și cu papion tot negru. Arăta ca un predicator itinerant.

Fusese la fermă cu trei luni înainte, cu o delegație din Ohio. Își merita Valentine reputația? Expediția fusese organizată de o bătrână doamnă albă devotată cauzei emancipării negrilor. Văduvă a unui mare avocat din Boston, strângea fonduri pentru diferite acțiuni îndrăznețe, printre care, în mod special, publicarea și diseminarea literaturii scrise de cei de culoare. După ce auzise unul dintre discursurile ceremonioase ale lui Lander, făcuse demersuri să-i fie distribuită autobiografia. Tipograful tocmai scosese o serie cu tragediile lui Shakespeare. Primul tiraj se epuizase în câteva zile, o ediție frumoasă, cu numele Elijah Lander în foiță de aur. Manuscrisul lui Rumsey urma să apară într-o lună, spuse Gloria.

Poetul sărută mâna gazdei și ceru permisiunea să împărtășească publicului câteva poezii. Nu era lipsit de charismă, se văzu Cora nevoită să recunoască. Potrivit Georginei, Rumsey făcea curte uneia dintre lăptărese, dar era atât de liberal cu complimentele, încât era în mod vizibil un tânăr deschis dulcilor mistere ale destinului. „Cine știe ce ne rezervă soarta“, i se adresase el Corei la prima lui vizită, „și ce fel de oameni vom avea plăcerea să cunoaștem?“ Royal apăruse deodată lângă ea și o trăsese departe de cuvintele mieroase ale poetului.

Ah, ar fi trebuit să recunoască intențiile lui Royal! Dacă ar fi știut cât de tare aveau s-o întoarcă pe dos disparițiile lui, l-ar fi respins.

Cu binecuvântarea Gloriei, poetul își drese vocea.

— „Am văzut o minune-nspicată“, recită el, cu vocea crescând și scăzând ca și cum s-ar fi luptat cu vântul. „Lăsându-se pe câmpuri, plutind pe-aripi de înger, rotind un scut învăpăiat...“

Cei din sală dădură din cap și oftară. Rumsey încercă să nu zâmbească văzându-le reacția, efectul reprezentației sale. Cora nu înțelese prea mult din poemele lui: apariția unei prezențe magnifice, un căutător care aștepta un mesaj. O conversație între o ghindă, un lăstar și un stejar maiestuos. Plus un tribut adus lui Benjamin Franklin și ingeniozității lui. Versurile o lăsau rece. Poeziile semănau prea mult cu niște rugăciuni, stârnind pasiuni regretabile. Îl așteptai pe Dumnezeu să te salveze, când salvarea era în

puterea ta. Poezia și rugăciunea le vârău oamenilor în cap idei care îi omorau, distrăgându-i de la mecanismele necruțătoare ale lumii.

După poezie erau programați să cânte muzicanții, niște instrumentiști care tocmai veniseră la fermă. Poetul pregătise bine cercurile de dansatori, amețindu-i cu viziuni de zbor și eliberare. Dacă asta îi făcea fericiți, cine era Cora să-i disprețuiască? Puneau în personajele lui fragmente din ei înșiși, altoind figurile din versuri cu propriile fețe. Se regăseau cumva în Benjamin Franklin sau în invențiile lui? Sclavii erau instrumente, deci mai degrabă s-ar fi regăsit, în cele din urmă, dar aici nimeni nu era sclav. Considerați bunuri poate din cineva de depărtare, dar nu aici.

Întreaga fermă depășea orice-și imaginase vreodată Cora. Soții Valentine săvârșiseră o minune. Ea stătea în mijlocul ei; mai mult, făcea parte din ea. Se dăruise cu prea multă ușurință falselor promisiuni din Carolina de Sud. Acum o parte din ea refuza în ciuda comorilor de la ferma Valentine, în ciuda faptului că în fiecare zi se ivea câte o nouă binecuvântare. O fetiță care o lua de mână. Grija pentru un bărbat la care ajunsese să țină.

Rumsey încheie cu o chemare la cultivarea temperamentului artistic în tineri și bătrâni deopotrivă, „pentru a scormoni tăciunii apolinici din toți muritorii“. Unul dintre nou-veniți împinse pupitrul în cealaltă parte a scenei. Un semnal pentru muzicanți, un semnal și pentru Cora. Sybil cunoștea deja obiceiurile prietenei sale și o sărută de noapte bună. Sala se sufoca de căldură; afară era frig și întuneric. Cora lăsa în urmă hârșăitul rândurilor de bănci mutate pentru a face loc ringului de dans. Trecu pe lângă cineva care-i atrase atenția:

— Nu pe-acolo, domnișoară! Înapoi!

Când ajunse acasă, Royal stătea rezemat de un stâlp al terasei din față. Silueta era a lui, chiar și pe întuneric.

— Credeam că rămâi și tu când am auzit banjoul, spuse el.

Cora aprinse lampa și-i văzu ochiul negru, umflătura galben-vineție.

— Ah! spuse ea îmbrățișându-l, și își vârî fața în scobitura gâtului lui.

— O încăierare, atât, zise el. Am scăpat. Cora se scutură de un fior, și el șopti: Știu că ți-ai făcut griji. N-aveam chef să mă pierd în mulțime în seara asta, așa că am zis să aștept aici.

Se așezară pe terasă, în fotoliile tâmplarilor ghinionişti în dragoste, şi se lăsară pătrunşi de farmecul nopţii. El se mută mai aproape, ca umerii să li se atingă.

Ea îi spuse ce pierduse – poetul şi masa.

— O să mai fie, spuse el. Ți-am adus ceva. Scotoci în traista de piele. E ediția de anul ăsta, dar m-am gândit c-o să-ți placă, chiar dacă e deja octombrie. Când am să-l gădesc pe cel de anul viitor, am să ți-l cumpăr.

Ea îi prinse mâna. Almanahul avea un miros ciudat, de săpun, şi trosni ca focul în vatră când îi dădu paginile. Nu mai fusese niciodată prima care să deschidă o carte.

Royal o duse la tunelul abandonat la o lună după ce se instalaseră la fermă.

Cora începuse munca a doua zi, cu gândul numai la motto-ul lor: „Rămâi și contribuie“. O rugămințe și un tratament. Contribui mai întâi la spălătorie. Șefa era o femeie pe nume Amelia, care îi cunoscuse pe soții Valentine în Virginia și venise după ei, doi ani mai târziu. O avertizase cu blândețe pe Cora să nu „abuzeze îmbrăcămintea“. Cora fusese rapidă pe plantație. Lucrul cu mâinile trezi din nou în ea hărnicia cea veche, plină de spaime. Ea și Amelia hotărâra că era poate mai bine să încerce altă muncă. Lucra la lăptărie o săptămână, și apoi, pentru scurt timp, cu Mătușa, supraveghind bebelușii în timp ce părinții lor munceau. După aceea, la vremea când frunzele porumbului se îngălbeneau, împrăștie gunoi de grajd pe câmp. În timp ce se apleca printre rânduri, se uita hăituită în jur după un supraveghetor.

— Arăți istovită, îi spuse Royal într-o seară de august după ce-l ascultaseră pe Lander.

Discursul lui semănase foarte mult cu o predică, despre dificultatea de a-ți găsi un scop în viață după ce scăpai de jugul sclaviei. Despre feluritele frustrări ale libertății. Ca toată lumea de la fermă, Cora îl privea pe Lander cu profundă admirație. Era un prinț exotic, venit dintr-un ținut îndepărtat să-i învețe cum se purtau oamenii în țări civilizate. Țări atât de îndepărtate, încât nu încăpeau pe nici o hartă.

Tatăl lui Elijah Lander era un avocat alb și bogat din Boston care trăia pe față împreună cu soția lui de culoare. Răbdau dojenile anturajului și, în șoaptele de la miezul nopții, își numeau odrasla uniunea dintre o zeiță africană și un muritor cu pielea palidă. Un semizeu. Dacă te luai după ce spuneau demnitarilor albi în introducerile exasperant de lungi pe care le făceau discursurilor lui, Lander dăduse dovadă de o inteligență sclipitoare de la o vârstă fragedă. Copil bolnăvicios, transformase biblioteca familiei în locul lui preferat, studiind cu ardoare volumele pe care abia le putea ridica de pe rafturi. La vârsta de șase ani cânta la pian ca un maestru european. Dădea concerte în salonul gol, înclinându-se în fața unor aplauze imaginare.

Prietenii familiei interveniseră ca să-l transforme în primul student de culoare al unei prestigioase universități albe. „Mi s-a dat, ca unui sclav, un permis“, după cum spunea el, „iar eu l-am folosit ca să fac probleme.“ Lander locuia într-o debara; nimeni nu voia să stea în aceeași cameră cu el. După patru ani, colegii lui îl aleseseră să țină discursul de adio la absolvire, ca pe cel mai strălucit student din an. Se strecura printre obstacole ca o ființă primordială care surclasase lumea modernă. Ar fi putut să devină orice-ar fi vrut. Chirurg, judecător. Membrii elitei culturale îl îndemneau să meargă în capitala țării și să-și pună amprenta asupra politicii. Răzbiise într-un colț al succesului american unde blestemul rasei sale nu-l ajungea. Unii ar fi putut să trăiască fericiți acolo, avansând singuri. Lander voia să facă loc altora. Oamenii erau uneori tovarăși minunați.

În cele din urmă, alesese să țină cuvântări. Mai întâi în salonul părinților săi, unui distins public din Boston, apoi în casele aceluiași distins public, în case de întrunire ale negrilor și în biserici metodiste și săli de conferință din tot statul New England. Uneori era prima persoană de culoare care pune piciorul în clădirile acelea, în afara bărbaților care le construiseră și a femeilor care făceau curățenie.

Șerifi stacojii la față îl arestaseră pentru răzvrătire. Fusesse închis pentru că incitase la răzmerițe – care nu erau răzmerițe, ci adunări pașnice. Onorabilul judecător Edmund Harrison din Maryland emisese pe numele lui un ordin de arestare, acuzându-l de „promovarea unei ortodoxii infernale care pune în pericol rânduielile buneii societăți“. Fusesse bătut de o mulțime albă furioasă înainte să fie salvat de cei care veniseră să-l audă citind din *Declarația drepturilor negrilor americani*, redactată de el. Din Florida în Maine, broșurile lui, și apoi autobiografia, fuseseră arse în focuri uriașe, împreună cu efigia lui. „Mai bine în efigie decât în persoană“, spunea el.

Nimeni n-ar fi putut spune ce suferințe private îndura sub aparența lui placidă. Rămânea imperturbabil și străin.

— Sunt ceea ce botaniștii numesc un „hibrid“, spusese el prima oară când Cora îl auzise vorbind. Un amestec de două familii diferite. La flori, un asemenea melanj face plăcere ochiului. Când amalgamul se întrupează într-o ființă din carne și oase, unii se simt profund jigniți. În sala aceasta noi îl

recunoaștem drept ceea ce este – o nouă frumusețe a lumii, care înflorește peste tot în jurul nostru.

Când Lander își sfârșise cuvântarea în seara aceea de august, Cora și Royal se așezaseră pe treptele casei de întruniri. Ceilalți rezidenți treceau șuvoi pe lângă ei. Cuvintele lui Lander o aduseseră pe Cora într-o stare melancolică.

— Nu vreau să mă dea afară, spuse ea.

Royal îi întoarse palma cu fața-n sus și-și trecu un deget peste bățaturile ei recente. Nu era nevoie să-și facă griji din cauza asta, o liniști el. Îi propuse o călătorie ca să-i arate mai multe în Indiana, să ia o pauză de la muncă.

Porniră a doua zi într-o trăsură trasă de doi cai pagi. Cu salariul adunat, ea își cumpărase o rochie nouă și o bonetă. Boneta îi acoperea în cea mai mare parte cicatricea de la tâmplă, care în ultima vreme o neliniștise. Nu se gândise niciodată prea mult la arsurile cu fierul roșu – X-urile, T-urile și trifoiul pe care stăpânii de sclavi le întipăreau în carnea bunurilor lor. Pe gâtul lui Sybil se încrețea o potcoavă de cal, urâtă și vânată; primul ei proprietar fusese crescător de cai de povară. Cora îi mulțumea lui Dumnezeu că pielea ei nu fusese niciodată arsă în felul acesta. „Dar toți am fost însemnați, chiar dacă nu se vede, pe dinăuntru, dacă nu pe din afară“, și rana lăsată de bastonul lui Randall era același lucru – semnul că ea îi aparținea lui.

Cora fusese de multe ori în oraș, urcase chiar treptele brutăriei albilor ca să cumpere un tort. Royal porni acum în direcție opusă. Cerul părea o lespede cenușie, dar aerul era cald încă, o după-amiază de august care dădea de știre că soiul ei era pe ducă. Se opriră să mănânce la marginea unei pajiști, sub un măr sălbatic. El împachetase niște pâine, gem și cârnați. Ea îl lăsa să-și pună capul în poala ei. Se gândi dacă să-și vâre mâinile în cârlionții negri și moi de lângă urechile lui, dar se abținu când în cap îi tresări deodată amintirea vechii violențe.

Pe drumul înapoi, Royal coti cu trăsura pe un drumeag acoperit de iarbă. Cora nu l-ar fi deslușit. Intrarea era astupată de câțiva plop negri. Spuse că voia să-i arate ceva. Ea crezu că era poate un iaz sau un loc liniștit de care nu știa nimeni. Drumul coti și ei se opriră în fața unei colibe dărăpănate,

pustii, cenușii precum carnea îndelung mestecată. Obloanele atârnav strâmbe, de pe acoperiș curgeau ierburi lungi. Bătută de vânturi și ploii, ai fi putut spune – sau semănând cu un câine bătut. Ea ezitase în prag. Stratul de funingine și de mușchi îi trezea un sentiment de singurătate, chiar și cu Royal lângă ea.

Buruienile trecuseră și prin podeaua camerei mari. Cora își ținu nasul de duhoare.

— Balega miroase frumos pe lângă asta, spuse.

Royal râse și spuse că lui întotdeauna i se păruse că balega miroase frumos. Dădu la iveală chepengul către pivniță și aprinse o lumânare. Scările scârțâiră. În beci se auzi tropăitul mărunț și iute al animalelor revoltate de năvala celor doi intruși. Royal numără șase pași și începu să sape. Se opri când scoase la lumină al doilea chepeng, prin care coborâră în gară. El o avertiză la scări, acoperite cu o mazăgă cenușie lunecoasă.

Era cea mai tristă și mai descurajatoare gară de până atunci. Nu exista spațiu între scară și șine – acestea începea la capătul treptelor și țâșneau în tunelul întunecat. Pe șine se vedea o mică drezină, a cărei pompă de fier aștepta o mână omenească s-o readucă la viață. La fel ca în mina de mică din Carolina de Nord, pereții și plafonul fuseseră întărite cu scânduri lungi și stâlpi de lemn.

— Nu e făcută pentru o locomotivă, spuse Royal. Tunelul e prea mic, vezi? Nu se leagă cu restul rutei.

Nimeni nu mai fusese aici de multă vreme. Cora întrebă unde ducea.

Royal rânji.

— E de dinainte de a veni eu. Șeful de gară pe care l-am înlocuit mi l-a arătat când am preluat porțiunea asta. Am urcat pe drezină și am mers câteva mile, dar a fost prea înfricoșător. Pereții se aplecau și se apropiau.

Cora se abținu să întrebe cine-l construisese. Toți lucrătorii feroviariei subterane, începând cu Lumbly și până la Royal, îi răspuseseră cu variații pe tema: „Cine crezi că l-a construit? Cine construiește totul?” Într-o zi avea să-l determine să-i spună, hotărî ea.

Tunelul abandonat nu fusese folosit niciodată, îi spuse Royal, din câte se știa. Nimeni nu avea habar când fusese săpat sau cine locuise deasupra. Niște mecanici îi spusese că bordeiul fusese construit de unul dintre

topometriei din vechime, precum Lewis și Clark, care exploraseră și trasaseră pe hărți ținuturile sălbatice ale Americii²⁴.

²⁴ 1. Expediția lui Lewis și Clark (mai 1804–septembrie 1806) a fost prima expediție transcontinentală organizată de SUA, după cumpărarea Louisiane de la Napoleon în 1803. Cei doi comandanți au pornit cu oamenii lor din Saint Louis și au traversat Louisiana, și apoi ținuturile de la vest de SUA (pe atunci), ajungând pe coasta Pacificului.

— Dacă ai vedea toată țara, spuse Royal, de la Atlantic la Pacific, marea cascadă Niagara și Rio Grande, ți-ai mai face o casă aici, în pădurile din Indiana?

Un vechi șef de gară îi sugerase că ar fi fost casa unui general important din Războiul de Independență, un bărbat care văzuse multă vărsare de sânge și care se retrăsese din tânăra țară după ce contribuise la nașterea ei.

Povestea unui sihastru părea mai logică, dar Royal credea că partea militară era doar un artificiu dramatic. Nu observase Cora că aici nu exista nici un semn că ar fi locuit cineva vreodată, nici măcar o scobitoare veche sau un cui în perete?

Corei i se furișă în minte, ca o umbră, gândul că gara aceasta nu era începutul rutei, ci sfârșitul ei. Construcția nu începuse sub casă, ci la celălalt capăt al găurii negre. Ca și cum în lume nu existau locuri unde să poți evada, ci numai locuri de unde să evadezi.

În beciul de deasupra, animalele se treziseră la viață și râcăiau în podea.

O gaură mică și umedă. Orice călătorie care ar fi început aici nu putea fi decât sortită eșecului. Ultima dată când plecase dintr-o gară a rutei subterane, aceasta fusese puternic luminată, generoasă în privința confortului, și o trimisese către belșugul de la ferma Valentine. Era în Tennessee, în timp ce așteptau să fie transportați cât mai departe de aventura cu Ridgeway. Întâmplările din noaptea aceea îi făceau încă inima să tresară.

După ce-l abandonaseră pe vânătorul de sclavi cu căruța lui, salvatorii ei se prezentaseră. Royal era bărbatul care o spionase în oraș; tovarășul lui era Roșcovanu', după culoarea ruginii a părului cârlionțat. Cel timid era Justin, un fugar ca și ea, nedeprins să fluture cuțite prin fața albilor.

După ce Cora fusese de acord să meargă cu ei – niciodată o opțiune inevitabilă nu fusese propusă cu mai multă politețe –, cei trei bărbați se grăbiseră să ascundă semnele altercației. Prezența amenințătoare a lui Homer undeva în întuneric sporea nevoia de a acționa cât mai rapid. Roșcovanu' stătu de strajă cu pușca în mână în timp ce Royal și Justin îi legară cu lanțuri de căruță, mai întâi pe Boseman și apoi pe Ridgeway. Vânătorul de sclavi nu scoase o vorbă, dar rânji la Cora în tot acest timp, cu gura însângerată.

— De aia de colo, arată ea, și Roșcovanu' îl prinse de veriga de care fusese legat Jasper.

Duseră căruța în celălalt capăt al pajiștii, ca să nu se vadă din drum. Roșcovanu' îl legă pe Ridgeway de cinci ori, folosind toate lanțurile găsite în spatele căruței, apoi aruncă cheile în iarbă. Alungară caii. De la Homer, nici un sunet; poate se ascundea chiar la marginea cercului de lumină al felinarului. Avansul pe care li-l asigurau aceste măsuri trebuia să le fie de ajuns. În timp ce se depărtau, Boseman scoase un geamăt înfiorător, pe care Cora îl luă drept horcăitul morții.

Căruța salvatorilor ei se afla la mică distanță de tabăra lui Ridgeway. Ea și Justin se ascunseră sub o pătură groasă în spate, și porniră în goană, cu o viteză primejdioasă pentru întunericul și calitatea constant proastă a drumurilor din Tennessee. Royal și Roșcovanu' erau atât de emoționați după luptă, că uitară timp de câteva mile să-i lege la ochi pe cei doi din spate. Royal se rușină.

— E pentru siguranța rutei, domnișoară.

Cea de-a treia călătorie a Corei pe calea ferată subterană începu sub un grajd. Orice gară însemna deja coborârea pe o scară imposibil de abruptă și dezvăluirea personalității următoarei gări. Proprietarul terenului era plecat cu treburi, le spuse Royal, desfăcându-le cârpele de la ochi, o stratagemă menită să-i ascundă implicarea. Cora nu-i află niciodată numele, și nici cum se numea orașul de unde plecaseră. Știa numai că era încă o persoană cu afinități subpământene – și amator de gresie albă de import. Cu asta erau acoperiți pereții gării.

— De fiecare dată când venim aici, găsim ceva nou, spuse Royal.

Așteptară trenul toți patru la o masă acoperită cu o față albă, așezați pe scaune grele, cu tapițerie stacojie. Dintr-o vază ieșeau la iveală flori proaspete, iar pe pereți atârnav tablouri cu peisaje rurale. Pe masă erau o carafă de cristal plină cu apă, un coș cu fructe și o pâine mare neagră.

— Aici stă cineva cu stare, zise Justin.

— Îi place să creeze atmosferă, răspunse Royal.

Roșcovanu' spuse că-i plăceau plăcile albe de gresie, care erau o îmbunătățire față de scândurile de pin de dinainte.

— Nu știu cum le-o fi pus singur, adăugă el.

Royal spera că oricine l-o fi ajutat știa să-și țină gura.

— L-ai omorât pe tipul ăla, spuse Justin. Amorțise. Descoperiseră un urcior de vin într-un dulap, și fugarul băuse în neștire.

— Întreab-o pe fată dacă merita sau nu, zise Roșcovanu'.

Royal îl apucă de braț ca să-i oprească tremuratul. Prietenul lui nu mai luase niciodată viața unui om. Scopul cu care porniseră la drum în seara aceea era suficient ca să fie spânzurați, dar crima le-ar fi asigurat, în prealabil, chinurile iadului. Royal se arătă surprins când auzi mai târziu de la Cora că era urmărită pentru omucidere în Georgia. Își reveni și spuse:

— Atunci soarta ne-a fost scrisă din clipa când am pus ochii pe tine, pe strada aia murdară.

Royal era primul negru născut liber pe care-l cunoștea Cora. În Carolina de Sud erau mulți negri liberi care veniseră acolo de dragul așa-numitelor oportunități care se deschideau, dar toți își făcuseră stagiul de sclavi. Royal trăsesse în piept libertatea din prima clipă de viață.

Crescuse în Connecticut; tatăl lui fusese frizer, iar mama, moașă. Și ei se născuseră liberi, provenind din New York City. La porunca lor, de îndată ce fusese suficient de mare ca să muncească, Royal își făcuse ucenicia la un tipograf. Părinții lui credeau în demnitatea meșteșugurilor cinstite și-și imaginau generațiile familiei ramificându-se în viitor, una mai împlinită ca alta. Dacă Nordul eliminase sclavia, într-o zi, oroarea aceasta avea să dispară de peste tot. Deși își începuse istoria în țara aceasta în mod degradant, cândva, rasa neagră avea să triumfe și să prospere.

Dacă părinții ar fi înțeles efectul pe care-l aveau amintirile lor asupra băiatului, poate c-ar fi fost mai rezervați cu relatările despre orașul lor natal.

Royal fugise în Manhattan la optsprezece ani, și prima priveliște a mărețului oraș de la balustrada feribotului îi pecetluise soarta. Închiriasse o cameră împreună cu alți trei bărbați într-o pensiune pentru negri din cartierul Five Points și-și deschisese o mică frizerie, până când îl cunoscuse pe faimosul Eugene Wheeler. Albul inițiasse un dialog cu Royal la o întrunire aboliționistă și, impresionat, îi spusese să vină a doua zi la biroul lui. Royal citise despre numeroasele lui îndeletniciri în ziare – era avocat, un cruciat al aboliționismului, coșmarul proprietarilor de sclavi și al celor care le îndeplineau treburile murdare. Royal cutreiera închisorile orașului după fugari pe care avocatul ar fi putut să-i apere, transmitea mesaje între persoane enigmatice și distribuia fonduri strânse de societățile aboliționiste către fugarii mutați în alte părți. La momentul când fusese cooptat oficial în organizația rutei subterane, era deja instrumentul ei de ceva vreme.

„Ung pistoanele“, îi plăcea să spună. Plasa în rubricile de mică publicitate ale ziarelor mesaje cifrate care îi informau pe fugari și pe conductorii de plecările din gări. Îi mituia pe căpitani de vapoare și pe ofițerii de poliție, trecea râuri cu negrese însărcinate, tremurând de spaimă, în luntre șubrede, și ducea ajutoarelor de șerif ordinele de eliberare emise de judecători, privindu-i cum se încruntă. Era, în general, pus să lucreze în echipă cu un alb, dar inteligența și purtarea lui mândră dădeau imediat de înțeles că nu se sinchisește de culoarea pielii. „Un negru liber merge altfel decât un sclav“, spunea el. „Albii îl recunosc întotdeauna, chiar dacă nu știu că e liber. Merge altfel, vorbește altfel, se ține altfel. Are asta în sânge.“ Polițaii nu-l rețineau niciodată, răpitorii de negri păstrau distanța.

Colaborarea lui cu Roșcovanu' începuse când fusese trimis în Indiana. Roșcovanu' era din Carolina de Nord, de unde fugise după ce apărătorii ordinii îi spânzuraseră nevasta și copilul. Mersese mile întregi pe Calea Libertății, căutându-le trupurile ca să-și ia la revedere. Nu le găsisse; șirul de cadavre se întindea parcă la nesfârșit, în ambele direcții. Când ajunsese în Nord, luase legătura cu cei de pe ruta subterană și i se dedicase cu o energie înfricoșătoare. Aflând cum Cora ucisese un băiat în Georgia, zâmbi și spuse:

— Bine.

Misiunea de salvare a lui Justin fusese neobișnuită de la bun început. Tennessee nu intra în raza de acțiune a lui Royal, dar reprezentantul local al rețelei nu mai putuse fi contactat de când cu focurile. Anularea cursei de tren ar fi fost un dezastru. Cum nu mai aveau pe nimeni disponibil, superiorii lui Royal îi trimiseseră, cu inima îndoită, pe cei doi agenți de culoare în adâncul canioanelor aride din Tennessee.

Armele fuseseră ideea Roșcovanului. Royal nu ținuse niciodată o pușcă în mână până atunci.

— Se lipește de degete, spuse Royal, dar e grea ca o ghiulea de tun.

— Arătați înspăimântători amândoi, zise Cora.

— Tremuram, dar pe dinăuntru, îi spuse el.

Stăpânul lui Justin îl închiria deseori altora pe post de zidar, și un angajator simpatizant al aboliționismului se înțeleșese cu cei de pe ruta subterană să-l ajute să evadeze. Cu o singură condiție: Justin trebuia să amâne evadarea până când îi termina omului gardul de piatră din jurul proprietății. Se învoiseră ca sclavul să lase o gaură de trei pietre, dacă lăsa și instrucțiuni complete despre cum să fie umplută.

În ziua stabilită, Justin plecase la muncă pentru ultima oară. Absența n-avea să-i fie descoperită decât după căderea întunericului; angajatorul lui insistase că Justin nu apăruse la muncă în ziua aceea. La ora zece se afla deja pe fundul căruței lui Royal și a Roșcovanului. Cei trei își schimbaseră planurile când, în oraș, dăduseră peste Cora.

Trenul trase la peronul gării din Tennessee. Era cea mai frumoasă locomotivă pe care o văzuse Cora până atunci; vopseaua roșie rășfrângea lumina chiar și prin vâlul de negru de fum. Mecanicul avea o fire veselă cu voce tunătoare, deschizându-le ușa vagonului de pasageri cu gesturi ceremonioase. Cora bănuia că mecanicii de la feroviara subterană erau afectați, fără excepție, de un fel de nebunie de tunel.

După vagonul de marfă descleiat și platforma care o adusese în Carolina de Nord, să urce într-un vagon de pasageri propriu-zis – bine echipat și confortabil, ca acelea despre care citise în almanahurile ei – era o plăcere deosebită. Existau locuri pentru treizeci de oameni înăuntru, moi și comode, iar lumina lumânărilor cădea pe felurite accesorii de alamă. Mirosul de lac proaspăt o făcu să se simtă parcă întâiul pasager al unei călătorii fermecate,

prima de felul ei. Cora dormi întinsă pe trei scaune, eliberată, pentru prima oară după luni de zile, de lanțuri și de mohoreala podului.

Când se trezi, calul de fier huruia încă prin tunel. În minte îi reveniră vorbele lui Lumbly: „Dacă vreți să vedeți ce-i cu țara asta, eu așa zic mereu: trebuie să mergeți pe șine. Uitați-vă afară în timp ce vă îndreptați cu viteză spre destinație și-o să vedeți adevărata față a Americii“. Fusesse deci o glumă de la bun început. În călătoriile ei, pe ferestre nu văzuse decât întuneric și n-avea să vadă vreodată decât întuneric.

Justin vorbea de pe bancheta din fața ei. Spuse că fratele lui și cele trei nepoate pe care nu le cunoscuse niciodată locuiau în Canada. Avea să rămână câteva zile la fermă, și apoi s-o pornească spre nord.

Royal îl asigură că ruta subterană îi stătea la dispoziție. Cora se ridică în capul oaselor și el îi repetă și ei ceea ce tocmai îi spusese celuilalt. Putea să continue până la un agent de legătură din Indiana sau să rămână la ferma Valentine.

Albii îl considerau pe John Valentine unul de-ai lor, spuse Royal. Avea pielea foarte deschisă. Orice persoană de culoare îi recunoștea însă imediat descendența ethiopiană. Nasul, buzele, părul mai mult sau mai puțin creț. Mama lui fusese croitoreasă, tatăl, un vânzător alb ambulant care trecea pe acasă o dată la câteva luni. Când murise, îi lăsase averea fiului, prima oară când îl recunoscuse de fiu altundeva decât între pereții casei lor.

Valentine încercase să cultive cartofi și angajase șase negri liberi să-i lucreze pământul. Nu pretinsese niciodată a fi altceva decât era, dar nici nu se grăbise să infirme presupunerile altora. Când o cumpărase pe Gloria, nimeni nu-i dăduse mare atenție. Unul dintre modurile de a păstra o femeie era s-o ții înrobătă, mai ales dacă, asemenea lui John Valentine, nu aveai experiență în legături amoroase. Numai John, Gloria și un judecător din cealaltă parte a statului știau că era liberă. El iubea cărțile și își învățase soția să scrie și să citească. Crescuseră doi fii. Vecinii consideraseră că gestul lui de a-i elibera era, deși futil, dovada unei minți luminate.

Când băiatul lor cel mare avea cinci ani, unul dintre căruțașii lui Valentine fusese spânzurat și ars pentru că se uitase lung la o femeie albă. Prietenii lui Joe susțineau că nici nu fusese în oraș în ziua aceea; un funcționar de bancă amic cu Valentine îi împărtășise zvonul că femeia

încercase să-și facă iubitul gelos. Cu trecerea anilor, observase Valentine, violența rasială căpăta expresii tot mai hidoase. N-avea să se potolească ori să dispară; oricum, nu în viitorul apropiat, și nu în Sud. El și soția lui hotărâseră că Virginia nu era un loc potrivit pentru a-și crește copiii. Vânduseră ferma și-și asumaseră riscuri noi. În Indiana pământul era ieftin. Erau și acolo albi, dar nu atât de aproape.

Valentine învățase firea porumbului. Avusese trei sezoane norocoase unul după altul. Când își vizita rudele rămase în Virginia, propovăduia avantajele noii sale reședințe. Angajase la el vechi prieteni apropiați. Puteau chiar să locuiască pe proprietatea lui până-și găseau rostul; el cumpăraseră și mai mult pământ.

Aceștia fuseseră invitații lui. Ferma, așa cum o descoperise Cora, se născuse într-o noapte de iarnă, după o ninsoare lentă și bogată. Femeia care le bătuse la ușă arăta cumplit, pe jumătate înghețată. Margaret fugise din Delaware. Călătoria până la ferma Valentine fusese plină de pericole. Un șir de personaje grosolane o duseseră pe o rută șerpuită departe de plantația stăpânului ei – un trapeur, un negustor de medicamente care călătorea cu o trupă de bâlci. Margaret cutreierase apoi din oraș în oraș cu un dentist ambulant, până când el începuse s-o bată. Viscolul o prinsese pe drum. Se rugase lui Dumnezeu s-o salveze, promisese să pună capăt viciilor și păcatelor de care se făcuse vinovată în timpul călătoriei. În întuneric îi apăruseră luminile fermei.

Gloria avusese grijă de ea cât putuse; medicul venise călare. Margaret fusese scuturată de friguri fără încetare. Își dăduse duhul câteva zile mai târziu.

Următoarea dată când plecase spre est cu treabă, Valentine se oprise în fața unui afiș mare care anunța o adunare aboliționistă. Femeia din zăpadă fusese solul unui neam lipsit de orice drept. El se plecase, umil, în serviciul lor.

În toamna aceea, ferma lui devenise deja cel mai recent avanpost al rutei, și pe ea se înghesuiau fugari și conductorii de tren. Unii sclavi evadați stăteau mai mult; dacă participau la gospodărie, puteau rămâne oricât doreau. Plantaseră porumbul. Pe un petic de pământ năpădit de buruieni, un fost zidar construisese o forjă pentru un fost fierar. Forja începuse să scuipe

cuie cu o viteză remarcabilă. Bărbații doborâseră copaci și ridicaseră case. Un abolitionist de marcă se opri pentru o zi, în drum spre Chicago, și rămăsese o săptămână. Celebrități, oratori și artiști începuseră să vină să asiste la discuțiile de sâmbătă seara despre soarta rasei negre. O negresă liberă avea o soră în Delaware care intrase în niște necazuri; sora venise la fermă s-o ia de la capăt. Valentine și ceilalți părinți o plătiseră să-i învețe pe copii, și copiii erau din ce în ce mai mulți.

Cu fața lui albă, spunea Royal, Valentine se dusesse în reședința de comitat și cumpărase parcele pentru prietenii lui cu fețe negre, foștii muncitori la câmp ajunși în Vest, fugarii care-și găsiseră refugiul la ferma lui. Care-și făcuseră un rost. Când sosiseră aici soții Valentine, partea aceasta din Indiana, un fund de provincie, era aproape nepopulată. În timp ce orașele răsăreau în jur ca din pământ, mânate de nepotolita sete americană, ferma plină de negri rămăsese bine înfiptă, asemenea unei forme de relief – un deal sau un pârâu. Jumătate dintre magazinele albilor se aprovizionau de la ei; rezidenții de la fermă umpleau piețele orașului și târgurile duminicale ca să-și vândă produsele.

— E un loc unde te vindeci, îi spuse Royal Corei în trenul care-i ducea în Nord. Unde poți să stai să te gândești bine și să-ți pregătești următoarea etapă a călătoriei.

Cu o noapte înainte, în Tennessee, Ridgeway le numise pe ea și pe mama ei o hibă în planurile americanilor. Dacă două femei erau o hibă, ce era o comunitate?

Royal nu pomeni despre disputele filosofice care dominau întrunirile săptămânale. Mingo, cu ideile lui despre următoarea etapă a emancipării rasei negre, și Lander, ale cărui chemări la acțiune, elegant formulate, dar greu inteligibile nu ofereau nici o soluție rapidă. Conducătorul evitase de asemenea să-i spună despre problema cât se poate de reală a resentimentelor crescânde ale coloniștilor albi față de avanpostul negru. Disensiunile aveau să iasă curând la iveală.

În timp ce goneau prin tunelul subteran – o bărcuță pe un ocean imposibil –, asigurările lui Royal își făcură efectul. Cora plesni cu palmele canapeaua tapițată din vagon și spuse că varianta cu ferma suna bine.

Justin rămase două zile, își umplu burta, și apoi plecă să se alăture rudelor sale din nord. Trimise mai târziu o scrisoare în care povestea cum fusese primit cu brațele deschise și se angajase la o firmă de construcții. Nepoatele lui, jucăușe și naive, își scriseseră numele pe o foaie folosind cerneală de culori diferite. Odată ce descoperi belșugul ademenitor de la Valentine, Cora nici nu-și mai puse problema să plece. Își aduse și ea contribuția la viața fermei. Era o muncă pe care o recunoștea, înțelegea ritmurile elementare ale însămânțării și recoltării, lecțiile și imperativele anotimpurilor schimbătoare. Viziunile ei despre viața urbană se estompară. Ce știa ea despre orașe precum New York sau Boston? Crescuse cu mâinile în țărână.

La o lună după sosire, la gura tunelului abandonat, Cora știa ce decizie va lua. Ea și Royal se pregăteau să se întoarcă la fermă, când o pală de curent răbufni din adâncurile de nepătruns ale tunelului. Ca și cum ceva venea spre ei – ceva vechi și întunecat. Cora se agăță de brațul lui Royal.

— De ce m-ai adus aici? întrebă.

— N-avem voie să vorbim despre ce facem noi aici, sub pământ, spuse Royal. Iar pasagerii noștri n-au voie să vorbească despre cum funcționează feroviara. Ar pune o mulțime de oameni cumsecade în pericol. Ar putea s-o facă, dac-ar vrea, dar n-o fac.

Era adevărat. Când povestea despre propria evadare, Cora nu pomenea niciodată tunelurile și vorbea numai în termeni generali. Era ceva profund personal, un secret despre tine însuși pe care nici nu-ți trecea prin cap să-l împarți. Nu un secret întunecat, ci atât de intim legat de ființa ta interioară, încât nu putea fi separat. Împărtășit, ar fi murit.

— Ți l-am arătat pentru că tu ai văzut mai multe segmente decât majoritatea, continuă Royal. Am vrut să-l vezi și pe-ăsta – cum se potrivește cu celelalte. Sau nu se potrivește.

— Nu sunt decât un pasager.

— Tocmai de-aia, spuse el și-și șterse ochelarii cu poalele cămășii. Feroviara subterană nu e alcătuită numai din lucrătorii ei; e și din voi toți, laolaltă. Liniile secundare, magistralele. Avem cele mai noi locomotive, dar și motoare învechite sau drezine de mână cum e asta. Se întinde în toate părțile, în locuri pe care le cunoaștem sau nu. Există tunelul ăsta aici, chiar

sub noi, și nimeni nu știe unde duce. Dacă ținem calea ferată în funcțiune, și nici unul dintre noi nu-și dă seama ce e mai departe, poate îți dai tu.

Ea îi răspunse că nu știa de ce se află tunelul acolo și nici ce înseamnă. Tot ce știa era că nu voia să mai fugă.

Noiembrie aduse frigul de Indiana, care-i vlăgui, dar două evenimente o făcură pe Cora să uite de vreme. Primul a fost apariția lui Sam la fermă. Când îi ciocăni la ușă, ea îl strânse în brațe până când el trebui s-o roage să-i dea drumul. Plânseră amândoi. Până-și reveniră, Sybil fierse ceai din rădăcini și le turnă în căni.

Barba aspră a lui Sam se înspicase cu argintiu și burta îi crescuse, dar era același tip vorbăreț care îi primise pe ea și pe Caesar cu multe luni în urmă. Noaptea în care vânătorul de sclavi venise în oraș îl rupsesse de viața lui de până atunci. Ridgeway pusese mâna pe Caesar la fabrică înainte ca Sam să-l poată preveni. Vocea îi tremură când îi povesti Corei cum fusese bătut prietenul lor la închisoare. Caesar nu-și dăduse tovarășii în vileag, dar un bărbat declarase că îl văzuse vorbind cu Sam de mai multe ori. Faptul că Sam își abandonase cârciuma în mijlocul zilei – și că unii dintre locuitorii orașului îl cunoșteau din copilărie și nu le era deloc pe plac înfumurarea lui – fusese de ajuns pentru ca Ridgeway să-i ardă casa din temelii.

— Casa bunicului. Casa mea. Tot ce aveam.

La vremea când mulțimea înfuriată îl trăgea pe Caesar afară din închisoare și-l făcea bucăți, Sam luase de multă vreme calea Nordului. Plătise un negustor ambulant să-l ia în căruța lui și a doua zi urca la bordul unui vapor care se îndrepta spre Delaware.

O lună mai târziu, sub acoperirea nopții, lucrătorii feroviariei subterane astupaseră intrarea în tunel de sub casa lui, după cum dictau regulile. Cu gara lui Lumbly se întâmplase același lucru.

— Nu le place să riște, spuse el.

Îi aduseseră de acolo un suvenir, o cană de cupru deformată de foc. El n-o recunoscuse, dar o păstrase oricum.

— Am devenit impiecat. Mi-au găsit diverse lucruri de făcut.

Sam condusesse sclavi evadați până la Boston și New York, examinase, adus de spate, rezultatele ultimelor cercetări pe teren ca să formuleze trasee de evadare și făcuse aranjamentele finale pentru a salva viața unor fugari. Se dăduse chiar drept un vânător de sclavi pe nume James Olney, șterpelind negri din închisoare sub pretextul că-i ducea înapoi stăpânilor. Polițaii și

șerifii erau niște nerozi. „Prejudecățile rasiale le fac unora mintea ferfeniță“, spuse el, imitând vocea și mersul de vânător de sclavi, spre amuzamentul Corei și al lui Sybil.

Tocmai adusese la ferma Valentine cea mai recentă încărcătură de tren, o familie de trei persoane care se ascundea în New Jersey. Se integraseră neobservați în comunitatea neagră de acolo, povesti Sam, dar un vânător de sclavi venise să adulmece prin zonă, și sosise timpul s-o ia din loc. Acea a fost ultima lui misiune în slujba rutei. După asta avea să pornească spre vest.

— Toți pionierii pe care i-am întâlnit sunt amatori de whisky. În California o să tot fie nevoie de barmani.

Cora se simți îmbărbătată văzându-și prietenul fericit și rotofei. Atât de mulți dintre cei care o ajutaseră avuseseră o soartă cumplită. Sam nu se număra printre cei care muriseră din cauza ei.

Apoi el îi dădu veștile de pe plantație – al doilea lucru care îndulcise frigul de Indiana.

Terrance Randall își dăduse duhul.

Preocuparea lui față de Cora și de evadarea ei nu făcuse decât să se adâncească în timp; asta spunea toată lumea. Neglijase afacerile plantației. Pe moșie, ținea în fiecare zi petreceri sordide la conac și-și punea sclavii să închipuie pentru el distracții sumbre, silindu-i să-i fie victime în locul Corei. Continuase să ofere recompense pentru prinderea ei, umplând paginile de anunțuri din ziare, până în state îndepărtate, cu descrierea ei și cu detaliile crimei comise. Mărise de mai multe ori suma pusă la bătaie – Sam văzuse el însuși afișele, uluit – și găzduia orice vânător de sclavi care trecea prin zonă, ca să creioneze mai amănunțit ticăloșia Corei și să-l facă de rușine pe incompetentul Ridgeway, care îi lăsase baltă întâi pe taică-său, apoi și pe el.

Murise la New Orleans, într-o cameră din bordelul unei franțuzoaice. Îi cedase inima, slăbită de luni de irosire.

— Sau chiar și inima i se săturase de atâta răutate, spuse Cora. În timp ce digera veștile aduse de Sam, întreabă despre Ridgeway.

Sam dădu din mână disprețuitor.

— A ajuns de râsul curcilor. Era la sfârșitul carierei încă înainte de... – și aici făcu o pauză – evenimentele din Tennessee.

Cora dădu din cap. Despre crima săvârșită de Roșcovanu' nu se vorbea. Cei de la ruta subterană îl concediaseră când se aflase întreaga poveste. Roșcovanu' nu se sinchisise. Avea idei noi despre cum să rupă lanțurile sclaviei și refuzase să renunțe la arme. „Odată ce-a pus mâna pe plug“, spunea Royal, „nu-l mai lasă“. Royal fusese amărât să-și vadă prietenul plecând, dar, după Tennessee, metodele lor nu mai puteau fi puse de acord. Scuză crima Corei ca act de autoapărare, dar setea nestăvilită de sânge a lui Roșcovanu' era altă poveste.

Din cauza înclinației către violență și obsesii bizare, lui Ridgeway îi fusese tot mai greu să găsească oameni dispuși să meargă cu el. Reputația lui pătată, combinată cu moartea lui Boseman și cu umiliința de a fi fost făcut de răs de niște sclavi evadați, îl transformase într-un paria printre cei de teapa lui. Șerifii din Tennessee îi căutau încă pe criminali, desigur, dar Ridgeway ieșise de pe piață. Nu se mai auzise de el din vară.

— Și băiatul acela, Homer?

Sam auzise de ciudata făptură. El era cel care venise, până la urmă, cu ajutoare la vânătorul de sclavi, în pădure. Purtările lui bizare nu-i făcuseră nici un serviciu lui Ridgeway. Relația lor hrănise speculații indecente. În orice caz, cei doi dispăruseră împreună. Atacul nu distrusese legătura dintre ei.

— Or fi în vreo grotă umedă, spuse Sam, așa cum merită asemenea nemernici.

Sam rămase timp de trei zile la fermă, încercând fără folos să cucerească afecțiunea Georginei. Apucă să participe la serbarea curățării porumbului.

Întrecerea se desfășură în prima noapte cu lună plină. Copiii își petrecuseră toată ziua aranjând știuleții în două grămezi uriașe, tivite cu frunze ruginii. Una din echipe era condusă de Mingo, pentru al doilea an la rând, observă Sybil cu neplăcere. Își alegea o mulțime de adepți, fără nici o grijă de a reprezenta întreaga fermă. Fiul cel mai mare al soților Valentine, Oliver, strânse în cealaltă echipă un grup pestriț de nou-veniți și lucrători mai vechi.

— Plus distinsul nostru oaspete, spuse el la sfârșit, făcându-i semn lui Sam.

Un băiețel fluieră, și concurenții începură să descojească știuleții cu febrilitate. Premiul de anul acesta era o oglindă mare de argint pe care Valentine o adusese de la Chicago. Era așezată între cele două grămezi, legată cu o panglică albastră, reflectând licărul portocaliu al felinarelor scobite în dovleci. Căpitani strigau ordine oamenilor lor, în timp ce publicul huiduia și aclama. Vioristul cânta un acompaniament săltăreț și comic. Copiii mai mici alergau în jurul grămezilor, înhățând pănușile aruncate, uneori înainte să atingă pământul.

— Prinde porumbul!

— Vino-ncoa' mai repede!

Cora privea de pe margine; pe coapsa ei se odihnea mâna lui Royal. Cu o seară înainte îi dăduse voie s-o sărute, ceea ce el luase, nu fără temei, drept semn că ea îi permitea, în sfârșit, să treacă la următoarea etapă a curții. Îl făcuse să aștepte. Poate că ar fi așteptat și mai mult. Dar relatarea lui Sam despre moartea lui Terrance o înmuiase, chiar dacă îi trezise viziuni pline de ură. Și-l imaginase pe fostul ei stăpân încâlcit în giulgiu, cu limba vânătă ieșindu-i din gură. Strigând după ajutor, care nu venea niciodată. Topindu-se într-o masă însângerată în coșciug și apoi suferind chinurile iadului din Apocalipsă. Cora credea cel puțin în această parte a cărții sfinte. Era o descriere cifrată a vieții pe plantație.

— Când se recolta pe Randall nu era așa, spuse ea. Culegeam pe lună plină, dar întotdeauna se lăsa cu sânge.

— Nu mai ești pe Randall, spuse Royal. Ești liberă.

Ea își ținu firea și șopti:

— Cum așa? Pământul e proprietate. Unelte sunt proprietate. Cineva o să scoată la mezat plantația Randall și pe sclavi. Rudele ies întotdeauna la iveală când moare careva. Și eu sunt tot proprietate, chiar și în Indiana.

— Randall a murit. Nici o rudă n-o să se dea de ceasul morții, ca el, să te găsească. Ești liberă, repetă Royal.

Începu să cânte în cor cu ceilalți, ca să schimbe subiectul și să-i arate că existau lucruri de care te puteai bucura pe lume. O comunitate care făcea totul împreună, de la însămânțat, la recoltat și la curățarea porumbului. Dar era un cântec de muncă pe care Cora îl auzise în lanul de bumbac, ducând-o cu gândul înapoi la cruzimile lui Randall și făcându-i inima să-i bubuie în

piept. Connelly obișnuia să-l cânte ca semnal că se puteau întoarce la muncă după ce biciuise pe careva.

Cum putea un lucru atât de plin de suferință să devină sursă de plăcere? Totul la ferma Valentine era exact opusul. Munca nu trebuia să fie durere, ci îi unea pe oameni. Un copil isteț precum Chester ar fi putut să se dezvolte și să fie fericit, așa cum se întâmpla cu Molly și prietenele ei. O mamă putea să-și crească fiica în dragoste și bunătate. Un suflet minunat precum Caesar ar fi putut să fie aici orice și-ar fi dorit, toți ar fi putut: să dețină o moșie, să fie profesori, să lupte pentru drepturile celor de culoare. Chiar și să devină poeți. Cora își imaginase libertatea în nefericirea ei din Georgia, dar nu arătase așa. Libertatea era o comunitate care muncea laolaltă pentru a obține ceva rar și minunat.

Mingo câștigă. Echipa lui îl purtă pe brațe în jurul grămezilor de știuleți, cu glasuri răgușite de aclamații. Jimmy spuse că nu văzuse niciodată un alb care să lucreze cu atâta hărnicie, și Sam radie de plăcere. Georgina rămase totuși neimpresionată.

În ziua plecării lui Sam, Cora îl îmbrățișă și-i sărută favoriții de pe obraz. El spuse că avea să-i trimită semn când se instalează, oriunde ar fi fost asta.

Era perioada zilelor scurte și a nopților lungi. Pe măsură ce vremea se înrăutățește, Cora își îndesi vizitele la bibliotecă. Când reușea s-o convingă, o aducea și pe Molly. Se așezau una lângă alta, Cora cu o carte de istorie sau un roman de aventuri, Molly dând paginile unei cărți cu povești. Un căruțaș le opri într-o zi când dădeau să intre.

— Stăpânu' meu zicea că singurul lucru mai periculos ca un cioroi cu o pușcă în mână e un cioroi cu o carte în mână. Păi atunci ăsta-i un butoi cu pulbere!

Unii dintre rezidenții recunoscători propuseră construirea unei aripi speciale a casei Valentine pentru cărți, și atunci Gloria sugerează o clădire separată. „Așa, oricine vrea să ia o carte o poate face în voie.” În plus, familia își păstra mai mult intimitatea. Erau generoși, dar cu o limită.

Ridică biblioteca lângă afumătoare. Încăperea mirosea plăcut a fum când Cora se așază într-unul dintre fotoliile mari cu cărțile lui Valentine. Royal spunea că e cea mai mare colecție de literatură scrisă de negri, de dincoace de Chicago. Cora nu știa dacă e adevărat, dar cu siguranță avea ce

să citească. Pe lângă tratatele de agricultură și de îngrijire a diferitelor culturi, erau rafturi întregi de istorie. Ambițiile romanilor și victoriile maurilor, feudele europene. Volume supradimensionate conțineau hărți ale unor ținuturi despre care ea nu auzise vreodată, contururi ale unei lumi necucerite.

Plus literatura disparată a populațiilor de culoare. Istorii ale imperiilor africane și miracole ale sclavilor egipteni care înălțaseră piramide. Tâmplarii de la fermă erau niște adevărați artizani, trebuiau să fie, ca să împiedice toate cărțile acelea să sară pur și simplu de pe rafturi, atâtea minuni conțineau. Broșuri cu versuri scrise de poeți negri, autobiografii ale unor oratori de culoare. Phillis Wheatley și Jupiter Hammon²⁵. Era un bărbat pe nume Benjamin Banneker ²⁶care compusese almanahuri – almanahuri! Cora le devoră pe toate – și care-i fusese confident lui Thomas Jefferson, autorul *Declarației*. Cora citi relatările unor sclavi care se născuseră în lanțuri și învățaseră să scrie și să citească. Ale unor africani care fuseseră furați, smulși de lângă casă și familie, și care descriau mizeriile robiei și evadările lor care făceau să ți se ridice părul în cap. Regăsi în istorisirile lor propria poveste. Poveștile tuturor oamenilor de culoare pe care îi cunoscuse vreodată, poveștile negrilor care încă nu se născuseră, temelia victoriei lor.

²⁵. Phillis Wheatley (cca 1753–1784), prima poetă de culoare publicată în SUA. Născută în Africa de Vest, a fost adusă în SUA ca sclavă la vârsta de șapte sau opt ani. După moartea stăpânilor ei, cei care au învățat-o să scrie și să citească și i-au încurajat talentul, a fost eliberată din sclavie. Jupiter Hammon (1711– înainte de 1806), primul scriitor de culoare publicat în SUA, în 1761. S-a născut sclav și a rămas sclav până la moarte. A scris poezii și predici.

²⁶. Naturalist, topograf și autor american de almanahuri (1731–1806); autodidact, a corespondat cu Thomas Jefferson.

Toate acestea fuseseră puse pe hârtie în cămăruțe minuscule. Unii dintre oamenii aceștia aveau chiar pielea întunecată ca a ei. Cora simțea că i se încețoșează mintea de fiecare dată când deschidea ușa. Trebuia să înceapă, dacă voia să le citească pe toate.

Într-o după-amiază, John Valentine veni alături de ea. Cora era în relații prietenești cu Gloria, care o botezase „Aventuriera“ pentru numeroasele complicații ale călătoriei până la fermă, dar cu soțul ei nu schimbase decât

saluturi. Imensitatea datoriei pe care o simțea față de ei era imposibil de exprimat, așa că îl evita cu totul.

El se uită la coperta cărții pe care o citea Cora – un roman de aventuri despre un băiat maur care devine blestemul celor Șapte Mări. Limbajul era simplu, și ea avansa repede.

— N-am citit-o niciodată, spuse Valentine. Am auzit că-ți place să-ți petreci timpul aici. Ești fata din Georgia?

Ea încuviință.

— N-am fost niciodată acolo. Poveștile pe care le aud sunt cumplite, așa că mă tem să nu-mi pierd stăpânirea de sine și s-o las pe soția mea văduvă.

Cora îi întoarse zâmbetul. Prezența lui se făcuse simțită în lunile de vară, când avusese grijă de lanurile de porumb. Lucrătorii la câmp se pricepeau la indigotieri, la tutun – la bumbac, evident –, dar porumbul era altă poveste. Era răbdător și amabil când le dădea instrucțiuni. Odată cu schimbarea anotimpului, se făcuse aproape nevăzut. Nu se simțea prea bine, spuneau oamenii. Își petrecea cea mai mare parte a timpului în casă, finalizând socotelile fermei.

Se apropie acum de rafturile cu hărți. Dacă tot erau în aceeași cameră, Cora se simți tentată să recupereze lunile de tăcere. Întrebă cum mergeau pregătirile pentru întrunire.

— Ah, întrunirea? spuse Valentine. Crezi c-o să aibă loc?

— Trebuie, spuse Cora.

Întrunirea fusese amânată de două ori din cauza angajamentelor lui Lander. Cultura dezbaterilor de la fermă începuse în jurul mesei de bucătărie a soților Valentine. John Valentine și prietenii lui – și, ulterior, diverși învățați care veneau în vizită și abolitioniști de marcă – stăteau până după miezul nopții, contrazicându-se pe tema negrilor. Discutând nevoia de a avea școli de meserii, facultăți medicale pentru populația de culoare. De a avea o voce în Congres, dacă nu un reprezentant, atunci o alianță solidă cu albi de orientare liberală. Despre cum puteai să combați efectele nocive ale sclaviei asupra capacităților mentale; atât de mulți negri liberi continuau să fie înrobiți de ororile pe care le înduraseră.

Conversațiile de la cină deveniră un ritual, ieșind dintre pereții bucătăriei și migrând înspre casa de întruniri, moment în care Gloria încetase să le mai

servească mâncare și băutură și-i lăsase să se bată de capul lor. Cei care promovau emanciparea treptată făceau schimb de înțepături cu cei care susțineau un program mai accelerat. Când sosea Lander – cel mai demn și mai elocvent individ de culoare pe care îl văzuseră vreodată –, discuțiile căpătau o tentă cu caracter local mai pronunțată. Direcția țării era una, viitorul fermei, alta.

— Mingo promite că va fi o seară memorabilă, zise Valentine. Un spectacol de retorică. În clipa asta, sper că se va termina devreme, ca să mă pot retrage la o oră decentă.

Istovit de insistențele lui Mingo, Valentine îi cedase organizarea dezbaterii.

Mingo locuia de multă vreme la fermă, și, pentru a analiza ideile lui Lander, o voce neaoșă era necesară. Mingo nu vorbea la fel de bine, dar, ca fost sclav, reprezenta un segment consistent din populația fermei.

Profitase de amânare ca să insiste pentru îmbunătățirea relațiilor cu orașele albilor și-i impresionase pe câțiva din tabăra lui Lander. Nu c-ar fi fost prea clar ce avea Lander în minte: era sincer și direct, dar greu de înțeles.

— Și dacă ei hotărâsc că trebuie să plecăm? Cora se minună cât de greu îi ieșiră cuvintele.

— Care ei? Tu ești de-a noastră. Valentine luă scaunul pe care stătea de obicei Molly. De aproape se vedea limpede că povara atâtor suflete aflate în grija lui îl storsese de puteri. Era întruchiparea unei oboseli cumplite. S-ar putea să pierdem controlul, spuse el. Ceea ce am construit aici... Sunt prea mulți albi care nu vor să ne lase să păstrăm toate astea. Chiar dacă nu bănuiesc legătura noastră cu ruta. Uită-te în jur! Dacă sunt în stare să omoare un sclav care-a-nvățat să scrie și să citească, cum crezi că privesc o bibliotecă? Suntem într-o încăpere unde se nasc continuu idei. Prea multe idei pentru o persoană de culoare. Sau o femeie.

Cora ajunsese să prețuiască atât de mult comorile imposibile de la ferma Valentine, încât uitase că erau, de fapt, imposibile. Ferma aceasta și cele din preajmă, care serveau interesele oamenilor de culoare, erau prea mari, prea prospere. O pată neagră în statul acesta tânăr. Descendența africană a lui Valentine devenise cunoscută cu ani în urmă. Unii se simțeau înșelați că

trataseră un negru ca pe un egal, și că, acum, același negru încrezut îi făcea de rușine cu succesele lui.

Îi povesti lui Valentine despre o întâmplare din urmă cu o săptămână, când, în timp ce mergea pe jos pe drum, o căruță aproape dăduse peste ea. Omul de pe capră îi strigase câteva epitete dezgustătoare. Cora nu era singura victimă a unor asemenea violențe. Nou-veniții din orașele apropiate, albi scandalagii sau de cea mai joasă speță, săreau la bătaie când rezidenții fermei veneau la cumpărături. Le hărțuiau pe negresele tinere. Cu o săptămână în urmă, o băcănie atârname o pancartă de lemn pe care scria NUMAI PENTRU ALBI. Coșmarul din Sud își întindea tentaculele după ei.

— În calitate de cetățeni americani, avem dreptul să stăm aici, spuse Valentine.

Dar și Legea Sclavilor Fugari era o realitate legală. Colaborarea cu ruta subterană complica lucrurile. Vânătorii de sclavi nu se arătau prea des la față, dar nici nu intraseră în pământ. În primăvara dinainte, doi dintre ei apăruseră cu un permis de percheziție pentru toate casele de pe teritoriul fermei. Vânatul pe care-l căutau dispăruse de mult, dar această trimitere la patrulile de sclavi scosese în evidență precaritatea vieții celor care locuiau la fermă. Una dintre bucătărese le urinase în gamele în timp ce ei răscoleau casele.

— Indiana a fost un stat care a permis sclavia, continuă Valentine. Viciul ăsta se scurge în pământ. Unii zic că prinde rădăcini și devine mai puternic. Poate nu aici e locul potrivit. Poate eu și Gloria ar fi trebuit să mergem mai departe, când am plecat din Virginia.

— Simt și eu asta când merg la oraș în ultima vreme, spuse Cora. Văd privirea aceea pe care o știu.

Nu-i recunoștea doar pe Terrance, pe Connelly, pe Ridgeway – cei mai câinoși. În Carolina de Nord privise cu atenție fețele din parc, în timpul zilei, dar și seara, când se strâneau să asiste la atrocități. Fețe albe rotunde ca niște câmpuri nesfârșite de bumbac, făcute toate din același material.

Valentine se uită cu atenție la expresia abătută de pe chipul Corei și spuse:

— Sunt mândru de ceea ce am construit aici, dar am mai luat-o o dată de la capăt. Putem s-o luăm din nou. Am doi fii în putere care mă pot ajuta, și

pe pământul ăsta putem să luăm o sumă frumoasă. Gloria și-a dorit întotdeauna să vadă Oklahoma, deși zău dacă știu de ce. Încerc s-o fac fericită.

— Dacă rămânem, spuse Cora, Mingo n-o să mai primească oameni ca mine. Fugari. Pe cei care n-au unde să se ducă.

— Discuțiile sunt bune, spuse Valentine. Discuțiile limpezesc atmosfera și te fac să vezi clar situația. Vom vedea care este părerea generală. A mea, dar și a tuturor celorlalți. Și a ta. Voi respecta decizia majorității.

Cora își dădu seama că dialogul îl istovise.

— De ce faceți toate astea? Întrebă ea. Pentru noi toți?

— Credeam că ești o fată inteligentă, spuse Valentine. Nu știi oare? Omul alb n-o să le facă pentru noi. Trebuie să le facem singuri.

Dacă venise cumva după o carte anume, fermierul plecase cu mâinile goale. Vântul șuiera prin ușa deschisă, și Cora se zgribuli sub șal. Dacă citea în continuare, avea timp să înceapă o carte nouă până la cină.

Adunarea finală de la fermă avu loc într-o seară rece și înviorătoare de decembrie. În anii de după aceea, supraviețuitorii aveau să împărtășească altora propriile versiuni a ceea ce se întâmplase atunci și de ce. Sybil avea să insiste până în ziua morții că Mingo fusese informatorul. Avea să fie o bătrână pe atunci, care locuia pe malul unui lac din Michigan cu o ceată de nepoți siliți să-i asculte întruna poveștile bine-cunoscute. După părerea lui Sybil, Mingo le spusese polițailor că ferma adăpostea sclavi evadați și le furnizase detaliile necesare pentru ca ambuscada să reușească. O razie dramatică ar fi pus capăt rutei și șirului neîntrerupt de negri care-și căutau un liman și ar fi asigurat longevitatea fermei. Când era întrebată dacă Mingo prevăzuse violențele, Sybil strângea din buze și nu mai spunea nimic.

Un alt supraviețuitor – fierarul Tom – observa că Lander era de luni de zile căutat de oamenii legii. El fusese ținta. Retorica lui stârnea înflăcărare; omul întărâta la revoltă. Era prea încrezut ca să fie lăsat să umble liber. Tom nu învățase niciodată să citească, dar îi plăcea să-și arate exemplarul din *Chemarea* lui Lander, pe care marele orator i-l dăduse cu autograf.

Joan Watson se născuse la fermă. Avea șase ani în seara aceea. După atac hoinărise trei zile prin pădure, mestecând ghinde, până când fusese descoperită de un convoi de căruțe. Când crescuse, se prezenta drept cercetător al istoriei americane capabil să presimtă inevitabilul. Spunea că orașele albe se asociaseră pur și simplu ca să dărâme fortăreața negrilor din mijlocul lor. E felul de a proceda al populațiilor europene, spunea ea. Dacă nu pot deține controlul, distrug.

Dacă fusese cineva la fermă care să știe ce avea să se întâmple, nu dăduse nici un semn. Sâmbăta începu într-o lentă trândavă. Cora își petrecu cea mai mare parte a zilei în dormitorul ei, cu ultimul almanah pe care i-l adusese Royal. Îl găsisese la Chicago. Îi bătuse la ușă pe la miezul nopții ca să i-l dea; știa că e trează. Era târziu, și ea nu voise să le deranjeze pe Sybil și Molly. Îl primise pentru prima oară în camera ei.

La vederea almanahului pe anul următor nu-și putuse reține emoția. Era gros ca o carte de rugăciuni. Cora îi povestise lui Royal despre zilele ei în

podul din Carolina de Nord, dar acum, când văzuse pe copertă anul – o realitate invocată din viitor –, în ea se trezi propria magie. Îi povesti despre copilăria pe plantație, unde culesese bumbac târând după ea un sac. Despre bunica ei Ajarry, care fusese furată de la familia ei din Africa și care cultivase o mică bucată de pământ, singurul lucru pe care-l putuse numi al ei. Îi vorbi despre mama ei, Mabel, care fugise într-o zi și o lăsase la mila nestatornică a lumii. Despre Blake și cotețul câinelui și despre cum, cu toporișca în mână, îl silise să plece privirea. Când îi povesti lui Royal despre noaptea în care fusese dusă în spatele afumătoarei și-i ceruse iertare că lăsase să se întâmple așa ceva, el îi ceru să tacă. Ea era cea care merita să i se ceară iertare pentru tot ce suferise, îi spuse el. Îi mai zise că fiecare dintre dușmanii ei, toți stăpânii și vătafii suferinței ei, aveau să fie pedepsiți, dacă nu pe lumea aceasta, atunci pe cealaltă, căci dreptatea e poate înceată și invizibilă, dar până la urmă își dă întotdeauna verdictul. Îi strânse trupul într-al lui ca să-i aline tremurul și suspinele, și adormiră așa, în camera din spate a casei de la ferma Valentine.

Ea nu crezu ceea ce-i spusese el despre dreptate, dar îi plăcuse să-l audă.

Apoi se trezi a doua zi dimineață și se simți mai bine, și trebui să admită că totuși credea, măcar puțin.

Bănuind-o pusă la pat de una din migrenele ei, Sybil îi aduse niște mâncare în jurul amiezii. O tachină că-l ținuse pe Royal peste noapte. Tocmai repara rochia pe care avea s-o poarte la întrunire, când el ieșise „pe furiș, cu ghetele-ntr-o mână și cu o mutră de câine spășit“. Cora se mulțumi să zâmbească.

— Omul tău nu e singurul care a venit azi-noapte, spuse Sybil.

Se întorsese Lander.

De asta era Sybil atât de jucăușă. Lander făcea asupra ei o impresie foarte puternică, fiecare vizită a lui o întărea pentru zile întregi. Cuvintele lui erau atât de plăcute. Acum se întorsese în sfârșit la fermă. Întrunirea avea să aibă loc, cu un rezultat greu de prevăzut. Sybil nu voia să se mute mai la vest și să-și abandoneze casa, soluție despre care toată lumea credea că îi aparținea lui Lander. Ea refuzase categoric încă din ziua când începuseră discuțiile despre mutare. Dar n-avea de gând să rabde condițiile lui Mingo și să nu mai ofere adăpost celor care aveau nevoie de el.

— Loc ca ăsta nu mai există nicăieri. Și el vrea să-l distrugă.

— Valentine n-o să-l lase, spuse Cora, deși, după ce discutasese cu el la bibliotecă, i se părea că, în mintea lui, își făcuse deja bagajele.

— O să vedem, spuse Sybil. Poate-o să fie nevoie să vorbesc chiar eu, să le spun oamenilor ce trebuie să audă.

În seara aceea, Royal și Cora stătură pe primul rând, alături de Mingo și de familia lui, soția și copiii pe care-i eliberase din robie. Soția, Angela, era, ca întotdeauna, tăcută; ca s-o auzi vorbind trebuia să te ascunzi sub ferestrele casei lor în timp ce-și sfătuia bărbatul între patru ochi. Fiicele lui Mingo purtau rochii albastre viu colorate și cozi lungi împletite cu panglică albă. În timp ce rezidenții umpleau sala, Lander se juca de-a ghicitul cu cea mai mică. O chema Amanda și ținea în mâini un buchet de flori de pânză. El făcu o glumă despre ele, și râseră amândoi. Când îl surprindea în asemenea momente, o scurtă uitare de sine între două apariții publice, Lander îi amintea Corei de Molly. În ciuda atitudinii lui prietenești, i se părea că tânărul ar fi preferat să fie singur acasă, cântând concerte în camerele goale.

Lander avea degete lungi și fine. Era curios că un om care nu culesese niciodată o capsulă de bumbac, nu săpase un șanț, nu simțise pe pielea lui gârbaciul, ajunsese să vorbească în numele celor care fuseseră definiți de lucrurile acelea. Avea o constituție zveltă și o piele luminoasă care-i trăda originea mixtă. Cora nu-l văzuse niciodată să se grăbească sau să fugă. Se mișca întotdeauna cu un calm desăvârșit, ca o frunză plutind pe suprafața unui lac, care-și urmează drumul purtată de curenți blânzi. Apoi deschidea gura și-ți dădeai seama că forțele care-l călăuzeau către tine nu erau deloc blânde.

În seara aceasta nu aveau vizitatori albi. Erau prezenți toți cei care locuiau și lucrau la fermă, precum și familiile de la fermele de negri din vecinătate. Văzându-i pe toți într-o singură încăpere, Cora își făcu pentru prima dată o idee despre cât erau de mulți. Oameni pe care nu-i mai văzuse până atunci, precum micul ștregar care-i făcea cu ochiul când privirile li se întâlneau. Străini, și totuși rude, veri, dar niciodată prezentați. Era înconjurată de bărbați și femei care se născuseră în Africa sau se născuseră în lanțuri, care își câștigaseră libertatea sau fugiseră. Însemnați cu fierul

roșu, bătuți, violați. Acum erau aici. Erau liberi, și negri, și stăpâni ai propriei sorți. Cora simțea că o trec fiorii.

Valentine se apucă de pupitru ca să se țină bine pe picioare.

— Eu n-am crescut așa cum ați crescut voi, spuse el. Mama nu s-a temut niciodată pentru siguranța mea. Nici un negustor n-ar fi pus mâna pe mine noaptea ca să mă vândă în Sud. Albii îmi vedeau culoarea pielii, și asta era suficient ca să mă lase în pace. Multă vreme mi-am spus că nu fac nimic rău, dar îmi trăiam fiecare zi în ignoranță. Până când voi ați venit aici și v-ați construit o viață alături de noi.

Plecaser din Virginia, le spuse, ca să-și ferească băieții de ravagiile pe care le făceau prejudecățile și tovarășa lor bătaușă, violența. Dar a salva doi copii nu e de ajuns când Dumnezeu te-a înzestrat cu atâtea.

— Din miezul acelei ierni cumplite a venit către noi o femeie, bolnavă și disperată. N-am putut s-o salvăm. Vocea lui Valentine căpătă o nuanță răgușită. Îmi neglijasem datoria. Atâta vreme cât un membru al familiei noastre îndura chinurile robiei, eu eram om liber numai cu numele. Vreau să-mi exprim recunoștința față de toți cei prezenți aici pentru că m-ați ajutat să îndrept lucrurile. Indiferent că sunteți cu noi de ani de zile sau numai de câteva ore, mi-ați salvat viața.

Vocea i se topi. Gloria veni lângă el și-l strânse în brațe.

— Câțiva membri ai familiei noastre vor să vă împărtășească anumite lucruri, continuă Valentine, dregându-și glasul. Sper că o să-i ascultați așa cum mă ascultați pe mine. E loc suficient pentru idei diferite când vine vorba să ne croim drum prin sălbăticie. Când noaptea e întunecată și pășim pe nisipuri mișcătoare.

Patriarhul fermei se retrase de la pupitru, fiind înlocuit de Mingo. Copiii acestuia se ținură după el, sărutându-i mâinile ca să-i aducă noroc, apoi se întoarseră în bănci.

Mingo începu cu povestea călătoriei sale, a nopților pe care le petrecuse implorându-l pe Dumnezeu să-l călăuzească, a lungilor ani cât îi luase să-și răscumpere familia.

— Cu ajutorul muncii cinstite, unul câte unul, exact așa cum voi v-ați salvat pe voi înșivă. Își frecă ochiul cu încheietura unui deget, apoi schimbă macazul. Noi am realizat imposibilul, spuse el, dar nu toată lumea are forța

noastră de caracter. Nu toți vom reuși. Unii dintre noi s-au îndepărtat prea mult. Sclavia le-a sucit mințile, e ca un drăcușor care le umple capul cu idei prostești. S-au lăsat în voia alcoolului și a falselor lui consolări. A deznădejdii și a diavolilor ei neobosiți. I-ați văzut pe acești rătăciți pe plantații, pe străzile orașelor – sunt cei care nu vor și nu pot să se respecte pe ei înșiși. I-ați văzut aici, primind darul acestui loc, dar incapabili să se adapteze. Dispar întotdeauna în noapte pentru că, în adâncul sufletului lor, știu că sunt nedemni. Pentru ei e prea târziu.

Câțiva dintre amicii lui din spatele sălii încuviințară din cap.

— Există realități pe care trebuie să le înfruntăm, explică Mingo. Albii n-o să se schimbe peste noapte. Visurile celor de la fermă sunt vrednice și adevărate, dar necesită o abordare treptată.

— Nu-i putem salva pe toți, și, dacă ne purtăm ca și cum am putea, n-o să reușim decât să ne condamnăm pe toți. Credeți că albii – la numai câteva mile de aici – o să ne rabde obrăznicia la nesfârșit? Noi le scoatem la iveală slăbiciunile. Adăpostim fugari. Lucrători înarmați ai ferovierei subterane vin și pleacă întruna. Oameni care sunt căutați pentru omucidere. Criminali.

Cora strânse pumnii când privirea lui Mingo căzu asupra ei.

Ferma Valentine făcuse pași glorioși în viitor, spuse el. Diverși binefăcători albi donau manuale pentru copiii lor – ce-ar fi să-i rugăm să facă o chetă pentru școli întregi? Nu doar una sau două, ci zeci? Demonstrându-și cumpătarea și inteligența, susținea Mingo, negrii își pot lua locul în societatea americană ca membri eficienți cu drepturi depline. De ce să periclităm acest lucru? Trebuie s-o luăm mai încet. Să ajungem la o conviețuire cu vecinii și, în primul rând, să renunțăm la activitățile care le stârnesc ura față de noi.

— Am construit aici ceva uluitor, încheie el. Dar e un lucru prețios, care trebuie protejat, hrănit, altfel se va ofili ca un trandafir prins de ger.

În timpul aplauzelor, Lander îi șopti ceva fetei lui Mingo, și amândoi chicotiră din nou. Ea scoase una din florile de pânză din buchet și i-o răsuci în butoniera de sus a costumului verde. Lander se prefăcu a-i mirosi aroma și dădu să leșine.

— E timpul, spuse Royal când Lander scutură mâna lui Mingo și-i luă locul la pupitru.

Royal își petrecuse ziua cu el, plimbându-se pe cuprinsul fermei și vorbind. Royal nu spusese nimic despre ce avea să vorbească Lander în seara aceea, dar avea un aer optimist. Înainte, când venea vorba să se mute în altă parte, îi spunea Corei că el preferă Canada, nu vestul Statelor Unite. „Acolo se știe cum trebuie tratați negrii liberi“, spunea el. Și munca lui pentru ruta subterană? „Trebuie să mă așez și eu la un moment dat“, spunea Royal. „Nu pot să-mi cresc copiii alergând întruna de la o gară la alta.“ Când îl auzea vorbind astfel, Cora schimba subiectul.

Acum avea să se convingă singură ce era în mintea bărbatului venit de la Boston.

— Fratele Mingo a făcut câteva observații foarte bune, spuse Lander. Nu-i putem salva pe toți. Dar asta nu înseamnă că nu putem încerca. Uneori, o iluzie utilă e mai bună decât un adevăr inutil. Nimic n-o să crească pe frigul ăsta aprig, dar asta nu ne împiedică să avem flori.

— Iată o iluzie: că putem scăpa de sclavie. De fapt, nu putem. Cicatricile ei nu se vor șterge niciodată. Atunci când v-ați văzut mama vândută, tatăl bătut, sora violată de vreun supraveghetor sau de stăpân, v-ați gândit vreodată că veți sta astăzi aici, fără lanțuri, fără jug, în mijlocul unei familii noi? Tot ce ați știut vreodată în viață v-a învățat că libertatea e o păcăleală – și totuși azi sunteți aici. Fugim încă, urmând binecuvântata lună plină, până ne găsim un liman.

— Ferma Valentine e o iluzie. Cine v-a spus că negrii merită un refugiu? Că aveți acest drept? Fiecare minut al vieții voastre năpăstuite v-a dovedit contrariul. Toată realitatea istoriei demonstrează că nu el poate exista. Locul acesta trebuie să fie și el o iluzie. Și totuși suntem aici.

— Și America e o iluzie, cea mai mare dintre toate. Rasa albă crede – și crede din toată inima – că este dreptul ei să ia pământul. Să-i omoare pe indieni. Să poarte război. Să-și înrobească semenii. Dacă e vreo fărâmbă de dreptate pe lume, această țară n-ar trebui să existe, căci la baza ei se află crima, furtul și cruzimea. Și totuși, iată că existăm.

— Se presupune că eu ar trebui să răspund chemării lui Mingo la o emancipare treptată, chemării de a ne închide porțile în fața celor care au nevoie de adăpost. Că ar trebui să le răspund celor care consideră că locul acesta e prea aproape de atingerea dureroasă a sclaviei și că ar trebui să ne

mutăm mai la vest. Dar eu nu am un răspuns. Nu știu ce-ar trebui noi să facem. Cuvântul „noi“. Într-un fel, singurul lucru pe care noi îl avem în comun este culoarea pielii. Strămoșii noștri au venit de pe tot continentul african. Nu-i tocmai mic. Fratele Valentine are hărțile lumii în minunata lui bibliotecă, puteți să vă uitați singuri. Aveau diferite moduri de subzistență, datini diferite, vorbeau o sută de limbi diferite. Și această mare amestecătură a fost adusă în America, în celulele de pe corăbiile de sclavi. În Nord, în Sud. Fiii și fiicele lor au cules tutun, au cultivat bumbac, au lucrat pe moșiile cele mai întinse și la fermele cele mai mărunte. Suntem meșteșugari, moașe, predicatori și negustori ambulanți. Mâinile negrilor au construit Casa Albă, sediul guvernului țării noastre. Cuvântul „noi“. Noi nu suntem un singur popor, ci o mulțime de oameni diferiți. Cum poate o singură persoană să vorbească în numele acestei minunate, mărețe rase – care nu e una singură, ci sunt mai multe, cu un milion de dorințe, de speranțe și de năzuințe pentru noi și copiii noștri?

— Fiindcă noi suntem africani în America. Un lucru nou în istoria lumii, și nu există modele pentru ceea ce vom deveni.

— Culoarea trebuie să ne fie de ajuns. Ea ne-a adus împreună în seara asta, la discuția asta, ea ne va duce în viitor. Singurul lucru pe care-l știu cu adevărat e că ne înălțăm și cădem împreună, ca unul, o familie de culoare care trăiește ușă-n ușă cu o familie albă. Poate că nu știm drumul prin pădure, dar ne putem ridica unul pe altul când cădem, și-l vom găsi împreună.

Când foștii rezidenți ai fermei își aminteau de momentul acela, când le povesteau străinilor și nepoților cum trăiseră acolo și cum se sfârșise totul, vocile le tremurau încă, ani de zile mai târziu. În Philadelphia, în San Francisco, în orașelele crescătorilor de vite din Vest și în ranch-urile unde își găsiseră până la urmă sălaș, îi plângeau pe cei care muriseră în ziua aceea. Aerul din sală se electrizase, le povesteau ei rudelor, însuflețit de o putere nevăzută. Indiferent că se născuseră liberi sau în lanțuri, trăiseră momentul acela ca un singur om: momentul când privești cu speranță spre Steaua Nordului și hotărăști să fugi. Poate erau în anticamera unei noi rânduieli a lumii, pe pragul de a organiza dezordinea prin rațiune, de a pune toate lecțiile istoriei lor să le modeleze viitorul. Sau poate, mă rog, timpul

dăduse situației o gravitate pe care ea nu o avea, și totul era, de fapt, așa cum subliniasse Lander: trăiau într-o iluzie.

Dar asta nu însemna că nu era adevărat.

Glonțul îl lovi pe Lander în piept. Căzu pe spate, trăgând pupitrul după el și răsturnându-l. Royal sări primul în picioare. În timp ce se repezea către cel căzut, trei gloanțe îi mușcară din spinare. El se smuci ca un bolnav de dansul Sfântului Vitus²⁷ și se prăbuși. Apoi izbucniră un cor de focuri de armă, țipete și zăngănit de sticlă spartă, și în sală începu o buluceală de nedescris.

²⁷. Sfânt catolic (mort cca 304), sărbătorit pe 15 iunie. La sfârșitul Evului Mediu, în Germania și în alte țări nordice, credincioșii dansau de ziua sfântului în fața statuii sale. De aici provine denumirea veche – dansul Sfântului Vitus – a nevrozei chorea minor, o boală caracterizată prin mișcări spasmodice necontrolate.

Bărbații albi de afară răcneau triumfător și urlau de bucuria măcelului. Rezidenții se năpustiră grămadă spre ieșiri, înghesuindu-se între șirurile de bănci, cățărându-se peste ele, cățărându-se unul peste altul. Când intrarea principală se blocă, oamenii se cocoțară peste pervazuri. Răsunară alte focuri de pușcă. Fiii lui John Valentine își ajutară tatăl să ajungă la ușă. În stânga scenei, Gloria se aplecase peste Lander. Văzu că nu mai e nimic de făcut și-și urmă familia afară.

Cora ținea capul lui Royal în poală, așa cum făcuse în după-amiaza când se opriseră să mănânce pe iarbă. Își trecea degetele prin cârlionții lui, îl legăna și plângea. Royal îi zâmbea odată cu sângele ce-i bolborosea pe buze. Îi spuse să nu se teamă, fiindcă avea s-o salveze și de data asta.

— Du-te la casa din pădure! Ai să-mi spui unde duce. Apoi corpul i se lăsă moale.

Doi bărbați o apucară pe Cora și o desprinseră de trupul lui. „Nu ești în siguranță aici“, îi spuseră. Unul era Oliver Valentine, întors să-i ajute pe alții să scape din sală. Striga și răcnea. Când ieșiră, Cora se smulse din mâinile salvatorilor ei și se repezi pe scări în jos. Ferma fierbea. Potera albă târa bărbați și femei în întuneric, și fețele hidoase le radiau de plăcere. O muschetă îl doborî pe unul dintre tâmplarii lui Sybil – ținea un bebeluș în brațe și amândoi se prăbușiră la pământ. Nimeni nu știa unde e mai bine să

fugă, și nici o voce a rațiunii nu se putea face auzită în vacarm. Fiecare era pe cont propriu, așa cum fusese întotdeauna.

Amanda, fiica lui Mingo, dărdăia în genunchi, despărțită de familie, deznădăjduită în țărână. Buchetul ei își pierduse petalele, și ea ținea strâns tulpinile dezgolate, sârmele de fier pe care fierarul le întinsese pe nicovală cu o săptămână înainte, doar pentru ea. Îi tăiau în carne, atât de tare își încheștase mâinile pe ele. Și iarăși sânge în țărână. La bătrânețe, Amanda avea să citească despre Marele Război din Europa și să-și amintească de noaptea aceea. Locuia pe atunci – după ce cutreierase toată țara – pe Long Island, într-o casuță, împreună cu un marinar shinnecock²⁸ care o răsfăța exagerat. Stătuse o vreme în Louisiana și Virginia, unde tatăl ei deschisese instituții de învățământ pentru oamenii de culoare, și în California. Apoi, pentru scurt timp, în Oklahoma, unde se mutase familia Valentine. Conflictul din Europa era îngrozitor și violent, îi spusese ea marinarului, dar nu putea fi de acord cu numele. Marele Război se purtase întotdeauna între albi și negri. Și între ei avea să se poarte pe vecie.

²⁸. Trib de indieni din partea estică a Long Island, New York.

Cora o strigă pe Molly. Nu vedea pe nimeni cunoscut; chipurile tuturor fuseseră transformate de frică. Dinspre focuri o inundă un val de căldură. Casa soților Valentine era în flăcări. Un borcan cu ulei explodează lovind plafonul parterului, și dormitorul lui John și al Gloriei de la etaj se aprinse imediat. Ferestrele bibliotecii se făcură țandări și Cora văzu cărțile arzând pe rafturi. Apucase să facă doi pași într-acolo când o prinse Ridgeway. Se luptară, și el o cuprinse cu brațele lui mari, încât ea dădu din picioare, în aer, ca un spânzurat în copac.

Lângă el era Homer – el era băiatul pe care-l văzuse pe bancă făcându-i cu ochiul. Purta bretele și o bluză albă și arăta asemenea copilului inocent care-ar fi fost într-o altă lume. La vederea lui, Cora se alătură corului de lamentații care răsuna pe tot cuprinsul fermei.

— E un tunel, domnule, spuse Homer. L-am auzit când i-a spus.

MABEL

Primul și ultimul lucru pe care i-l transmise fiicei sale era rugămintea s-o ierte. Cora dormea în burta ei, cât un pumn, când Mabel îi ceru iertare pentru lumea în care o aducea. Zece ani mai târziu, Cora dormea lângă ea la mansardă, când Mabel își ceru iertare că o lăsa orfană. Cora n-o auzi nici într-un caz, nici în altul.

La prima insuliță, Mabel găsi Steaua Nordului și se orientă din nou. Își adună puterile și-și reluă fuga prin apa neagră. Privea înainte, fiindcă, dacă privea înapoi, vedea fețele celor pe care-i lăsase în urmă.

Vedea fața lui Moses. Pe Moses îl ținea minte când era mic. Un ghemotoc zvâcnind, atât de firav, încât nimeni nu se așteptase să supraviețuiască până la vârsta când putea să facă munca rezervată țăncilor – să strângă gunoaiile sau să ducă polonicele cu apă la câmp. Majoritatea copiilor de pe plantație mureau înainte să facă primii pași. Mama lui folosisese leacurile vrăjitoarei, cataplasmele și poțiuni de rădăcini, și-i cântase în fiecare noapte, murmurând ușurel în baracă. Cântece de leagăn, cântece de muncă și dorințele ei materne monotone: nu mai voma, răzbește febra, respiră până dimineată. El le supraviețuise celor mai mulți dintre băieții născuți în anul acela. Toată lumea știa că mama lui, Kate, era cea care-l salvase de boală și la fel după înțărirea timpurie, prima încercare a oricărui sclav născut pe plantație.

Mabel ținea minte cum Bătrânul Randall o vânduse pe Kate după ce femeii îi paralizase brațul și nu mai fusese bună de muncă. Ținea minte prima biciuire a lui Moses pentru că furase un cartof, și a doua pentru lene, când Connelly pusese să i se ungă rănilor cu piper până ce băiatul urlase. Nimic din toate astea nu-l înrăise pe Moses. Devenise tăcut, puternic și rapid, mai rapid decât orice alt culegător din grupul lui. Nu fusese rău, până când Connelly îl numise supraveghetor, ochii și urechile stăpânului peste semenii săi. Atunci devenise el Moses monstrul, Moses care-i făcea pe ceilalți sclavi să tremure ca frunza, teroarea neagră a câmpului.

Când îi spusese să vină în clădirea școlii, Mabel îl zgâriase pe față și scuipase înspre el, dar el zâmbise doar și spusese: „Dacă nu vrei, găsesc pe altcineva. Câți ani are Cora ta acum?” Cora avea opt ani. De atunci, Mabel

nu se mai luptase cu el. Era rapid și nu mai fusese brutal după acea primă dată. „Pe femei și pe animale nu e nevoie să le supui decât o dată“, spunea. „Pe urmă, rămân supuse.“

Toate fețele alea, vii și morți. Ajarry zvâcnind în lanul de bumbac, cu o spumă însângărată pe buze. Polly atârând în ștreang, draga de Polly, pe care o descoperise în colonie, născută în aceeași lună cu ea. Connelly le mutase din curte la câmp în aceeași zi. Fuseseră tot timpul împreună până când Cora venise pe lume sănătoasă, iar bebelușul lui Polly murise la naștere – tinerele femei născuseră la două săptămâni una după alta. O fetiță care țipase când moașa o trăsese afară, și cealaltă care nu scosese nici un sunet. Nemișcată, ca un pietroi. Când Polly se spânzurase în șopron cu o frânghie de cânepă, Bătrânul Jockey spusese: „Faceți totul împreună“. De parcă Mabel ar fi trebuit să se spânzure și ea.

Începea să vadă chipul Corei și întoarse capul. Fugi.

Bărbații sunt mai întâi buni, și apoi lumea îi face răi. Lumea e rea de la bun început și se face tot mai rea pe zi ce trece. Te stoarce de puteri până ajungi să nu-ți mai dorești decât moartea. Mabel n-avea de gând să moară pe plantația Randall chiar dacă nu se depărtase niciodată nici măcar o milă de ea. Într-un miez de noapte, în mansarda nădușită, hotărâse: „Am să supraviețuiesc“, și, la miezul nopții următoare, era în mlaștină, în încălțări furate, urmând dâra luminoasă a lunii. Ziua răsucise ideea evadării pe toate părțile, nelăsând nici un alt gând să-i pătrundă în minte sau s-o descurajeze. În mlaștină erau insule; mergeai de la una la alta către continentul libertății. Luase cu ea legumele pe care le cultivase, cremene, iască și o macetă. Tot restul rămase în urmă, inclusiv fetița ei.

Cora, care dormea în baraca unde se născuse, unde Mabel însăși se născuse. O copilă încă, înainte de tot ce poate fi mai rău, înainte să învețe dimensiunile și greutatea poverilor unei femei. Dacă tatăl ei ar fi trăit, ar mai fi fost oare Mabel acum aici, înfundându-și pașii prin mlaștină? Avea paisprezece ani când Grayson sosise pe jumătatea de sud a plantației, vândut de un bețivan din Carolina de Nord, cultivator de indigotieri. Înalt și negru, cu o fire plăcută și ochi răsători. Mergând țațoș chiar și după cea mai grea trudă. Nimeni nu se atinge de el.

Ea îl remarcase chiar în prima zi și hotărâse: „El e“. Când Grayson îi zâmbea larg, i se părea că luna o învăluie într-o lumină strălucitoare, ca o putere din ceruri care o binecuvântează. Când dansau, el o sălta ca pe un fulg și-o învărtea. „O să te răscumpăr și pe tine, și pe mine“, spunea el, și în păr avea fire de fân de unde stătuseră amândoi întinși. „Bătrânul Randall n-o să vrea, dar îl conving eu. O să muncesc din greu, o să fiu cel mai bun lucrător de pe plantație.“ Avea să scape de robie și s-o ia și pe ea. „Promiți?“ îl întrebase ea, pe jumătate convinsă. Grayson cel Dulce, mort de lingoare înainte ca ea să-și dea seama că-i purta copilul în pântec. De atunci, nu-i mai rostise numele niciodată.

Mabel se împiedică de o rădăcină de chiparos și căzu în apă cu un plescăit. Se împletici printre răchite către insula din față și se prăbuși lată la pământ. Nu știa de când fugea. Gâfâia, sfârșită de oboseală.

Scoase din traistă un nap. Era încă tânăr și moale, și luă o mușcătură. Cea mai dulce recoltă pe care o strânsese vreodată de pe parcela lui Ajarry, chiar și cu gust de mlaștină. Mama ei măcar atât îi lăsase moștenire, o bucățică îngrijită de pământ, de care să se ocupe. „Trebuie să lași ceva folositor copiilor.“ Lucrurile cele mai bune la Ajarry nu se prinseseră niciodată de Mabel: firea ei neînduplecată, perseverența. Dar erau această parcelă de trei metri pătrați și lucrurile gustoase care creșteau pe ea. Mama ei o apăraseră cu tot sufletul. Cea mai prețioasă bucată de pământ din toată Georgia.

Mabel se întinse pe spate și mai mâncă un nap. În absența gâfâielilor și a plescăitului ei prin apă, sunetele mlaștinii reveniră. Broaștele de pământ, țestoasele, vietățile târătoare, țârâitul insectelor negre. Deasupra – printre frunzele și crengile copacilor de smârc – cerul se întindea cât vedea cu ochii, și, în timp ce ea se relaxa, constelații noi se roteau în întuneric. Nici un urmăritor, nici un supraveghetor, nici un geamăt de durere care s-o inițieze în deznădejdea altuia. Nici pereții barăcii, cei care-o legănau mereu pe mările nopții ca o celulă de pe o corabie de sclavi. Cocori și silvii, nutrii care plescăiau. Pe patul de pământ umed, își recăpătă suflul și distanța dintre ea și mlaștină se estompă. Era liberă.

În clipa asta.

Trebuia să se întoarcă. Fata ei o aștepta. Avea să-i ajungă deocamdată. O copleșise deznădejdea, șoptindu-i din culisele gândurilor, ca un demon. O să

păstreze clipa aceasta în suflet, ca pe propria comoară. Când va găsi cuvintele potrivite ca să o împartă cu Cora, fata o să-nțeleagă că există ceva dincolo de plantație, dincolo de tot ceea ce știe ea. Că, într-o zi, dacă va rămâne puternică, fata va descoperi singură.

Poate că lumea e rea, dar oamenii nu trebuie să fie, nu și dacă refuză.

Mabel își luă traista și se uită după stele. Dacă mergea în ritm susținut, putea să se întoarcă înainte de revărsatul zorilor, înainte să se scoale cei mai harnici de pe plantație. Evadarea fusese o idee absurdă, dar chiar și o fărâmbă din ea o făcuse să fie cea mai frumoasă aventură a vieții ei.

Scoase încă un nap și luă o mușcătură. Era cu adevărat dulce.

Dădu peste șarpe după puțin timp. Traversa un pâlc de răchite țepoase și îl deranjă din cuib. Gura de bumbac o mușcă de două ori, de gambă și adânc în carne, de pulpă. Nici un sunet, doar durere. Mabel refuză să creadă. Era un șarpe obișnuit de apă, trebuia să fie. Țâfnos, dar inofensiv. Când simți în gură gust de mentă și piciorul începu s-o furnice, înțelese. Mai parcurse o milă. Dăduse drumul traistei undeva pe drum și rătăcise calea prin apa întunecoasă. Ar fi putut ajunge mai departe – munca pe plantație o făcuse puternică, la trup măcar, dacă nu altfel –, dar se împletici și căzu pe o insuliță de mușchi moale, și i se păru locul potrivit. „Aici“, spuse, și mlaștina o înghiți.

NORDUL

FUGITĂ

de la stăpânul ei după lege, dar nu după dreptate, acum cincisprezece luni o sclavă pe nume CORA; de înălțime medie și cu pielea închisă la culoare; are un semn în formă de stea pe tâmplă, de la o lovitură; e o fire plină de inițiativă și foarte amăgitoare. Posibil să răspundă la numele Bessie.

A fost văzută pentru ultima oară în Indiana printre proscrisii de la ferma John Valentine.

A încetat să mai fugă.

Recompensa rămâne nerevendicată.

N-A FOST NICIODATĂ BUNUL ALTUIVA.

25 DECEMBRIE

Punctul ei de plecare în ultima călătorie pe ruta subterană a fost o gară minusculă de sub o colibă abandonată. Gara părăsită.

Cora îi duse acolo după ce o capturară. Când ei plecară, detașamentul călare al albilor însetați de sânge devasta încă ferma Valentine. Focurile de armă și țipetele se auzeau de mai departe, din inima proprietății. Dinspre casele mai noi și de lângă moară. Poate chiar de pe moșia Livingston. Masacrul se întindea și asupra fermelor învecinate. Albii voiau să șteargă de pe fața pământului toată colonia de negri.

Cora se zbătu și dădu din picioare în timp ce Ridgeway o ducea la căruță. Librăria și casa în flăcări luminau terenul. După ce primi un potop de lovituri peste față, Homer îi apucă într-un sfârșit picioarele la un loc, și amândoi o vârâră în căruță, legându-i încheieturile de vechea verigă. Unul dintre tinerii albi care supravegheau caii scoase un chiot de bucurie și le ceru să-l lase și pe el când terminau. Ridgeway îl plesni peste față.

Cora dezvălui amplasamentul colibei din pădure când vânătorul de sclavi îi puse pistolul la tâmplă. Se întinse pe băncuță, chinuită de o migrenă. Cum să facă să-și stingă gândurile ca pe-o candelă? Royal și Lander morți. Ceilalți spintecați.

— Unul dintre ajutoarele de șerif zicea că-și amintește de vremurile de demult, când făceau razii adevărate printre indieni, spuse Ridgeway. Bitter Creek și Blue Falls. Dar cred că era prea tânăr să-și amintească. Poate taică-su.

Ședea în spate cu ea, pe banca opusă. Din atelajul lui nu mai rămăseseră decât căruța și cei doi cai costelivi care o trăgeau. Afară, flăcările dansau, scoțând în evidență găurile și rupturile lungi din coviltir.

Ridgeway tuși. Se degradase după Tennessee. Era complet cărunț, neîngrijit, pielea i se gălbejise. Vorba îi suna altfel, mai puțin poruncitoare. Dinții pe care Cora i-i spărsese la ultima lor întâlnire erau înlocuiți de proteze.

— Pe Boseman l-au îngropat într-un cimitir al molimei, spuse el. Ar fi fost îngrozit dac-ar fi știut, dar nu mai avea el multe de spus. Ăla care

sângera pe podea, ăla era pramatia încrezută care ne-a atacat, nu? I-am recunoscut ochelarii.

De ce-l lăsase pe Royal atât de mult să aștepte? Crezuse că aveau destul timp. Încă ceva care ar fi putut să fie, retezat din fașă, parcă, de scalpелul doctorului Stevens. Cora permisesese vieții la fermă s-o facă să creadă că lumea era altfel decât va fi întotdeauna. Royal știa probabil că ea îl iubește, chiar dacă nu-i spusese. Nu se putea să nu știe.

Păsările nopții cârâiau. După o vreme, Ridgeway îi spuse să se uite după potecă. Homer încetini caii. Ea o rată de două ori, răscrucea la care ajungeau dându-i de înțeles că merseseră prea departe. Ridgeway o plesni peste față și-i spuse să aibă grijă cu el.

— Mi-a luat ceva timp să mă pun pe picioare după Tennessee, zise el. Tu și amicii tăi mi-ați jucat o festă urâtă. Dar asta e de domeniul trecutului. Acum mergi acasă, Cora. În sfârșit. După ce-mi arăți și mie faimoasa rută subterană. O plesni din nou. De data asta ea depistă plopul negru care mascau cotitura.

Homer aprinse un felinar și intrară în vechea colibă mohorâtă. Băiatul se schimbă de uniformă și-i pusese iar costumul negru și jobenul.

— Sub pivniță, spuse Cora.

Ridgeway se arătă precaut. Ridică ușița și sări înapoi, ca și cum înăuntru l-ar fi așteptat o bandă întreagă de proscriși. Îi întinse o lumânare și-i spuse să meargă ea prima.

— Cei mai mulți au impresia că e doar un fel de-a spune, continuă el. Subterană. Dar eu întotdeauna am știut. Secretul era sub noi, tot timpul. De mâine încolo, o să le descoperim pe toate. Fiecare linie în parte, fără excepție.

Dacă locuiau ceva animale în beci, în seara asta erau tăcute. Homer verifică prin colțuri. Găsi lopata și i-o dădu Corei.

Ea întinse mâinile legate cu lanțuri. Ridgeway încuviință din cap.

— Altfel stăm aici toată noaptea.

Homer descuie cătușele. Bărbatul alb era amețit de bucurie și vechea autoritate îi revenea treptat în voce. În Carolina de Nord, Martin crezuse, în mină, că avea să dea peste comoara îngropată a tatălui său și, în schimb,

descoperise un tunel. Pentru vânătorul de sclavi, tunelul era cel mai prețios aur din lume.

— Stăpânul tău a murit, spuse Ridgeway în timp ce Cora săpa. Nici nu m-am mirat când am auzit. Era un degenerat. Nu știu dacă actualul proprietar al moșiei o să-mi plătească recompensa. Și zău dacă-mi pasă! Ridgeway părea surprins de propriile vorbe. N-avea cum să fie ușor, ar fi trebuit să prevăd. Ești maică-ta bucătică ruptă.

Lopata lovi chepengul. Cora curăță un pătrat de deasupra. Încetase să-l mai asculte pe Ridgeway, să mai asculte chicotitul dezgustător al lui Homer. Ea, Royal și Roșcovanu' poate că-l puseseră cu botul pe labe pe vânătorul de sclavi când se văzuseră ultima dată, dar Mabel fusese prima care-l umilise. Totul, obsesia lui maniacală față de familia lor, pornea de la mama ei. Dacă n-ar fi fost ea, Ridgeway n-ar fi fost atât de disperat s-o prindă pe Cora. Mabel, singura care evadase. După câte avusese de plătit, Cora nu știa dacă asta o făcea mândră de maică-sa sau încă mai înciudată pe ea.

De data asta săltă Homer chepengul. Dinăuntru răbufni un damf de mucegai.

— Asta e? întrebă Ridgeway.

— Da, domnule, spuse Homer.

Ridgeway îi făcu semn cu pistolul Corei.

N-avea să fie primul alb care vedea ruta subterană, ci primul dușman. După tot ce se abătuse asupra ei, avea să mai îndure și rușinea de a-i fi trădat pe cei care-i făcuseră posibilă evadarea. Cora șovăi pe treapta de sus. Pe plantație, la fermă, nu intrase niciodată în cercul dansatorilor. Se ferea de corpurile care se roteau, speriată de o apropiere prea mare, haotică, a altcuiva. Cu mulți ani în urmă, bărbații îi sădiseră spaima în suflet. „În seara asta“, își spunea. „În seara asta am să-l țin aproape, ca într-un dans lent. Ca și cum n-am fi decât noi doi în toată lumea, legați unul de altul până la sfârșitul cântecului.“ Așteptă până când vânătorul de sclavi ajunse pe treapta a treia, se răsuci brusc și-și încleștă brațele în jurul lui ca un lanț de fier. Lumânarea căzu. Ridgeway încercă să-și țină echilibrul cu ea atârnată de el, întinzând mâna să se sprijine de zid, dar ea îl ținu strâns, ca pe-un iubit, și amândoi se rostogoliră pe treptele de piatră în beznă.

În căderea violentă, se luptară și se înșfăcă ră unul pe altul. În iureșul ciocnirilor, Cora dădu cu capul de piatră. Piciorul i se smuci într-o parte și ateriză, cu brațul sucit sub ea, la poalele scărilor. Ridgeway căzuse cel mai rău. Homer scheună auzind sunetele scoase de șeful lui în cădere. Băiatul coborî încet, și lumina felinarului desenă tremurând contururile gării cufundate în semiobscuritate. Cora se desprinsese de Ridgeway și se târî către drezină, agonizând de durerea resimțită în piciorul stâng. Vânătorul de sclavi nu scotea nici un sunet. Ea căută o armă și nu găsi nimic.

Homer se lăsă pe vine lângă șeful lui. Mâna îi ieși însângărată de sub ceafa lui Ridgeway. Osul cel mare al coapsei îi ieșea prin pantalon, iar celălalt picior era îndoit într-o poziție sinistră. Homer se aplecă peste el, și vânătorul de sclavi scoase un mormăit.

— Ești aici, băiete?

— Da, domnule.

— Bine. Ridgeway se ridică în capul oaselor și urlă de durere. Privi în jur gara sumbră și nu recunoscă nimic. Privirea lui trecu peste Cora fără s-o ia în seamă. Unde suntem?

— La vânătoare, răspunse Homer.

— Tot mai mulți cioroi de vânat. Ai jurnalul?

— Da, domnule.

— Mi-a venit un gând.

Homes scoase carnetul de notițe din desaga lui și-l deschise la o pagină albă.

— Imperativul e... nu, nu. Nu asta. Imperativul american e un lucru splendid... un far... un far strălucitor. Tuși, iar corpul i se convulsionează. Născut din necesitate și virtute, între ciocan... și nicovală... Ești aici, Homer?

— Da, domnule...

— Stai s-o luăm de la capăt...

Cora apăsă cât putu mânerul drezinei. Nu se clintea, chiar dacă se lăsa cu toată greutatea pe el. La picioarele ei, pe platforma de lemn, văzu o cataramă mică de metal. O trase, și mânerul scârțâi. Încercă din nou, și drezina se urni din loc. Cora aruncă o privire înapoi, la Ridgeway și Homer. Vânătorul de sclavi își rostea discursul în șoaptă și băiețandru negru îi nota

cuvintele. Ea apăsă fără oprire pe mâner și dispăru din cercul de lumină. În tunelul pe care nu-l construise nimeni, care nu ducea nicăieri.

Descoperi un ritm în felul în care pompa cu brațele, abandonându-se cu totul mișcării. Nordului însuși. Oare călătorea prin tunel sau îl săpa? De fiecare dată când apăsa pe mâner, izbea cu târnăcopul în rocă, prindea o bucată de șină pe un crampon. Nu apucase să-l pună pe Royal să-i povestească despre bărbații și femeile care construiseră calea ferată subterană. Despre cei care săpaseră un milion de tone de rocă și de țărână, care trudiseră în măruntaiele pământului pentru a salva sclavi ca ea. Care făceau front comun cu toate celelalte suflete ce adăpostiseră fugari în casele lor, îi hrăniseră, îi căraseră spre Nord în spinarea lor, muriseră pentru ei. Șefii de gară, conductorii, aboliționiștii. Cine ești după ce termini o asemenea rută grandioasă? Construind-o, ai călătorit și tu pe ea, până în partea cealaltă. La un capăt erai cel de dinainte de a coborî în subteran, la celălalt ești o persoană cu totul nouă care iese la lumină. Lumea de deasupra pare probabil atât de banală în comparație cu miracolul de dedesubt, miracolul pe care tu l-ai înfăptuit cu sudoarea și sângele tău. Triumful secret pe care îl ții în adâncul sufletului.

Cora străbătu mile după mile, lăsă în urmă falsele limanuri și lanțurile nesfârșite, nimicirea fermei Valentine. Nu mai existau decât bezna tunelului, și, undeva înainte, o ieșire. Sau o fundătură, dacă asta decidea soarta. Nimic altceva decât un perete orb, neîndurător. Ultima glumă, crudă, a destinului. Sleită de puteri, în cele din urmă, se încolăci pe drezină și căzu într-un somn ușor, înălțată în întuneric ca și cum s-ar fi cuibărit în cel mai ascuns ungher al nopții.

Când se trezi, hotărî să meargă restul drumului pe jos; era cu brațele goale. Șchiopătă, poticnindu-se peste traverse. Își trecu mâna pe pereții tunelului, peste creste și adâncituri. Degetele îi alergară peste văi, râuri, culmi muntoase, contururile unei țări noi ascunse sub cea veche. „Privește afară în timp ce mergi pe șine și ai să vezi adevărata față a Americii!” Cora n-o vedea, dar o simțea, se mișca prin inima ei. Se temea să nu se răsucească în timpul somnului cu capul la picioare. Oare înainta tot mai adânc sau se întorcea de unde venise? Se lăsă călăuzită de alegerea

sclavului: „Oriunde, numai nu acolo de unde am evadat“. Asta o adusese până aici. Avea să ajungă la capăt sau să moară pe șine.

Mai dormi de două ori și se visă, pe ea și pe Royal, în casa ei. Ea îi povesti despre viața ei dinainte, și el o strânse la piept, apoi o răsuci ca să se uite în ochii ei. Îi trase rochia peste cap și-și scoase cămașa și pantalonii. Cora îl sărută și-și plimbă mâinile peste teritoriul trupului ei. Când el îi desfăcu picioarele, ea era udă, și el alunecă înăuntrul ei rostindu-i numele așa cum nu i-l rostise nimeni niciodată și nici n-avea să i-l mai rostească, tandru și nespus de dulce. Cora se trezea de fiecare dată în vidul tunelului și, când termina de jelit după el, se ridica și mergea mai departe.

Gura de tunel se zări mai întâi ca un orificiu minuscul în întuneric. Pașii ei mari îl transformară într-un cerc, apoi în gura unei peșteri, ascunsă de vițe și tufișuri. Cora dădu la o parte hățișul și ieși la aer.

Era cald. Tot lumina aceea zgârcită de iarnă, dar mai cald decât în Indiana; soarele îi stătea aproape deasupra capului. Grota se deschidea într-o pădure de brazi și pini. Cora nu știa cum arată Michigan, Illinois sau Canada. Poate că nici nu mai era în America, ci trecuse undeva dincolo de ea. Se lăsă în genunchi să bea dintr-un pârau. Apă rece și limpede. Își spală funinginea și mizeria de pe brațe și de pe față.

„Din munți“, spuse, citând titlul unui articol dintr-un almanah prăfuit. „Zăpadă topită.“

Își simțea capul amețit de foame. Soarele îi arătă încotro era nordul.

Se lăsa în tunericul când dădu peste drumeag, un șleau păcătos, presărat cu găuri. Auzi căruțele după ce șezu o vreme pe un pietroi. Erau trei, echipate ca pentru o călătorie lungă, pline cu lucruri, cu listele de inventar legate pe laturi. Se îndreptau spre vest.

Primul căruțaș era un alb înalt, cu o pălărie de paie, cu favoriți cenușii, impasibil ca un zid de piatră. Nevastă-sa ședea lângă el pe capră, cu fața rozalie și gâtul ieșind dintr-o pătură cadrilată. O priviră cu indiferență și trecură mai departe. Cora nu dădu semn că le observase prezența. A doua căruță o conducea un tânăr, un roșcovan cu trăsături irlandeze. O examină cu ochii lui albaștri și se opri.

— Mamă, cum arăți! spuse cu o voce ascutită, ca un ciripit de pasăre. Ai nevoie de ceva?

Cora clătină din cap.

— Te-am întrebat dacă ai nevoie de ceva.

Cora scutură iar din cap și-și frecă brațele de frig.

A treia căruță era condusă de un negru mai în vârstă. Un bărbat solid și încărunit, îmbrăcat într-o haină grea de fermier, care-și cam trăise traiul. Avea ochii blânzi, hotărî Cora. Era ceva familiar în înfățișarea lui, deși n-ar fi putut să spună ce. Fumul din pipă îi mirosea a cartofi, și Cora simți cum îi ghiorăie stomacul.

— Ți-e foame? întrebă bărbatul.

Era din Sud, după accent.

— Foarte foame, spuse Cora.

— Urc-aicea și ia-ți ceva! spuse el.

Cora se cățără până pe capră. El deschise coșul. Ea rupse o bucată de pâine și-o devoră.

— E destulă, zise el. Avea o potcoavă desenată cu fierul roșu pe gât și-și săltă gulerul s-o ascundă când îi zări privirea zăbovind asupra ei. Îi ajungem din urmă?

— Bine, spuse ea.

El lătră ceva către cai, și animalele porniră pe șleau.

— Unde mergeți? întrebă Cora.

— Saint Louis. Și de acolo, pe drumul spre California. Ne întâlnim cu niște oameni în Missouri. Ea nu zise nimic, și atunci el o întrebă: Vii de departe din Sud?

— Am locuit în Georgia. Am fugit.

Îi mai spuse că o chema Cora. Desfăcu pătura de la picioare și se înfășură în ea.

— Mie-mi zice Ollie, adăugă el.

Celelalte două căruțe apărură după o cotitură a drumului.

Cora simțea pătura rigidă și rugoasă sub bărbie, dar nu-i păsa. Se întrebă de unde evadase Ollie, cât de rău fusese acolo și cât de departe mersese până să lase totul în urmă.

MULȚUMIRI

Le mulțumesc lui Nicole Aragi, Bill Thomas, Rose Courteau, Michael Goldsmith, Duvall Osteen și Alison Rich (încă) pentru că au pus această carte în mâna cititorilor. De la Hanser, de-a lungul anilor: Annei Leube, Christinei Knecht și lui Piero Salabe. De asemenea: lui Franklin D. Roosevelt pentru sponsorizarea Federal Writers' Project, care în anii 1930 a adunat poveștile de viață ale unor foști sclavi. Lui Frederick Douglass și Harriet Jacobs, evident. Lucrările lui Nathan Huggins, Stephen Jay Gould, Edward E. Baptist, Eric Foner, Fergus Bordewich și James H. Jones mi-au fost de mare folos. La fel teoriile lui Josiah Nott despre „amalgamare“. *The Diary of a Ressurrectionist*. Anunțurile despre sclavi evadați provin din colecția digitală a University of North Carolina din Greensboro. Primele o sută de pagini au fost alimentate cu melodii timpurii ale trupei Misfits („Where Eagles Dare“ [versiunea rapidă], „Horror Business“, „Hybrid Moments“) și ale celor de la Blanck Mass („Dead Format“). David Bowie e în fiecare carte a mea, și întotdeauna îmi pun *Purple Rain* și *Daydream Nation* când scriu ultimele pagini; așa că îi mulțumesc lui, lui Prince și celor de la Sonic Youth. Și, în fine, le mulțumesc lui Julie, Maddie și Beckett pentru toată dragostea și sprijinul lor.